

fixează data. La exemplarul de control se anexează **recenzia**. Autorul la prima prezentare a articolului, de asemenea, semnează că a făcut cunoștință cu **cerințele de prezentare** a articolului spre publicare.

Recenzia se scrie în limba în care este articolul, semnată de recenzent (cu gradul științific de doctor habilitat, doctor conferențiar) și ștampilată. De la doctoranzi se cere recenzia conducătorului științific. **Obligatoriu**, în recenzie trebuie să fie evaluate, în afară de momentele pozitive, neajunsurile, care până la a doua prezentare, trebuie să fie cercetate și modificate de către autorul articolului.

Colegiul redacțional își asumă responsabilitatea și dreptul de a apela la alt recenzent pentru lucrare. Hotărârea despre publicarea sau excluderea articolului se decide la ședința colegiului redacțional. Colegiul redacțional nu duce discuții cu autorul articolului exclus și are dreptul să nu cerceteze articolele care nu sunt prezentate conform cerințelor de prezentare.

Manuscrisul articolului nu se restituie. Într-un număr al revistei, de regulă, se publică doar **un articol** al unui autor. Doctorii habilitați au dreptul să publice în revistă **anual** 2 articole, iar doctoranzii – 1 articol.

Notă: Articolele în limba engleză beneficiază de privilegii.

*Colegiul redacțional
al revistei „Economie și Sociologie”*

Ministerul Economiei
al Republicii Moldova

Academia de Științe
a Moldovei

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică

ECONOMIE și SOCIOLOGIE

REVISTĂ TEORETICO-ȘTIINȚIFICĂ – fondată în anul 1953

ECONOMY AND SOCIOLOGY
THEORETICAL AND SCIENTIFIC JOURNAL – established in 1953

ЭКОНОМИКА И СОЦИОЛОГИЯ
НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ – основан в 1953 году

nr. 3/2010

ISSN 1857-4130

Chișinău

Кишинэу

Colegiul de redacție:

Redactor-șef:
Gheorghe ILIADI, doctor habilitat (IEFS)

Membri:

Dumitru MOLDOVAN, membru corespondent (ASEM)
Andrei TIMUȘ, membru corespondent (AȘM)
Gheorghe MIȘCOI, membru corespondent (AȘM)
Alexandru STRATAN, doctor habilitat, conferențiar universitar (IEFS)
Mircea CIUMARA, doctor, profesor universitar, director general INCE al AȘ (România)
Michael GRINGS, doctor, profesor (Germania)
Alexandr NECHIPELOV, academician, vicepreședinte AȘ (Rusia)
Felix ZINOVIEV, academician, profesor (Ucraina)
Jamila BOPIEVA, doctor (Kazahstan)
Vilayat VALIYEV, doctor (Azerbaijan)
Galina ULIAN, doctor habilitat, profesor universitar (USM)
Alexandru GRIBINCEA, doctor habilitat, profesor universitar (ULIM)
Tudor BAJURA, doctor habilitat, conferențiar universitar (IEFS)
Valeriu DOGA, doctor habilitat, profesor universitar (IEFS)
Tatiana MANOLE, doctor habilitat, profesor (IEFS)
Victoria TROFIMOV, doctor (AȘM)
Victor MOCANU, doctor, conferențiar universitar (AȘM)
Anatol ROJCO, doctor, conferențiar cercetător (IEFS)
Galina SAVELIEVA, doctor (IEFS)

Conform deciziei Comisiei Superioare de Atestare a CNAA, revista „Economie și Sociologie” este inclusă în „Lista revistelor recomandate pentru a fi recunoscute în calitate de publicații științifice de profil” Categoriea “B”.

© Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
al AȘM și ME

© Secția de Sociologie a Institutului Integrare Europeană
și Științe Politice al AȘM

Preluarea textelor apărute în revista “Economie și Sociologie” este posibilă doar cu acordul autorului. Responsabilitatea asupra fiecărui text publicat aparține autorilor. Opinia autorilor nu este întotdeauna și opinia redacției.

Redactor: **Iulita BÎRCĂ**
Redactor tehnic: **Tatiana PARVAN**

Bun de tipar 30.09.2010. Tirajul 100 ex.
Coli de tipar conv. 15,87. Com. 18.

Adresa redacției: Complexul Editorial, IEFS, MD-2064,
Chișinău, str. I. Creangă, 45. **tel.:** 50-11-30, **fax.:** 74-87-36
web: www.iefs.md; **e-mail:** bircaulita@mail.ru

CERINȚE

**de prezentare a articolelor științifice spre publicare
în revista „Economie și Sociologie”**

În scopul asigurării calității și evaluării echitabile a publicațiilor științifice, autorii, la prezentarea articolelor spre editare, sunt rugați să țină cont de următoarele criterii:

Conținutul articolului trebuie să corespundă unui nivel științific înalt al revistei științifice a Academiei de Științe a Moldovei. Articolul trebuie să dețină caracter original și să conțină o noutate determinată. Formulele teoretice trebuie confirmate prin calculări practice. Lucrarea trebuie să prezinte interes pentru un mediu vast de cititori ai revistei. Obligatoriu, în articol, trebuie indicată prin ce diferă viziunea autorului sau rezultatele obținute de cele anterior publicate.

Articolele se prezintă la redacție **în limba română și engleză**, pe suport electronic (format Word) și tipărite. Textul va fi tipărit pe o singură parte.

Structura articolului:

1. Titlul articolului (TIMES NEW ROMAN, Bold, Font -14, centrat) tradus în 3 limbi (română, engleză și rusă).
2. Autorul articolului (**Prenumele Numele**, gradul științific, titlul științific, instituția).
3. Recenzent (**Prenumele Numele**, gradul științific, titlul științific).
4. Rezumat (Times New Roman, 10pt, cursiv, aproximativ 300 de semne. *în limba engleză, franceză sau română, a căror text este scris în limba engleză sau franceză*).
5. Cuvinte cheie.
6. Textul articolului.
7. Concluzii.
8. Bibliografia.

Textul va fi scris:

- cu caractere – Times New Roman; *Font* – 14; interval – 1,5; Paper size: A4 210 x 297 mm, *Margins: top* – 15 mm, *bottom* – 20 mm, *left* – 20 mm, *right* – 20 mm.

- pe o pagină nu vor fi scrise mai mult de 30 de rânduri, iar lucrarea va conține **maximul 8 pagini A4**.

Figurile, fotografiile și tabelele se vor plasa, nemijlocit, după referința respectivă în text. Sub figură sau fotografie se indică numărul de ordine, denumirea și legenda. Se admit fotografiile scanate, doar cele calitative. Tabelele se numerotează și trebuie să fie însoțite de titlu și, neapărat, să fie indicată sursa.

Bibliografia se plasează la sfârșitul articolului în ordine alfabetică (Nume, inițiala prenumelui, titlul, editura, anul – Times New Roman, Font – 12, Alignment left). Bibliografia va conține până la 5 surse bibliografice.

Exemplarele tipărite (se prezintă 2 exemplare) se semnează de către autor și se

- Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2000, p. 191.
5. Timuș A. Interesele, binele omului – problema – cheie a reformelor sinteze sociologice. Chișinău: Paragon, 2006.
 6. Zamfir C. Spre o paradigmă a gândirii sociologice. Iași: Cantes, 1998.
 7. Бурдые П. Социология политики. Москва: Socio-Logos, 1993. 336 с.
 8. Тощенко Ж. Т. Социология. Москва: 1994.

CUPRINS

ECONOMIE

Alexandru Nefiodov	
<i>Modelul propus de Kazahstan – “calea a treia” de dezvoltare.....</i>	9
Alexandru Stratan	
<i>Analiza competitivității Republicii Moldova și perspective metodologice de dezvoltare.....</i>	13
Valeriu Doga, Rodica Burbulea	
<i>Promovarea marketingului strategic în sfera agrobusinessului.....</i>	25
Marina Pișcenco, Anatolii Rotaru	
<i>Paradigma sinergetică a sistemului de evaluare și acreditare a organizațiilor științifice.....</i>	29
Tudor Bajura, Silvia Popescu	
<i>Piața funciară autohtonă: starea actuală și perspectivele dezvoltării.....</i>	37
Aurelia Șușu-Țurcan	
<i>Problematika evaluării bazei tehnico-materiale a științei moldovenești.....</i>	43
Natalia Mocanu	
<i>Formarea mecanismelor și instrumentelor adecvate de gospodărire de piață</i>	51
Natalia Zarișneac	
<i>Utilizarea rațională a deșeurilor – modalitate de reducere a costurilor materialelor de construcții.....</i>	60
Irina Golocealova	
<i>Unele probleme metodologice aferente evaluării goodwill-ului și a cotei minoritare în contextul prevederilor IFRS.....</i>	68
Marcela Dilion	
<i>Reforma sistemului de protecție socială din Republica Moldova: probleme și provocări.....</i>	78
Ludmila Starițina, Olga Timofei	
<i>Politica monetar-creditară a Republicii Moldova: noi abordări metodologice.....</i>	82
Vadim Macari	
<i>Particularitățile politicii recente de creștere economică în baza reformelor structurale.....</i>	90
Zaharia Olărescu, Ion Morozniuc, Zinovia Toacă	
<i>Unele aspecte privind prognozarea indicatorilor macroeconomici pe termen mediu.....</i>	98
Tatiana Tofan	
<i>Aportul FISM la dezvoltarea comunitară a Republicii Moldova.....</i>	107

Victoria Timuș <i>Probleme de politică monetară și fiscală în condițiile crizei economice.....</i>	110
Gheorghe Cuciureanu <i>Abordări teoretice privind rolul cercetării-dezvoltării în dezvoltarea economică.....</i>	117
Safar Mammadov <i>Particularitățile controlului intern al organizației comerciale.....</i>	122
Ileana Anastase, Alexandru Stratan, Silvestru Maximilian <i>Potențialul firmei: un algoritm de determinare a perioadei optime de renovare a utilajelor productive.....</i>	128
Silvia Popescu <i>Valoarea și prețul de piață al pământului agricol.....</i>	135
Ion Maxim, Mirela Chiriac <i>Analiza ajutoarelor de stat acordate în Republica Moldova.....</i>	142
Tatiana Colos <i>Rolul instituțiilor sociale în realizarea politicii sociale de tineret în Republica Moldova.....</i>	150
Victor Harcenco <i>Globalizarea și inovarea, sistemul proprietății intelectuale.....</i>	155
Angela Deliu, Iulita Bîrcă <i>Aspecte teoretice și analiza lichidității financiare la întreprinderea de tutun S.A. „TUTUN CTC”</i>	162

SOCIOLOGIE

Vladimir Blajco, Victor Mocanu <i>Agricultura satului moldovenesc contemporan: problemele reformării.....</i>	175
Angela Mocanu <i>Sistemul de învățământ preuniversitar: probleme, tendințe, perspective ale dezvoltării.....</i>	183
Anatolii Rojco, Zoia Stremenovskaia, Liubovi Hristiuc <i>Evaluarea susținerii sociale a familiilor cu copii în Republica Moldova și alte țări.....</i>	189
Anatolii Rojco, Valentina Vinogradova <i>Securitatea socială a copiilor în Moldova: principalele amenințări și tendințe.....</i>	197
Oxana Livîțchi <i>Autoaprecierea nivelului și condițiilor de trai de către gospodăriile cu copii în Moldova.....</i>	204
Ion Mocanu <i>Comportamentul electoral al populației din Republica Moldova în ajunul referendumului constituțional din 5 septembrie 2010.....</i>	212

consideră, că de această situație se face responsabil Partidul Comuniștilor (41% în ianuarie 2010), iar 29 la sută afirmă că toate forțele implicate în procesul politic se fac vinovate de alegerile anticipate (26% în ianuarie 2010).

Fiecare a doua persoană chestionată este sceptică că va primi o informație veridică și deplină cu privire la evenimentele din 7 aprilie 2009 de la Chișinău. Doar 22% consideră că vor fi informați corect, iar ceilalți 28% nu sunt interesați de evenimentele din aprilie sau au refuzat să răspundă la această întrebare. Doar 17% dintre respondenți au apreciat pozitiv activitatea Comisiei Nagacevski, aproximativ de două ori mai mulți (36%) au apreciat-o negativ, iar 48 la sută n-au auzit nimic de această Comisie. 35% dintre intervievați consideră, că evenimentele din 7 aprilie pot să se repete în viitorul apropiat.

Potrivit opiniei respondenților, Republica Moldova are cele mai bune relații cu România – 79%. Uniunea Europeană și Ucraina – 66%, SUA – 55%, Federația Rusă – 31%. Este necesar de menționat că în comparație cu studiul întreprins anterior de ASDM, cetățenii noștri apreciază mult mai prost relațiile dintre Republica Moldova și Federația Rusă (ianuarie 2010, relații bune și foarte bune – 70%, august 2010 – 31%).

În cazul, în care duminica următoare respondenții ar fi puși în situația de a se pronunța pe marginea problemei referitoare la aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană, cea mai mare parte a respondenților (54%) ar vota *pro* (61% în ianuarie 2010), 21% – *împotriva* și doar 5% din respondenți n-ar participa la vot. 20% dintre respondenți n-au fost în stare să se exprime clar care ar fi opțiunile lor la acest referendum.

Dacă duminica următoare ar avea loc un referendum privind aderarea Republicii Moldova la NATO, 19% s-ar pronunța *în favoarea aderării* (21% în ianuarie 2010), iar 47% – *împotriva*. Este mare și numărul celor care nu sunt informați dacă este necesar ca Moldova să adere la NATO (22%). Există, de asemenea, un grup mare de persoane (7%) care, în general, nu știu ce reprezintă NATO. 5% din respondenți n-ar participa la vot.

Respondenții n-au ajuns la o concluzie comună în ceea ce privește capacitățile actualei guvernări de a reintegra țara (de a reîntoarce regiunea transnistreană în componența RM). Doar 15% sunt de părere, că acest lucru va reuși, 44% cred că acțiunile întreprinse vor eșua, iar 41% n-au știut ce să răspundă.

Bibliografie:

1. Bernard Denni Patrick Lecomte. Sociologie du politique. Presses Universitaires de Grenoble, 1999.
2. Dmitrenco Sv., Mocanu V., Rusandu I. Societatea contemporană: aspecte social-economice și politice. Știința, 2007.
3. Kourvetaris George A.. Political Sociology: Structure and progress. Boston, London: 1999, p. 134.
4. Lepset, Seymour M. Political Man. The Social Basis of Politics, updates. ed.

următor:

1. voi vota în orice împrejurări – 23,9%,
2. când partidele vor recăpăta încrederea cetățenilor – 13,8%,
3. când alegerile vor fi corecte – 27,0%,
4. dacă mă voi simți bine – 9,6%,
5. când se va ameliora nivelul de trai – 18,3%,
6. dacă voi fi în localitate – 8,7%,
7. când vor fi aplicate măsuri de constrângere – 2,6%,
8. dacă va fi timp favorabil – 3,4%,
9. dacă vor veni acasă la mine ca să votez – 2,6%,
10. dacă mi se va plăti – 3,4%,
11. dacă nu se va aplica ștampila în buletin – 1,5%.

Dintre pretențiile înaintate față de candidați, majoritatea celor chestionați ar dori să voteze numai în cazul, în care alegerile vor fi corecte, se va ameliora nivelul de trai și partidele vor recăpăta încrederea cetățenilor. Foarte des aceste deziderate au fost înaintate de către indeciși, adică de grupul de persoane, care prezintă cel mai mare interes pentru sociologi și politologi.

O altă problemă, care ar trebui să ne pună pe gânduri: dacă în duminica ce urmează după sondaj vor avea loc alegerile parlamentare anticipate, o mare parte din respondenți (19,8%) nu știu cu cine să voteze (17,8% în ianuarie 2010). Alte 7% nu au dat un răspuns concret. Prin urmare, aproape fiecare a cincea persoană interviuată n-ar fi putut face o alegere întemeiată. Dintre respondenții, care împărtășesc anumite convingeri politice, cei mai mulți au pledat în favoarea Partidului Comuniștilor – 30,8% (25,3% în ianuarie 2010). Urmează, conform numărului de voturi acumulate: Partidul Liberal Democrat din Moldova – 16,8% (19,7% în ianuarie 2010), Partidul Democrat din Moldova – 10,2% (15,6% în ianuarie 2010), Partidul Liberal – 7,7% (9,3% în ianuarie 2010), Partidul Alianța „Moldova Noastră” – 4,3% (4,5% în ianuarie 2010). Celelalte partide politice au acumulat un număr sub 3%.

Respondenții au fost rugați să-și motiveze opțiunile într-o formă liberă. 18,0% din cei chestionați votează un anumit partid, dat fiind faptul, că împărtășesc ideologia și politica acestuia, îi acceptă programul; 24,1% – apreciază înalt calitățile liderului formațiunii; 25,1% – partidul are o echipă puternică; 35,5% – este un partid al faptelor concrete, realizează așteptările oamenilor, întreprinde ceva bun, se gândește la popor; 4,7% – partidul n-a trădat; 3,0% – partidul luptă împotriva corupției și criminalității.

Conform rezultatelor studiului, fiecare a patra persoană interviuată (25,2%) în ultimii ani și-a schimbat preferințele electorale, motivele fiind următoarele: m-am dezamăgit în programe, partide și politicieni – 59,7%, mi-am schimbat opiniile sub influența agitației electorale – 19,7%, a scăzut nivelul de trai, s-a deteriorat calitatea vieții – 13,7%.

37% dintre respondenți apreciază negativ faptul că în prezent în Republica Moldova s-a ajuns la alegeri parlamentare anticipate (58% în ianuarie 2010). 30%

CONTENTS

ECONOMY

Alexandru Nefiodov <i>The model proposed by Kazakhstan – "the third way" of development.....</i>	9
Alexandru Stratan <i>Analysis of competitiveness of Moldova and prospects of methodological development.....</i>	13
Valeriu Doga, Rodica Burbulea <i>Promotion of strategic marketing within agribusiness.....</i>	25
Marina Piscenco, Anatolii Rotaru <i>Sinergetic paradigm of the system of evaluation and accreditation of scientific organization.....</i>	29
Tudor Bajura, Silvia Popescu <i>Local land market: current state and development perspectives.....</i>	37
Aurelia Susu-Turcan <i>Problems of evaluation of the technical and material base of the moldovian science.....</i>	43
Natalia Mocanu <i>The formation of adequate mechanisms and market management tools.....</i>	51
Natalia Zarisneac <i>Rational use of natural waste – means of reducing costs for construction materials.....</i>	60
Irina Golocealova <i>Some problems of evaluation methodology of goodwill and minority interest on the accounting treatment according to IFRS.....</i>	68
Marcela Dilion <i>The reform of social protection system in the Republic of Moldova: problems and provocations.....</i>	78
Ludmila Staritina, Olga Timofei <i>Credit and monetary policy of the Republic of Moldova: new methodological approaches.....</i>	82
Vadim Macari <i>Particularities of recent economic growth policy based on structural reforms.....</i>	90
Zaharia Olarescu, Ion Morozniuc, Zinovia Toaca <i>Some aspects of forecast of the macroeconomic indicators for the average period.....</i>	98
Tatiana Tofan <i>SIFM contribution to community development in Moldova.....</i>	107

Victoria Timus <i>Problems of monetary and fiscal policy in conditions of international crisis...</i>	110
Gheorghe Cuciureanu <i>Theoretical approaches on the role of research-development in the economic development.....</i>	117
Safar Mammadov <i>The particularities of internal control of commercial organization.....</i>	122
Ileana Anastase, Alexandru Stratan, Silvestru Maximilian <i>Firm potential: an algorithm to determinate the optimal renovation period of production assets.....</i>	128
Silvia Popescu <i>Value and market price of agricultural land.....</i>	135
Ion Maxim, Mirela Chiriac <i>The analysis of state aids granted in the Republic of Moldova.....</i>	142
Tatiana Colos <i>The role of social institutes in realization of the social youth policy in the Republic of Moldova.....</i>	150
Victor Harcenco <i>Globalization and innovation, the intellectual property system.....</i>	155
Angela Deliu, Iulita Birca <i>Theory and analysis of financial liquidity on the tobacco enterprise S.A. „TUTUN CTC”</i>	162

SOCIOLOGY

Vladimir Blajco, Victor Mocanu <i>The agriculture of the contemporary moldovan village: reform issues.....</i>	175
Angela Mocanu <i>School education system: problems, trends, development perspectives.....</i>	183
Anatolii Rozshko, Zoia Stremenovscaya, Liubovi Hristiuk <i>Evaluation of the social support of families with children in Moldova and other countries.....</i>	189
Anatolii Rozshko, Valentina Vinogradova <i>Social security of children in Moldova: principal threats and tendencies.....</i>	197
Oksana Livitski <i>Self-level and living conditions of households with children in RM.....</i>	204
Ion Mocanu <i>Electoral behavior of the Republic of Moldova population near the constitutional 5 September referendum.....</i>	212

În scopul concretizării aprecierilor date de populație, respondenților li s-a propus să estimeze nivelul de încredere față de politicienii noștri dintr-o listă, pusă la dispoziția lor. Doar președintele Partidului Democrat, Marian Lupu, se bucură de încrederea majorității populației. Pentru el optează, întru totul sau „într-o anumită măsură”, 51% din respondenți (59% în ianuarie 2010). Este relativ înalt și rating-ul persoanelor de primă importanță din țara noastră. În prim-ministru și președintele Partidului Liberal Democrat, Vlad Filat, au încredere 45% din cei intervievați (50% în ianuarie 2010). În președintele Partidului Comuniștilor, Vladimir Voronin, au încredere 36% (42% în ianuarie 2010). În Primarul General al mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă, au încredere 32% din populație (41% în ianuarie 2010).

În continuare, în ordinea nivelului de încredere, urmează: Ghimpu M. (27%), Dodon I. (22%), Urechean S. (20%), Diacov D. (17%), Osipov V. (9%), Țurcan V. (8%), Pasat V. (7%), Untilă V. și Șelin V. – cu câte 6%. Alți lideri politici au fost menționați de mai puțin de 5% din respondenți.

Sondajul a demonstrat, că circa 63% dintre respondenți intenționează să participe pe 5 septembrie 2010 la referendumul cu privire la modificarea Constituției, 22% – nu vor merge la vot, iar 15% – încă nu s-au determinat.

Circa ¾ dintre respondenți ar opta pentru alegerea directă a Președintelui țării, fiecare a zecea persoană va vota contra modificărilor din Constituție, 16% din persoanele chestionate nu au putut da un răspuns limpede la această întrebare.

Dacă duminica viitoare s-ar organiza alegeri directe pentru funcția de Președinte al RM, 22% ar vota pentru Voronin V., 19% – pentru Lupu M., 16% – pentru Filat V., 4% – pentru Gimpu M., câte 3% – pentru Urechean S. și Chirtoacă D.. Fiecare a cincia persoană intervievată n-a fost în stare să facă o alegere întemeiată.

Este îngrijorătoare situația, în care nu există nici un partid politic ce s-ar bucura de încrederea majorității populației. Cel mai înalt este rating-ul Partidului Comuniștilor – 42% din respondenți (43% în ianuarie 2010). Procentul încrederii în Partidul Liberal Democrat constituie – 41% (37% în ianuarie 2010), în Partidul Democrat – 38% (34% în ianuarie 2010), Partidul Liberal – 34% (31% în ianuarie 2010), Partidul Alianța „Moldova Noastră” – 23% (23% în ianuarie 2010).

În Partidul Social Democrat au încredere 21% din intervievați, Partidul Popular Creștin Democrat – 8%, Mișcarea Social-Politică „Acțiunea Europeană” și Partidul „Moldova Unită” – câte 7%, Partidul Național Liberal din Moldova și Partidul Umanist din Moldova – câte 6%.

Sondajul a demonstrat, că în cazul, în care alegerile parlamentare anticipate s-ar desfășura în prima duminică (care urmează după sondaj), 58% din respondenți ar merge cu siguranță la vot, 27% – probabil că s-ar prezenta, 4% – probabil că nu s-ar prezenta, 5% – sunt siguri că nu vor merge la vot, 6% – încă nu s-au determinat.

Respondenților li s-a propus să răspundă într-o formă liberă la întrebarea: în ce condiții ar dori să participe la alegerile parlamentare, dacă ele s-ar desfășura în prima duminică care urmează după sondaj. Răspunsurile primite au fost clasificate în felul

soluționarea conflictului transnistrean, 10% – în crearea locurilor de muncă și ameliorarea nivelului de trai.

Sursa cea mai importantă de informare a populației continuă să fie televiziunea cu 89%, pe locul doi se situează radioul cu 51%, pe locul al treilea – presa scrisă cu 38%. În continuare, în ordinea clasării, urmează: rețeaua Internet – 30% (28% în ianuarie 2010 și 18% la sondajul din martie 2009), prietenii și vecinii – 28%, familia – 21%, colegii de serviciu – 16%.

Interesul față de politică în rândul locuitorilor din țară continuă să fie destul de scăzut. Doar 21% din cei chestionați au menționat că sunt interesați de politică, 8% – sunt „foarte interesați”, 23% – nu se interesează, iar alte 11% – nu se interesează deloc de politică. 37% dintre intervievați n-au dat un răspuns clar la această întrebare. Prin urmare, numărul celor care nu se interesează de politică este mai mare decât a celor interesați.

Cercetarea noastră a semnalat încă o dată un nivel scăzut al încrederii populației în diferite instituții sociale și politice. La fel, ca și în cercetările anterioare, biserica ocupă primul loc după popularitate. În biserică au încredere, într-o măsură mai mare sau mai mică 78% din respondenți (80% în ianuarie 2010). Nu au deloc încredere în lăcașele sfinte doar 7% din cei chestionați.

Pe locul doi, la compartimentul încredere, s-a clasat presa. În cuvântul scris cred 63% din cei intervievați (62% în ianuarie 2010). Pe locul al treilea, după nivelul de încredere, se află armata. Acest răspuns au dat 55% din respondenți (47% în ianuarie 2010).

Totodată, suntem obligați să semnalăm, că în țară nu există alte instituții, în care ar avea încredere majoritatea populației.

39% au încredere în primăria din localitatea natală (48% în ianuarie 2010), 37% – în Guvern (47% în ianuarie 2010), 34% – în Parlament (39% în ianuarie 2010).

Mai puțin de o treime din respondenți – 32% – au încredere în instituțiile bancare (32% și în ianuarie 2010) și în poliție (36% în ianuarie 2010), iar în Președintele țării – 30% (33% în ianuarie 2010).

De cea mai mică încredere a populației se bucură justiția și organizațiile internaționale cu sediul în RM – 27% (35% în ianuarie 2010), partidele politice – 25% (29% în ianuarie 2010), organizațiile nonguvernamentale – 24% (30% în ianuarie 2010), sindicatele – 20% (25% în ianuarie 2010) urmate de patronate – 17% (20% în ianuarie 2010).

A fost curios de a stabili în procesul cercetării și numele liderilor politici ai țării, căroră populația le acordă cea mai mare încredere. Întrebarea a fost formulată deschis. Politicienii, care au acumulat cel mai mare număr de voturi, sunt Voronin V. (30,6%) și Filat V. (27,0%). După care urmează: Lupu M. (21,1%), Ghimpu M. (5,3%), Urechian S. (4,7%), Chirtoacă D. (4,3%), Pasat V. (1,4%). Pentru ceilalți lideri politici au optat mai puțin de 1% din respondenți. Cel mai frecvent răspuns la întrebarea cu privire la credibilitatea politică a fost „nu am încredere în nimeni” – 35,1% din respondenți.

СОДЕРЖАНИЕ

ЭКОНОМИКА

Александр Нефёдов <i>Казахстанская модель «третьего пути» развития.....</i>	9
Александр Стратан <i>Анализ конкурентоспособности Молдовы и методологические перспективы развития.....</i>	13
Валерий Дога, Родика Бурбуля <i>Продвижение стратегического маркетинга в сфере агробизнеса.....</i>	25
Марина Пищенко, Анатолий Ротару <i>Синергетическая парадигма в рассмотрении системы оценки и аккредитации научных организаций.....</i>	29
Тудор Бажура, Сильвия Попеску <i>Местный земельный рынок: современное состояние и перспективы развития.....</i>	37
Аурелия Шушу-Цуркан <i>Проблематика оценки материально-технической базы молдавской науки.....</i>	43
Наталья Мокану <i>Формирование механизмов и соответствующих инструментов управления рынком.....</i>	51
Наталья Заришняк <i>Рациональное использование отходов – метод оптимизации затрат строительных материалов.....</i>	60
Ирина Голочалова <i>Некоторые методологические вопросы оценки гудвилла и доли меньшинства в контексте положений МСФО.....</i>	68
Марчела Дилион <i>Реформа системы социальной защиты в Республике Молдова: проблемы и провокации</i>	78
Людмила Старицина, Ольга Тимофей <i>Денежно-кредитная политика Республики Молдова: новые методологические подходы.....</i>	82
Вадим Макарь <i>Особенности текущей политики экономического роста на базе структурных реформ.....</i>	90
Захария Олтреску, Ион Морознюк, Зиновия Тоакэ <i>Некоторые аспекты относительного прогнозирования макроэкономических показателей на среднесрочный период.....</i>	98
Татьяна Тофан <i>Вклад ФСИМ в развитие сообщества в Молдове.....</i>	107

Виктория Тимуш <i>Проблемы монетарной и фискальной политики в условиях мирового финансового кризиса.....</i>	110
Георгий Кучуряну <i>Теоретические подходы к роли научных исследований и затрат в экономическом развитии.....</i>	117
Сафар Маммадов <i>Особенности внутреннего контроля коммерческой организации.....</i>	122
Ильяна Анастасе, Александр Стратан, Силвестру Максимилиан <i>Потенциал фирмы: алгоритм определения оптимального периода обновления производственного оборудования.....</i>	128
Силвия Попеску <i>Значение и рыночная цена сельскохозяйственных земель.....</i>	135
Ион Махим, Мирела Кириак <i>Анализ государственной помощи предоставленной в Республике Молдова</i>	142
Татьяна Колос <i>Роль социальных институтов в реализации социальной молодёжной политики в РМ.....</i>	150
Виктор Харченко <i>Глобализация и инновационная деятельность, система интеллектуальной собственности.....</i>	155
Анжела Делиу, Иулита Быркэ <i>Теория и анализ финансовой ликвидности на табачном предприятии S.A. „TUTUN CTC”</i>	162

СОЦИОЛОГИЯ

Владимир Блажко, Виктор Мокану <i>Сельское хозяйство современного села: проблемы реформ.....</i>	175
Анжела Мокану <i>Система среднего образования: проблемы, тенденции, перспективы развития.....</i>	183
Анатолий Рожко, Зоя Стременовская, Любовь Христюк <i>Оценка социальной поддержки семей с детьми в Молдове и других странах.....</i>	189
Анатолий Рожко, Валентина Виноградова <i>Социальная безопасность детей в Молдове: основные угрозы и тенденции.....</i>	197
Оксана Ливицки <i>Самооценка уровня и условий жизни домохозяйствами с детьми в Молдове.....</i>	204
Ион Мокану <i>Электоральное поведение населения Республики Молдова накануне конституционального референдума от 5 сентября 2010.....</i>	212

caracterul modificărilor situației economice a familiei lor peste un an. 20% din cei intervievați consideră, că peste un an familia lor va trăi mai bine (29% în ianuarie 2010), 2% – mult mai bine (7% în ianuarie 2010). 17% din cei chestionați sunt de părere că familiile o vor duce mai rău, 10% – foarte rău. Mai mult de jumătate dintre respondenți (51%) n-au fost în stare să dea un răspuns clar la întrebarea privind modul în care se va schimba viața familiilor lor peste un an. Speranțele unei vieți mai bune a familiilor lor în viitor sunt proprii mai mult bărbaților, persoanelor cu studii superioare și tinerilor.

Circa ¼ din respondenți nu sunt în stare să afirme dacă sunt sau nu mulțumiți de modul lor de viață (31% în ianuarie 2010). Prevalează cei nesatisfăcuți – cu 58% (52 % în ianuarie 2010) și doar 15% au opinat că sunt mai mult sau mai puțin mulțumiți de condițiile în care trăiesc (17% în ianuarie 2010). Persoanele tinere, instruite, cele cu o situație materială bună apreciază mai înalt nivelul propriu de viață. Situația materială a respondenților influențează deosebit de mult asupra opiniei acestora. Indicele satisfacției este mai mare la orașe în comparație cu localitățile rurale.

Este mult mai mare procentul intervievaților care au semnalat schimbări negative în situația economică din țară. Astfel, circa 2/3 dintre ei (67%) consideră, că situația economică a devenit mai grea (61% în ianuarie 2010) și doar 5% sunt de părere că situația economică a devenit mai bună. În același timp, fiecare a patra persoană chestionată consideră, că situația economică a rămas aceeași.

60% dintre respondenți susțin, că reformele din țara noastră nu sunt eficiente (la sondajul din ianuarie 2010 acest indice era de 52%) și doar fiecare al cincilea le apreciază pozitiv. Este destul de mare procentul celor care n-au fost în stare să dea un răspuns concret (19%). O asemenea distribuie a răspunsurilor reflectă mai degrabă o atitudine negativă față de direcția în care se dezvoltă țara. 70% dintre respondenți se consideră deja afectați de criza financiară globală, 22% – încă n-au resimțit repercusiunile ei, iar 8% nu și-au format o opinie în acest sens.

Respondenților li s-a propus, de asemenea, să aprecieze comportamentul liderilor politici în perioada lichidării consecințelor inundațiilor din anul curent. Mai mulți – 36% – l-au apreciat pozitiv, 24% – negativ, iar 4 din 10 intervievați nu au putut da un răspuns clar la această întrebare.

34% dintre respondenți consideră, că actuala guvernare este în stare să schimbe lucrurile spre bine (47% în ianuarie 2010), mai mulți – aproximativ o jumătate dintre ei – 49% sunt sceptici în această privință (38% în ianuarie 2010), iar 17% nu s-au putut pronunța.

Circa 39% din cei chestionați sunt mulțumiți de ceea ce întreprinde actuala guvernare pentru a lichida consecințele inundațiilor, 31% – de acțiunile pentru integrarea rapidă în Uniunea Europeană, 28% – de cele din domeniul politicii externe, 27% – din învățământ, 23% – din cultură și îmbunătățirea mediului de afaceri, 20% – de măsurile luate în combaterea criminalității și a corupției, 19% – în asistența medicală, 13% – în agricultură și în achitarea pensiilor și salariilor, 11% – în

COMPORTAMENTUL ELECTORAL AL POPULAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN AJUNUL REFERENDUMULUI CONSTITUȚIONAL DIN 5 SEPTEMBRIE 2010

Ion MOCANU, *drd., AȘM*

Recenzent: Vladimir BLAJCO, *dr. hab., IIEȘP*

This paper is dedicated to the study of economical, political and social processes' interdependences from the Republic of Moldova, and the influence of different social-demographic features on formation of social and political orientations of the population near the referendum regarding the Constitutional modification.

Cuvinte cheie: nivel de încredere, aprecierea populației, atitudine.

Studiul sociologic, întreprins de Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova, în perioada 9-22 august 2010, în baza unei selecții naționale reprezentative de 1594 de respondenți din 76 de localități, cu o eroare maximală de $\pm 2,6\%$, este dedicat, în ansamblu, studierii interdependenței proceselor economice, politice și sociale în Moldova, precum și influenței unor caracteristici social-demografice și personale asupra formării orientărilor sociale și politice ale populației în preajma referendumului cu privire la modificarea Constituției. Pentru comparație, am utilizat unele rezultate și considerațiuni generale ale studiului sociologic *Vox Populi – ianuarie 2010*: „Anul 2009 în opinia populației Republicii Moldova”.

Condițiile economice de trai influențează indirect asupra comportamentului uman, în funcție de atitudinea față de ele. La momentul actual, populația este îngrijorată de aceleași probleme, care au existat și în toți anii de independență. Problemele, de care cel mai mult populația este îngrijorată, vizează creșterea prețurilor la produsele alimentare și resursele energetice (75%), viitorul copiilor (46%) și șomajul (35%). Rezultatele studiului mărturisesc, că a sporit considerabil, în comparație cu sondajele precedente, preocupările populației vizavi de calamitățile naturale (poziția VIII cu 13% în ianuarie 2010 și poziția IV cu 24% în august 2010).

Cercetarea demonstrează din nou, că oricare ar fi modalitatea de formulare a întrebărilor ce țin de problemele care îngrijorează populația, mereu în prim-plan iese problema sărăciei, asigurării materiale insuficiente. Prețurile la mărfuri îi preocupă, într-o măsură mai mare, pe locuitorii de la sate decât pe cei de la oraș, precum și pe cei cu un nivel scăzut de instruire.

Cca. 47% din respondenți susțin, că viața oamenilor din localitatea lor a devenit mai proastă comparativ cu cea a anului trecut (44% în ianuarie 2010), 42% din ei consideră, că ea este aproximativ la fel și doar 9% o apreciază mai bună în prezent.

Respondenților li s-a propus, totodată, o întrebare de pronostic cu privire la

ECONOMIE

КАЗАХСТАНСКАЯ МОДЕЛЬ «ТРЕТЬЕГО ПУТИ» РАЗВИТИЯ

Александр НЕФЁДОВ,
*почетный профессор Института экономических
исследований, предприниматель, Германия*

*Казахстану необходима интеллектуальная революция,
которая позволит пробудить и реализовать потенциал нашей нации.*

Н. Назарбаев

In the article there is the essence outlined of the universal (non-contradictory) model of life arrangement of the society based on the idea of the social and morally successful liberalism. The absolutely new philosophic, economic and sociological concept giving the world outlook directivity and ideological solidarity for creation of the sustainably developing society has become the theoretical basis of "the third way of development". The new concept using the principles of the natural rationality gives the technology of resolution of the modern public problems to all the countries.

В статье изложена суть универсальной (непротиворечивой) модели жизнеустройства общества, основанной на идеи социально и нравственно благополучного либерализма. Теоретической основой реального «третьего пути» развития стала совершенно новая философская, экономическая и социологическая концепция, дающая мировоззренческую ориентированность и идеологическую сплоченность для созидания устойчиво развивающегося общества. Новая концепция, оперируя принципами природной рациональности, даёт всем странам технологию решений современных общественных проблем.

Ключевые слова: Реформирование капитализма; параллельность экономического и социального развития общества; механизм естественной социальной регуляции; концепция непротиворечивого общества; качественная система оплаты труда; однонаправленность интересов; сотруднический тип производственных отношений; коллективная система предпринимательства; механизм внутреннего контроля; совершенная рыночная экономика; антиинфляционный механизм; философия реального рационализма; идея социально и нравственно благополучного либерализма.

Во всём мире ещё нет вразумительной модели посткризисного развития стран. Если учитывать состояние общественных наук, то её, в принципе, и быть не может. Откуда ей взяться, если ни в научном сообществе, ни в стане политиков нет единства понимания действительных причин мирового кризиса, сути общественных проблем? Единый мир видится всем по-разному. Без

единства понимания не может быть согласованности действий и, следовательно, успеха. Проблема многовариантности моделей посткризисного развития является неопровержимым доказательством убогого состояния общественных наук. Интеллектуальная революция необходима не только Казахстану. Она необходима всему миру. Учёным предстоит осуществить некий дерзкий прорыв в понимании единого принципа, посредством которого можно смоделировать мировоззрение консолидирующего типа – основу признания подавляющим большинством определённой модели посткризисного развития стран, определённой стратегии трансформации существующих систем жизнедеятельности людей. Речь идёт о некоей точке опоры, о некоем общепризнанном архитектурном стиле построения общественного здания, более устойчивого, более благополучного во всех отношениях.

В настоящий момент уже есть теоретическая разработка, в которой казахстанскими учёными предпринята попытка вывести из логики природной рациональности руководящий для социума принцип, дающий мировоззренческую ориентированность для ненасильственного созидания цивилизованного (непротиворечивого) общества. Некоторые западные учёные уже восприняли эту разработку как попытку в поисках «третьего пути». Множество подобных мнений позволяют обозначить данную разработку как **казахстанскую модель «третьего пути» развития.**

Осмысление модели посткризисного развития стран вне самой сути мировой проблематики – внутренней противоречивости – не является научной, не является востребованной. Учитывая важность данного постулата, теоретической основой казахстанской модели стала совершенно новая философская, экономическая и социологическая концепция – **концепция непротиворечивого общества.** Казахстанская модель предусматривает выход из кризиса через реформирование капитализма, через эволюционное разрешение наследственно присущих ему противоречий, которые обусловили наличие в рыночном механизме кризисных явлений. Казахстанская модель «третьего пути» развития – это не модель посткризисного развития стран. Это модель посткризисной эпохи, поскольку устраняет не последствия кризиса, а его глубинные причины, обеспечивая тем самым устойчивое экономическое развитие, социальное и духовное благополучие. Методологической основой реформирования капитализма стала социально-экономическая интерпретация законов природы, в рациональности которых невозможно усомниться. Предлагаемый алгоритм реформирования капитализма полностью соответствует целевым установкам, заявленным на парижской конференции «Новый мир, новый капитализм». Он также соответствует стремлениям европейских стран, заявленным в Лаакенской декларации, в частности, в стремлении подчинить глобализацию целям достижения солидарности и устойчивого развития. Концепция непротиворечивого общества всецело

și 38,1% din totalul altor gospodării cu copii. În sate sunt mai puține gospodări, care întâmpină greutăți la achitarea plății pentru energia electrică, decât media pe economie – 16,5% din total gospodării în sate. Ponderea gospodăriilor formate din cupluri familiale cu copii, care întâmpină greutăți la achitarea energiei electrice, se majorează odată cu majorarea numărului de copii în gospodărie.

Concluzii:

- Reprezentările asupra sărăciei și bunăstării ale înșiși membrilor gospodăriilor completează evaluarea și analiza sărăciei în Moldova. Ele sunt utile și importante pentru cunoașterea situației reale și identificarea factorilor de influență, precum și pentru elaborarea strategiilor de eradicare a sărăciei și îmbunătățire a nivelului de trai al populației.
- Autoaprecierea evidențiază în mare măsură dimensiunea psihologică a sărăciei și se concentrează asupra efectelor psihologice de privațiune, cum ar fi: lipsa încrederii în forțele proprii, aspirații și motivații scăzute, tulburări de comportament etc. Prin neîncrederea în forțele proprii, oamenii așteaptă să fie ajutați de cineva, să primească ordine pentru executare. Totodată, constrângerile situaționale îngreșesc și limitează această stare.
- Este necesar de a se acorda o atenție specială situației gospodăriilor cu copii, întrucât copiii, care cresc în sărăcie, sunt antrenați într-un „ciclu” transmis de la o generație la alta cu consecințe grave pe termen lung, împiedicând dezvoltarea potențialului lor și amenințând dezvoltarea personală, educația și bunăstarea generală a acestora.

Bibliografie:

1. Livițchi O. Abordări metodologice la determinarea fenomenului sărăciei în Republica Moldova. Materialele conferinței internaționale “Economic Growth in Conditions of Internationalization”, 2007. Chișinău: IEFS, 2007, p. 330-332.
2. Livițchi O. Evaluarea parametrilor sărăciei populației Republicii Moldova. În: Economie și sociologie, 2007, nr. 3, p. 117-124.
3. Livițchi O. Perfecționarea asistenței sociale ca direcție a politicii sociale pentru diminuarea sărăciei. Materialele conferinței internaționale “Economic Growth in Conditions of Internationalization”. Chișinău: IEFS, 2009, p. 388-392.
4. Rojco A., Livițchi O. Evaluarea sărăciei în gospodăriile casnice cu pensionari. În: Economie și sociologie, 2009, nr. 1, p. 164-175.

gospodăriile formate din părinte singur cu copii, fiecare a doua întâmpină astfel de greutăți.

Tabelul 4

**Gradul greutăților, întâmpinate de GC din Moldova
la achitarea serviciilor în a.2008, %**

		Cuplu cu copii	Părinte singur cu copii	Alte GC cu copii	GC fără copii	Total
<i>În ultimele luni ați întâmpinat greutăți la achitarea:</i>						
- energiei electrice	Da	19,0	23,0	22,9	22,6	22,1
	Nu	81,0	77,0	77,1	77,4	77,9
- agentului termic (încălzire centrală)	Da	51,6	69,4	63,8	61,2	60,2
	Nu	48,4	30,6	36,2	38,8	39,8
- gazelor naturale	Da	31,3	28,5	33,0	32,9	32,6
	Nu	68,7	71,5	67,0	67,1	67,4
- procurarea prod.alim. suficiente pentru asigurarea hranei	Da	43,0	50,0	43,8	49,0	47,2
	Nu	57,0	50,0	56,2	51,0	52,8
TOTAL		100	100	100	100	100

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS al RM.

Tabelul 5

**Gradul greutăților, întâmpinate de GC din Moldova
la achitarea serviciilor în a.2008, %**

		Cuplu familial cu copii		Părinte singur cu copii		Alte gospodării cu copii		GC fără copii		Total	
		oraș	sat	oraș	sat	oraș	sat	oraș	sat	oraș	sat
În ultimele luni ați întâmpinat greutăți la achitarea:											
energiei electrice	Da	21,9	16,5	22,0	24,7	26,6	20,8	31,7	15,1	29,2	16,5
	Nu	78,1	83,5	78,0	75,3	73,4	79,2	68,3	84,9	70,8	83,5
agentului termic (încălzire centrală)	Da	51,4	100	69,4	-	62,9	76,8	60,6	82,5	59,6	81,7
	Nu	48,6	0	30,6	-	37,1	23,2	39,4	17,5	40,4	18,3
gazelor naturale	Da	33,9	23,8	26,7	53,6	38,1	24,4	35,0	26,5	35,1	25,7
	Nu	66,1	76,2	73,3	46,4	61,9	75,6	65,0	73,5	64,9	74,3
procurarea prod. alim. suficiente pentru asig. hranei	Da	49,4	37,7	53,6	44,0	48,7	41,1	56,8	42,5	54,4	41,5
	Nu	50,6	62,3	46,4	56,0	51,3	58,9	43,2	57,5	45,6	58,5
TOTAL		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS al RM.

În profil teritorial, în mediu pe țară se atestă o dificultate la achitarea gazului natural mai mare pentru gospodăriile localizate în orașe. Cele mai mari greutăți de acest gen sunt specifice pentru gospodăriile formate din părinte singur cu copii – 53,6% din numărul total a acestora (tabelul 5). Una din cauze ar putea fi necesarul mai mare al consumului de gaze naturale în sate din lipsa agentului termic în aceste localități.

În cazul celorlalte tipuri de gospodării cu copii, greutăți mai mari la achitarea gazului natural întâmpină gospodăriile din orașe – 33,9% din totalul cuplurilor familiale

способствует достижению основных целей, поставленных перед Римским клубом. Она также созвучна с идеей плана радикального обновления, высказанной президентом Казахстана Н. Назарбаевым.

Любая система, в которой одна часть развивается быстрее другой, со временем становится все более и более ущербной. В процессе общественного развития для устранения ущербности капитализма прилагались усилия различного характера. Множество теорий «классового сотрудничества», доктрин различных направлений научных школ, налаживающие рыночные механизмы и усиливающие государственное регулирование рынка, не смогли полностью устранить противоречивость интересов создающих сил, придать развитию рыночной экономики устойчивую эффективность и благоприятную социальную направленность. Хромое мироустройство, в сущности, не лечили, а выдумывали различные костыли. Одним из социальных костылей стала социал-демократия. Построение так называемого социалистического общества, в котором пытались воплотить бредовую мечту Маркса о «поглощении экономического улучшенным социальным», стало страшной трагедией человечества. Казахская модель «третьего пути» развития основана на ином понимании: экономическое развитие является содержанием, а социальное – его формой. Суть выхода на этот путь можно выразить как вмонтирование в рыночную экономику *механизма естественной социальной регуляции*, который будет без вмешательства государства обеспечивать параллельность экономического и социального развития общества, согласованность материального и духовного мира. Отсутствие именно этого механизма сделало рыночную экономику социально безответственной, которое всегда компенсировалось усилением различных форм контроля со стороны государства и профессиональных союзов. Именно такая экономика «противна природе», т.е. противоестественна (Аристотель). Напрасно пытаться сделать бизнес социально ответственным в условиях отсутствия такого механизма.

Древнекитайский мудрец Конфуций отмечал, что «...середина есть точка, ближайшая к мудрости; не дойти до нее – то же самое, что ее перейти». Австрийский философ Карл Поппер считал разумной ту политику, при которой «нет места для поляризации левых и правых сил». Разумный путь развития общества – это, как я считаю, и есть так называемый «третий путь», который принято ассоциировать с некой серединой, т.е. корабль общества должен плыть по фарватеру, который, как известно, максимально отдален от берегов крайностей-противоположностей. Отклонения, происходящие из-за мировоззренческого косоглазия, влево или вправо, подвергают общественный корабль опасности, замедляют движение вперед. Социально ущербный капитализм и экономически ошибочный социализм – это крайности по отношению к оптимальному «третьему пути» развития. Кидаться из крайности в крайность – это всегда трагедия для общества. Для развития общества

недопустимо сбиваться с эволюционной колеи. Концепция «великого отказа» Маркузе – отказа, как от капитализма, так и от советской модели социализма – подтверждает эту мысль. В реальной практике, из-за слабости общественных наук, имеются лишь искусственные (экзотические) фрагменты «третьего пути», своего рода гибриды политико-экономических идей либерализма и социал-демократии. Эти элементы создают весьма слабый иммунитет общественного организма, недостаточно надежную основу для его устойчивого развития. Искусственный вариант «третьего пути» не стал в настоящее время и не может стать фундаментальной теорией, пригодной для созидания в начале XXI столетия цивилизованного (непротиворечивого) общества. Такой вариант стал «всего лишь, – как выразился Тони Блэр, – разбавленной версией рейганизма-тэтчеризма: то есть не столько неким новым движением, сколько прагматичным, если не циничным, средством создания впечатления об умеренности либералов при продолжении долгосрочного смещения вправо» [1]. Казахстанская модель «третьего пути» развития – это не синтез всего положительного, присущего капитализму и социализму. Это совершенствование капитализма, в процессе которого возникнут и укрепятся некоторые положительные моменты, некогда присущие экспериментальному социализму.

В течение более чем двух тысячелетий подавляющее большинство ученых принимали за должное то, что стремления одних членов общества идут вразрез со стремлениями других, что общественная жизнь полна противоречий, что история представляет собой борьбу между классами и народами, смену периодов революции и реакции, мира и войн, кризиса и подъема. Концепция непротиворечивого общества, анализируя исторический опыт, открывает и всесторонне обосновывает ненасильственный вариант разрешения всех базовых противоречий, из-за которых социальный мир стал жестоким и алогичным. Причём чисто экономически: путём изменения структуры цены. Конкретнее: путём введения системы *относительной* (или *качественной*) *заработной платы*, которая представляет собой относительную величину от качественного показателя экономической деятельности. Зарплата служащих, к примеру, будет представлять собой должностной коэффициент – долю от прибыли или, для начала, от основного прибыльобразующего показателя. А госслужащие, в условиях новой системы, будут как бы акционерами по должности, неимущими предпринимателями государственного (регионального, ведомственного) масштаба, получающие дивиденды (зарплату) пропорционально эффективности соответствующего сегмента экономики. Новая система оплаты, как передовая мотивационная система, основанная на усилении мотива эффективности, является «открытием» такого механизма экономического развития, смысл которого – предоставить людям возможность зарабатывать соответственно достигнутым своими стараниями результатам и обеспечивать, таким образом, соответствующее качество жизни, – совпадает с целью рыночной экономики –

consideră, că au avut un nivel de trai bun și foarte bun din I grupă quintilică și una din 6 din numărul total de gospodării din a V grupă quintilică.

Cele mai multe gospodării cu copii din I grupă quintilică sunt gospodării, care consideră, că au trăit la fel față de anul trecut (56%), iar fiecare a treia din acestea consideră, că a trăit mai rău și mult mai rău. În cazul altor gospodării cu copii din I grupă quintilică, se observă aceeași tendință, dar ponderea gospodăriilor, care au dat o astfel de apreciere nivelului de trai, este mai mare. Gospodăriile din a V grupă quintilică mai puțin consideră, că trăiesc mai rău și mult mai rău, un număr nesemnificativ de alte gospodării cu 3+ copii și alte gospodării cu 2 copii (4,1%). În mediu, fiecare al treilea cuplu cu copii din I grupă quintilică consideră, că a trăit mai rău și mult mai rău, comparativ cu anul trecut (tabelul 3). Mai multe gospodării, formate din părinte singur cu copii, din aceeași grupă quintilică apreciază la fel (47,5% din totalul gospodăriilor de acest tip).

Tabelul 3

**Aprecierea nivelului de trai de către GC cu copii din RM
(pe grupe de quintile după cheltuieli de consum) în a.2008**

		Cuplu cu copii		Părinte singur cu copii		Alte G cu copii	
		I	V	I	V	I	V
Cum apreciați nivelul de trai al gospodăriei DVS.	<i>Bun și foarte bun</i>	12,8	26,9	12,1	20,5	7,7	31,3
	<i>Satisfăcător</i>	60,7	66,6	38,5	59,0	56,7	56,6
	<i>Rău și foarte rău</i>	26,5	6,5	49,4	20,5	35,6	12,1
Cum trăiește gospodăria DVS comparativ cu anul trecut	<i>Mai bine și mult mai bine</i>	13,4	29,6	16,9	27,0	9,8	16,3
	<i>La fel</i>	56,0	50,5	35,2	65,4	49,7	68,6
	<i>Mai rău și mult mai rău</i>	30,6	19,9	47,9	7,6	40,5	15,1
TOTAL		100	100	100	100	100	100

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS al RM.

Aprecierile gospodăriilor sunt dependente de gradul greutăților avute la achitarea serviciilor. Cele mai mari sunt pentru agentul termic și cele mai scăzute pentru energia electrică. În ansamblu pe economie, cei mai mulți întâmpină greutatea la achitarea agentului termic (60,2%) și procurarea produselor alimentare suficiente pentru asigurarea hranei (47,2%).

Cele mai multe gospodării, care întâmpină greutatea la achitarea agentului termic, sunt cele formate din părinte singur cu copii (69,4%). Același tip de greutate este caracteristic și altor gospodării cu copii (63,8%), cât și gospodăriilor formate din cupluri cu copii (51,6%). Dificultatea achitării acestui serviciu depinde de numărul de copii.

Astfel, 44,2% din numărul total de gospodării întâmpină greutatea la procurarea produselor alimentare suficiente pentru asigurarea hranei. În dependență de tipul gospodăriei, nivelul greutăților este diferit (tabelul 4). Circa 43% din gospodăriile formate din cuplu familial cu copii și 43,8% din alte gospodării cu copii întâmpină greutatea la procurarea produselor alimentare suficiente pentru asigurarea hranei. Dintre

nivelul de trai mai rău comparativ cu anul trecut sau aproximativ 33% din numărul total de gospodării. Însă, 41,5% și 32,5% din gospodăriile fără copii, corespunzător din orașe și sate, consideră, că gospodăria lor trăiește mai rău și mult mai rău comparativ cu anul trecut. Totodată, fiecare a treia gospodărie cu copii dau aceeași apreciere negativă, cea mai înaltă pondere fiind în cazul gospodării cu copii, localizate în orașe (30,4% din totalul acestor tipuri de gospodării).

Comparativ cu anul trecut, se consideră, că au trăit mai bine și mult mai bine una din cinci gospodării formate din cupluri familiale cu copii și una din șase alte gospodării cu copii. În cazul gospodăriilor cu copii, ponderea celor care consideră, că au trăit mai bine și mult mai bine, se modifică în dependență de numărul de copii în gospodărie. Fiecare a doua gospodărie formată din cuplu familial consideră, că a trăit la fel. Ponderea cuplurilor familiale cu copii din orașe, care consideră, că au trăit la fel, este în descreștere, atât în cazul cuplurilor din orașe, cât și al celor din sate, și depinde de numărul de copii.

Pe grupe de quintile, după cheltuielile de consum, cel puțin 47,8% apreciază nivelul său de trai ca satisfăcător. În dependență de grupa quintilică, la care se referă gospodăria, valoarea și gradul de apreciere este diferit (tabelul 2). Cu cât mai asigurate sunt gospodăriile, cu atât și gradul de apreciere a nivelului de trai este mai înalt. Fiecare a cincea gospodărie din quintila superioară (20% cele mai asigurate) apreciază ca având un nivel de trai bun și foarte bun, comparativ cu fiecare a 15 gospodărie din quintila inferioară (20% cele mai puțin asigurate). Mai puține la număr, comparativ cu total pe țară, sunt gospodăriile din quintila superioară, care își apreciază nivelul de trai rău și foarte rău – 13,1% din total gospodării.

Tabelul 2

Aprecierea nivelului de trai (pe grupe de quintile după cheltuieli de consum), 2008

		GC cu copii		GC fără copii		Total	
		I	V	I	V	I	V
Cum apreciați nivelul de trai al gospodăriei DVS.	<i>Bun și foarte bun</i>	12,8	27,0	3,6	16,3	6,6	19,2
	<i>Satisfăcător</i>	60,7	66,6	47,8	68,6	52,6	67,7
	<i>Rău și foarte rău</i>	26,5	6,4	48,6	15,1	40,8	13,1
Cum trăiește gospodăria DVS., comparativ cu anul trecut	<i>Mai bine și mult mai bine</i>	13,4	29,6	4,1	16,2	7,7	19,7
	<i>La fel</i>	56,0	50,5	47,2	55,0	49,3	54,7
	<i>Mai rău și mult mai rău</i>	30,6	19,9	48,7	28,9	43,0	25,6
TOTAL		100	100	100	100	100	100

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS al RM.

Gospodăriile cu copii din I grupă quintilică, care apreciază nivelul lor de trai ca bun și foarte bun, sunt de două ori mai multe comparativ cu media pe țară, dar de două ori mai puține decât cele, care consideră nivelul lor de trai ca rău și foarte rău. În cazul gospodăriilor fără copii, aprecierile sunt mai pesimiste: doar una din 28 gospodării

максимализацией прибыли. Данная система чрезвычайно востребована, поскольку для подавляющего большинства граждан любой страны нет ничего актуальнее экономики в ее личном восприятии. Тем более, что сейчас многие правительства осознают необходимость совершенствовать рыночную экономику в интересах всех социальных слоев и групп населения.

При качественной системе оплаты труда, *интересы собственников и работников* станут, что наиболее важно, *однонаправленными*. Увеличивая своими стараниями прибыль собственника средств производства (предпринимателя или государства), наемные работники будут увеличивать свою заработную плату. Обоюдная материальная заинтересованность в повышении прибыли научит их сообща изыскивать возможности снижения издержек, повышать производительность труда, улучшать качество и увеличивать объем производства (реализации) продукции, модернизировать основные средства, осуществлять инновационную деятельность и т.д. Каждый работник будет как бы «маленьким собственником» – совладельцем (в пределах своей меры оплаты) частной или государственной собственности, – имеющим реальную возможность своими стараниями вырасти до «большого собственника». Работники станут сотрудниками владельцев средств производства, они уже не будут чувствовать себя чьими-то рабами. Так сложится *сотруднический тип производственных отношений*, который отличается высокой степенью личной вовлеченности и осознанным желанием кооперировать свои усилия с другими работниками. Поскольку интересы личности и коллектива станут согласованными, то трудовой коллектив станет работать единой слаженной командой. Качественная оплата труда госслужащих также создаст сотруднический тип отношений государства и бизнес-сообществ, значительно эффективный, чем государственно-частное партнерство. Данный тип отношений создаст основу стабильности в обществе.

Однонаправленность интересов, порождающее единство целей, ликвидирует классовую враждебность и, следовательно, противостояние социальных групп. Исчезнет узловой антагонизм труда и капитала. Естественным состоянием общества станет не «борьба всех со всеми», а «согласованность всех со всеми». Ликвидируется экономическая основа социальной революции. Начнется классовая ассимиляция, которая будет консолидировать всё общество, расширять и укреплять позиции среднего класса. (Рост среднего класса может быть результатом только рациональной политики) «Гармонизация интересов труда и капитала методом применения качественной оплаты труда станет стимулом производства максимальной добавочной прибыли» [2] – таков вывод, сделанный группой исследователей под руководством казахстанского профессора С. Байзакова. По его мнению, «...в мире нанотехнологий наибольшее развитие получит именно новая качественная система оплаты труда, которая обеспечит полноправную

интеграцию человеческого капитала с финансовым капиталом» [3]. Понимая важность новой мотивации к труду, казахстанские ученые из Института экономических исследований считают, что «...ключевым инструментом инновационных вливаний в экономику предприятий является качественный метод оплаты труда Нефёдова» [4].

При новой системе оплаты прекратится относительное обнищание работников, ошибочно квалифицированное Марксом как экономический закон, действующий при капитализме.

При качественной системе оплаты труда общественному характеру производства станет соответствовать общественная форма присвоения. Тем самым ликвидируется основное, как считают марксисты, противоречие капитализма. Считаю необходимым отметить, что основное экономическое требование для созидания непротиворечивого общества гласит так: **определенному характеру производства должна соответствовать такая же форма присвоения.** Частному – частная, общественному – общественная. Данное соответствие достигается при любой форме собственности.

Введение новой системы оплаты решит проблему отчужденности работников от средств производства и продуктов своей деятельности. Преодоление отчужденности госслужащих ликвидирует в системе государственного управления внутреннюю склонность к пороку, блокирует коррупционные устремления. Именно проблема отчужденности чиновников от результатов своей деятельности предопределила живучесть коррупции и теневой экономики, неблагоприятных связей между правительством и бизнесом и т.п. Преодоление отчужденности создаст экономические гарантии «здорового» руководства.

Введение новой мотивации к труду **обесмыслил значение формы собственности.** (Это и есть рациональный вариант решения вопроса собственности) Частные фирмы и государственные предприятия станут в равной степени экономически и социально эффективными. Людям в действительности нужна не собственность, а возможность зарабатывать соответственно своим стараниям. Разумный, на мой взгляд, вариант решения проблемы богатых и бедных в том и заключается, что не предоставляет помощь, не создаёт мощные системы социальных гарантий, а предоставляет возможности, побуждающие неимущих к честной и активной трудовой деятельности в соответствии с эффективностью, которой будет автоматически определяться их материальное вознаграждение. Утвердился принцип «от каждого – по способностям, каждому – по результатам». Частная собственность потому стала источником продуктивного труда и свободной хозяйственной инициативы и приобрела влиятельный статус, что всегда давала возможность зарабатывать соответственно индивидуальному умению (или соответственно достигнутой прибыли). «Третий путь» развития предполагает наличие

În dependență de tipul gospodăriei, cuplurile familiale cu copii sunt mai optimiste și dau o apreciere superioară nivelului său de trai, atât comparativ cu celelalte tipuri de gospodărie cu copii, cât și față de gospodăriile fără copii și nivelurile medii de apreciere pe țară. Practic, fiecare a cincea gospodărie – cuplu familial cu copii sau 18,9% din numărul total al acestora în orașe și 17,6% în sate consideră nivelul de trai al gospodăriei sale ca bun și foarte bun. Totodată, doar 4,6% din total gospodării de la sate, formate dintr-un singur părinte cu copii, dau aceeași apreciere, fiind, astfel, cei mai pesimiști (tabelul 1).

Privind gospodăriile fără copii, un nivel de trai bun și foarte bun este apreciat de 8,4% din gospodării din orașe și 10,2% din sate, cotele fiind mai mici, comparativ cu nivelul mediu în total pe țară – 21,1%. În mediu, una din unsprezece gospodării de acest tip își apreciază nivelul de trai ca bun și foarte bun.

Remarcăm, că ponderea gospodăriilor casnice din sate, ce apreciază condițiile sale de trai satisfăcătoare, este mai înaltă comparativ cu gospodăriile din orașe și în mediu pe țară, atât în cazul gospodăriilor cu copii, cât și al celor fără copii (tabelul 1).

Tabelul 1

Autoaprecierea diferitor tipuri de GC din RM a nivelului de trai în anul 2008

		Cuplu cu copii		Părinte singur cu copii		Alte GC cu copii		GC fără copii	
		oraș	sat	oraș	sat	oraș	sat	oraș	sat
Cum apreciați nivelul de trai al gospodăriei DVS.	<i>Bun și foarte bun</i>	18,9	17,6	16,5	4,6	13,4	17,3	8,4	10,2
	<i>Satisfăcător</i>	66,1	69,2	53,2	55,4	64,1	64,6	63,0	64,1
	<i>Rău și foarte rău</i>	15,0	13,2	30,4	40,0	22,4	18,2	28,6	25,7
Cum trăiește gospodăria DVS., comparativ cu anul trecut	<i>Mai bine și mult mai bine</i>	17,5	20, 1	26,0	15,3	12,9	17,8	9,7	8,9
	<i>La fel</i>	56,2	60,0	45,2	55,8	56,7	57,0	48,8	58,6
	<i>Mai rău și mult mai rău</i>	26,2	19,9	28,7	28,9	30,4	25,2	41,5	32,5
TOTAL		100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculat în baza datelor BNS al RM.

Cel mai scăzut nivel de apreciere este în cazul gospodăriilor, formate din părinte singur cu copii – 53,2% din totalul acestora în orașe și 55,4% din totalul lor în sate. Pentru acest tip de gospodărie este caracteristic faptul, că sunt mai numeroși, față de celelalte tipuri de gospodărie cu sau fără copii, privind aprecierea nivelului de trai ca rău și foarte rău, aproximativ fiecare a treia gospodărie.

În general, comparativ cu anul trecut, peste o 1/2 din numărul total de gospodării consideră, că nivelul de trai a rămas la fel. Cel mai scăzut nivel al acestei aprecieri este caracteristic gospodăriilor localizate în orașe, formate din părinte singur cu copii – 45,2% din acestea, comparativ cu cel mai înalt nivel pentru gospodăriile cupluri cu copii, localizate în sate (60,0%). De 2,7 ori sunt mai numeroși cei, care apreciază

trecut?” „În ultimele luni ați întâmpinat greutăți la achitarea energiei electrice, agentului termic, gazelor naturale?”, „În ultimele 12 luni ați întâmpinat greutăți financiare la procurarea produselor alimentare suficiente pentru asigurarea hranei?”.

Ținând cont de opțiunile și atitudinile populației, în mediu, 64,2% din numărul total de gospodării din R.M. consideră, că nivelul lor de trai este satisfăcător. Circa de două ori mai mulți sunt cei, care autoapreciază nivelul lor de trai ca rău și foarte rău comparativ cu foarte bun și bun, corespunzător 23,9% și 11,9%. Totodată, comparativ cu mediul rural, în mediul urban, mai multe persoane afirmă, că au nivelul de trai rău și foarte rău (figura 2). În mediul rural, dimpotrivă, mai multe persoane afirmă, că au un nivel de bunăstare bun și foarte bun.

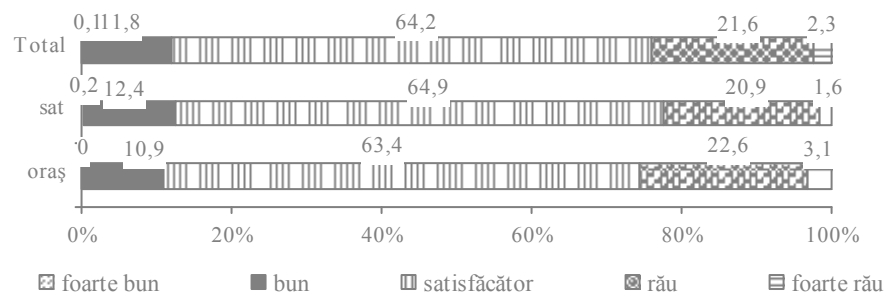

Fig. 2. Autoaprecierea nivelului de trai de către GC din RM, a.2008

Sursa: Realizat în baza datelor BNS al RM.

În anul 2008, mai mult de jumătate (55,2%) din gospodării considerau, că situația lor nu s-a schimbat față de anul precedent, iar 32,7% considerau, că situația lor s-a înrăutățit (figura 3). Totodată, 12,1% din totalul respondenților apreciază situația sa ca fiind mai bună comparativ cu cea din anul precedent.

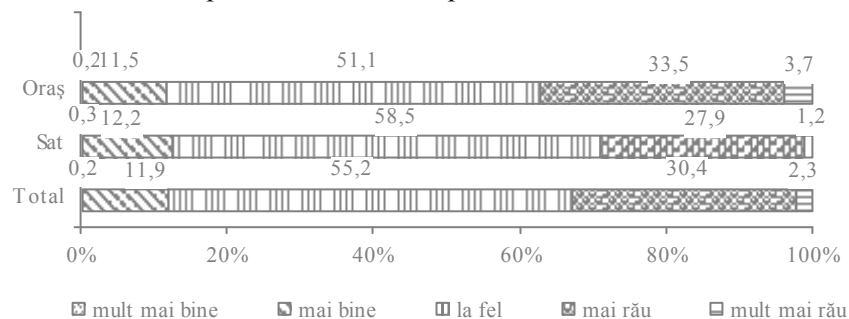

Fig. 3. Autoaprecierea nivelului de trai de către GC din RM în a.2008, comparativ cu a.2007

Sursa: Realizat în baza datelor BNS al RM.

коллективной системы предпринимательства, открытой для участия государства. То есть государственные предприятия, применяющие качественную систему оплаты, также станут субъектами рыночной экономики, способными конкурировать с частными фирмами. Наличие данной системы позволит государству косвенными (рыночными) мерами принуждать к рациональному экономическому поведению частный сектор. Эта система, к тому же, расширяет зону применения демократических принципов, поскольку только на государственных фирмах можно вводить выборность руководителей. В экономической жизни общества главным станет не борьба за собственность, а стремление всех (не только частных собственников) к эффективности хозяйственной деятельности. Такое положение дел даст мощный импульс рационализации национальной экономики.

Поскольку преданность работников целям предпринимательских фирм и государственных предприятий станет функцией материальных вознаграждений, связанных с достижением положительных результатов, то естественным путём (без тотального надзирательства и чрезмерной регламентации) изживутся многие проблемы хозяйственной жизни: мошенничество, раздувание штатов, образование чрезмерных товарных остатков, неэкономное расходование материалов и т.д. Каждый работник уже не будет безучастно созерцать неразумное хозяйствование, мошенничество или вредительство своих сотрудников, подчиненных и даже руководителей. Любой ущерб, нанесенный предприятию, станет как бы обкрадыванием своих же сотрудников. Весьма сомнительно, что при такой системе кто-то позволит кому-то его обворовывать. Работников (а также госслужащих) заставит быть честными необходимость и выгодность. Создастся *механизм внутреннего контроля*, который, несомненно, более эффективен, чем внешний – надзирательский. Высокий статус честного труда востребует деловой принцип подбора и расстановки кадров. Именно это активизирует нравственное исцеление «больного», классово-враждебного общества.

«Основное кредо «третьего пути» развития, – по мнению американского политика и экономиста Рейча Р., – заключается в том, что к выгодам от экономического роста, подгоняемого политикой свободного рынка, могут приобщиться весьма широкие массы населения...» [5]. Приватизация приобщает к выгодам только избранных, создавая элитарный капитализм. Акционирование предприятий является примитивной попыткой расширить зону приобщения. Только введение качественной системы оплаты приобщит широкие массы, создавая цивилизованный капитализм – капитализм для всех. Пренебрегать данным способом приобщения людей к рыночной экономике – значит наносить ей вред. Приверженность рыночных ортодоксов своим надуманным «священным ценностям» ускоряет кризис капиталистической системы. Высокая степень вовлеченности широких масс в рыночную экономику как раз и

характеризует приближенность к реальному «третьему пути». Для повышения степени этой «включенности» форма собственности не имеет принципиального значения. Таким образом, выход на казахстанский «третий путь» развития состоит в созидании непротиворечивого общества как метода «запуска в рыночную экономику» гуманитарного капитала. Это, несомненно, повысит не только эффективность и устойчивость рыночной экономики, но и привлекательность либеральных ценностей.

Экономической основой казахстанской модели «третьего пути» развития является *совершенная рыночная экономика* – способная решать социальные проблемы без активного участия государства, функционировать без циклических кризисов. Такой экономике не присущи такие проблемы как безработица, инфляция, теневая экономика, информационная закрытость власти и бизнеса.

Обеспечивать сбалансированность рынка труда путём сокращения продолжительности рабочего времени возможно только за счёт определённой части прироста эффективности. То есть суть решения проблемы *безработицы* в том, чтобы постоянно делиться с безработными не заработанными деньгами, а рабочим временем, сохраняя зарплату работающих на прежнем уровне. Необходимость данных мер диктует объективность процессов, усугубляющих проблему безработицы (технологический прогресс, оптимизация хозяйственной деятельности). Применять данные меры становится возможным только в условиях совершенной экономики. Казахстанская модель исключает наличие безработицы как принуждающую к дешёвому труду меру. Для неё характерна политика полной занятости.

Введение качественной системы оплаты труда создаст в рыночной экономике естественный *антиинфляционный механизм*. Действительно заработанная плата, как часть прибыли, объективно не может быть инфляционной, поскольку размер спроса объективно равен размеру реализованного предложения. Новая мотивация к труду создаст жесткий, но экономически правильный барьер, способный воспрепятствовать инфляции. Участники экономики смогут осуществить спрос (получить прибыль, а значит и заработную плату) только после того, как создадут соответствующее потребностям предложение (реализуют результаты своей деятельности). То есть при новой системе оплаты труда спрос будет гарантирован предложением, который по своей природе является антиинфляционным. Жесткость и справедливость условий будет прививать в общественном сознании экономический тип мышления, предполагающий умение эффективно хозяйствовать. (Социальная политика коммунистов и социал-демократов, не способствующая такому типу мышления, наносит вред развитию общества).

Новая структура цены развеет ещё один миф: рыночной экономике объективно присуща *теневая экономика*. Её устойчивое существование

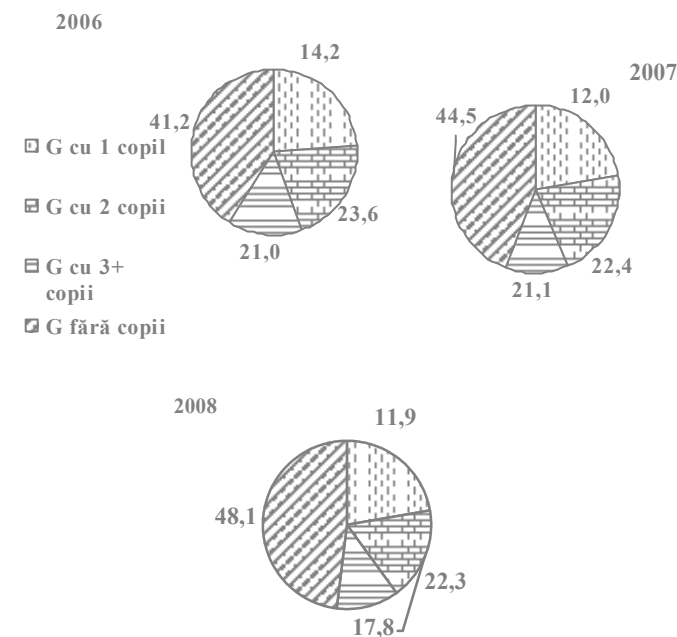

Fig. 1. Structura gospodăriilor casnice sărace din Moldova în aa. 2006-2008 pe tipuri, %

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS al RM.

Din cadrul gospodăriilor casnice sărace cu copii, cele mai multe la număr sunt gospodăriile cu doi copii, în anul 2008, constituind 22,3% din total gospodării sărace. Acestea s-au majorat ca pondere în numărul total de gospodării sărace cu copii de la 40,1%, în anul 2006, până la 42,9%, în anul 2008, sau cu 2,8 p.p. Gospodăriile cu trei și mai mulți copii au constituit 35,7% în anul 2006 și 34,2% în anul 2008 sau practic fiecare a treia gospodărie din total gospodării sărace cu copii.

Cele menționate mai sus evidențiază necesitatea analizei dimensiunilor sărăciei gospodăriilor cu copii. Dintre variatele abordări teoretico-metodologice existente cu privire la evaluarea sărăciei, în ultimul timp în spațiul european, cea mai frecvent întâlnită este sărăcia subiectivă, evaluarea căreia se bazează pe percepția și autoevaluarea indivizilor. Aceasta vizează aprecierea nivelului de trai de însăși gospodăriile casnice. În Republica Moldova, drept sursă de informații sunt rezultatele cercetării bugetelor a cca. 6000 gospodării casnice, realizată de Biroul Național de Statistică. Datele cu privire la autoevaluarea condițiilor de trai ale populației presupun răspunsul la următoarele întrebări din capitolul 8 ale anchetei de cercetare: „Cum apreciați nivelul de trai al gospodăriei DVS.?”; „Cum trăiește gospodăria DVS. comparativ cu anul

AUTOAPRECIEREA NIVELULUI ȘI CONDIȚIILOR DE TRAI DE CĂTRE GOSPODĂRIILE CU COPII ÎN MOLDOVA

Oxana LIVIȚCHI, dr., IEFS

Recenzent: Anatolii ROJCO, dr., conf. cercet., IEFS

Creating conditions for improving quality of life of people is the basic objective of the economies in the era of globalization. Persisting uncertainty in tomorrow and lack of perspective can transform poverty into a fixed state of poverty or convert it into chronic poverty. In this context, the establishment of social and economic policies needed to take account of representations on poverty and welfare of household members themselves.

Cuvinte cheie: nivel de trai, sărăcie, autoapreciere, cheltuieli de consum, dificultăți la achitarea serviciilor.

În ultimii ani, problemele social-economice au început să joace un rol extrem de important în cadrul politicilor sociale și economice promovate de către factorii de decizie, atât la nivel național, cât și internațional. Un subiect controversat și, de multe ori, disputat în acest context este „sărăcia”, identificarea și evaluarea căreia se bazează pe estimarea și analiza nivelului bunăstării [1]. La stabilirea criteriilor, după care indivizii pot fi considerați săraci, este necesar de a ține cont și de nivelul autoaprecierii stării proprii, deoarece persistența nesiguranței în ziua de mâine și lipsa de perspectivă poate transforma starea de sărăcie într-o stare cronică.

Conform datelor cercetării bugetelor gospodăriilor casnice, oferite de Biroul Național de Statistică, în anul 2008, nivelul sărăciei în Republica Moldova a înregistrat o creștere de 0,6 p.p. față de anul 2007 (25,8%), constituind 26,4%. Printre factorii, care determină incidența sărăciei, este numărul persoanelor în gospodărie [2]. În medie, gospodăriile din 5 și mai multe persoane se confruntă cu un risc al sărăciei de 2 ori mai mare decât gospodăriile formate din 3 persoane.

Totodată, un factor important, care determină riscul sărăciei, este numărul de copii în familie [3], iar, printre gospodăriile sărace, cele mai multe sunt cele fără pensionari [4]. Analiza evoluției ratei sărăciei gospodăriilor casnice de diferite tipuri în perioada 2006-2008 arată, că cel mai înalt nivel al sărăciei este înregistrat în cazul gospodăriilor cu 3 și mai mulți copii. Mai mult de 1/2 din totalul populației sărace din Moldova constituie gospodăriile cu copii. Cuplurile familiare cu copii sub 18 ani, părinții singuri cu copii sub 18 ani și alte gospodării cu copii sub 18 ani reprezintă 58,8% din totalul gospodăriilor sărace în anul 2006, în anul 2007 – 55,5% și 51,9% – în anul 2008 (figura 1).

обусловило отсутствие прозрачных, стабильных и благоприятных условий для честной и активной трудовой деятельности всех участников экономики. «Естественным» следствием существующей системы жизнеустройства общества стала криминализация хозяйственной жизни и мошенничество, которые ныне достигли угрожающих размеров. Во всем мире предпринимательскому усердию и инвестиционной активности бросает вызов «виртуальная экономика», связанная с деятельностью фиктивного капитала. Теневая экономика – это своего рода «подход» коррумпированной власти. Доля теневой экономики всегда соответствует степени **коррумпированности власти**. Эти проблемы невозможно изжить ужесточением наказаний, повышением зарплаты госслужащих. Только путём осторожного создания экономических гарантий «здорового» руководства можно без эксцессов излечить систему государственного управления от коррупции и, тем самым, свести на нет теневую экономику, излечить и постоянно удерживать деятельность госчиновников в рациональной зоне. У власти и бизнеса появятся общие цели, однонаправленные интересы, согласованные и соблюдаемые правила экономической игры, что, несомненно, сделает противоестественными такие явления как коррупция, теневая экономика, **информационная скрытность**. Это и есть мирный, ненасильственный вариант решения данных проблем, свойственный цивилизованному обществу.

Концепция непротиворечивого общества, оперируя принципами природной рациональности, крушит многие парадигмы: вскрывает несовершенство либерализма, алогичность марксизма, неэффективность социал-демократии, примитивность синергетики, абсурдность постмодерна. Она рождает **философию реального рационализма**, обосновывает необходимость другой диалектики, ставит иной основной вопрос философии. Она способна стать уважаемой альтернативой религиозному образу мышления. Она может сделать процесс глобализации гуманным. Она даёт всем странам технологию разрешения основных противоречий общественного развития и, соответственно, порождаемых ими проблем; основу межгосударственной интеграции; основу преемственности власти; мировоззренческую ориентированность и идеологическую сплочённость для выхода на совершенно новый путь устойчивого социально-экономического развития современного общества... Масштаб новизны позволяет обозначить данную теоретическую разработку как коренной перелом в общественных науках. Это и есть интеллектуальная революция, осуществляемая казахстанскими учёными. Это достойнейший вклад в «преодоление, – как отмечается в «Стратегии-2030», – старого менталитета и мышления, идеологических шор, вынесенных из недавнего прошлого и других препятствий на пути социального – экономического развития» [6].

Мировую перманентную депрессию не удастся переждать. Ком противоречий, проблем, конфликтов продолжает нарастать. Время исправлять

ошибки, переустраивать общество неизбежно наступит. Для руководства каждой страны это будет суровый экзамен на выживание, на эффективность государства, на политическую мудрость, решительность и сплочённость. Самое требуемое для успеха – это «вооруженность» передовой системой знаний, адекватной эффективному решению проблем современности. Казахстанская модель «третьего пути» развития, как образец системного и всесторонне обоснованного подхода к решению общественных проблем, вполне может претендовать на такое мировоззрение. Это, несомненно, гордость казахстанских общественных наук. Она может стать гордостью и руководства Казахстана, будь на то его воля. Имея на «вооружении» универсальную модель общественного развития, основанную на идеи социально и нравственно благополучного либерализма, руководство Казахстана, став конструктором нового общества, может дать мировому сообществу уникальный практический опыт. Тот, который изменит весь мир к лучшему.

Библиография:

1. Роберт Рейч. Мы все теперь идем по Третьему Пути. <http://lib.rin.ru/doc/i/104835p.html>
2. Байзаков С. Б., Иманалиев Ж. А. Доклад на круглом столе «Исламская экономика». В: Научные труды ВЭО России, Т. 106. Москва: 2009.
3. Байзаков С. Б. Прикладные инструменты системного анализа экономических индикаторов. Астана: КарГУ, 2008.
4. Материалы III Научных чтений профессоров-экономистов и докторантов, Часть 2. Екатеринбург: 2010, 2–4 февраля.
5. Роберт Рейч. Мы все теперь идем по Третьему Пути. <http://lib.rin.ru/doc/i/104835p.html>
6. Программа «Казахстан – 2030». <http://portal.mfa.kz/portal/page>

Guvernului nr. 290 din 15.04.2009, au fost adoptate *Regulile de eliberare a certificatului de luare la evidență a copilului al cărui părinte / tutore (curator) este cetățean al Republicii Moldova, se angajează temporar la lucru în străinătate*. Aceasta va permite de a lua la evidență pe fiecare copil rămas fără supraveghere, de a-i crea condiții normale de viață, oferirea la timp a sprijinului emoțional (tutori, lucrători sociali comunal, psihologi școlari, care trebuie să formeze grupe de sprijin pentru această categorie de copii), asigurarea securității fizice, satisfacerea necesităților de bază (unii părinți devin victime ale traficului de marfă vie și, corespunzător, nu trimit bani acasă).

Concluzii:

1. Republica Moldova dispune de o bază legislativă solidă pentru prevenirea și dezbădăcinarea cazurilor de violență față de copii. Cu toate acestea, aceste legi și acte normative foarte importante nu sunt respectate și executate în măsură deplină.
2. Dinamica crimelor contra copiilor are o tendință de micșorare. Totuși, are loc o creștere a numărului de crime grave și foarte grave.
3. S-a conturat o tendință de reducere a numărului de infracțiuni comise de persoanele minore. Cu toate acestea, numărul crimelor grave și al celor foarte grave a scăzut neînsemnat, iar numărul violurilor chiar a crescut.
4. În legătură cu migrarea în masă a părinților lor, crește numărul copiilor lipsiți de grija familiei. Totuși, soluționarea acestei probleme se limitează la înregistrarea la începutul fiecărui an școlar a copiilor plecați cu un părinte sau cu ambii.

Bibliografie:

1. Legea cu privire la introducerea modificărilor și completărilor în Codul familiei № 1316-XIV din 26 octombrie 2000: nr. 120-XVI din 29.05.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 125-126, art. 489.
2. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie: nr. 45-XVI din 01.03.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 55-56, art. 178.
3. Raport privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2007, <http://www.ombudsman.md/md/anuale/>
4. Нечитайло Д. Меня не любят родители! Наш дом – Кишинев. Accesibil pe Internet: URL: www.cnc.md/ru/snews/2841/19.06.2009.
5. Туркин Э. Т., Верштjak Т. Неполная семья и эмоциональная жизнь ребенка, http://www.prodidactica.md/viitor/Viitor_rus/new_page_5.htm.

Tabelul 4

Corelația numărului copiilor de vârstă școlară, părinții cărora au plecat peste hotare, și numărul elevilor, %

Unitatea administrativ-teritorială	2006			2007			2008		
	Este plecat un părinte	Sunt plecați ambii părinți	Nr. total de copii atinși	Este plecat un părinte	Sunt plecați ambii părinți	Nr. total de copii atinși	Este plecat un părinte	Sunt plecați ambii părinți	Nr. total de copii atinși
mun. Chișinău	2,0	2,7	4,6	5,9	2,8	8,7	8,0	3,2	11,2
mun. Bălți	10,2	2,2	12,4	10,1	2,4	12,5	11,1	4,4	15,5
Anenii Noi	14,4	4,8	19,2	16,8	5,3	22,1	19,1	5,4	24,5
Basarabesca	18,2	6,7	24,9	21,1	6,1	27,2	39,2	13,2	52,4
Briceni	10,7	4,7	15,3	9,0	4,1	13,1	9,5	4,3	13,8
Cahul	12,7	5,4	18,1	12,0	5,1	17,1	14,3	6,3	20,7
Cantemir	12,0	6,4	18,4	12,9	6,7	19,6	23,4	8,6	31,9
Călărași	16,6	5,9	22,6	17,8	6,5	24,3	18,3	7,3	25,7
Căușeni	17,3	9,2	26,5	16,0	13,3	29,3	17,2	14,3	31,5
Cimișlia	16,9	5,7	22,7	24,8	9,0	33,8	28,5	13,2	41,7
Criuleni	11,0	3,7	14,6	14,3	4,8	19,0	13,9	5,0	18,8
Dondușeni	12,9	7,0	20,0	18,0	9,0	27,0	18,1	9,8	27,9
Drochia	19,1	8,8	27,8	23,2	11,0	34,1	21,0	14,6	35,6
Dubăsani	9,4	1,2	10,6	6,5	12,6	19,1	24,9	7,9	32,8
Edineț	10,7	6,3	16,9	11,8	6,4	18,2	23,5	6,6	30,0
Fălești	28,2	14,7	43,0	24,0	9,4	33,4	26,4	11,2	37,6
Florești	17,6	6,2	23,8	23,4	7,5	30,9	25,3	12,3	37,6
Glodeni	18,8	9,9	28,6	17,1	9,1	26,2	20,0	11,0	31,0
Hîncești	17,6	6,1	23,7	19,3	6,6	26,0	20,0	7,8	27,8
Ialoveni	9,3	3,8	13,1	11,1	4,6	15,7	13,7	6,4	20,1
Leova	14,7	4,6	19,4	10,9	3,9	14,8	17,4	8,4	25,8
Nisporeni	19,7	6,3	26,0	24,4	9,6	34,0	22,1	7,1	29,2
Ocnita	20,2	9,4	29,6	16,2	9,8	26,0	13,7	6,6	20,3
Orhei	5,7	0,8	6,5	6,6	4,8	11,4	13,3	8,7	22,1
Rezina	14,6	7,0	21,6	17,7	6,7	24,4	18,6	6,2	24,8
Rîșcani	20,7	9,1	29,9	20,3	9,4	29,8	22,2	10,9	33,2
Sîngerei	7,2	7,9	15,1	8,8	7,7	16,6	14,1	9,8	23,9
Soroca	17,5	11,5	29,0	15,9	7,9	23,8	17,4	7,5	24,8
Strășeni	10,0	7,0	17,0	10,7	10,8	21,5	15,7	7,2	22,9
Șoldănești	12,0	6,1	18,1	13,2	5,3	18,5	13,6	7,7	21,2
Ștefan Vodă	18,4	4,6	23,0	21,0	5,5	26,5	22,0	6,8	28,8
Taraclia	13,4	5,0	18,4	14,8	4,5	19,3	18,2	4,5	22,7
Telenești	17,7	5,6	23,3	14,1	6,2	20,2	21,3	6,9	28,2
Ungheni	17,9	10,1	28,0	19,0	7,4	26,4	24,2	8,7	32,9
UTA Găgăuzia	20,8	6,5	27,4	23,2	7,1	30,3	23,4	6,2	29,7
TOTAL	12,5	5,7	18,2	14,1	6,2	20,3	16,8	7,1	24,0

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor datelor site-ului «Будущее наших детей», http://www.prodidactica.md/viitor/Viitor_rus/sos.htm

În prezent, în ajutorul copiilor, ai căror părinți au plecat peste hotare, vin structurile statale, societatea civilă, administrația publică locală. Prin Hotărârea

ANALIZA COMPETITIVITĂȚII REPUBLICII MOLDOVA ȘI PERSPECTIVE METODOLOGICE DE DEZVOLTARE

Alexandru STRATAN, dr. hab., IEFS

Recenzent: Alexandru GRIBINCEA,
dr. hab., prof. univ., ULIM

Skeleton and structure of enterprises competitiveness in Moldova is continually subject to Government agenda and specialized institutions, such as the Ministry of Economy. And its analysis takes into account conditions in the economic and business environment in the country for sustainable competitiveness of firms. RM competitiveness is particularly appreciated by the competitiveness of local companies' products and services on the international market.

Cuvinte cheie: competitivitate, comerț exterior, preț, politică economică, proces de modernizare.

Scheletul și structura competitivității întreprinderilor din Republica Moldova este subiectul continuu în agenda de lucru a Guvernului RM și a instituțiilor specializate, precum Ministerul Economiei, iar analiza acestuia ia în calcul condițiile, oferite de mediul economic și de afaceri la nivelul țării, pentru sustenabilitatea competitivității firmelor. Competitivitatea RM este apreciată, în special, de competitivitatea produselor și serviciilor companiilor autohtone pe piața internațională. Măsurarea competitivității produselor autohtone, cantitativ, se face ținând cont de balanța comercială a țării. Calitativ, competitivitatea țării este evaluată ținând cont de calitatea produselor (în special a certificatelor de calitate, deținute de companii), de perceperea produselor autohtone peste hotarele țării (se pune accent pe brandul companiilor moldovenești) și, nu în ultimul rând, un factor important este abilitatea organizațiilor specializate din țară de a menține și crea dialoguri constructive cu autoritățile piețelor recipiente ale produselor moldovenești.

Pentru a demonstra în dinamică productivitatea și eficiența obișnuită la capitolul competitivității RM, vom face referire la *Raportul Competitivității Globale 2010-2011* [2]. Indicele Competitivității Globale este recunoscut a fi un factor important, ce ține de decizia de investire într-o anumită țară. Acesta pune accentul pe 12 piloni, care, în ansamblu, sunt reprezentativi pentru RM. Conform acestuia, Moldova a fost clasată pe poziția 94 din 139 de țări, luate în considerare. Moldova, care, pe parcursul anilor, a fost la sfârșitul clasificării în țările Europei Centrale și de Est, pentru perioada analizată, a depășit Armenia, Tadjikistan și Kirgistan. La capitolul eficienței pieții muncii, Moldova a ocupat poziția 68. De asemenea, Republica Moldova a ocupat o poziție mai mare decât media globală la nivelul educației (78), educația primară și asistența medicală au fost clasate pe poziția a 84, la nivel tehnologic – pe poziția 89 și la nivelul stabilității macroeconomice – pe poziția 90. Totodată, Moldova înregistrează indicatori pesimiști în sectorul inovației, fiind pe poziția a 129. În contextul Indicelui Competitivității

Globale, Elveția ocupă poziția de frunte în cercul țărilor dezvoltate. Aceasta este urmată de Suedia, Singapore, SUA și Germania.

Pe de altă parte, același Raport indică cei mai problematici factori întâmpinați de agenții economici la desfășurarea unei afaceri. Prin urmare, factorii care afectează decizia de a desfășura o afacere sunt prezentați în figura 1.

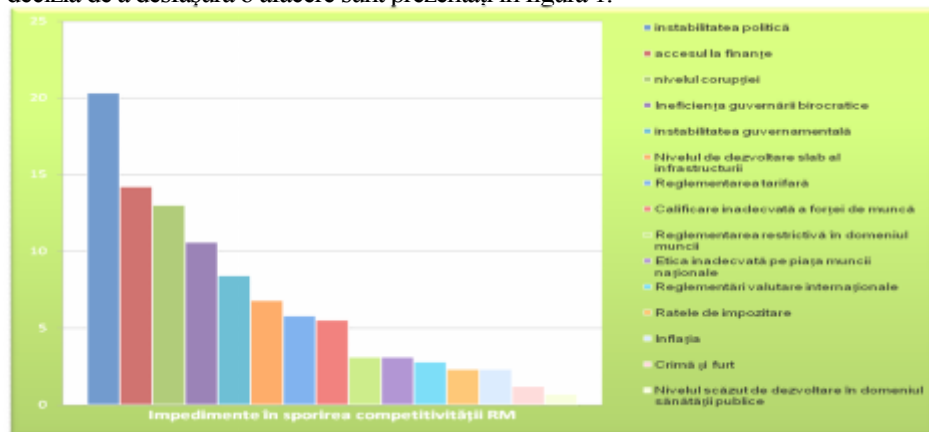

Fig. 1. Impedimente în sporirea competitivității Republicii Moldova

Sursa: Sondajul opiniilor executive, Raportul Competitivității Globale, 2010-2011.

Totodată, este de remarcat faptul, că RM deține avantaje competitive (la nivelul clasificării) pentru următoarele domenii:

- a. Pilonul 1: Instituții – costuri suportate pentru combaterea terorismului;
- b. Pilonul 2: Infrastructura – liniile de telefonie fixă;
- c. Pilonul 3: Mediul macroeconomic – inflația; datorii guvernamentale;
- d. Pilonul 6: Eficiența pieții de bunuri – timpul necesar pentru deschiderea unei afaceri; rata totală a taxelor;
- e. Pilonul 7: Eficiența pieții muncii – flexibilitatea la determinarea salariului; remunerare și productivitate; participarea femeilor la muncă;
- f. Pilonul 8: Dezvoltarea pieții financiare – indicatorul drepturilor legale.

Din cele analizate, se observă o structură pozitivă în unele sectoare de importanță pentru determinarea competitivității RM. Este de remarcat mediul de afaceri, și anume, durată în zile, necesară pentru deschiderea unei afaceri, precum și măsurile guvernanților privind menținerea ratei inflației.

Din cele expuse anterior, competitivitatea produselor autohtone depinde și de cererea față de acestea, atât pe piața internă, cât și pe piața externă a RM. Cererea, la rândul său, poate să fie influențată de factori de natură socială, economică, dar și politică. Astfel, comerțul exterior reprezintă unul dintre cei mai importanți indicatori ai competitivității internaționale a unei națiuni. Acesta reflectă domeniile în care produsele

pentru minori, capabile să îndeplinească cerințele speciale ale adolescenților și să excludă cazurile de încălcare ale drepturilor la etapa urmăririi penale și arestării.

Ar trebui luate măsuri suplimentare în cadrul Planului de prevenire și combatere a fenomenelor ca vagabondaj, cerșetorie și copii vagabonzi, întrucât, în a.2008, au fost înregistrate, în unitățile teritoriale ale Ministerului Afacerilor Interne, 1680 cazuri de plasare a copiilor în Centrul de plasare temporară (în a.2007 – 1507 cazuri).

În a.2008, cazuri de plecare a copiilor de acasă de sub tutela adulților și a personalului din instituțiile de învățământ preuniversitar au fost înregistrate în raioanele: Ialoveni – 127, Strășeni – 101, Călărași – 68, Criuleni – 52, Anenii-Noi – 67, Orhei – 49, Hincești – 55, Ungheni – 31, Cimișlia – 29, Căușeni – 25, Telenеști – 23, Stefan-Voda – 21, Cahul – 20, Rezina – 19, Nisporeni – 19, Dubasari – 17, Cantemir – 17, Leova – 16, Ceadr-Lunga – 16, etc. [3].

Efectele negative ale migrării părinților asupra copiilor lor. În legătură cu migrarea în masă a părinților, crește numărul copiilor lipsiți de grija familiei. Totuși, soluționarea acestei probleme se limitează cu înregistrarea la începutul fiecărui an școlar a copiilor cu un părinte plecat sau cu ambii. Părinți emigranți, plecând din țară, lasă copiii singuri sau în grija fraților/surorilor mai mari (uneori minori) sau în grija adulților, cu care stabilesc acorduri fără a se adresa la autorități pentru numirea unui tutore, care legal ar fi responsabil pentru viața și siguranța copiilor. În astfel de situații, chiar dacă copilul este aproape de atingerea majoratului, este mai receptiv la influența din exterior, care, în lipsa supravegherii din partea adultului, influențează negativ asupra stării emoționale sau chiar asupra sănătății copilului. Acești copii, ca regulă, nu frecventează școala, încep să vagabondeze, sunt supuși abuzului, devin o pradă ușoară a traficantilor de copii.

Potrivit unui studiu efectuat de Centrul de Informare și Documentare cu Privire la Drepturile Copilului cu sprijinul UNICEF, telefonul și coletul poștal sunt principalele, iar uneori singurele mijloace de comunicare între copii și părinții-migrați. Același studiu atestă faptul, că plecarea părinților schimbă sfera relațiilor copiilor, ei preferă comunicarea în grupuri mici, de obicei, cu cei, care au aceeași experiență de despărțire de părinți. La copiii cu mama sau ambii părinți plecați sunt prezente mai frecvent simptomele de depresie. Ei se simt singuri și respinși, expuși riscului unei purtări deplasate [5].

În anii 2006-2008, numărul copiilor de vârstă școlară, la care unul sau ambii părinți sunt plecați la muncă în străinătate a crescut de la 64,6 mii persoane până la 110,5 mii persoane sau de 1,7 ori (tabelul 4).

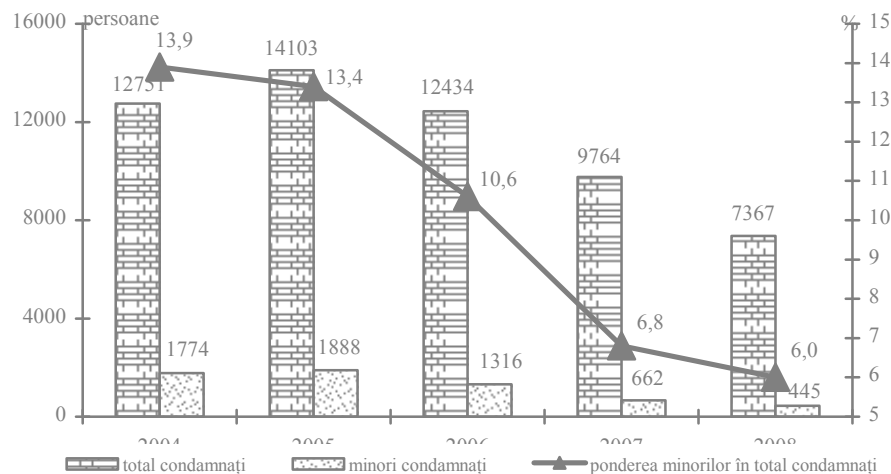
Destul de simțitor s-a mărit numărul acestor copii în raioanele Orhei (de 3,0 ori), Dubasari (2,7 ori), mun. Chișinău (de 2,2 ori). Raportul dintre numărul de copii de vârstă școlară, ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, și numărul elevilor a constituit 18,2%, iar, în a.2008, a ajuns la 24%, adică a crescut cu 5,8 p.p. Într-o situație mai rea se află raioanele Basarabeasca (în care acest raport este de 52,4%), Cimișlia (41,7%), Fălești și Florești (37,6%).

Tabelul 3**Numărul crimelor, efectuate de minori, anii 2004-2008**

	2004	2005	2006	2007	2008
Infrațiuni – Total	28846	27595	24767	24362	24788
Crimele, efectuate de către minori	2753	2538	2087	1770	1502
inclusiv:					
Omoruri și tentativă de a omorî	12	17	9	11	12
Vătămări corporale grave	14	13	14	16	11
Violuri	25	23	26	24	30
Banditism	30	30	31	17	27
Jafuri	165	177	137	138	117
Furturi	2072	1893	1518	1252	1001
Escrocherii	59	33	35	42	36
Huliganism	86	82	69	55	52
Crime, legate de narcotice	72	71	71	37	26

Sursa: Situația copiilor în Republica Moldova în 2008, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=168&id=2623>.

Este de considerat drept pozitivă reducerea numărului de condamnați minori. Dacă, în a.2004, au fost condamnați 1774 minori, atunci în a.2008 – 445 sau de 4 ori mai puțin. A scăzut semnificativ ponderea condamnaților minori în numărul total al persoanelor condamnate de la 13,9% în a.2004 până la 6% în a.2008 (figura 1).

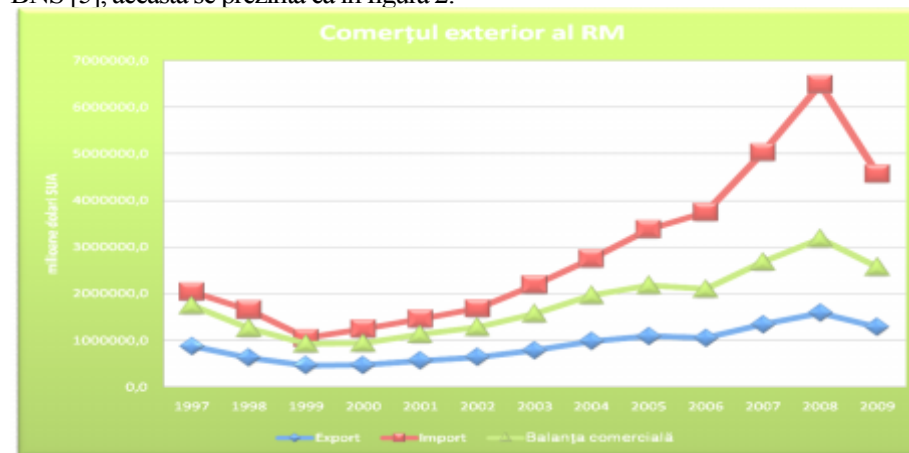
Fig. 1. Numărul minorilor condamnați

Sursa: Situația copiilor în Republica Moldova în anul 2008, BNS, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=168&id=2623>.

După părerea organelor de protecție a ordinii de drept, copilul și familia rămân cele mai vulnerabile grupe, supuse riscurilor sociale. Este necesar de menționat unele din printre principalele motive: absența actelor legislative, care să reglementeze fenomenul adolescenților, care se află în conflict cu legea; absența sistemului justiției

unei companii sunt competitive.

Astfel, în ceea ce privește evoluția balanței comerciale a RM, conform datelor BNS [5], aceasta se prezintă ca în figura 2.

Fig. 2. Comerțul exterior al Republicii Moldova, 1997-2009

Sursa: Elaborat de autor conform datelor BNS.

Din punct de vedere cantitativ, volumul importului în Republica Moldova a avut o evoluție oscilantă: în primii ani de tranziție a avut o evoluție ascendentă (de la 640,3 mln. USD, în anul 1992, până la valoarea-record de 1171 mln. USD, în anul 1997); în perioada 1998-2001, din cauza crizei de pe piața Rusiei, volumul importului moldovenesc se restrânge ca, abia în anul 2002, să revină la volumul anului 1997 (1038 mln. USD).

Începând cu anul 1998, exporturile sunt în descreștere, la acea perioadă având orientarea preponderent spre piețele CSI, fiind influențată de dezechilibrul financiar din Rusia și schimbarea guvernelor în republică etc. Exporturile în Moldova au început să se revigoreze abia după 2002, având o creștere în fiecare an tot mai mare. Observăm o descendență în 2006, cauzată de embargoul, impus de către Rusia.

Perioada de depreciere a balanței comerciale a RM se observă în 2006, în timpul embargoului impus de Federația Rusă produselor moldovenești, precum și începând cu 2008, cauzată de criza financiară globală, care a afectat și partenerii RM, precum și de criza politică a țării, care nici până la moment nu a fost soluționată. Conform datelor prezentate de IDIS Viitorul, în anul 2009, Federația Rusă a înregistrat o reducere severă a volumului comerțului extern cu 36,1%, a exporturilor – cu 35,5% și, respectiv, a importurilor – cu 37,3%, față de anul 2008. În Ucraina, în anul 2009, exporturile și importurile au înregistrat o reducere cu 33,5% și, respectiv, 56,0% față de anul 2008. În ceea ce privește perspectivele de relansare a comerțului exterior al RM, acesta depinde direct proporțional de evoluția comerțului exterior internațional, în special, al statelor partenere (figura 3 și, respectiv, 4).

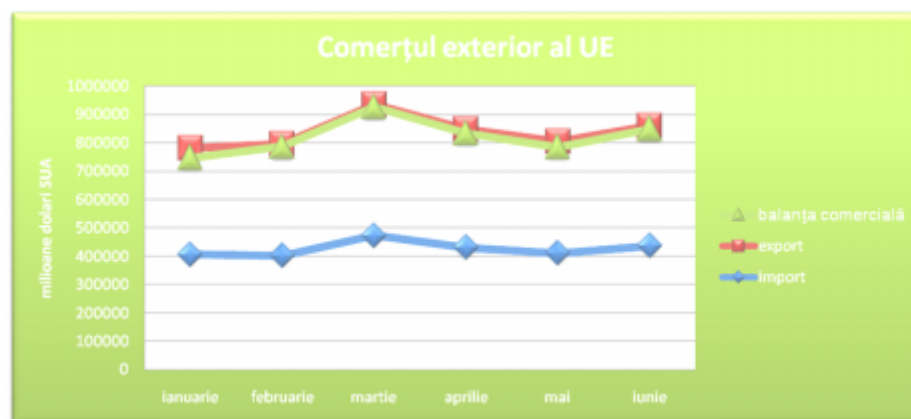

Fig. 3. Comerțul exterior al UE

Sursa: Elaborat de autor conform raportului OMC.

În ceea ce privește statele UE, conform datelor prezentate de Organizația Mondială a Comerțului (OMC), balanța comercială a acestora cunoaște o evoluție mai mult sau mai puțin pozitivă pe fundalul creșterii exportului în această regiune.

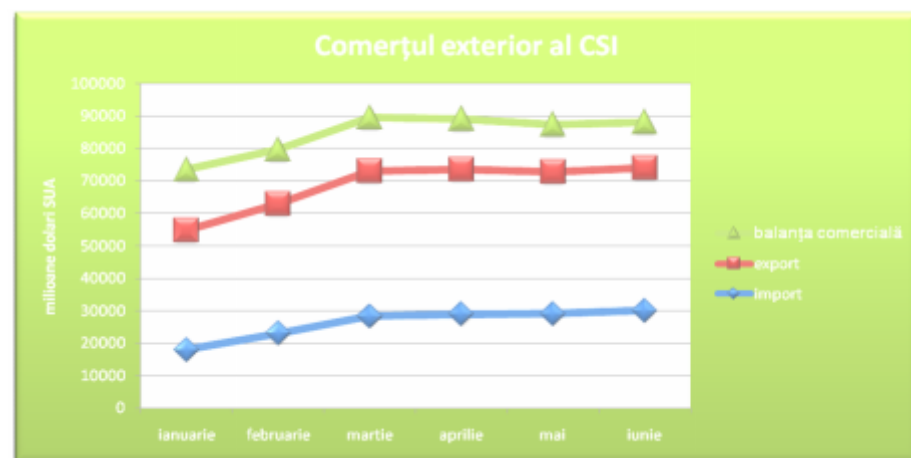

Fig. 4. Comerțul exterior al CSI

Sursa: Elaborat de autor conform datelor raportului OMC.

Ca concluzie, în primele 7 luni ale acestui an, RM și-a intensificat comerțul extern cu bunuri și servicii. De la începutul anului, exporturile au crescut cu 7%, iar importurile – cu 12%. Principalul partener al RM rămâne a fi Federația Rusă. În acest context, Rusia nu trebuie privită ca unul dintre cele mai pesimiste scenarii pentru dezvoltarea balanței comerciale a Moldovei; trebuie fortificat dialogul diplomatic între

numărul de crime împotriva copiilor a crescut de la 52,8 la 75,0. În același timp, are loc o tendință de creștere a numărului de astfel de crime: în a.2006, împotriva copiilor au fost comise 415 crime, în a.2008 – 515 sau cu 24,1% mai mult, comparativ cu a.2006. Deosebit de îngrijorătoare este creșterea numărului de crime grave și foarte grave: numărul de omoruri ale copiilor a crescut de la 13 până la 22 sau cu 69,2%, jafuri – de la 35 până la 45 sau cu 28,6%, violuri – de la 54 până la 58 sau cu 7,4%. Acest fapt și-a găsit reflectare în structura crimelor, comise împotriva copiilor. Fiecare a noua crimă împotriva copiilor este viol, fiecare a unsprezecea – jaf, fiecare a douăzeci și cincia – omor.

Tabelul 2

Crimele efectuate contra copiilor

	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	Numărul, unități			Structura, %		
Total	415	436	515	100,0	100,0	100,0
din ele:						
Omoruri	13	8	22	3,1	1,8	4,3
Leziuni grave corporale	5	8	6	1,2	1,8	1,2
Violuri	54	43	58	13,0	9,9	11,3
Jafuri	35	41	45	8,4	9,4	8,7
Banditism	5	7	2	1,2	1,6	0,4
Altele	303	329	382	73,0	75,5	74,2

Sursa: Situația copiilor în Republica Moldova în 2008, <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2623>

Criminalitatea printre copii. Conform Recomandărilor nr. 1501 (a.2001) «Cu privire la răspunderea părinților și a pedagogilor de educarea copiilor» a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, părinții au fost și întotdeauna vor fi primii învățători ai copiilor. În adresarea către țări, Adunarea recomandă adoptarea, în caz de necesitate, a unor măsuri speciale cu scopul încurajării și dezvoltării pregătirii de mai departe a părinților pentru o mai bună înțelegere a responsabilităților lor și coordonarea educării copiilor în familie și școală. În plus, este necesar de a crea mecanisme eficiente de aplicare a «sanctiunilor» față de părinții iresponsabili. Doar dificultățile și deficiențele din cadrul familiei, inclusiv în procesul educațional, duc la un comportament neadecvat al copilului și creează premise pentru delinvența infantilă.

În anii 2004-2008, s-a conturat o tendință de reducere a numărului de infracțiuni comise de persoanele minore. În această perioadă, numărul de infracțiuni a scăzut de la 28,8 mii în a.2004 până la 24,9 mii în a.2008 sau cu 27,9%, iar numărul de infracțiuni a scăzut de la 2,8 mii până la 1,5 mii sau cu 46,4%. Cu toate acestea, numărul crimelor grave și al celor foarte grave a scăzut neînsemnat, iar numărul violurilor chiar a crescut (tabelul 3).

ONU. Pentru îndeplinirea angajamentelor luate de Moldova, ca țară semnatară a acestei declarații, în a.2007 a fost adoptată *Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie* [2], iar *Codului familiei* a fost completat cu prevederi, care interzic utilizarea pedepsei fizice față de copil [1]. În același timp, cu scopul de a preveni și de eradicarea cazurilor de violență față de copii în diferite sfere sociale (familia, instituțiile de învățământ și instituțiile ocrotirii sănătății ș.a.m.d.), prin Hotărârea Guvernului nr. 1344 din 01.12.2008, a fost aprobat *Planul Național de Acțiune pentru Prevenirea și Combaterea Violenței față de Copii pe perioada anilor 2009-2011*.

În pofida faptului menționat, aceste legi și acte normative foarte importante nu sunt îndeplinite în măsură deplină. De exemplu, numai în cursul anului 2008, Oficiul pentru protecția drepturilor copilului din mun. Chișinău a primit 222 de adresări cu privire la cazurile de violență față de copii. Aceste semnale au venit din grădinițele de copii, școli, policlinici, poliție, de la rude și vecini. Din cazurile confirmate de violență față de minori, 22 de cazuri sunt de abuz fizic, 29 – emoțional, 47 – violență sexuală și, în 20 de familii, exista o atitudine disprețuitoare față de copil [4].

În Moldova, o atenție deosebită se acordă combaterii traficului de ființe umane, inclusiv traficului de copii. În *Legea cu privire la prevenirea și combaterea traficului de persoane* nr. 241 din 20 octombrie 2005, sunt reglementate măsurile de protecție și de asistență a copiilor victime ale traficului, precum și mecanismele de repatriere a copiilor victime ale traficului.

În țară a fost creat Comitetul Național de Combateră a Traficului de Ființe Umane și adoptat *Planului național de acțiuni privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pe aa.2008-2009* (aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 257 din 5 decembrie 2008), care prevede măsuri de consolidare a potențialului organizațiilor guvernamentale și nonguvernamentale din această sferă. Măsurile luate au permis de a reduce numărul de infracțiuni, legate de traficul cu copii. Dacă, în a.2006, au fost înregistrate 58 dosare penale cu privire la trafic de copii, în a.2008 – doar 31 (tabelul 1). Aceste crime, în cele mai multe cazuri, s-au produs în domeniul exploatării muncii și a exploatării sexuale ilegale a copiilor.

Tabelul 1

Numărul de infracțiuni, legate de traficul cu copii

	2005	2006	2007	2008
Procese penale, unități	42	58	40	31
Numărul de copii, persoane	48	59	49	47

Sursa: Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în a.2008, http://www.mai.gov.md/tabel_2007.

Crime contra copiilor. Pe parcursul anilor 2006-2008, contra copiilor au fost efectuate 1366 de crime (tabelul 2). Calculat la 100 de mii de copii cu vârsta de 16 ani,

oficialități.

Prin urmare, analiza competitivității unei ramuri sau regiuni poate fi efectuată prin prisma venitului net, obținut ca rezultat al tranzacțiilor comerciale internaționale într-o anumită perioadă de timp.

Competitivitatea unei națiuni apare la nivel de industrie, ramură, țară și, într-un final, aceasta poate să concureze pe plan internațional. În acest context, se recomandă o atenție deosebită mediului de activitate a întreprinderilor locale, precum și mediului instituțional statal.

Luând în considerație metodologia propusă de UNIDO [3], recomandăm următoarea structură conceptuală pentru obținerea avantajului competitiv al întreprinderilor autohtone (figura 5).

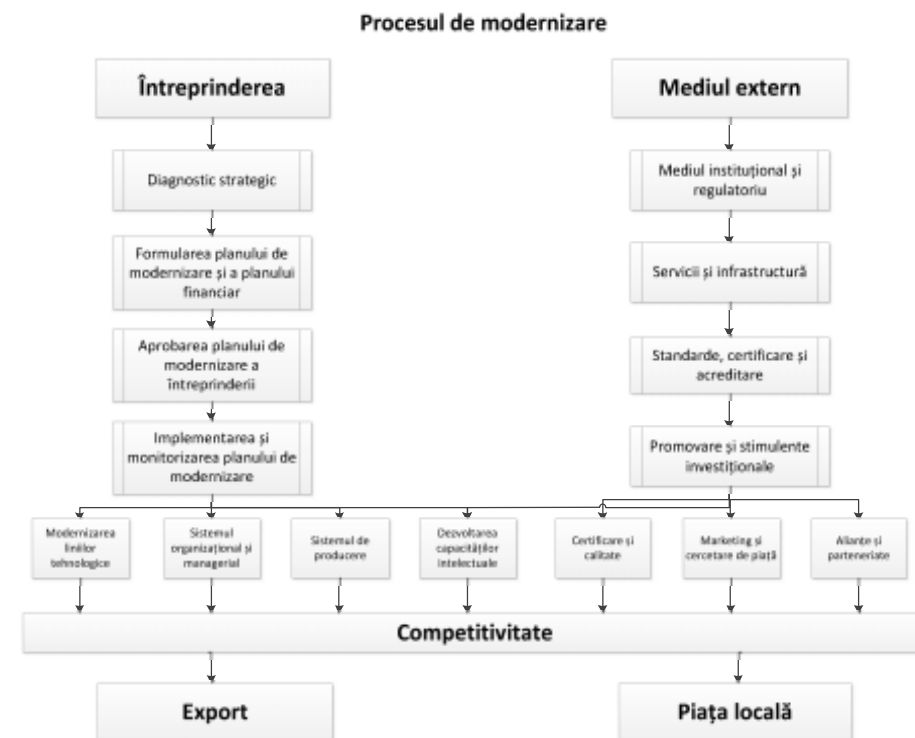

Fig. 5. Procesul de modernizare

Sursa: Elaborat de autor în conformitate cu metodologia UNIDO.

În concluzie, menționăm, că, pentru elaborarea unei structuri de obținere a avantajului competitiv al unei țări, trebuie stimulat sistemul inovațional al țării, precum și infrastructura educației din țară. Un sistem inovațional eficient reprezintă elemente și relații, care interacționează de-a lungul lanțului valoric al întreprinderilor, precum și

utilizarea cunoștințelor, care aduc valoare adăugată.

Recomandări:

1. Revizuirea strategiilor în domeniul științei și inovării, precum și implicarea activă a instituțiilor statului în procesul de elaborare a politicilor și recomandărilor pentru stimularea mediului de afaceri; stimularea participării instituțiilor din sfera științei și inovării la activitățile de cercetare – dezvoltare și integrarea în programele europene și internaționale de cercetare;
2. Promovarea unei imagini favorabile a statului, precum și susținerea întreprinderilor autohtone exportatoare de bunuri/servicii;
3. Susținerea parteneriatelor transfrontaliere prin asigurarea și găsirea partenerilor internaționali;
4. Susținerea creării conglomeratelor sectoarelor, ale căror pondere a competitivității, materializată prin venitul net, este de o importanță strategică pentru țară;
5. Armonizarea legislației naționale în domeniul concurenței la legislația internațională.

Bibliografie:

1. Dodu-Gugea L. Impactul globalizării asupra creșterii competitivității țărilor Europei Centrale și de Est, http://www.cnaa.md/files/theses/2009/13824/larisa_dodu_gugea_abstract.pdf.
2. Global Competitiveness Report, WTO, www.weforum.org.
3. Methodological Guide: Restructuring, upgrading and industrial competitiveness, UNIDO, www.unido.org/fileadmin/media/.../tcb_methodological_guide.pdf.
4. Popa A. Managementul strategic al dezvoltării regionale în contextul integrării în spațiul european, www.cnaa.md/files/theses/2009/12884/andrei_popa_abstract.pdf.
5. www.statistica.md.

нужды и уровнем бедности среди детей. Чем выше объем семейных выплат, тем меньше вероятность детской бедности.

Выводы:

1. Пособия, выплачиваемые при рождении первого и каждого последующего ребенка не способны покрыть расходов родителей, связанных с появлением ребенка. Вместе с тем имеет место тенденция некоторого повышения покупательной способности этих пособий.
2. Размер ежемесячного пособия по уходу за ребенком в возрасте до 1,5 (3) лет незначителен и не гарантирует ребенку минимально приемлемого уровня потребления.
3. Государство создает условия для улучшения материального положения семей с детьми, обеспечивает условия работающим женщинам для воспитания детей, но данных условий недостаточно для полноценного уровня жизни семей с детьми.

Библиография:

1. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii: nr. 1478 din 15.11.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 154-157, art. 1612
2. Доклад об эволюции семьи в Европе, 2008. Accesibil pe Internet: URL: http://www.perspektivy.info/oykumena/europe/doklad_ob_evolutii_semi_v_jeurope-2008_2009-01-20.htm?phrase_id=26143

**SECURITATEA SOCIALĂ A COPIILOR ÎN MOLDOVA:
PRINCIPALELE AMENINȚĂRI ȘI TENDINȚE**

Anatolii ROJCO, dr., conf. cercet., IEFS
Valentina VINOGRADOVA, cercet. șt., IEFS

Recenzent: Elena ACULAI, dr., conf. cercet., IEFS

The main problems of the social security of children in Moldova are expounded in the article. The particular threats to social security spring from the following: violence and crime against children, consequences for children of parents' labor migration.

Cuvinte cheie: amenințarea securității sociale ale copiilor, violența față de copii, crime contra copiilor, criminalitatea printre copii, migrația de muncă a părinților.

Violența față de copii. În a.2005, Republica Moldova a semnat declarația „Opriti violența față de copii: timpul nu așteaptă!”, inițiată de către secretarul general al

лет, в большинстве стран этот срок продлевается для студентов и безработной молодежи, как правило, до достижения 22-летнего возраста.

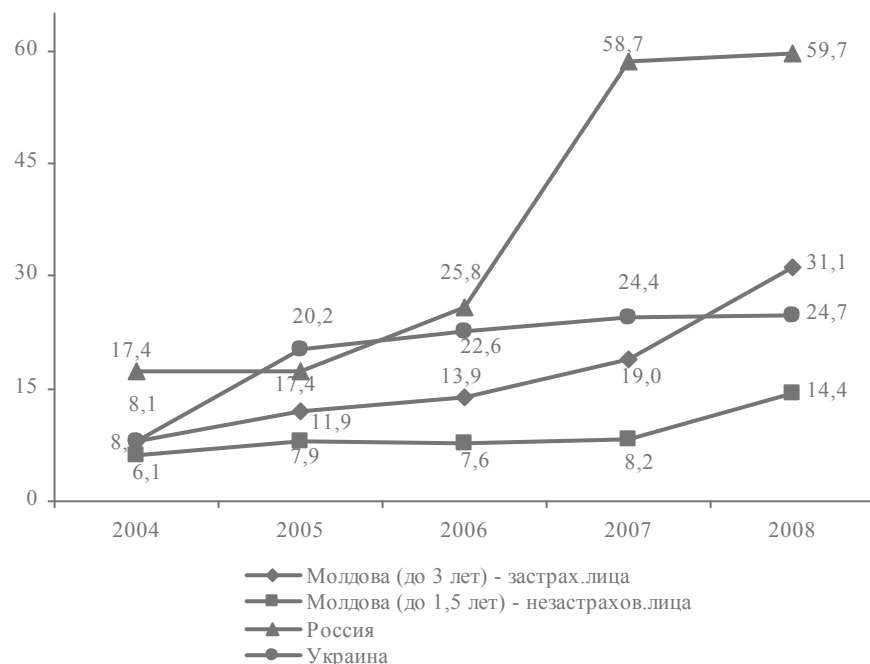

Диаграмма 1. Размер ежемесячного пособия по уходу за ребенком, долл. США

Источник: Рассчитано по www.statistica.md; www.gks.ru; www.mlsp.gov.ua; www.bnm.md; www.cbr.ru; www.bank.gov.ua.

Как свидетельствуют данные Евростата, просматривается очевидная связь между прямой помощью семьям и количеством детей. Страны, которые предоставляют более ощутимые семейные льготы, имеют и более высокую рождаемость. На рождаемости сказываются и различия в длительности декретного отпуска, возможностях его продления и суммах выплачиваемого содержания. Хотя средняя продолжительность декретного отпуска определена в 23 недели, две трети европейских стран (66%) не предоставляют такого срока. Только несколько государств допускают в особых случаях существенное продление декретного отпуска. К таким случаям относятся: наличие большой семьи, многоплодные роды и т.д. В одних странах декретный отпуск оплачивается из расчета 100% заработной платы, в других выплачиваемые суммы ниже, а в ряде стран выплаты совсем не производятся.

Имеется прямая связь между объемом социальных выплат на семейные

PROMOVAREA MARKETINGULUI STRATEGIC ÎN SFERA AGROBUSINESSULUI

Valeriu DOGA, *prof. univ., dr. hab., IEFS*
Rodica BURBULEA, *dr., UASM*

Recenzent: Alexandru GRIBINCEA, *prof. univ., dr. hab., ULIM*

However precise and realistic are the settled objectives of an enterprise, if there are no adequate ways and means of their achievement that is to say there is no corresponding strategy, the objectives cannot be achieved. That is why the elaboration of marketing strategies in marketing activity is very important, it assures the achievement of necessary performances. The elaboration of marketing strategies is an extensive and permanent process of information, analysis and decision, an exhausting process of searching best solutions to resolve some clearly definite problems.

Key words: strategy, marketing tactics, marketing, operational marketing strategy, differentiation strategy, focus strategy, the strategy at the functional level.

În etapele evoluției activității conceptului de marketing, orientarea strategică a fost o componentă fundamentală a dezvoltării întregii întreprinderi. Complexitatea mediului de afaceri a determinat separarea practicilor de marketing în două mari categorii: marketing strategic (analiza nevoilor indivizilor și organizațiilor din agricultură) și marketing operațional (mijloacele tactice de realizare a obiectivelor, „brațul comercial al întreprinderii”).

Din alte puncte de vedere, se consideră că, în cadrul procesului de creare și livrare de valoare către consumatori, marketingul parcurge trei faze distincte:

- identificarea valorii așteptate de consumatori;
- furnizarea valorii consumatorilor;
- comunicarea valorii consumatorilor.

Prima dintre aceste faze poartă denumirea de **marketing strategic**, în timp ce următoarele două faze sunt denumite **marketing tactic**. Din cadrul marketingului strategic, se consideră, că fac parte activitățile de segmentare a consumatorilor, selecția piețelor, concentrarea asupra uneia sau mai multor piețe, poziționarea strategică. Din cadrul marketingului tactic, se consideră, că fac parte activitățile de dezvoltare a produsului și a service-ului aferent, identificarea prețului, distribuția și serviciile aferente (acestea fiind considerate elemente de furnizare a valorii consumatorilor), precum și activitățile de publicitate, promovarea vânzărilor și utilizarea forței de vânzare cu scopul comunicării valorii consumatorilor.

Diferențele dintre cele două concepte sunt redată în cadrul tabelului următor (tabelul 1), care prezintă principalele obiective, propuse de întreprindere spre soluționare prin intermediul acestora.

Tabelul 1

**Elemente specifice marketingului strategic
și marketingului operațional**

Marketing strategic	Marketing operațional
Stabilește regulile de bază	Fundamentează planul de marketing
Fundamentează structura (la nivel constitutiv)	Definește traseele ce vor fi urmărite
Orizontul obiectivelor este pe termen mediu sau lung	Orizontul obiectivelor este pe termen scurt

Sursa: Kotler P. Managementul marketingului. București: Teora, 2006, p. 324.

În concluzie, se poate spune că, elementele definitorii ale marketingului strategic în sfera agrobusinessului sunt considerate următoarele:

1. Analiza nevoilor și definirea pieței de referință;
2. Segmentare pieței (macro și micro-segmentare);
3. Identificarea produselor țintă;
4. Analiza atractivității din punct de vedere cantitativ (piața potențială) și dinamic (ciclul de viață al produselor);
5. Analiza competitivității produselor țintă prin identificarea avantajelor concurențiale;
6. Elaborarea strategiei de marketing, componentă operațională fundamentală a marketingului strategic.

Pentru atingerea obiectivelor sale, marketingul strategic utilizează un bogat instrumentar, alcătuit, pe de o parte, din metode și tehnici “tradiționale”, cum ar fi:

- Analiza S.W.O.T. de stabilire a legăturii dintre punctele forte și cele slabe ale unei întreprinderi și elementele de atractivitate sau de ostilitate ale mediului extern;
- Analiza strategiilor corporative;
- Analiza portofoliului de afaceri prin diferite procedee, dintre care cel mai cunoscut este modelul de portofoliu;
- Evaluarea și controlul strategiei etc.

Pe de altă parte, marketingul strategic utilizează o serie de metode specifice, dintre care cele mai importante sunt considerate următoarele:

- Analiza nevoilor și a comportamentului consumatorilor (prin utilizarea diferitor metode de segmentare);
- Metode științifice de selecție a segmentelor de consumatori, considerate a fi cele mai favorabile;
- Metode și modele de poziționare strategică;
- Analiza atractivității pieței de referință (îndeosebi, analizele efectuate asupra ciclului de viață al produselor), analiza nișelor strategice;
- Analiza competitivității întreprinderii;
- Modele decizionale strategice referitoare la componentele mix-ului de

Политика материальной поддержки семей с детьми составляет важную составную часть социальной политики во всех странах Европейского Союза и стран СНГ, хотя между ними существуют и немалые различия.

В 2008г. размер единовременного пособия при рождении первого ребенка (по официальному обменному курсу к долл. США) в Молдове составил – 115,5 долл., в России – 318,5 долл., в Украине – 2323,8 долл. При этом в Украине первая часть этого пособия в размере 911,3 долл. выплачивается сразу после рождения ребенка, остальная часть выплачивается ежемесячно в течение года (таблица 5). В Румынии также выплачивается единовременное пособие при рождении ребенка. Размер единовременного пособия составляет 83,7 долл. и каждый новорожденный ребенок получает бесплатный набор-приданное, которое включает одежду, белье и средства по уходу, на сумму в 150 леев (61,5 долл.). Таким образом, в Румынии при рождении ребенка семья получает в совокупности 145,2 долл.США.

Таблица 5

**Размер единовременного пособия при рождении ребенка
в некоторых странах СНГ (в пересчете на долл. США)**

	2004	2005	2006	2007	2008
Молдова (застрахованные лица)	34,07	39,68	60,92	82,40	115,50
Молдова (незастрахованные лица)	30,82	39,68	60,92	82,40	115,50
Россия	156,20	209,06	294,33	312,87	318,53
Украина	67,68	1319,24	1683,17	1683,17	2323,82

Источник: Рассчитано по данным www.statistica.md; www.gks.ru; www.mlsp.gov.ua; www.bnm.md; www.cbr.ru; www.bank.gov.ua.

В целях государственной поддержки семей с детьми в странах СНГ создана законодательная база, которая предоставляет право на ежемесячное пособие по уходу за ребенком (в Молдове и Украине – по достижении им 3 лет, в России – до 1,5 года). В 2008г. размер ежемесячного пособия по уходу за ребенком в Молдове составил 31,1 долл. США для застрахованных лиц и 14,4 долл. – незастрахованных лиц, в России – 59,7 долл., в Украине – 24,7 долл. (диаграмма 1).

Таким образом, в Молдове выплачивается наименьший, по сравнению с Россией и Украиной, размер пособий на детей. Этот размер пособий не идет ни в какое сравнение с развитыми европейскими странами. В странах ЕС на одного ребенка в среднем приходится 125 евро в месяц, хотя существуют значительные различия между странами [2].

Две трети стран ЕС-27 предоставляют льготы на детей независимо от величины дохода семьи. В среднем выплаты производятся до достижения 17

не предусмотрена. Однако на этот период сохраняется рабочее место, и это время засчитывается в трудовой стаж, но не в страховой. Также в этот период женщина имеет право работать в условиях неполного рабочего дня или на дому.

Ежемесячное пособие по уходу за ребенком в возрасте 1,5 (3) – 16 лет. Это пособие получают наиболее незащищенные семьи с детьми. Ежемесячное пособие предоставляется семьям с ограниченными доходами, на содержание детей в возрасте 1,5-16 лет для незастрахованных лиц и в возрасте 3-16 лет – для застрахованных лиц в зависимости от общего ежемесячного дохода семьи. Расходы, связанные с выплатой пособий покрываются за счет государственных ассигнований из государственного бюджета.

Ежемесячное пособие на содержание ребенка в возрасте 1,5 (3) – 16 лет для семей с ограниченными доходами назначается на полгода, а обладателям земель сельскохозяйственного назначения – на календарный год. По истечении срока (два раза в год – в январе и июне) заявитель имеет право подать новое заявление, если сумма среднемесячного совокупного дохода на каждого члена семьи не превысила 54 леев.

В течение 2001–2003гг. размер ежемесячного пособия по уходу за ребенком в возрасте 1,5 (3) – 16 лет составлял 25 леев на каждого ребенка (таблица 4). С 2004г. данное пособие выплачивается в размере 50 леев при условии, что сумма среднемесячного совокупного дохода на каждого члена семьи за предыдущее полугодие не превышает 54 леев, независимо это – застрахованное или незастрахованное лицо. Несмотря на увеличение ежемесячного пособия по уходу за ребенком в возрасте 1,5 (3) – 16 лет в 2 раза ощутимой поддержки для семей с детьми оно не оказывает. Сопоставление величины ежемесячного пособия по уходу за ребенком до достижения им возраста 1,5 (3) – 16 лет с величиной прожиточного минимума показывает, что его уровень совершенно недостаточен для финансовой поддержки семей с детьми. Если размер этого пособия в 2001г. составлял 5,1% от величины прожиточного минимума для детей от 6 до 17 лет, то в 2008г. его размер сократился до 3,6% прожиточного минимума детей.

Таблица 4

**Ежемесячное пособие по уходу за ребенком в возрасте 1,5 (3) – 16 лет
для малообеспеченных семей**

Денежное пособие, леев	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ежемесячное пособие по уходу за ребенком в возрасте 1,5 (3) – 16 лет	25	25	25	50	50	50	50	50
Прожиточный минимум детей 7-16 лет	487,2	552,3	640,0	699,9	784,6	952,2	1118,8	1405,9
в % к прожиточному минимуму детей в возрасте 7 - 16 лет								
Ежемесячное пособие по уходу за ребенком в возрасте 1,5 (3) – 16 лет	5,1	4,5	3,9	7,1	6,4	5,3	4,5	3,6

Источник: Разработано по расчетам авторов.

marketing.

Pentru aplicarea corespunzătoare a principiilor marketingului strategic la nivel de întreprindere, *structura organizatorică a acesteia* trebuie să depășească cadrul funcțional tradițional și să capete o orientare strategică spre piață și consumatori, un rol însemnat avându-l directorul de marketing, care trebuie să înlocuiască cunoscutele organigrame centrate în jurul funcțiilor, produselor sau spațiilor geografice cu alte modalități organizatorice, care să aibă în prim plan clientul și satisfacerea nevoilor sale. Din acest punct de vedere, se remarcă dezvoltarea structurilor relaționale, care sunt incluse într-un concept nou de marketing al relațiilor.

Strategia de marketing, ca obiectiv final al demersului de marketing strategic, și anume de trasare a căii, care trebuie parcursă pentru atingerea anumitor obiective, trebuie să răspundă unor cerințe contemporane extrem de complexe, cum ar fi:

⇒ Schimbări foarte rapide în cadrul mediului de afaceri;

⇒ Creșterea accentuată a concurenței pe plan național și internațional datorită fenomenelor de integrare și asociere economică;

⇒ Respectarea unei etici de marketing (practicarea unui marketing responsabil, care să țină cont de așa concepte, ca ecologia, consumerismul, specificul local etc.).

Toate aceste elemente ne fac să concluzionăm, că marketingul strategic contribuie la perfecționarea teoretică și practică a acestui domeniu, reprezentând și un factor de democrație economică, deoarece:

- Oferă informații utile și satisfacții reale cumpărătorilor, crescând rolul acestora în cadrul balanței cerere-ofertă;

- Orientează investițiile în funcție de nevoile actuale ale societății și de resursele disponibile;

- Respectă nevoile în diversitatea lor prin procesul de segmentare, proces, care determină la nivelul întreprinderii identificarea de soluții alternative în vederea obținerii profitului;

- Stimulează inovația și inițiativa, eliminând, prin procesul pur concurențial, întreprinderile, care nu pot face față acestei etape din cadrul afacerilor contemporane.

Marketingul strategic, concept, care este din ce în ce mai des utilizat în literatura de specialitate și în practica marilor întreprinderi, este, așadar, o continuare logică a acestui proces de evoluție a marketingului. În general, în cadrul literaturii de specialitate, se insistă mai mult asupra componentelor marketingului strategic și mai puțin asupra încercării de definire propriu-zisă a acestui concept. Astfel, marketingul strategic este definit drept marketingul „S.T.P.”, având în vedere importanța segmentării, a alegerii pieței țintă și a poziționării în cadrul activității de marketing. Alți autori insistă asupra importanței, pe care o are marketingul asupra mecanismului de conducere, definind marketingul strategic drept procesul analizei strategice și a deciziilor, pe care managementul trebuie să le realizeze în orice organizație în vederea satisfacerii nevoilor consumatorilor. În fine, o altă categorie a definițiilor se bazează pe

existența proceselor strategice și operaționale în cadrul planificării de marketing.

Aplicarea marketingului strategic, implicit a strategiei de marketing și a planurilor strategice de marketing, reprezintă o activitate necesară indiferent de mărimea întreprinderii, de numărul de piețe, pe care aceasta operează, sau de domeniului de activitate. Evident, însă, că vor exista diferențe semnificative între modurile de abordare a planurilor de marketing pentru o mare corporație, care lucrează în domeniul industrial la nivel global, și o mică bancă, care este destinată consumatorilor cu venituri scăzute dintr-o regiune a unei țări. Însă, necesitatea utilizării unor astfel de concepte este la fel de mare pentru ambele situații prezentate.

Marketingul strategic implică conștiința prezentului și viziunea asupra viitorului. Procesul de marketingul strategic nu trebuie privit ca un proces distinct, el este parte componentă a procesului de managementul strategic.

Conceptul de marketing strategic este un mod de gândire al managementului organizației și influențează întreaga activitate a organizației, nu numai activitățile de marketing. Prin prisma acestui concept, astăzi marketingul este factorul central, integrator în cadrul unei companii.

Marketingul strategic trebuie să fie calitativ, nu cantitativ. Oamenii de afaceri adoră cifrele. Cifrele crează senzația de siguranță. Cu regret, pe piețele noi, cifrele sunt rareori fiabile și marketingul cantitativ nu are șanse. Analizele cantitative au la bază trecutul pentru precizarea viitorului, dar, în epoca noastră, nimic nu este asemeni trecutului.

Elaborarea strategiilor într-un mod calitativ înseamnă evidențierea ideilor bune, transformarea lor în produse și ajustarea ulterioară permanentă a produselor la nevoile pieței. O abordare calitativă este obligatorie și pentru vânzare. Clienții își fundamentează alegerea pe parametri noi: service, livrare, condiții de plată, reputație etc. Pentru o abordare calitativă a marketingului strategic, trebuie înțeles mediul intern și extern, care înglobează absolut toate formele: economic, politic, social, cultural, relațiile concurențiale, care influențează modul, în care clienții percep produsul etc.

Strategia managerilor de a obține ponderi ridicate ale cifrelor de afaceri în domeniile GMS, a alimentației publice și produselor vinicole are o mare importanță. Astfel, recomandăm marketologilor să supună de asemenea atenției în mod deosebit așa domenii, ca comerțul tradițional, comerțul cu înaltă ținută. **Pentru a promova marketingul strategic în sfera agrobusinessului**, recomandăm *strategia de diferențiere*. Această strategie este orientată spre crearea unicității produsului unei firme în raport cu produsele competitorilor. Scăderea costurilor este un obiectiv secundar. De obicei, este nevoie de scăderea cotei de piață, dar unicitatea produsului permite firmei să crească prețul de vânzare, asigurând astfel creșterea profitului marginal.

Unii manageri ar putea adopta *strategia de concentrare*. Organizațiile, care adoptă această strategie, sunt interesate de a obține un avantaj competitiv prin combinarea controlului costurilor cu orientarea către un grup mai restrâns de consumatori, plecându-se de la ideea, că acesta poate fi servit mai bine.

Таблица 3

Динамика ежемесячного пособия по уходу за ребенком

Денежное пособие, лев	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ежемесячное пособие по уходу за ребенком:									
- застрахованные лица (до достижения 3 лет)	50	75	100	100	149,9	182,8	230,8	322,6	-
- незастрахованные лица (до достижения 1,5 лет)	50	50	75	75	100,0	100,0	100,0	150,0	150,0
Прожиточный минимум детей от 1 до 6 лет	376,2	428,9	499,1	545,2	608,0	736,9	871,2	1091,8	1108,0*
в % к прожиточному минимуму ребенка от 1 до 6 лет									
Ежемесячное пособие по уходу за ребенком:									
- застрахованных лиц (до достижения 3 лет)	13,3	17,8	20,0	18,3	24,7	24,8	26,5	29,6	-
- незастрахованных лиц (до достижения 1,5 лет)	13,3	11,7	15,0	13,8	16,4	13,6	11,5	13,7	13,5**

Источник: Разработана по расчетам авторов.

Примечание: * прожиточный минимум в I кв. 2009г.;

** по отношению к прожиточному минимуму за I кв. 2009г.

Размер ежемесячного пособия по уходу за ребенком до 1,5 лет для незастрахованных лиц является величиной фиксированной. До 2004г. размер этого пособия для застрахованных лиц был также фиксированным. С 2005г. порядок исчисления ежемесячного пособия по уходу за ребенком до 3-х лет для застрахованных лиц изменился. Основой для исчисления ежемесячного пособия стал среднемесячный застрахованный доход за последние 6 календарных месяцев, предшествовавших рождению ребенка. Было установлено, что размер данного пособия должен составлять не менее 100 леев. В 2008г. был сохранен порядок исчисления этого пособия – 20% от дохода при повышении минимального размера пособия со 100 леев до 200 леев. С 2009г. исчисление размера ежемесячного пособия по уходу за ребенком для застрахованных лиц осуществляется на основе 25% расчетной базы, а минимальный размер должен составлять не менее 250 леев на каждого ребенка.

В 2008г., несмотря на изменение порядка исчисления ежемесячного пособия по уходу за ребенком для застрахованных лиц, его размер покрывал величину прожиточного минимума детей от 1 до 6 лет лишь на 30%. Для незастрахованных лиц размер ежемесячного пособия по уходу за ребенком увеличился до 150 леев. Вместе с тем его рост существенно не повлиял на соотношения с величиной прожиточного минимума детей от 1 до 6 лет и составил 13,7% (на 0,4 п.п. выше уровня 2001г.).

Помимо ежемесячного пособия по уходу за ребенком в возрасте 1,5 (3) лет Трудовым кодексом Республики Молдова предусмотрено право на дополнительный отпуск женщине по уходу за детьми от 3-х до 6 лет без сохранения заработной платы. Выплата ежемесячного пособия в данном случае

единовременного пособия при рождении первого ребенка покрывал всего лишь 24,3% расходов, связанных с рождением первого ребенка, а размер пособия при рождении каждого следующего ребенка – 30,4% расходов (таблица 2). В 2009г. размер единовременного пособия при рождении первого ребенка покрывал чуть более 1/4 расходов, а размер пособия при рождении каждого следующего ребенка менее 1/3 расходов.

Таблица 2

Соотношение единовременного пособия при рождении ребенка и стоимости набора для новорожденного

	2008г.	2009г.	2009г. в % к 2008г.
Стоимость набора для новорожденного, леев	4937,92	5283,45	107,0
Единовременное пособие при рождении первого ребенка, леев	1200,00	1400,00	116,7
Соотношение размера единовременного пособия при рождении первого ребенка и стоимости набора для новорожденного, %	24,3	26,5	-
Единовременное пособие при рождении каждого следующего ребенка, леев	1500,0	1700,0	113,3
Соотношение размера единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка и стоимости набора для новорожденного, %	30,4	32,2	-

Источник: Разработано по расчетам авторов.

Ежемесячное пособие по уходу за ребенком в возрасте до 1,5 (3) лет. Для полноценного содержания и воспитания малолетних детей в Молдове установлено ежемесячное пособие по уходу за ребенком. Оно предоставляется не только женщине-матери или усыновительнице, но и другим лицам, фактически осуществляющим уход за ребенком. При этом ежемесячные пособия на детей до 1,5 (3) лет назначаются безотносительно к совокупному доходу семьи. Ежемесячные пособие по уходу за детьми в возрасте до 1,5 лет получают незастрахованные лица. Застрахованным лицам выплачивается ежемесячное пособие по уходу за ребенком в возрасте до 3 лет. Выплата пособия на период отпуска по уходу за ребенком для застрахованных лиц осуществляется за счет средств бюджета государственного социального страхования, а для незастрахованных лиц – государственного бюджета.

В 2001г. размер ежемесячного пособия по уходу за ребенком как для застрахованных, так и незастрахованных лиц был одинаков (50 леев) и составлял 13,3% от величины прожиточного минимума для ребенка от 1 до 6 лет (таблица 3).

Agenții economici din sfera agriculturii trebuie să:

- folosească resursele și capacitățile în mod eficient și creator;
- realizeze în mediul extern competițional un avantaj competitiv sustenabil.

O strategie recomandată este *strategia la nivel funcțional*, care este orientată, în principal, spre creșterea productivității în condițiile respectării strategiei la nivel corporatist și a strategiei la nivel de afacere, și este elaborată la nivelul departamentelor funcționale (marketing, producție, finanțe și personal) pentru gestionarea resurselor și îmbunătățirea performanțelor.

Concluzii. Odată ce planurile strategice au fost create, este necesară încorporarea lor în operațiunile organizației. Formale sau nu, deciziile strategice trebuie să reflecte planurile, programele și bugetele operaționale adecvate.

Există și situația, în care strategia de marketing, abordată și elaborată tradițional, deține o poziție periferică, în comparație cu alte strategii de marketing, acesta fiind cazul activității organizațiilor specializate în desfășurarea unor activități de marketing direct (exemple relevante în acest sens fiind firmele de vânzare prin corespondență sau de comerț electronic).

În final, strategia de marketing, adoptată de o întreprindere pentru o anumită perioadă, este rezultatul combinării experienței intuiției și speranței managerilor de marketing, a științei și artei, pe care ei o posedă, este rezultatul confruntărilor, compromisului, negocierilor și al consensului.

Bibliografie:

1. Danciu V. Marketing strategic competitiv. București: Editura Economică, 2004. 287 p.
2. Florescu C., Mălcome P., Pop N. Marketing. Dicționar explicativ. București: Editura Economică, 2003. 815 p.
3. Kotler P. Managementul marketingului. București: Teora, 2006. 1004p.

СИНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА В РАССМОТРЕНИИ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ И АККРЕДИТАЦИИ НАУЧНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Марина ПИЩЕНКО, дрд., ASEM
Анатолий РОТАРУ, др. хаб., проф. унив., USM

Рецензент: Георгий ИЛИАДИ, др. хаб., ИЭФС

Establishing an effective system of evaluation and accreditation of institutions in the field of science and innovation is an urgent problem and requires not only finding the new methods of evaluation and accreditation but also a separate methodological approach to analyzing the very process of evaluation and accreditation. The system of evaluation and accreditation, in terms of systemic and synergistic approach, is regarded as a complicated, self-organizing, opened,

nonlinear and dynamic system that combines rather different synergistic subsystems and elements, some of which are themselves separate synergistic systems. A new synergetic paradigm provides an opportunity to look at the existing system of evaluation and accreditation in another way - in its non-linear aspect.

Key words: *evaluation and accreditation, systemic and a synergistic approach, synergetic effect.*

Одной из важнейших тенденций современной науки является то, что для изучения и анализа сложных явлений и процессов в природе и в обществе используются методология и постулаты новой метанауки – *синергетика*. Появившись как новое научное направление естественных наук, сегодня синергетика признана общенаучной методологией, а ее востребованность связана с особенностями современной эпохи, когда сложность, нелинейность, нестабильность, изменчивость и непредсказуемость становятся наиболее характерными свойствами сложных синергетических систем.

Системообразующей для новой парадигмы выступает категория самоорганизации, под которой понимается способность к саморазвитию тех или иных систем, использующих при этом не только поступления энергии, информации и вещества извне, но также внутренние возможности [3]. Существенный вклад в разработку данной теории внесли: Хакен Г., Пригожин И., Николис Г., Лоренц Г., Аршинов В.И., Князева Е. Н., Курдюмов С. П., Малинейкий Г. Г., Пугачева Е. Г., а благодаря работам таких специалистов, как Ротару А., Паладий Ф., Цырдя Т., Цэруш Д. Это научное направление получило развитие в Республике Молдова и применяется в самых широких научных областях: от физики до экономики и философии [4].

Данный инструментарий позволит увидеть в системе оценки и аккредитации немало новых качеств, сторон, взаимосвязей, а синергетические идеи могут помочь «вскрыть» значительные резервы для повышения эффективности действующей системы оценки и аккредитации. Необходимо сформировать некий новый нетрадиционный взгляд на действующую систему оценки и аккредитации – *синергетическое видение*.

Системно-синергетический подход к системе оценки и аккредитации содержит следующие основные элементы, которые составляют базу структурной связи:

1. система оценки и аккредитации рассматривается как некая целостность (целостность – описание элементов с учетом их места в целом);

2. правило открытой среды (система оценки и аккредитации и внешняя среда не абстрагируются друг от друга, а рассматриваются в единстве);

3. принцип нелинейного развития (многовариантность, альтернативность выбора путей эволюции для системы оценки и аккредитации);

пособие при рождении первого ребенка на 300 леев. Эта тенденция сохранилась и в 2009г.: размер единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка составил 1700 леев, в то время как при рождении первого ребенка 1400 леев.

О повышении значимости единовременного пособия при рождении ребенка для материального достатка семей с детьми свидетельствует увеличение соотношения его размера с прожиточным минимумом детей до 1 года. Если в 2001г. размер единовременного пособия при рождении ребенка для застрахованных и незастрахованных лиц превышал величину прожиточного минимума детей до 1 года в 1,4 раза, то в 2009г. – в 2,8 раза.

Что касается единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка, то в 2001г. размер этого пособия не покрывал величину прожиточного минимума детей до 1 года. В течение 2002–2003гг. размер единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка для застрахованных лиц превышал величину прожиточного минимума в 1,2 раза, в то время как для незастрахованных лиц соотношение его размера с величиной прожиточного минимума было даже хуже, чем в 2001г. Начиная с 2005г., установленный размер единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка превысил величину прожиточного минимума детей до 1 года как для застрахованных, так и незастрахованных лиц. В 2009г. размер единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка для застрахованных и незастрахованных лиц превысил прожиточный минимум детей до 1 года в 3,4 раза.

Поскольку единовременное пособие при рождении ребенка предназначено для компенсации расходов семьи, связанных с появлением ребенка, целесообразно оценить покупательную способность этого пособия при приобретении так называемого набора для новорожденного. С этой целью экспертным путем была определена стоимость набора для новорожденного. Данный набор включает следующие виды товаров: ванночка для ребенка, бутылочка для кормления, пустышка, шапочка (чепчик) шерстяной, шапочка (чепчик) ситцевый, покрывало, конверт для новорожденного, памперсы, детская присыпка, детский крем, детская обувь до 1 года, ползунки, кровать для ребенка, коляска, пеленка фланелевая, пеленка ситцевая, распашонка плюшевая, распашонка фланелевая, одеяло шерстяное, плед (100% акрил), простыня, пинетки, костюмчик. Из данного набора для новорожденного наиболее дорогостоящими предметами являются коляска и детская кровать. Их удельный вес в стоимости набора для новорожденного составляет свыше 70% (поэтому для приобретения данных товаров семьи с детьми зачастую прибегают к помощи родственников или вынуждены приобретать не новые товары, а бывшие в употреблении).

Расчеты показали, что, по действовавшим в 2008г., ценам размер

увеличился для застрахованных лиц до 370 леев, а для незастрахованных лиц остался на уровне 2001г. (таблица 1). И хотя в последующие годы размер этого пособия для незастрахованных лиц увеличивался и в 2004г. достиг 380 леев, все же его величина была меньше, чем для застрахованных лиц (420 леев). И только, начиная с 2005г., устанавливается одинаковый размер единовременного пособия при рождении ребенка, независимо от того, является ли женщина, родившая ребенка, застрахованным или незастрахованным лицом. Несомненно, это имело положительное значение, так как была обеспечена единая норма социальной защиты семей, в которых родились дети.

Таблица 1

Динамика размера единовременного пособия при рождении ребенка

Денежное пособие	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009 к 2001 (раз)
<i>леев</i>										
Единовременное пособие при рождении ребенка:										
- застрахованных лиц	245	370	420	420	500	800	1000	1200	1400	5,7
- незастрахованных лиц	245	245	300	380	500	800	1000	1200	1400	5,7
Единовременное пособие при рождении каждого следующего ребенка:										
- застрахованных лиц	165	250	280	280	500	800	1000	1500	1700	10,3
- незастрахованных лиц	165	165	200	250	500	800	1000	1500	1700	10,3
Прожиточный минимум детей до 1 года	171,2	195,0	230,8	251,6	273,0	333,6	394,3	491,0	501,4*	2,9
<i>% к прожиточному минимуму детей до 1 года</i>										
Единовременное пособие при рождении первого ребенка:										
- застрахованные лица	143,1	189,7	182,0	166,9	183,2	239,8	253,6	244,4	279,2**	-
- незастрахованные лица	143,1	125,6	130,0	151,0	183,2	239,8	253,6	244,4	279,2**	-
Единовременное пособие при рождении каждого следующего ребенка:										
- застрахованных лиц	96,4	128,1	121,3	111,3	183,2	239,8	253,6	305,5	339,1	-
- незастрахованных лиц	96,4	84,6	86,7	99,4	183,2	239,8	253,6	305,5	339,1	-

Источник: Рассчитано авторами по Anuarul statistic al Republicii Moldova, Chișinău, BNS, 2008, p. 110, 212.

Примечание: * – прожиточный минимум в I кв. 2009г.; ** – по отношению к прожиточному минимуму за I квартал 2009г.

Такая же тенденция имела место и в отношении размера единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка для застрахованных и незастрахованных лиц. До 2004г. размер этого пособия был меньше, чем пособие при рождении первого ребенка. В течение 2005-2007гг. размер единовременного пособия при рождении первого и каждого следующего ребенка был одинаков. С 2008г. в целях поддержания уровня материального достатка семей с детьми размер единовременного пособия при рождении каждого следующего ребенка был увеличен и превысил единовременное

4. удаленность от равновесия (для перехода в свое новое состояние система оценки и аккредитации должна быть неустойчивой);

5. влияние случайных малых воздействий (флуктуации, бифуркации);

6. хаосы и кризисы (условие и возможность выхода системы оценки и аккредитации на новые, более высокие и сложные уровни организации и развития).

Система оценки и аккредитации должна быть, в первую очередь, целостной системой и объединять в себе элементы, которые обладают способностью вступать в устойчивое взаимодействие друг с другом, в результате чего возникает новое качество, недостижимое на уровне отдельных элементов. Только качественные изменения дают возможность совершенствоваться и развиваться системе.

Синергетический эффект возникает в системе оценки и аккредитации за счет совместных согласованных действий всех ее элементов, а так же за счет их взаимного усиления и взаимного влияния. В результате этого происходит более объективная и качественная оценка научной деятельности.

Проведем более детальное исследование основных элементов системы оценки и аккредитации и определим *основные направления формирования эффектов синергии* в данной системе.

Первый элемент, который мы рассмотрим – *Национальный совет по аккредитации и аттестации (далее – НСАА)*. НСАА, как субъект управления, несет в себе синергетический заряд. Именно он является одной из основных интеграционной и мобилизующей силой, способной обеспечивать целевое развитие науки. Но для этого он должен быть сам надлежаще подготовлен по основным своим параметрам. Аппарат управления НСАА должен быть согласован как по горизонтали, так и по вертикали, и должен функционировать как единый механизм. При этом основным источником синергии в НСАА – является создание стратегического единства всех уровней структурных подразделений и отдельных исполнителей, и каждый элемент данной системы должен учитывать указанный аспект. Необходимо выделить интегрирующий фактор в НСАА – человеческий ресурс. В этом смысле, закон синергии реализуется посредством привлечения к деятельности талантливых руководителей и создания управленческих команд, на базе которых формируется самообучаемая и саморазвивающаяся система оценки и аккредитации. Аппарат управления НСАА должен быть нацелен на постоянное совершенствование и обучение, в том числе с точки зрения теории и практики синергетического управления.

Особенно актуально применение синергетических достижений в изучении *взаимодействия экспертов в составе Комиссии по аккредитации и специализированных комиссий*, поскольку здесь человеческий фактор выходит

на первый план. В процессе осуществления оценки и аккредитации научных организаций все выносимые решения опираются на интегрированное мнение большого количества ученых и специалистов, имеющих высокую научную квалификацию, соответствующий опыт работы, авторитет и кредит доверия, поскольку они наделяются широкими возможностями для принятия ответственных решений. Сложность задач и ответственность за принятие решений, стоящих перед членами комиссий, требует более конструктивных и современных подходов.

Взаимодействие экспертов во время работы парадоксально по своей сущности. Этот процесс одновременно способствует сближению всех членов комиссии и их отчуждению, поэтому обладание синергетическим знанием может стать некой платформой для открытого диалога между экспертами, имеющими порой различные установки и взгляды на сложившуюся ситуацию в научной системе. Поэтому необходимо культивировать синергетический (нелинейный) образ мышления всем, кто задействован в осуществлении процесса оценки и аккредитации, поскольку он смог бы помочь в понимании вопросов неустойчивости, изменчивости и непредсказуемости научного мира.

Таким образом, можно уже сделать первый вывод: *Источники и факторы синергетического потенциала системы оценки и аккредитации содержатся в интеллектуальном потенциале Национального совета по аккредитации и аттестации, в его подготовленности на уровне современных достижений научной мысли и общественной практики, в действительном знании собственной истории, зарубежного опыта и методологии их использования.*

Следующий элемент, на котором мы остановимся – *нормативная база НСАА* – система нормативных документов, на базе которых осуществляет свою деятельность НСАА. Синергетическая концепция правовой основы системы оценки и аккредитации приобретает актуальность в связи с ростом количества нормативных и правовых актов, расширением круга их действия и закрепления в них разнородных, порой конфликтующих друг с другом общественных интересов. Речь идет о согласованных действиях Парламента, Президента, Правительства, Академии наук, Высшего совета по науке и технологическому развитию в вопросах правового регулирования деятельности НСАА. Совместное синергетическое действие элементов правовой системы должны обеспечивать реализацию основных принципов деятельности НСАА, а именно: объективность, законность, беспристрастность, конфиденциальность, прозрачность. Динамическое развитие системы оценки и аккредитации в условиях постоянно растущей правовой среды заставляет затрачивать все больше усилий на контроль и преобразование нормативной базы НСАА и основных элементов ее реализации. *Поскольку и НСАА и правовая система являются сложными синергетическими системами, то встает проблема их*

ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ СЕМЕЙ С ДЕТЬМИ В МОЛДОВЕ И ДРУГИХ СТРАНАХ

Анатолий РОЖКО, др., конф. исслед., ИЭФС

Зоя СТРЕМЕНОВСКАЯ, н. с., ИЭФС

Любовь ХРИСТИУК, н. с., ИЭФС

Рецензент: Вадим МАКАРЬ, др., конф. исслед., ИЭФС

In the article, the characteristics of conditions and order of social allowances' granting to families with children in Moldova are given. The comparative analysis of children's allowances' rates in Moldova with those in Russia, Ukraine and the EU countries has been carried out.

Ключевые слова: семьи с детьми, социальная поддержка, пособия на детей, прожиточный минимум, сравнительный анализ системы социальной поддержки.

Одним из приоритетных направлений социальной политики Республики Молдова является защита прав ребенка. В стране осуществляется адаптация национального законодательства к международным стандартам, совершенствуется нормативно-правовая и организационная база сферы защиты прав детей. Республика Молдова обязалась соблюдать и поддерживать права ребенка как независимого субъекта с правом на получение помощи и особую защиту.

В Молдове предусмотрены следующие виды пособий по социальной поддержке семей с детьми [1]: 1) единовременное пособие при рождении ребенка для застрахованных и незастрахованных лиц; 2) ежемесячное пособие по уходу за ребенком до 3-х летнего возраста для застрахованных лиц и 1,5 лет – для незастрахованных лиц; 3) ежемесячное пособие по уходу за ребенком в возрасте 1,5(3)–16 лет для малообеспеченных семей.

Единовременное пособие при рождении ребенка. В Молдове женщины имеют право на единовременное пособие при рождении ребенка, которое назначается территориальными кассами социального страхования. Получают данное пособие как застрахованные, так и не застрахованные лица. Выплата единовременного пособия при рождении ребенка для застрахованных лиц осуществляется за счет средств бюджета государственного социального страхования. Указанное пособие для незастрахованных лиц выплачивается из средств государственного бюджета.

Различные источники финансирования обусловили дифференциацию размеров этого пособия для застрахованных и незастрахованных лиц. Если в 2001г. размер единовременного пособия при рождении ребенка для застрахованных и незастрахованных лиц был одинаков (245 леев), то в 2002г. он

calitatea studiilor. Accesul la studii depinde de starea materială a elevilor. Conform rezultatelor cercetării, cei mai mulți experți, atât din sate cât și din municipiul Chișinău, consideră că aproximativ zece procente din elevi nu sunt școlarizați. La întrebarea, de ce este cauzată problema școlarizării în Republica Moldova, predomină răspunsurile: plecarea masivă a părinților peste hotare și copiii rămân fără supraveghere, starea materială proastă, scăderea prestigiului studiilor. Nefiind ocupați cu munci social-utile, neavând surse de existență, în lipsa controlului din partea părinților și a societății, copiii de vârstă minoră nimeresc frecvent sub influența negativă a persoanelor cu antecedente penale și comit, în consecință, infracțiuni.

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, în anul 2005 au fost comise 2,5 mii infracțiuni de către minori și cu participarea lor, asta reprezentând fiecare a zecea infracțiune înregistrată. Ca și în anii precedenți, cea mai mare pondere în structura acestor infracțiuni revine furturilor – trei pătrimi, 8,0% alcătuiesc jafurile și tâlhăriile, 3,0% – cazurile de huliganism, 14,0% – infracțiunile grave și cele legate de narcomanie. Totodată, este mare numărul copiilor care suferă din urma infracțiunilor. În anul 2005, numărul lor a fost de 449.

Reforma instituțiilor preuniversitare de învățământ poate fi implementată prin ridicarea bunăstării populației, prin schimbarea atitudinii față de procesul de învățământ, prin conștientizarea organelor de resort, inclusiv a celor locale, că de la școală începe totul, inclusiv depășirea crizei materiale a societății. Fără un proces de învățământ pe potrivă avansării societății pe care ne-o propunem, vom crește o generație inaptă să muncească calitativ, o generație de neprofesioniști. Specialiștii menționează, că, în economia sec. XXI, sistemul de învățământ va deveni o ramură prioritară de producție, fiind privit ca o sferă ocupațională și ca o sferă de investiții avantajoase. Această concepție asupra misiunii învățământului va domina politica educațională în majoritatea statelor lumii în secolul XXI.

Bibliografia:

1. Hotărârea Guvernului nr. 2, 3 din 14.07.2008.
2. Константиновский Д. Л., Чередниченко Г. А. Российский студент сегодня: учёба плюс работа, Москва 2002, с. 12.
3. Телегина Г.В. Образование в течении жизни: институализация в европейском контексте и её оценка// Непрерывное образование в политическом и экономическом контекстах/ отв. Ред. Ключаров Г. А., Москва, 2008, с. 16-37

совместного развития в рамках действующей системы оценки и аккредитации. Благодаря их совместному действию достигается основной результат системы – оценка качества научной деятельности в рамках действующего законодательства.

Следующий основной элемент системы оценки и аккредитации – *методология оценки качества научной деятельности*, включающая три подсистемы: систему отчетности, систему критериев и систему показателей. Наибольший интерес представляет последняя система, а именно *синергетические аспекты показателей оценки качества научной деятельности – система показателей*, по которым происходит непосредственная оценка научной деятельности [1]. На ней мы и остановимся.

В процессе оценки качества научной деятельности возникает много трудностей и основными причинами выступают многопараметричность, динамическая неустойчивость, многоуровневость, разномасштабность, слабая формализуемость многих параметров, необходимость учета социально-психологических факторов, слабая предсказуемость «человеческого фактора» и т.п. Современная статистика науки содержит большое количество разноплановых и разнокалиберных по информативности и значимости показателей [2]. Необходимо выбрать из всего этого круга именно те, которые максимально эффективно и объективно позволят осуществить оценку и аккредитацию организаций в области науки и инновации.

Синергизм проявляется:

– в объединении разноплановых и разнокалиберных по информативности и значимости показателей в рамках единой системы – системы оценки и аккредитации научных организаций;

– в увеличении эффективности комплексного взаимодействия данных показателей при оценке качества научной деятельности организации.

Действующая система оценки и аккредитации, прежде всего, нуждается в наборе сбалансированной объективной системе показателей, достаточно полно отражающих состояние и динамику современной науки.

Теперь подойдем к рассмотрению непосредственно объекта исследования действующей системы оценки и аккредитации – *научная организация*. Аккредитация регулирует деятельность научной организации посредством оценивания качества научной деятельности. Необходимо знать, как научная организация устроена, и по каким законам функционирует для того, чтобы качественно и эффективно осуществлять ее оценку.

При осуществлении оценки и аккредитации следует исходить из того, что научная организация сама является синергетической системой (открытой, сложной, целостной, самоорганизующейся), обменивающейся с внешней средой и другими системами энергией, материальными потоками и информацией. Научная организация поддерживается внешними потоками такими, как

ассигнования, кадры, информация и пр. С одной стороны, научная организация является самоорганизующейся системой, но, с другой стороны, она нуждается и в управлении, поскольку *динамическое развитие научной организации возможно только при единстве самоорганизации и управления*. Действующая система оценки и аккредитации является одним из элементов управления научной организацией и это *управление должно быть синергетическим*. Поэтому основная задача системы оценки и аккредитации – это не строить и перестраивать, а инициировать, выводить научную систему на собственные механизмы развития. Хорошо организованная научная организация, благодаря присущему ей синергизму, способна найти оптимальный путь развития на основе самоорганизации.

Мы рассмотрели ключевые элементы исследуемой системы, а теперь построим целостную картину объекта и покажем, что действующая система оценки и аккредитации является самоорганизующейся системой и, следовательно, имеет возможность прогрессивно развиваться.

Система оценки и аккредитации, как самоорганизующаяся целостная система, имеет свой собственный *аттрактор* – состояние, которое она вместе со средой формирует, и которого она могла бы достичь, если бы все начальные условия внешней и внутренней среды были бы абсолютно постоянными. В естественных же условиях в системе оценки и аккредитации на пути к аттрактору происходят некоторые вполне определенные или случайные события, которые изменяют аттрактивную цель. В этом случае чрезвычайно важны случайные *флуктуации* (возмущения). В действующей системе оценки и аккредитации они достаточно сложны и многообразны: они формируются как внутри самой системы, так и под влиянием внешних возмущений.

Во-первых, кризисы и хаос обусловлены экономической и политической ситуацией в Республике, которые в свою очередь оказывают непосредственное влияние, как на систему организации науки в целом, так и на действующую систему оценки и аккредитации.

Во-вторых, сама процедура оценки и аккредитации является достаточно сложной и проблематичной, поскольку затрагивает взаимоотношения внутри научной сферы и это отражается в накоплении флуктуаций, обусловленные недовольством со стороны научного сообщества.

В-третьих, в системе оценки и аккредитации происходят внутренние изменения на уровне организационной структуры: ротация раз в четыре года руководства Национального совета, членов Комиссии по аккредитации, экспертов специализированных комиссий. Это обеспечивает прозрачность процесса оценки и аккредитации и позволяет внести новое видение.

В-четвертых, завершился первый этап аккредитации, который позволил выявить недостатки, а так же обозначить ряд проблем, что говорит о необходимости в дополнительном изучении, анализе действующей системы

прогнозării dezvoltării societății într-un viitor apropiat de aproximativ 25-30 de ani, adică pe parcursul schimbării unei generații. Viitorul societății depinde de preferințele de azi ale tinerilor, de planurile lor, de aspirațiile lor, de sistemul de valori culturale la care sunt atașați. Prin urmare viitorul societății noastre depinde de autodeterminarea socială de azi a tinerilor. De aceea analiza activității tinerilor în procesul autodeterminării sociale, vieții politice și economice a Moldovei este o problemă de o deosebită actualitate. În funcție de autodeterminarea socială a tinerilor apar noi păături sociale, noi idealuri și noi valori, care diferă de cele existente până acum, precum diferă și metodele de realizare a idealurilor.

Avansarea calitativă a sistemului de învățământ este determinată, în mare măsură, de alocațiile financiare disponibile. Însă în perioada anilor 2000-2005, cota alocațiilor destinate sectorului educațional a constituit în medie 6-7% din PIB, comparativ cu 10,1% în anul 1996. În condițiile finanțării insuficiente de la bugetul de stat a instituțiilor de învățământ s-a recurs la prestarea serviciilor educaționale contra plată, au fost create așa-numitele „fonduri școlare”, în instituții de stat, unde părinții sunt nevoiți să aloce lunar anumite sume bănești. Mărirea acestor sume sunt stabilite de fiecare instituție în parte. Spre regret Biroul Național de statistică nu ne oferă vre-o informație vizavi de volumul acestor venituri, de aceea nu putem vorbi despre ponderea lor în finanțarea sistemului de învățământ preuniversitar, deși experiența țărilor vecine la capitolul dat denotă o evidență statistică a acestor surse de venit. Cu atât mai mult ar prezenta interes dinamica acestor venituri.

Dacă în anii 90 ai sec. XX ca probleme acute din acest domeniu era schimbarea valorilor sau lipsa lor, ineficiența sistemului de învățământ, fluctuația cadrelor pedagogice, actualmente însă, pe lângă cele menționate anterior și care continuă să persiste, s-a mai adăugat și neșcolarizarea copiilor. Există diferențe esențiale privind accesul la educație a copiilor din localitățile urbane și cele rurale: asigurarea lor cu cadre pedagogice, materiale didactice. Decalaje semnificative la acest capitol se înregistrează și în structura cheltuielilor de consum. Adică cheltuielile gospodăriilor cu copii din mediul urban depășesc de 1,7 ori cheltuielile celor din mediul rural (cheltuielile medii lunare pe o persoană au constituit respectiv 626,3 lei și 375,2 lei, conform datelor Biroului Național de Statistică). Este îngrijorător faptul, că în mediul rural cheltuielilor pentru învățământ le revin un procent foarte mic, constituind în anul 2007 doar 0,1% din totalul cheltuielilor de consum, iar în anul 2008 – 0,2%. Dacă e să comparăm datele la acest capitol cu cele din Federația Rusă, se atestă o deosebire evidentă – în anul 2000 din totalul de cheltuieli în gospodărie cheltuielile pentru învățământ au constituit 1,2%, iar în anul 2004 – 2,0%, adică sunt în creștere (conform datelor Ministerului învățământului și Științei din Federația Rusă). Și, dacă mai luăm în considerație diferența salariilor din Federația Rusă și Republica Moldova, atunci cifrele vorbesc singure de la sine. Măjoritatea cheltuielilor sunt făcute pentru produsele alimentare și băuturile nealcoolice; în a.2007, ele au constituit 43,8%, iar în 2008 – 0,2%.

Organizmele internaționale ca UNESCO, de exemplu, sunt îngrijorate de

în acest domeniu.

În Republica Moldova, lucrurile la acest capitol au rămas pe vechi. Din anul 2003 și până în prezent, au avut loc mai multe majorări ale salariului, astfel încât de la 01.04.2009, conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova, salariul mediu al unui profesor constituie 1829 lei. Ținem să menționăm, că acesta depășește salariul unui profesor începător, iar minimul de existență pentru anul 2008 a constituit 1446,5 lei. Dincolo de faptul, că salariul nu acoperă nici pe departe cheltuielile necesare, mai e și format după o schemă veche, unde nu se ține cont de eficacitatea muncii fiecărui pedagog în parte, ci de niște rigori generale care nu pun în evidență personalitatea fiecărui specialist. Ar mai fi o sursă de venit pentru pedagogi despre care s-a mai vorbit anterior – fondurile școlare, adică banii acumulați de la părinții elevilor destinați necesităților instituțiilor de învățământ, din care o anumită parte revine pedagogilor ca suport la salariu. Sume, care, pe lângă faptul, că sunt mici, raportate la cheltuielile necesare, mai ridică și multe semne de întrebare legate de transparența contabilizării, repartizării lor.

Pe lângă problemele menționate anterior în sistemul de învățământ, se atestă un grad sporit de fluctuație a cadrelor pedagogice. Specialiștii pleacă din școli în căutarea unui trai mai decent fie în alte domenii, fie că pleacă peste hotarele țării. Conform datelor statistice, în ultimii trei ani în Republica Moldova, numărul salariaților din domeniul învățământului eliberați în decursul anului este în creștere. Mai mult decât atât – numărul celor eliberați îl depășește pe cel al angajaților.

Tabelul 1

Fluctuația angajaților din sistemul de învățământ

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total salariați cu activitatea în învățământ, din care:	125243	125114	125359	124614	125299	124663
Angajați în decursul anului	21655	17073	15556	14914	14989	15122
Eliberați în decursul anului	22786	15439	13658	14279	14584	15251

Sursa: Biroul Național de Statistică al RM.

Din datele tabelului, observăm că, în ultimii, ani fluctuația angajaților crește, iar numărul persoanelor eliberate îl depășește pe cel al angajaților.

Pentru o dezvoltare perpetuu a sistemului de învățământ este nevoie de a implementa noi metode și forme de învățământ. Specialiștii din domeniu consideră că forma de învățământ cu frecvență redusă și serală urmează a fi înlocuită cu instruirea de la distanță, aplicând internet tehnologiile. În acest scop, a fost organizată expoziția „Global Education 2009”, la care au participat reprezentanți din Rusia, Franța, Spania, Marea Britanie. În cadrul expoziției a avut loc o lecție-internet deschisă cu genericul „Securitatea copiilor în internet”, lecție la care au avut posibilitate să participe toți doritorii.

Este important să accentuăm, că problema studiată ține de posibilitatea

оценки и аккредитации и выработке практических рекомендаций по ее совершенствованию.

От величины, направления и времени воздействия данных флуктуаций зависит, по какой из возможных траекторий система оценки и аккредитации будет выходить из состояния неустойчивости. Большинство возникающих флуктуаций рассеивается. Однако, при определенных пороговых условиях они могут усиливаться за счет случайных или целенаправленных внешних воздействий, которые, действуя в резонанс, как бы «подталкивают» систему к выбору траектории развития. Благодаря *неравновесности* данной системы, флуктуации усиливаются и расшатывают структуру, вводя ее в фазу переходного периода.

Система оценки и аккредитации из-за сильного влияния человеческого фактора («человека») входит во все элементы системы оценки и аккредитации) характеризуется большой энтропией (беспорядок), а сам процесс оценки и аккредитации можно рассматривать как *нелинейную* ситуацию – ситуацию открытого диалога, прямой и обратной связи (дискуссии, обсуждения, диалоги в рамках заседаний комиссий).

Несбалансированность существующего метода и процедуры оценивания приводит к необходимости произвести изменения. Но любое изменение системы встречает внутреннее сопротивление ее элементов, подсистем, сложившихся взаимосвязей. Поэтому для перестройки существующей системы оценки и аккредитации требуется энергия, причем в количестве большем, чем потреблялось прежде, т.к. необходимо подталкивать систему к точке *бифуркации* (к точке выбора пути развития), чтобы дать возможность выхода из прежнего, устаревшего, неудобного, малоадаптивного, хотя и устойчивого аттрактора к новому, имеющему больший потенциал.

Таким образом, *внешние и внутренние флуктуации оказывают непосредственное влияние на действующую систему оценки и аккредитации, поскольку не дают установиться равновесному состоянию и делают систему оценки и аккредитации динамичной, постоянно изменяющейся, неравновесной.* Но именно дезорганизация, кризисы и даже хаос, которые в рамках классической парадигмы признавались как абсолютные антиподы порядка, сегодня рассматриваются как условие и возможность выхода системы на новый, более высокий уровень организации и развития. Развитие – это необратимое изменение. Только развитие и самоорганизация предполагает качественные изменения самой системы.

Вместе с тем, система оценки и аккредитации, как и любая самоорганизующаяся система, накапливает в результате своей деятельности определенный энергетический потенциал, который может быть тем самым энергетическим ресурсом перестройки. Но перманентная неустойчивость исключает адаптивное закрепление полезных для выживания характеристик

системы. Поэтому руководство Национального совета не допускает возникновения постоянных изменений в ходе уже существующего и отлаженного процесса оценки и аккредитации, поскольку в своей деятельности оно использует стратегическое планирование. Прошел первый круг аккредитации, конечно же, со своими ошибками и недочетами, которые уже в последующем будут частично учтены и исправлены. Планируется изменить и сам подход к оценке и аккредитации, а также методы и показатели оценки. Таким образом, именно сейчас, после завершения первого этапа аккредитации предоставляется возможность системе оценки и аккредитации, используя интеграционные эффекты, перейти на новый уровень своего развития.

С одной стороны, система оценки и аккредитации является самоорганизующейся системой, но, с другой стороны, она так же нуждается в управлении. Но управляющие воздействия могут не дать нужного результата, если они противоречат внутренним тенденциям саморазвития системы. Нельзя установить жёсткий контроль над системой, которая представляет собой иерархию относительно автономных самоорганизующихся подсистем. Поэтому, для эффективного управления действующей системой оценки и аккредитации необходимо:

1. знать, как данная система устроена и по каким законам функционирует;
2. понять, что внешняя среда, хотя и является причиной ее изменения, но всецело ее не детерминирует;
3. признать то, что действующая система оценки и аккредитации является сложной самоорганизующейся системой, и изменение состояния происходит в силу действия, в первую очередь, ее внутренних механизмов.

Системой оценки и аккредитации можно оперировать и эффективно управлять. Для этого достаточно только знать потенциальные возможности данной системы и способы их стимуляции.

Библиография:

1. Rotaru A. Aspecte sinergetice ale indicatorilor de evaluare a performanțelor științifice, dezvoltării tehnologice și inovării. În: Akademos. Chișinău: AȘM, 2009, №2(13), p. 26-28.
2. Авдулов А. Н., Кулькин А. М. О показателях развития науки. http://www.rfbr.ru/old/pub/vestnik/V4_97/AVDULOV.htm
3. Князева Е. Н., Курдюмов С.П. Законы эволюции и самоорганизации сложных систем. Москва: Наука, 1994. 236 с.
4. Пищенко М., Ротару А. Некоторые аспекты синергетики и их применение в социально-экономических системах. În: STUDIA UNIVERSITATIS, seria «Științe exacte și economice», 2007, №8, p. 189-194.

profesori au avut o normă de peste 18 ore. Greul muncii cade pe umerii profesorilor cu o vechime mai mare de muncă, care au până la 37 ore pe săptămână, tinerilor specialiști li se oferă 18 ore, aceștia din urmă având respectiv și un salariu mai mic.

O altă problemă importantă pentru instituțiile medii de învățământ este îmbătrânirea cadrelor didactice. Conform datelor statistice numărul profesorilor pensionari este în creștere: în anul de studii 2006-2007 erau 889 profesori-pensionari din numărul total de 7339, în anul 2007-2008 din 7859 profesori – 1296 sunt pensionari. În anul de studii 2008-2009, cca. 20% sau aproape fiecare al cincilea profesor este pensionar (din totalul de 7131 de profesori 1383 erau de vârstă pensionară). Numărul tinerilor specialiști angajați în instituții medii de învățământ din anul 2003-2004 până în prezent a scăzut de aproape două ori: de la 1388 de angajați în 2003-2004 la 758 angajați în 2008-2009.

Ca soluție la această situație Guvernul a dispus alocarea unei indemnizații unice de 30 mii lei pentru profesorii tineri care merg să muncească în localitățile rurale, unde deficitul de cadre pedagogice este mai acut decât în orașe. Însă mărimea și forma de achitare a indemnizației nu poate acoperi cheltuielile necesare pentru procurarea sau construcția unei locuințe, căci anume pentru aceasta a fost instituită.

Tot mai insistent se susține ideea, că sistemul de învățământ are nevoie de schimbări. Deși începând cu anii nouăzeci ai secolului trecut și până în prezent schimbări și chiar reforme în acest domeniu au avut loc, însă multe probleme rămân neresolvate. Una din ele ar fi motivarea muncii pedagogilor. Colegii noștri din țările spațiului ex-sovietic se confruntă cu aceleași probleme practice, însă măsurile întreprinse de guvernele lor le permit să iasă mai repede din acest impas.

În Federația Rusă este în plină desfășurare programul Național „Învățământul”. Pentru a motiva profesorul în activitatea sa, a fost creat un nou sistem de salarizare, el incluzând mai multe componente: numărul de ore, numărul elevilor în clase, activități extrașcolare, munca nocivă, titlul didactic, abonare la presa periodică, componentul stimulatoriu (rezultatele obținute de către discipoli la examene și concursuri) ș.a.

Ținem să menționăm, că acest nou sistem de salarizare a început să fie implementat din anul 2007, deși sunt păreri „pro” și „contra”, cum este și normal de altfel în asemenea situație, acesta a fost implementat deja în 31 de regiuni ale Federației Ruse. Când funcționa sistemul vechi de salarizare, salariul profesorilor, conform grilei, se plătea doar pentru numărul de ore, controlul caietelor și dirigiențe. Conform noului sistem fondul comun se împarte în două. Partea de bază este salariul garantat, care depinde de categorie, condiții, stagiul și numărul elevilor în clase, iar componenta stimulatorie este calculată de fiecare instituție în parte cu participarea consiliului școlar.

În România, salarizarea profesorilor se efectuează după o altă schemă. În Legea despre salarizare este un punct special care se referă la tipul localității, pentru a sprijini profesorii de la sate. Mai apoi au fost emise Dispoziții cu privire la oferirea premiilor, unde sunt luate în calcul rezultatele individuale obținute de fiecare profesor în parte. În prezent, se află în discuție codul despre învățământ, care prevede mai multe schimbări

activitate practică. El se formează în rezultatul activității de instruire pe parcursul întregii vieți și este indispensabil de om.

Sincronizarea învățământului național la cerințele vieții, valorile și principiile europene este unul din scopurile declarate ale politicilor educaționale. La nivel oficial, Ministerul educației își propune ca misiune de bază „înzestrarea tuturor membrilor societății cu valori morale, intelectuale și estetice, cunoștințe practice și abilități de a deveni cetățeni conștienți, responsabili și dinamici, care pot contribui la dezvoltarea întregii societăți... consolidarea capacităților tinerilor în vederea sporirii nivelului de participare a acestora la dezvoltarea socioeconomică a țării” [1].

În ultimii 15-20 de ani, s-a creat un nou model al comportamentului de instruire și angajare în câmpul muncii a tinerilor la începutul activității lor independente. În condițiile actuale are loc sporirea investițiilor în capitalul uman și studii (un număr tot mai mare de absolvenți tind să obțină studii medii complete și superioare). De multe ori tânărul obține nu doar o singură profesie, ci două sau trei, iar aceasta îl face să se încadreze mai târziu în câmpul muncii. O altă schimbare rezidă în faptul, că mulți studenți astăzi combină activitatea de muncă cu studiile, fapt ce era întâlnit mai rar în perioada sovietică [2, 12].

După absolvirea instituției preuniversitare de învățământ tinerii consacră o perioadă foarte mare de timp studiilor profesionale, deseori obțin și studii complementare. Etapele de studii actualmente decurg paralel cu activitatea de muncă sau se schimbă una pe alta. Adică absolvenții cheltuie mai mult timp pentru studii decât anterior. Câțiva ani în urmă circula ideea precum că acest lucru se întâmplă din cauza nedorinței tinerilor de a începe activitatea de muncă, fiind mai comod să înveți continuu eschivându-te astfel de responsabilități. Specialiștii din domeniu constată că asemenea situație nu este nouă, în Occident lucrul acesta se întâmplă de multă vreme și pe piață s-au creat locuri de muncă part time, unde tinerii pot îmbina activitatea de muncă cu studiile [3, p. 17].

Examinând aceste aspecte e necesar să ținem cont și de programul didactic supraîncărcat al profesorului, când el are timp doar pentru interogarea elevilor și pentru predarea temei noi, șarja de ore depășește de două ori și mai mult norma stabilită. În asemenea condiții e destul de dificil pentru profesor să întrețină un contact permanent cu fiecare elev în parte, să-și îndeplinească rolurile sale profesionale evidențiate în literatura de specialitate.

Deci, timpul cere de la noi schimbări rapide și totodată chibzuite. Condițiile de muncă actuale ale profesorului însă îi permit cu greu să realizeze aceste deziderate. Numărul de ore ale profesorului depășește cu mult norma stabilită. Conform datelor statistice ale Direcției Generale Educație, Tineret și Sport în anul de studii 2003-2004 din totalul de 6698 profesori 4721 sau 70% aveau o normă de peste 18 ore săptămânal (norma optimală stabilită în instituțiile de învățământ preuniversitar). Cifrele rămân aproape neschimbate pe parcursul anilor, astfel încât în anul de studii 2008-2009 din numărul total de profesori de 7131 cu mult peste jumătate (66%) și anume 4693

PIAȚA FUNCİARĂ AUTOHTONĂ: STAREA ACTUALĂ ȘI PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII

Tudor BAJURA, dr. hab., IEFS
Silvia POPESCU, competitor, IEFS

Recenzent: Valeriu DOGA, dr. hab., prof. univ., IEFS

The article is dedicated to local land market development problems of post-privatization stage, and in prospect. Establishment of land market development trends was made taking into consideration both the level of economic efficiency achieved in agriculture and the global financial crisis, but also legal restrictions, made the legislative framework, which does not permit the sale agricultural land to foreign investors.

Articolul este dedicat problemelor dezvoltării pieței funciare autohtone la etapa actuală de postprivatizare, precum și în perspectiva apropiată. Stabilirea tendințelor de dezvoltare a pieței funciare s-a efectuat cu luarea în considerație atât a nivelului atins de eficiență economică în sectorul agrar, cât și a situației de criză financiară mondială, dar și a restricțiilor juridice, formulate în cadrul legislativ în vigoare, care nu permit vânzarea pământului agricol investitorilor străini.

Cuvinte cheie: piața funciară, prețul de piață, metode de prognozare, proces investițional.

Piața funciară autohtonă constituie cel mai tânăr fragment al mecanismului general de gospodărire de piață. Cu toate că condițiile necesare de revitalizare a acestui fragment, în Republica Moldova, au fost create (restabilite) chiar de la începutul anilor '90 ai secolului trecut, piața funciară, de fapt, a fost lansată doar la începutul secolului curent. De atunci, însă, această piață demonstrează ritmuri relativ stabile și destul de dinamice de dezvoltare.

Este bine cunoscut faptul, că funcționarea pieței funciare este mai intensivă atât timp, cât este mare cererea și oferta pământului agricol pe această piață. Evident, ambele din componentele principale de formare a pieței funciare sunt mărimi stohastice. Fiind supuse influenței unei mulțimi de factori exogene și endogene, atât cererea, cât și oferta nu pot fi reglementate sau dictate din partea organelor de stat.

Pentru ca procesul tehnologic, social sau economic să fie ținut sub control, apare necesitatea prognozzării acestuia. Este de reamintit, că, în cadrul economiei administrative de comandă, deseori numite economie planificată, au fost elaborate și pe larg utilizate diferite metode de planificare strategică, de modelare, de prognozare etc.

Odată cu trecerea spre economia de piață, problema planificării și prognozzării, pe nedrept, a fost dată uitării. Cu unele mici excepții, practic, au fost blocate atât elaborarea metodelor de prognozare, cât și utilizarea lor sub aspect științific, didactic și aplicativ.

Totodată, fără aplicarea metodelor de prognozare și de planificare strategică (de lungă durată) este imposibil de elaborat un business plan, de planificat relații de lungă

durată cu creditorii (structuri bancare) și cu contragenții săi din cadrul lanțului valoric respectiv, de coordonat toate laturile procesului investițional, care la fel nu pot fi finalizate într-o perioadă scurtă și cer să fie efectuate cu aplicarea metodelor de prognoză [1, 2].

În ceea ce privește selectarea modalităților de prognoză, conform opiniei economiștilor și statisticienilor recunoscuți, rezultatele cele mai adecvate pot fi obținute în baza rândurilor dinamice [3, 4]. Argumentul „pro” constituie faptul, că majoritatea covârșitoare a factorilor, care au influențat, într-un mod sau altul, dezvoltarea procesului economic în trecut vor mai „face” acest lucru și în viitor. Plus la aceasta, fiecare verigă a rândului dinamic, reflectând finalizarea etapei precedente, totodată, servește, drept temelie pentru următoarea etapă. Respectiv, rândul dinamic prezintă un lanț consecutiv al indicilor, reciproc legați unul cu altul, manifestând o corelație mai accentuată și, invers, dispersie mai mică în comparație cu alte forme de exprimare a informației analizate.

De subliniat, că la baza fiecărei metode de prognoză se află ideea extrapolării (aproximației). Esența ideii date o constituie faptul, că, fiind odată stabilit, rândul dinamic poate fi prelungit și după hotarele perioadei deja trecute de activitate sau după hotarele „câmpului informațional”. Principalul îl constituie stabilirea caracterului (trendului) de dezvoltare. De aici, necesitatea studierii profunde a caracterului și tendințelor de dezvoltare ale rândurilor dinamice, evidențierea și luarea în considerație a factorilor principali, care influențează mersul atât al procesului economic, cât și al rândului dinamic respectiv.

Din analiza efectuată, s-au evidențiat faptele dinamicii pozitive, practic, a tuturor indicatorilor principali (prețul de piață, numărul afacerilor de vânzare-cumpărare, suprafața loturilor vândute-cumpărate de pământ agricol, suma generală a afacerilor de vânzare-cumpărare etc.) de evaluare a pieței funciare. Deși sunt depistate unele devieri de la această dinamică pozitivă, fiind evaluată ca una integră, piața funciară autohtonă manifestă tendințe clar evidențiate de creștere.

De menționat, că, după conținutul său economic, toate rândurile dinamice de pe piața funciară sunt de ordin diferit. De exemplu, rândul dinamic privind suprafața terenurilor vândute-cumpărate nu poate fi extins fără de margini. El este limitat, în mod absolut, din simplul motiv, că suprafața fizică a loturilor de pământ agricol nu se extinde în proporție directă cu creșterea cererii. Pentru descrierea grafică a acestei caracteristici specifice, cea mai adecvată s-a dovedit a fi dependența funcțională cu caracter de:

$$q = a + \frac{b}{t} \quad (1)$$

unde: q – mărimea calculată a suprafețelor agricole, incluse în circuitul de piață prin încheierea afacerilor de vânzare-cumpărare (ha);

t – termenul de extindere a rândului dinamic (ani);

a, b – parametrii (coeficienți) ecuației.

Библиография:

1. Отчет Национального бюро статистики и социологии Республики Молдова. 2008-2009 гг. //http://www.statistice.md
2. Национальная программа «Молдавское село» //http://aap.gov.md/common/util/Program_net_Sat_mold_ru-pdf
3. Национальная стратегия экономического роста и снижения уровня бедности. //http://www.sers.md
4. Тимуш. А. Экономика Молдовы: институциональный вектор развития. В: журнале «Экономика и общество». Москва: Наука, 2009, №7, с. 33-37.
5. Тимуш. А. Социально-экономическое развитие села и рост качества жизни населения – приоритетное требование общества. В сб. „Creșterea eficienței social-economice și bunăstării populației – cerința prioritară a societății”. Chișinău: 2010, p. 17-23.
6. Отчет об социологическом исследовании по проблемам развития ирригации и фермерского движения. В фокус-группах и стандартизированных интервью приняли участие 250 человек из Ореевского, Ново-Аненского, Кагульского и Левского районов. Авторы – участники проекта.

SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR: PROBLEME, TENDINȚE, PERSPECTIVE ALE DEZVOLTĂRII

Angela MOCANU, dr., conf. cercet., IIEȘP

Recenzent: Vladimir BLAJCO, dr. hab., IIEȘP

The article addresses a number of very important issues of school education from the Republic of Moldova: aging and fluctuation of teaching staff, access to education, children training etc. All these issues require attention from the competent bodies, because the future of the society depends on their solving.

Cuvinte cheie: învățământ preuniversitar, școlarizare, capital uman, salarizare, cadre pedagogice.

Capitalul uman este valoarea cea mai mare de care poate dispune omenirea. În această direcție se realizează cercetări de către specialiștii diferitor domenii și care au elaborat mai multe definiții ale acestei noțiuni. Una din cele mai răspândite și mai des utilizate în literatura de specialitate este următoarea: capitalul uman constituie totalitatea resurselor economice și sociale – cunoștințe, deprinderi, motivații, capacități de percepere și producere a informației noi obținute de către om în procesul de instruire și

концентрация земель, но и производства. Этому однако препятствует нежелание крестьян продавать свои наделы из-за традиционного отношения к земле как к семейному капиталу.

• **Создание новых рабочих мест** станет реальным фактором, препятствующим оттоку молодежи из сел, концентрации земель, а следовательно будет способствовать развитию отрасли. Хотя данная проблема не относится только к сельскому хозяйству, она в условиях Молдовы тесно связана с аграрным сектором. Новые рабочие места позволят вернуть мигрантов из-за рубежа и эффективно инвестировать «ремитенции», и ускорить концентрацию сельхозпроизводства.

На помощь мигрантам должны прийти примэрии – авторитетный орган власти на местах, которые сегодня пока не используют свои немалые возможности в этом направлении. Необходимо отобрать лидеров из числа мигрантов, помочь им открыть предприятия (например по переработке сельхозсырья), провести с ними обучение по открытию своего бизнеса, помочь им приобрести необходимое оборудование и т. д. Открытие производств переработки сельхозсырья даст дополнительные средства местным бюджетам и фермерам.

• **Развитие системы ирригации в селах** Молдовы позволит решить многие социальные проблемы, в частности проблемы водоснабжения, канализации, улучшения качества питьевой воды, обеспечения объектов соцкультбыта необходимым набором коммунальных услуг.

Система ирригации повысит производительность фермерских хозяйств, что позволит увеличить местные бюджеты и использовать полученные средства на развитие объектов культуры, здравоохранения и образования.

Поставленные задачи можно реализовывать только при условии повышения профессионального уровня фермеров, наладив регулярное обучение персонала и внедрение новых технологий сельхозпроизводства. Несмотря на то, что Молдова является аграрной страной, уровень и характер сельхозпроизводства у нас весьма далек от достижений стран Западной Европы, урожайность многих культур ниже, а качество продукции не всегда выдерживает конкуренцию на европейском рынке.

Наша страна со своими природными и трудовыми ресурсами может по праву занять ведущее место среди стран – сельхозпроизводителей в Европе. Для этого важно, чтобы политика развития сельского хозяйства и производства продуктов питания формировалась с учетом особенностей развития рыночных отношений в стране и требований внешнего рынка. Сельскохозяйственное производство должно соответствовать интересам не только потребителей но и производителей, способствовать улучшению их жизни, ее уровня и качества, ведь богатые люди – богатая страна.

Esența formulei 1 constă în recunoașterea faptului, că, la orice etapă de dezvoltare a pieței funciare, suprafața pământurilor vândute-cumpărate nu poate fi mai mare decât mărimea absolută a suprafețelor agricole existente. La atingerea unui asemenea nivel, deseori numit „plafon”, are loc saturarea curbei de creștere, tendința respectivă fiind reflectată prin formula 1.

Pentru scopurile investigațiilor prezente, efectuate în baza rândurilor dinamice relativ scurte (9-10 ani), formula 1 poate fi simplificată, păstrând, totodată, esența și argumentarea sa științifică.

Adaptarea rândului dinamic privind dimensiunile suprafețelor vândute-cumpărate ale pământului agricol la condițiile formulei 1 o efectuăm prin utilizarea metodei de diferențieri finale, modificând prealabil mărimea $1/t$ la mărimea Z și transformând ecuația 1 în formula lineară:

$$q = a + b \times z \quad (2)$$

Reieșind din datele statistice existente și metoda aplicată de adaptare a rândului calculat la cel existent de facto, în baza ecuației 2, calculăm rândul dinamic al numărului tranzacțiilor de vânzare-cumpărare a loturilor de pământ agricol (tabelul 1).

Tabelul 1

Calculul trend-ului numărului tranzacțiilor de vânzare-cumpărare a pământului agricol

Anii	Numărul tranzacțiilor (unități, N)*	Perioada de timp (unități convenționale) t	Diferențieri finale		Rândul dinamic calculat (trend-ul, Y _t)
			$\Delta^{(1)}$	$\Delta^{(2)}$	
1999	1931	-5	-	-	14391
2000	9765	-4	7834	-	17909
2001	24625	-3	14860	7026	21427
2002	27759	-2	3134	-11726	24944
2003	49165	-1	21406	18272	28462
2004	44134	0	-5031	-26437	31980
2005	47419	1	3285	8316	35498
2006	51483	2	4064	779	39016
2007	26010	3	25473	-29537	42534
2008	32382	4	6372	31845	46052
2009	37109	5	4727	-1645	49570
În medie (anual)	$N_m=31980,0$	-	$N_{\Delta(1)}=3517,8$	$N_{\Delta(2)}=-345,2$	$N_y=31980$
În total (S)	$S_N=351782$	-	$S \Delta^{(1)}=35178$	$S \Delta^{(2)}=-3107$	$S_y=351783$
2010	-	6	-	-	53088
2011	-	7	-	-	56606
2012	-	8	-	-	60124
2013	-	9	-	-	63642
2014	-	10	-	-	67160

Sursa: Elaborat în baza calculelor autorilor, după datele: Bannicov A. Dezvoltarea pieței funciare contribuie la consolidarea terenurilor agricole. În: Buletin informativ, 2007, nr. 2, p. 15-17.

Conform sursei [4], formula generală a trendului (Y_t) este alcătuită precum urmează:

$$Y_t = N_m + N_{\Delta(1)} \times t' = 31980 + 3517,8 \times t' \quad (3)$$

În baza formulei 3, se calculează rândul dinamic formalizat (trendul) – Y_t , extinderea căruia pentru următorii 5 ani permite de a prognoza numărul afacerilor de vânzare-cumpărare a loturilor de pământ agricol pe piața funciară a Republicii Moldova.

După cum se vede în tabelul 1, egalitatea, practic deplină, a numărului mediu anual al tranzacțiilor de facto înregistrate (N_m) și a celor din rândul dinamic calculat (N_{yt}), precum și a sumelor întregi ale acestora (S_n și S_{yt}), confirmă faptul veridicității calculelor efectuate și a caracterului obiectiv al trendului depistat. Extinderea acestui trend pentru următorii cinci ani ne permite de a aștepta creșterea numărului tranzacțiilor de vânzare-cumpărare a loturilor de pământ agricol până la 67,2 de mii anual (tabelul 1) sau câte 72-75 de afaceri (anual) în calcul la fiecare sat de reședință (comună).

Sub aspect teritorial, numărul cel mai mare al tranzacțiilor de vânzare-cumpărare a loturilor de pământ agricol este înregistrat, de obicei, în raioanele apropiate de mun. Chișinău și/sau cu prețuri relativ și absolut scăzute, specifice raioanelor de periferie a țării. De exemplu, în raionul Florești (a.2009) au fost efectuate 2837 de tranzacții de vânzare-cumpărare (7,6% din totalul acestor afaceri), r-l Vulcănești – 3210 (8,6%), r-l Anenii Noi – 4032 (10,9%), r-l Leova – 2477 (6,7%) etc. [5].

Tot prin utilizarea metodei de formare a rândurilor dinamice se calculează trendul suprafețelor de pământ agricol, vândute-cumpărate în perioada anilor de postprivatizare. Datele respective sunt reflectate în tab. 2.

Reieșind din faptul, că diferențieri finale de categoria a doua sunt, practic, neglijabile (media anuală – $M_{\Delta(2)}=167,3$), ecuația trend-ului suprafețelor vândute-cumpărate o constituie:

$$Y_f = S_{fm} + M_{\Delta(1)} \times t' = 20158 + 2376 \times t' \quad (4)$$

În baza formulei 4, se calculează rândul dinamic (trend-ul – Y_t) al suprafețelor vândute-cumpărate, prin extinderea căruia sunt prognozate dimensiunile aproximative ale suprafețelor agricole vândute-cumpărate în cadrul pieței funciare autohtone în următorii 5 ani.

Potrivit datelor reflectate în tabelul 1-2, pe piața funciară autohtonă, alături de creșterea permanentă a numărului tranzacțiilor și suprafeței pământurilor agricole vândute-cumpărate, are loc o micșorare la fel de stabilă a mărimii unui lot de pământ agricol vândut-cumpărat. De exemplu, dacă, în primul an de revitalizare a pieței funciare (a.1999), suprafața medie a unui lot de pământ agricol vândut-cumpărat a constituit 0,75 ha, atunci în a.2009 ea a fost egală, aproximativ, 0,67 ha sau cu 11,9 la sută mai puțin.

знаний, не только профессиональных, но и маркетинговых, экономических и т.п. Специалисты в колхозах и совхозах имели соответствующую подготовку, однако рядовые работники часто не имели никакого профессионального образования. Обычно их обучали на местах, тем или иным сельхозоперациям. А теперь от работников требуются другие знания, опыт и навыки работы. Сегодня наиболее подготовленными к ведению фермерских хозяйств оказались бывшие специалисты колхозов, занимавшие руководящие посты на предприятиях.

Жизнь в селе, после приватизации земель, резко изменилась, в новых условиях хозяйствования вся ответственность за ведение фермерских хозяйств возлагалась на их владельцев, государство на первых порах устранилось от всякого планирования и регулирования сельхозпроизводства в стране.

Социологические исследования позволяют сделать вывод, что нынешняя политика государства крестьянами не поддерживается, оценивается весьма критически, многие законодательные акты не находят реализации на местах, кредитная система не совершенна, приоритетность развития сельского хозяйства декларативна. В последнее время на все это накладываются и учащающиеся засушливые годы. Это полностью убыточные годы и годы отчаяния крестьян. Исходя из результатов интервью и фокус-групп можно сделать вывод, что крестьяне пока не видят выхода из создавшейся ситуации.

Сегодня система ирригации в большинстве сел республики полностью или частично разрушена и практически не работает. Отдельные фермеры, которые имеют значительные участки земли 20 и более гектаров используют в основном иностранные небольшие системы полива, которые являются более экономичными в эксплуатации. Значительная часть крестьян, владеющих небольшими участками, ирригацией не пользуется, приусадебные участки поливаются из колодцев, что значительно влияет на структуру посевов и урожайность и доходы сельчан. Общими проблемами в использовании сохранившихся систем ирригации является монополизация оказываемых услуг А.О. «Апеле Молдовей», которое диктует условия и цены на оказываемые услуги, часто не удовлетворяющие сельских жителей. Ассоциации водопользователей функционируют лишь в нескольких селах, к сожалению, весьма не эффективно. Об их существовании знают лишь крупные фермеры.

Среди самых первых и важных шагов в реанимации сельскохозяйственного производства в стране наши респонденты назвали:

• **Концентрацию земель**, которая является необходимым и важным условием успешной реализации намеченных программ. Она позволит внедрить рациональную структуру земледелия, эффективно использовать технику, повысить урожайность сельхозкультур, наиболее рационально разместить систему ирригации земель. Все это позволит повысить производительность труда в сельском хозяйстве, открыть новые рабочие места, и во многом решить проблему нехватки кадров в селах. Другими словами, необходима не только

иметь не хотят» (г. Леово).

«В нашем селе более 80% фермеров не могут позволить взять кредиты, слишком высокие процентные ставки» (с. Хэнэсеній Ной, Кагульский р-н).

Нерентабельность и бесперспективность, по мнению респондентов, ведения сельхозпроизводства в данное время в Молдове, не позволяют инвестировать в его развитие деньги, получаемые от трудовых мигрантов. По данным статистики, лишь 7% средств гастарбайтеров идут в инвестирование экономики. Вместе с тем, в селах Зернешты, Хэнэсеній Ной есть примеры, которые показывают, что молодые люди на заработанные деньги в Ирландии, Италии и др. закладывают виноградники и сады, значит, верят в будущее своего бизнеса.

В-третьих, на современном этапе формирования рыночных отношений в сельхозпроизводстве сложился несбалансированный рынок продаж с избыточным наличием определенных видов продукции (кукурузы, пшеницы, гороха и т.п.), что порождает проблемы в реализации урожая. В сегодняшних селах нет четко налаженной цепочки взаимодействия и интеграции сельхозпроизводителей, промышленной переработки сырья и сбыта продукции.

Низкая экономическая эффективность сельхозпроизводства, удорожание энергоресурсов и горючего для техники делает производство сельхозпродукции убыточным занятием. Например, по ответам респондентов, за один литр солярки приходится отдавать деньгами стоимость трех литров молока или восьми килограммов подсолнечника и т.д. Дотации государства не компенсируют затраты, а чрезвычайно высокие ставки кредитов (более 25%) не позволяют вести финансовый оборот средств.

«Прежние рынки сбыта во многом потеряны, сохранились лишь отдельные взаимосвязи на уровне фирм» (с. Хэнэсеній Ной, Кагульский р-н).

«Посредники платят за продукцию в 1,5-2 раза меньше цену. Мясо, например, покупают по 25-30 леев за килограмм, а в Кишиневе продают в 3-4 раза дороже» (г. Леово).

В четвертых, во многих селах республики требуются молодые рабочие руки, но их, увы, не хватает. По официальным данным, сельская миграция составляет 35% рабочей силы, реально этот процент в 1,5-2 раза выше. Низкий уровень зарплат, отсутствие возможностей для полноценного интересного отдыха составляют молодежь уезжать на заработки в другие страны и города. Во многих обследованных селах не работают клубы, библиотеки, спортивные секции и т.д.

«В нашем селе уехало до 40% молодежи. Работа есть, а отдохнуть, развлечься нигде» (с. Зернешты, Кагульский р-н).

«Мы помогаем молодежи в развитии фермерства, организуем досуг, поэтому молодежь в селе есть» (с. Хэнэсеній Ной, Кагульский р-н, мэр).

Новые формы введения сельхозпроизводства потребовали и новых

Tabelul 2

Calculul trend-ului suprafețelor vândute-cumpărate de pământ agricol pe piața funciară autohtonă

Anii	Suprafața vândută-cumpărată, de facto (S _t), ha	Timpul convențional (t')	Diferențieri finale		Rândul dinamic calculat ai suprafețelor vândute-cumpărate (trend) Y _t , ha
			Δ ⁽¹⁾	Δ ⁽²⁾	
1999	1454	-5	-	-	8278
2000	7338	-4	5884	-	10654
2001	8539	-3	1201	-4683	13030
2002	1616	-2	-6923	-8124	15406
2003	32327	-1	30711	37634	17782
2004	43878	0	11551	-19160	20158
2005	21825	1	-22053	-33604	22534
2006	28096	2	6271	28324	24910
2007	16303	3	-11793	-18064	27286
2008	35146	4	18843	30636	29662
2009	25214	5	-9932	-28775	32038
În medie	S _m =20158	-	2376	-1757	20158
Total Σ	Σ S _f = 221736	-	23760	-15816	221738
2010	-	6	-	-	34414
2011	-	7	-	-	36790
2012	-	8	-	-	39166
2013	-	9	-	-	41542
2014	-	10	-	-	43918

Sursa: [4, p. 16].

Totodată, este de menționat, că ponderea suprafețelor agricole intensiv lucrate (pământ arabil plus plantații multianuale), incluse în circuitul de piață la capitoul de vânzare-cumpărare, se află în permanentă creștere – de la 0,07% în anul 1999 până la aproximativ 2,04% în a. 2009 și până la cca. 3,0% în anul 2014.

Prețul de piață al pământului agricol și dinamica modificării acestui indice de bază pe piața funciară autohtonă se prognozează prin aplicarea metodei analogice de aproximatie (de formalizare) a rândurilor dinamice (tabelul 3).

După datele tab. 3, formula generală a trend-ului prețului de piață o constituie:

$$Y_t = 5558 + 594 \times t' \quad (5)$$

Rezultatul calculelor trend-ului prețurilor de piață a pământului agricol, precum și extinderea acestui trend pentru anii 2010-2014 este reflectat în col. 6 a tabelului 3.

Din datele prezentate se prognozează creșterea lentă a prețului mediu republican al pământului agricol până la 11,5 mii lei în calcul la 1 hectar în a.2014. Alături de majorarea suprafețelor vândute-cumpărate, creșterea prețurilor de piață a pământului agricol provoacă o majorare esențială a fluxului bănesc pe această piață, care este, concomitent, și flux investițional.

Dacă în primul an al funcționării pieței funciare (a.1999) suma totală a afacerilor

de vânzare-cumpărare a pământului agricol a constituit abia 4,8 mln. lei, atunci spre a.2015 circuitul anual numai pe seama procedurilor de vânzare-cumpărare pe piața funciara va atinge proporții de cca. 500 mln. lei anual. De menționat, că, în a.2008, suma totală a afacerilor de vânzare-cumpărare a pământului agricol a constituit mai mult de 357,0 mln. lei, ceea ce constituie aproape 2,2% din producția totală agricolă brută, evaluată în prețuri curente ale anului respectiv.

Tabelul 3

Formarea trend-ului prețului de piață al pământului agricol

Anii	Prețul de piață a pământului agricol (de facto), lei/ha	Perioada de timp (unități convenționale) t'	Diferențieri finale		Rândul dinamic calculat al prețului de piață (trendul) Y_t
			$\Delta^{(1)}$	$\Delta^{(2)}$	
1999	3323	-5	-	-	2588
2000	3687	-4	364	-	3182
2001	2958	-3	-729	-1093	3776
2002	3138	-2	180	909	4370
2003	3693	-1	555	375	4964
2004	3216	0	-477	-1032	5558
2005	4778	1	1562	2039	6152
2006	6965	2	2187	625	6746
2007	9962	3	2997	810	7370
2008	10155	4	193	-2804	7934
2009	9259	5	-896	-1089	8528
În medie	5558	-	594	-140	5558
Total	61134	-	5936,0	-1260	61138
2010		6			9122
2011		7			9716
2012		8			10310
2013		9			10904
2014		10			11498

Sursa: Elaborat de autori.

Creșteri și mai considerabile ale investițiilor sub forma afacerilor de vânzare-cumpărare a pământului agricol pot apărea în cazul abolirii din Codul Funciar restricțiilor privind vânzarea pământului agricol investitorilor străini și deschiderii pieței imobiliare autohtone, inclusiv a fragmentului funciar de pe această piață, pentru fluxuri externe de bani. În opinia autorilor, însă, liberalizarea deplină a pieței funciare în Republica Moldova din motive bine cunoscute trebuie să fie amânată cel puțin până în a.a. 2020-2025.

Bibliografie:

1. Сырбу И. М. Менеджмент предприятия. Кишинев: 1999, с. 160.
2. Пармакли Д., Варбан С., Онофрей А. Основы планирования предприятий. Учебное пособие. Комрат: 2004, с. 252.
3. Четыркин Е. М., Калихман И. Вероятность и статистика. Москва: Статистика, 1982, с. 318.
4. Ковалева Л. Н. Многофакторное прогнозирование на основе рядов динамики. Москва: Статистика, 1980, с. 98.
5. www.arfc.gov.md, Strategia de marketing al datelor cadastrale.

прибегают для вспашки, сеяния, уборки пшеницы и транспортировки урожая; в остальном все работы выполняются в ручную, сапой.

- с помощью членов семьи, родственников или соседей. Они не являются оплачиваемыми поденщиками, а работают по расчету взаимовыручки, взаимопомощи. Например, сосед помогает механизированными работами, а затем семья помогает ему выполнять ручные работы, прополку и др., возвращая ему, таким образом, долг.

- с помощью поденщиков: зачастую к поденщикам в выполнении полевых работ больше прибегают крупные и средние фермеры. Остальные собственники могут прибегнуть, когда не успевают выполнять работу вовремя.

- с помощью техники одолженной у лидеров или у жителей села. К примеру, в селе Лопатна вспашка или сеяние одной сотки стоят 10 леев если арендовать сельский трактор. Но некоторые люди обрабатывают свои наделы лошадьми, потому что так дешевле хотя работа тяжелее.

Использование того или иного способа обработки зависит в основном от финансового состояния фермеров.

Сегодня в стране реализуется программа концентрации земель, формируется новая инфраструктура для ее обработки и обслуживания. Только за последние годы количество участков размером от 5 до 100 гектаров увеличилось более чем в 6 раз (с 300 до 5 тысяч), земли кооперативов увеличились в 1,5 раза. В стране уже созданы 230 машинно-тракторных станций (МТС), которые будут значительно облегчать и улучшать обработку земли [1].

Однако процесс консолидации земель пока нельзя назвать эффективным, хотя по данным статистики им уже охвачено 69% аграрных площадей Молдовы. По мнению респондентов, причин такого состояния несколько. Во-первых, стоимость и аренда земли, в зависимости от плодородия, места расположения и т.п., возросла в 2-3 раза.

«Раньше квоту земли в нашем селе продавали за 2-2,5 тысячи леев, а сегодня – за 5-6 тысяч леев» (фермер, с. Кукоара, Кагульский р-н).

«Сегодня земли стали покупать городские фирмы и цены значительно поднялись». (с. Зернеишты, Кагульский р-н).

Во-вторых, недостаток техники для обработки полей, приводит к преобладанию ручного труда, получению более дорогостоящей продукции и высоким затратам.

«На каждом гектаре зерновых мы теряем до 500 леев, если обрабатывать земли соблюдая все агротехнические циклы» (с. Делакэу, Ново-Аненский р-н).

Приобретение техники в лизинг – процедура сложная и дорогостоящая, по мнению респондентов, т.к. кредиты в банках краткосрочны и высокопроцентны.

«Кредиты банки дают только крупным хозяйствам, с мелкими дело

д). восстановление и развитие инфраструктуры (газификация, улучшение и расширение сетей водоснабжения, ремонт и строительство дорог, развитие телекоммуникаций и т.д.);

е). обеспечение развития человеческих ресурсов и социальной защиты населения (увеличение доступа к медицинским услугам и образованию, улучшение их качества);

ж). создание информационных и консультационных центров и т.д. [3].

Прошло уже пять лет реализации намеченных программ. Какие результаты и проблемы можно сегодня отметить? Социологические исследования в виде стандартизированных интервью и фокус-групп, проведенные в селах Ново-Аненского, Леовского, Ниспоренского, Кагульского и др. районов, позволили выявить общие тенденции развития этой отрасли экономики.

В процессе разгосударствления и приватизации земель по программе «Пэмынт» госпредприятия и колхозы были ликвидированы, а земля передана в собственность крестьян. К сожалению, технология реализации этой программы была недостаточно хорошо продумана. Разделение земли не учитывало их расположение, плодородность, условия эксплуатации и т.д. И как результат – колхозники получили наделы земли от 1,5 до 2,6 га в разных местах, в виде садов, виноградников, пашни. Таким образом, в селе определились три основные формы собственности: индивидуальные крестьянские хозяйства (с квотами от 1,5 до 5-6 га), общества с ограниченной ответственностью (S.R.L., кооперативы с наличием земли от 10 до 100 га) и агроассоциации (площади от 100 га и больше). Измельчение участков создало ряд проблем в их обработке: отдаленность от села, отсутствие ирригации и хороших дорог делало эксплуатацию земель не рентабельной.

При разделении земель, как отмечали наши респонденты, была соблюдена справедливость, они распределялись по жеребьевке. А вот имущественная доля хозяйств (скот, техника, строения) распределялась с достаточной долей использования административных ресурсов. Техника часто доставалась отдельным руководителям подразделений, что привело к проблемам в обработке земли, т.к. арендовать технику стало дорого и не выгодно. Многие категории людей, получивших землю (пенсионеры, инвалиды, больные), были не в состоянии ее самостоятельно обрабатывать, поэтому земли отдавали в аренду или оставляли их необработанными. Продавать землю не желали, так как планировали оставить в наследство детям (вообще культ земли у молдаван глубоко укоренен, земля является единственной важной собственностью крестьян).

Сегодня обработка земли выполняется разными способами, чаще всего:

- *индивидуально*, каждый обрабатывает свою землю: вспахивает, пропалывает и т.д. Как правило эти работы менее механизированы, к технике

ПРОБЛЕМАТИКА ОЦЕНКИ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗЫ МОЛДАВСКОЙ НАУКИ

Аурелия ШУШУ-ЦУРКАН,
др., конф. унив., постдокторанд АНМ

Рецензент: Александр Грибинчя,
др. хаб., проф. унив., ULM

Science as a social system is a combination of all its components that are involved in the production process of new knowledge and their practical application. The state of this integrated system is significantly determined by a solid system of indicators that characterize the conditions for scientific research. In realization this paper there is analyzed the technical and material base of science in Moldova.

Știința, ca sistem social, este o combinație a tuturor componentelor sale, care participă în procesul de producere de cunoștințe noi și aplicare a acestora în practică. Starea acestui sistem integrat este determinată de un masiv semnificativ de indicatori, care caracterizează condițiile pentru desfășurarea cercetării științifice. În această lucrare este analizată baza tehnico-materială a științei moldovenești.

Key words: science, indicator, scientific research, technical and material base, the production of new knowledge.

Cuvinte cheie: știința indicatori, cercetării științifice, baza tehnico-materială, producere de cunoștințe noi.

Введение. Наука как социальная система представляет собой совокупность всех ее составляющих, участвующих в процессе производства новых знаний и применении их на практике. Состояние этой целостной системы определяется значительным массивом показателей, характеризующих наличие условий для ведения научно-исследовательской работы, использование полученных знаний в процессах социально-экономического развития, эффективность вложений в исследования и разработки. Однако, в общей массе следует выделить те, которые являются основополагающими для осуществления научной деятельности как таковой, а также их производные. Производные проблемы не связаны непосредственно с научно-технологическим развитием, однако определяют скорость преобразований, популярность и возможность реализации политики государства в направлении развития науки.

Вот почему для изучения целостной системы национальной науки огромное значение имеет анализ ее институциональной структуры и материально технической базы.

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ. Научные организации являются основными звеньями институциональной структуры науки.

Научная организация – организация (учреждение, предприятие или их

подразделение), основной деятельностью, которой является выполнение научных исследований и разработок, независимо от ее принадлежности к той или иной отрасли экономики, организационно-правовой формы и формы собственности.

В качестве основы для типологии научных организаций в советское время принималась отрасль народного хозяйства „Наука и научное обслуживание”. Это предопределило, в частности, организацию статистического наблюдения в сфере науки в условиях административно – командной системы по сугубо отраслевому принципу, ориентированному на сбор и обработку отчетности самостоятельных НИИ и КБ. Сам подход к формированию состава отрасли, предусмотренный Общесоюзным классификатором отраслей народного хозяйства и заключающийся в группировке типов организаций (а не видов деятельности) по отраслям, привел к тому, что не были учтены многие прогрессивные организационные формы проведения научных исследований и научного обслуживания. Вот почему стала очевидной целесообразность перехода к статистическому изучению науки как вида экономической деятельности, охватывающему не только самостоятельные научные организации, но также исследования и разработки, выполняемые научно-техническими подразделениями предприятий (производственных объединений), высших учебных заведений и других организаций [1, с. 118-119].

Следует отметить, что административная подчиненность части научных организаций отдельным министерствам и ведомствам определяет ведомственную структуру научного потенциала, а при переходе к рыночной экономике совокупность научных организаций государственного подчинения сокращается, ссужая границы ведомственной науки, напрямую управляемой органами власти.

Регулирование институциональной структуры национальной научной системы должно отражать реально складывающиеся отношения как внутри науки, так и ее взаимодействие с обществом, способствовать росту эффективности научного труда и его интеграции с производством.

В Молдове на начало 1999 года научными исследованиями и разработками были заняты около 85 организаций. Реструктуризация научных организаций в 2008 году дала новый толчок к снижению их числа, особенно это касается научно-исследовательских учреждений, число которых уже в 2009 году составило 69% от уровня 1999 (см. табл. 1).

Академические институты и научные организации, подведомственные государственным органам управления, насчитывают примерно две третьих всех организаций, выполняющих исследования и разработки. Удельный вес университетской науки составляет менее 15% от всех организаций, в то время

Особое внимание проблемам восстановления и развития сельского хозяйства, возрождению села стало уделяться после 2005 года. Именно в это время была принята программа «Молдавское село», реализация которой рассчитана на 2005-2015 гг., а также другие документы: «Стратегия экономического роста и снижения уровня бедности (СЭРСУБ), «Модернизация страны – благосостояния народа», «Проект сельских инвестиций и услуг» (ПСИИУ) и др. В этих документах, на наш взгляд, довольно основательно исследованы проблемы сельхозпроизводства в стране. Среди причин создавшегося положения, в частности отмечается:

- а). ограниченный доступ к оборудованию и средствам производства;
- б). высокий уровень процентов и ограниченный доступ к долгосрочным кредитам;
- в). отсутствие опыта планирования бизнеса;
- г). недостаточность каналов реализации, а также услуг по хранению и транспортировке продукции;
- д). отсутствие или недостаточное развитие системы технологического трансфера, внедрения современных технологий и достижений науки, развития знаний, а также информационных и маркетинговых консультационных услуг [2].

Возрождение молдавского села требует сегодня комплексных мер. Суть его устойчивого развития заключается не только в восстановлении экономического потенциала, но и в обеспечении благосостояния, здоровья и образования общества в соответствии с требованиями рационального использования и восстановления природных ресурсов.

Среди приоритетных задач в принятых программах на первом этапе предполагается:

- а). перевести сельхозпроизводство на рыночные рельсы, разработать и проводить политику развития села для людей и с помощью людей; обеспечить устойчивый экономический рост, как в агропродовольственном секторе, так и в несельскохозяйственных сферах экономики, с тем, чтобы этот рост затронул все категории населения;
- б). поощрять консолидацию земель, объединение и вертикальную и горизонтальную интеграцию фермеров и сельхозпредпринимателей в различных организациях, в том числе в кооперативы и компании по сбыту продукции;
- в). создание объединений малого бизнеса и деловых инкубаторов в сельской местности;
- г). увеличение инвестиций в человеческий капитал и обеспечение экологической безопасности жизни; проведение кооперации сельскохозяйственного финансирования, внедрение проекта сельских инвестиций и услуг;

был значительно выше.

С одной стороны, непродуманная внутренняя политика в реорганизации этой отрасли экономики в целом, особенно в первые годы независимости, привела ее к катастрофическому состоянию. Так, только за первые десять лет независимости страны урожайность зернобобовых снизилась в 1,5 раза, овощных культур – в 2,5 раза, картофеля – в 2 раза, производство мяса свинины – в 12 раз, молока – в три раза и т.д. Площадь фактического полива уменьшилась в 10 раз, а необработанными остались около 350 тысяч гектаров земли. А ведь доля сельхозпроизводства вместе с промышленной переработкой сырья составляет примерно 33% внутреннего валового продукта (ВВП) и 65% общего объема экспорта [1].

С другой стороны, отсутствие техники, ирригации и потеря рынков сбыта продукции изменили сложившуюся структуру сельхозпроизводства в каждом районе. В республике перешли на выращивание зерновых и зернобобовых, практически в несколько раз сократилось табаководство и овощеводство. Импорт потребляемых энергоресурсов в республике составляет 99%, а их расход на один гектар сельхозугодий – в 2-3 раза выше, чем в странах ЕС. Все это делает продукцию молдавских аграриев дорогостоящей и не конкурентоспособной. А нестабильность внешнеполитических отношений привела к утрате экономических связей с традиционно сложившимися потребителями в странах: России, Беларуси, Румынии. Объемы экспорта сельхозпродукции уменьшились в несколько раз, а число убыточных хозяйств резко возросло с 635 (1999г.) до 763 (2006г.), многие из них прекратили свое существование [1].

Без должного внимания осталась рекреационная сфера села. Ее инфраструктура находится в критическом положении. Более чем в 40 населенных пунктах нет дорог с покрытием, которые обеспечили бы доступ к общественной транспортной сети, лишь 17% сел пользуются централизованными системами водоснабжения, большинство водопроводов не соответствуют гигиеническим требованиям и лишь у 12,6% есть доступ к телефонной сети и т.п. [4, 33].

Проведенные реформы в сельском хозяйстве Молдовы абсолютно не учитывали особенности ведения сельхозпроизводства, экономическое и социальное развитие села, и, в итоге, привели к очень сложной и кризисной ситуации как в аграрном секторе, так и в жизни сельчан Республики Молдова. Среди стран СНГ Молдова обладает самой высокой плотностью населения, большими населенными пунктами (селами) и малым объемом земель сельскохозяйственного назначения. В советское время власти не создавали на селе рабочие места в подсобных или сопутствующих отраслях, чтобы все сельское население (половина населения страны) работало только в сельском хозяйстве. А это, в свою очередь, порождало скрытую безработицу.

как в развитых странах в нем сосредоточен основной потенциал фундаментальной науки.

Таблица 1

Число организаций выполнявших научные исследования и разработки

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Всего, в том числе	85	83	81	76	79	86	88	67	76	70	68
Научно-исследовательские учреждения	59	61	56	55	59	64	61	42	48	42	41
Проектно-изыскательные организации и конструкторские бюро	16	13	15	11	11	11	16	16	17	16	13
Высшие учебные заведения	10	9	10	10	9	11	11	9	11	12	12

Источник: [4].

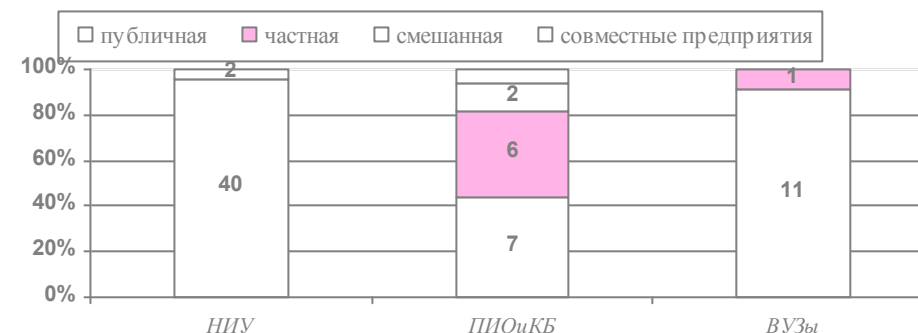

Рис. 1. Распределение организаций, выполнявших научные исследования и разработки, по формам собственности в 2008 году

Источник: [2, с. 174].

Примечание: НИУ – научно-исследовательские учреждения, ПИОиКБ – проектно-изыскательные организации и конструкторские бюро, ВУЗы – высшие учебные заведения.

Следует также отметить, что распределение организаций, выполнявших научные исследования и разработки, по формам собственности в 2008 году указывает, что почти 90% собственности научно-исследовательских учреждений и высших учебных заведений в Молдове является публичной. Всего один частный ВУЗ в 2008 году участвовал в какой-то мере в научных разработках. Только проектно-изыскательные организации и конструкторские бюро в большинстве своем имеют частную собственность, а в 2008 году появилось и одно совместное предприятие. Однако, следует отметить такой

неблагоприятный фактор, как снижение количества проектно-изыскательских организаций, которые в 2009 году по сравнению с 2007 годом снизились на почти 25%.

Предпринимательский сектор сегодня, который в основном состоит из самостоятельных отраслевых организаций, ориентированных на нужды отраслей экономики, должен занимать ведущее место в сфере исследований и разработок, однако в Молдове этого не происходит.

Несмотря на общий рост предприятий за последние 4 года, который составил 25%, не только количество, но и удельный вес предприятий занятых научными исследованиями и разработками существенно снижается (рис. 2).

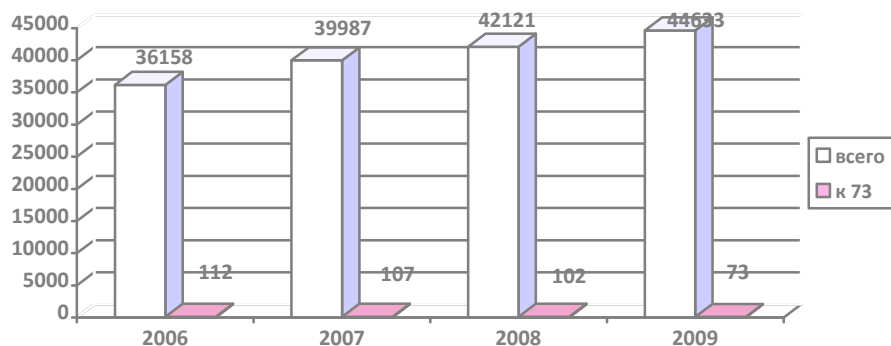

Рис. 2. Динамика показателей предприятий, занятых в сфере исследований и разработок

Источник: [4].

Если проанализировать более детально показатели характеризующие предприятия [4], занятые в сфере исследований и разработок, следует отметить, что большинство, 79 предприятий (81%), это малые и микро предприятия, в которых заняты 374 работника (30% от общего числа занятых на данных предприятиях), доходы предприятий составив в 2009 году 32 млн. лей. Несмотря на их соотношение 66:1, доходы микропредприятий составили чуть меньше дохода крупных предприятий. При этом в 2009 году количество крупных предприятий осталось всего одно вместо трех за последние 2 года, однако его доходы в 2009 году снизились почти в 20 раз, а количество работников в 2 раза.

Однако проблема состоит в том, что существуют предприятия, для которых слова о научно-технической деятельности, инновациях и т.п. остались только в уставных документах. Многие из таких предприятий в лучшем случае выполняют некоторые сервисные функции по обслуживанию оргтехники иностранного производства.

С точки зрения статистической методологии, для анализа материально–

SOCIOLOGIE

СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО СОВРЕМЕННОГО СЕЛА: ПРОБЛЕМЫ РЕФОРМ

Владимир БЛАЖКО, *др. хаб., вед. науч. сотр., ИЕИПН*
Виктор МОКАНУ, *др., ИЕИПН*

Рецензент: Андрей ТИМУШ, *ч. к. АНМ*

On the quantitative sociological researches carried out in the villages in Moldova, the authors analyze the consequences of the reforms implemented over the past 5 years in the agriculture; they elucidate the issues and trends in the development of this important branch of the national economy.

Cercetările sociologice cantitative vin cu referință la satele din Moldova, autorii analizează consecințele reformelor implementate în ultimii 5 ani în agricultură; ei elucidează problemele și tendințele dezvoltării ramurilor principale ale economiei naționale.

Ключевые слова: Рыночные отношения, трудности перехода, сельское хозяйство, проблемы сельхозпроизводства, реформы, структуру сельхозпроизводства, процесс консолидации земель, формы введения сельхозпроизводства, экономическая эффективность.

Годы становления и развития независимого молдавского государства можно по-праву назвать временем реформ. Социально-экономические изменения особенно повлияли на жизнь молдавского села, в котором на основе новых форм собственности стал формироваться и новый образ жизни людей. Сложность и трудности перехода к рыночным отношениям имеют как внешние, так и внутренние причины. Среди внешних – следует отметить влияние мирового финансового экономического кризиса. Среди внутренних – отметим отсутствие опыта государственного строительства в новых экономических условиях и наследственные советские особенности ведения сельского хозяйства в Молдове:

- а) агрокомплекс страны представлял собой систему тесных взаимосвязей сырьевой и перерабатывающих отраслей;
- б) в сельском хозяйстве была чрезвычайно высокой концентрация и специализация производства;
- в) технологические процессы были довольно высокоразвитыми;
- г) уровень жизни сельчан, по сравнению с другими регионами Союза,

indicatorii gestiunii activelor cu lichiditatea financiară, putem constata despre existența unui raport direct proporțional între viteza de rotație și lichiditatea financiară a întreprinderii, și, pentru a obține lichiditatea financiară dorită, orice întreprinderile, orice agent economic trebuie să se preocupe și de creșterea vitezei de rotație a activelor circulante.

În final, concluzionăm, că în articolul dat a fost efectuată analiza lichidității financiare a întreprinderii de prelucrare industrială de tutun S.A. „TUTUN CTC”. În rezultatul analizei efectuate, constatăm, că situația financiară a întreprinderii este, în medie, favorabilă, anul 2009 se caracterizează cu mărimi optime și efective, factorii de bază fiind creșterea volumelor de producție, capacității de producere, utilizarea eficientă a resurselor economice. Considerăm, că utilizarea eficace și eficientă a resurselor economice, creșterea capacităților de producție, creșterea rotației activelor, orientarea spre cerințele pieței vor permite menținerea unei lichidități financiare optime, prin care întreprinderea să fie capabilă să-și onoreze la timp și să țină față obligațiilor.

De asemenea, constatăm faptul, că lichiditatea financiară trebuie primită ca un indicator calitativ și o stare de performanță, este un indicator specific de măsurare a performanței, cu ajutorul căruia se poate urmări competitivitatea întreprinderii. Anume capacitatea întreprinderii de a transforma cât mai rapid mijloacele sau activele sale de care dispune în bani, de a-și onora datoriile curente pe baza activelor curente și vorbește despre o lichiditate financiară optimă, despre o situație financiară stabilă, precum și despre desfășurarea unei activități economice efective și eficiente.

Bibliografie:

1. Botnari N. Finanțele întreprinderii. Chișinău: ASEM, 2006.
2. Adochiței M. Finanțele întreprinderii. București: Editura Sylvi, 2000.
3. Toma M., Alexandru F. Finanțe și gestiune financiară de întreprindere. București: 2002.
4. Vâlceanu G., Robu V., Georgescu N. Analiza economică-financiară. București: Editura Economică, 2005.
5. Савицкая Г. В. Экономический анализ. Москва: Новое знание, 2006.
6. www.ase.ro
7. www.statistica.md

технической базы науки следует использовать следующие показатели: основные средства исследований и разработок; удельный вес машин и оборудования в объеме основных средств исследований и разработок; динамика основных средств исследований и разработок; основные средства исследований и разработок по секторам деятельности; структура основных средств исследований и разработок по секторам деятельности; основные средства исследований и разработок по формам собственности; структура основных средств исследований и разработок по формам собственности; основные средства исследований и разработок академических организаций; распределение основных средств исследований и разработок по академическим организациям; фондовооруженность персонала, занятого исследованиями и разработками; техновооруженность персонала, занятого исследованиями и разработками.

Однако из-за несовершенства статистики науки в Молдове проведение анализа материально-технической базы науки, используя все перечисленные показатели, затруднено.

Анализ динамики объема материально-технической базы науки в настоящее время практически осложнен отсутствием методики пересчета основных средств этой отрасли в единые цены.

Рассматривая состояние материально-технической базы научных учреждений Республики Молдовы (рис. 3) следует отметить, что стоимость основных средств начиная с 2000 года колеблется от 6 до 8 млн. лей. Самый высокий уровень данного показателя следует отметить в 2003 и 2005 годах, когда стоимость основных средств в научных организациях республики составила 7,8 млн. лей.

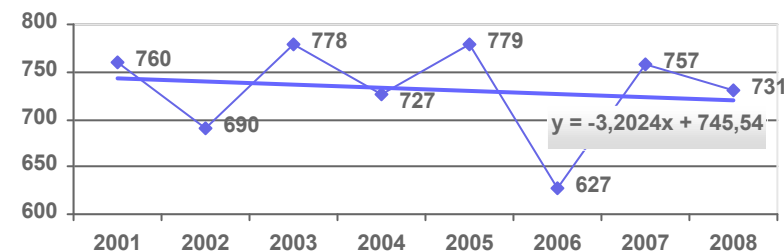

Рис. 3. Динамика состояния основных средств в научно-исследовательских организациях, тыс. лей

Источник: Рассчитано автором на основании данных НБС.

Вариация данного показателя существенна во временном отрезке. Следует отметить негативную тенденцию в изменении стоимости основных средств в научных организациях. Используя метод аналитического линейного выравнивания, можно сделать вывод, что стоимость основных средств в

научных организациях республики имеет тенденцию снижения ежегодно в среднем более чем на 3 тыс. лей. Если учитывать высокий уровень инфляции, то, следовательно, в количественном выражении данное снижение будет еще более существенным.

Если данную тенденцию рассматривать в разрезе форм собственности, то ситуация еще более неутешительная (рис. 4).

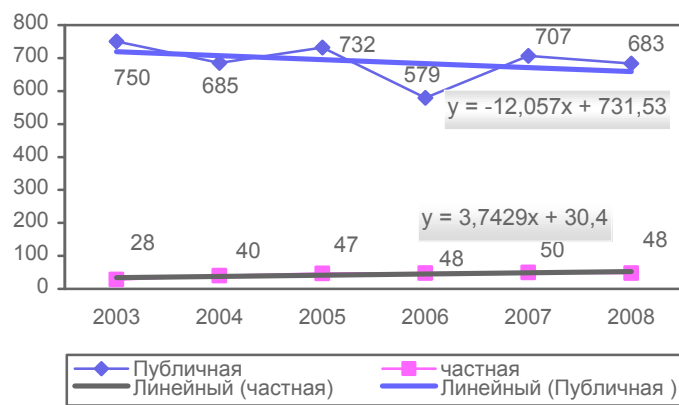

Рис. 4. Динамика основных средств по формам собственности в научно-исследовательских организациях, тыс. лей

Источник: Рассчитано автором на основании данных НБС [4].

Прогноз состояния основных средств в научно-исследовательских организациях с частной собственностью имеет тенденцию роста (рост стоимости на 3,7 тыс. лей ежегодно). При этом в организациях с публичной собственностью прогнозируется существенное снижение стоимости основных средств (на более чем 12 млн. ежегодно). Предположительно, что данное снижение будет происходить за счет снижения стоимости основных средств в вузах республики и научных организациях.

Источником обновления основных средств в науке являются капитальные вложения в эту отрасль (табл. 2). Значительно увеличились инвестиции в основной капитал за последние годы. Это объясняется строительством академического лица и университета, на которые за 2007-2008 годы было затрачено 66,2 млн. лей (24,6 + 41,6).

При исключении данных затрат из общих инвестиций темп роста капитальных затрат в % к предыдущему году составляет в 2006 году – 168%, 2007 году – 109%, а в 2008 году – всего 85%, что явно недостаточно: при таких темпах ввод уже начатых строительством объектов науки растянется на 20 лет.

Доля основных средств науки в национальной экономике Молдовы в 2008 году составила всего 4,7% против 8,3% в 2001 году.

vitezei de rotație a activelor curente și/sau respectiv, reducerea duratei unui circuit. Analizând valorile anului 2009, observăm că întreprinderea se caracterizează cu rezultate mai mari, atât față de anul de bază, cât și față de anii din dinamica economică analizată. Desigur, urmărim o creștere a activelor circulante, ce nu este binevenit pentru întreprindere. Dar, analizând conform ritmurilor de creștere a vânzărilor (138,7%) și a activelor curente (108,4%), creșterea nivelului activelor curente este argumentată, deoarece ritmul de creștere a vânzărilor depășește ritmul de creștere a activelor circulante, ceea ce a și contribuit la sporirea vitezei de rotație.

Tabelul 4

**Coeficienții de gestiune la întreprinderea S.A. „TUTUN CTC”
pe perioada 2001-2009**

Indicatorii	Formula de calcul	Anii				Abaterea absolută, ±			
		2001	2005	2006	2007	2008	2009	2009/2001	2009/2008
1.Viteza de rotație a activelor circulante, rotații	VN/AC	1,74	1,95	1,65	2,05	1,77	2,27	0,53	0,49
2.Durata unei rotații, zile	$AC/VN \cdot 360$	206,5	184,3	218,6	175,8	202,8	158,6	-47,9	-44,2
3.Rentabilitatea activelor, %	$R_a = \Pi_{im}/AT \cdot 100$	9,74	5,81	2,71	6,59	0,11	3,50	-6,2	3,4
4.Rentabilitatea economică, %	$R_e = \Pi_{im}/CC \cdot 100$	15,87	7,04	3,27	7,02	0,13	4,22	-11,6	4,1
Vânzările nete, mln. lei	VN	408,6	362,0	296,7	335,8	279,5	387,5	-21,0	108,0
Activele circulante, mln. lei	AC	234,3	185,3	180,2	164,0	157,5	170,8	-63,6	13,3
Profitul până la impozitare, mln. lei	Π_{im}	31,9	20,5	11,0	25,2	0,4	13,1	-18,9	12,7

Sursa: Prelucrat de autori în baza rapoartelor financiare ale întreprinderii.

Această creștere desemnează, că întreprinderea a utilizat într-o manieră mai efektivă și rațională resursele sale economice, și anume mijloacele circulante sau activele curente. Acest moment îl putem urmări prin indicatorii eficienței economice, adică prin rentabilitatea întreprinderii. Însă, după cum putem observa, întreprinderea este profitabilă, dar nivelele ce le înregistrează nu sunt încadrate în mărimile optime, în funcție de tendința negativă, adică sunt inferioare nivelelor optime. Indiferent că eficiența utilizării activelor circulante a crescut față de perioadele precedente, aceasta nu a contribuit la creșterea eficienței economice a întreprinderii, la obținerea unor nivele optime a ei.

Deci, sub aspectul lichidității financiare trebuie de admis, că creșterea vitezei de rotație a activelor circulante (de la 1,71, în anul 2001, la 2,27 rotații, în anul 2009) presupune posibilități reale de transformare a acestora în bani, de creștere a coeficientului de lichiditate, acest moment fiind argumentat prin rezultatele respective, expuse în tabelul 2. Prin urmare, putem evidenția următoarea dependență, că odată cu creșterea vitezei de rotație a activelor curente, crește lichiditatea financiară a întreprinderii. Prin urmare, după cum am menționat mai sus privind legătura dintre

Urmărind perioada actuală, anul 2009, atunci putem menționa, că pentru toți coeficienții de lichiditate de termen scurt, valorile înregistrate prevalează nivelele optime și acest moment este că întreprinderea dispune de abilitatea de a-și onora obligațiile curente, asumate în baza activelor curente sau va fi capabilă, la moment, să-și transforme mijloacele ei în bani. Dar, în general, manifestarea acestor rezultate ne vorbește despre desfășurarea efectivă și eficientă a activității economice.

În continuare, vom urmări coeficienții de îndatorare ca elemente de bază a coeficienților de structură a lichidității financiare (tabelul 3).

Tabelul 3

Coeficienții de îndatorare la S.A. „TUTUN CTC” pe perioada 2001-2009

Indicatorii	Formula de calcul	Anii				Abaterea absolută, ±			
		2001	2005	2006	2007	2008	2009	2009/2001	2009/2008
1. Coeficientul îndatorării globale	DT/PT<1	0,398	0,193	0,289	0,199	0,200	0,174	-0,22	-0,03
2. Coeficientul îndatorării la termen	DTL/CPM	0,014	0,021	0,140	0,148	0,043	0,002	-0,01	-0,04
3. Coeficientul îndatorării pe termen scurt	DTS/PT<1	0,389	0,176	0,173	0,060	0,164	0,172	-0,22	0,01
Pasive totale, mln. lei	PT	327,8	353,2	407,3	382,3	384,2	374,0	46,15	-10,21
Datorii totale, mln. lei	DT	130,4	68,1	117,7	76,2	76,7	65,0	-65,46	-11,77

Sursa: Prelucrat de autori în baza rapoartelor financiare ale întreprinderii.

După cum observăm în tabelul 3, gradul îndatorării globale s-a redus față de anul de bază, în funcție de dinamica analizată și față de anul precedent. Deci, s-a redus ponderea datoriilor totale în patrimoniul întreprinderii, iar factorul de bază este reducerea îndatorării pe termen scurt. După cum vedem, în dinamică se urmărește o diminuare a acestui indicator, ceea ce atestă despre o situație pozitivă în ceea ce privește gradul de îndatorare a întreprinderii și ne impune despre creșterea autonomiei financiare a acesteia. Respectiv, nivelele înregistrate ne vorbesc despre existența unui volum esențial al capitalului propriu, în baza căruia se efectuează finanțarea la întreprinderea respectivă. Ponderea capitalului propriu, în total pasive, atingând în anul 2008 o mărime de cca. 80%, optim, fiind nivelul de 70%. Analizând indicatorii de îndatorare, putem admite, că întreprinderea tinde spre reducerea datoriilor de termen lung și folosirea resurselor interne ale întreprinderii. Capitalul constant este, în mare măsură, deținut de capitalul propriu. Dar, în general, gradul de îndatorare înregistrat contribuie la creșterea lichidității financiare. Indicatorii de îndatorare utilizați ne vorbesc despre faptul, că întreprinderea este cointereseată în finanțarea întreprinderii din surse proprii.

O altă componentă a analizei lichidității financiare este analiza coeficienților de gestiune (tabelul 4).

Potrivit rezultatelor expuse în tabelul 4, a crescut eficiența utilizării activelor circulante față de anul 2001, cu excepția anului 2006, fapt demonstrat prin creșterea

Таблица 2

Инвестиции в основной капитал

Инвестиции (млн. лей)	2005	2006	2007	2008
Инвестиции в основной капитал (ст. 241)	7,5	12,6	38,3 (24,6)	53,2 (41,6)
Без академического лица и университета	-	-	13,7	11,6
% к предыдущему году	-	168	109	85
Приобретение оборудования (ст. 242)	8,9	9,4	24,8	32,1
Капитальный ремонт (ст. 243)	6,1	10,3	16,3	17,3

Источник: [3, с. 10].

Из-за недостаточного спроса на научно-техническую деятельность и в дальнейшие годы может продолжиться процесс старения и неконтролируемого размывания экспериментальной и производственной базы науки.

Учитывая, что в 1993-2002 годах в Молдове практически не закупалось новое оборудование для ведения научно-исследовательской работы, степень амортизации используемого оборудования составляет от 50 до 100%. По свидетельствам специалистов, износ основных средств превысил 50%, около 1/4 его объема эксплуатируется за пределами нормативных сроков службы, превышая их в среднем почти в два раза.

Значительный рост приобретения оборудования является положительным фактором, так как более 52% оборудования старше 10 лет, 17% возраста от 6-10 лет, и только 31% – меньше 5 лет [3, с. 141]. Однако, исключив влияние инфляционных процессов, эти приобретения становятся не столь существенными (см. табл. 2). В то же время коэффициент обновления основных средств не превышает 2%. Это привело к тому, что отечественная технологическая структура отстает от уровня ведущих стран на 20-30 лет.

За последние годы во всех научных организациях АНМ (вследствие обеспечения как минимум 20% бюджета для приобретения нового научного оборудования) были организованы минимум по одной показательной лаборатории.

Это шаг вперед, но в большей степени, обустройство показательной лаборатории основывается на реанимировании старого оборудования, а не на полном замещении его новейшим научным и более продуктивным оборудованием. Эти изменения трудно объяснить, однако, далеко не последнюю роль здесь сыграло резкое падение цен на вычислительную технику, особенно на персональные ЭВМ.

В целом же, качество оборудования и аппаратуры для проведения НИОКР в лабораториях НИИ и высших учебных заведений остается очень низким, несмотря на усилия со стороны Академии Наук Молдовы по приобретению оборудования.

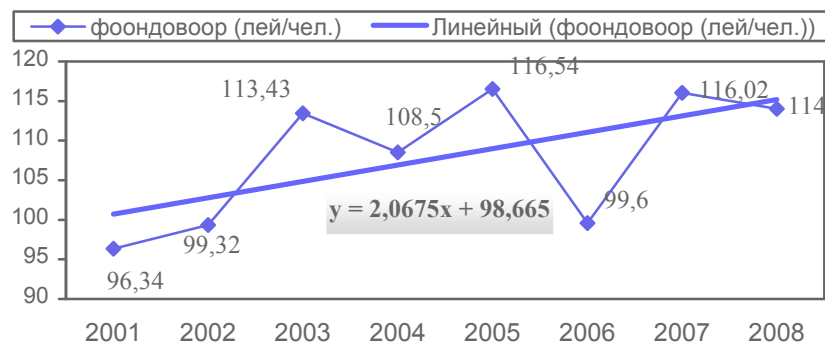

Рис. 5. Динамика фондовооружённости персонала, занятого исследованиями и разработками в Молдове за период 2001-2008гг.

Источник: Рассчитано автором на основании данных НБС [4].

Анализ обеспеченности основными средствами персонала, занятого исследованиями и разработками в Молдове за период 2001-2008гг. выявляет положительную динамику, несмотря на ситуацию 2006 года.

В целом тенденция развития данного показателя за 2001-2008 годы дает возможность предполагать его рост составит в среднем 2,1 лей на работника занятого исследованиями и разработками (без учета инфляции).

ВЫВОДЫ. Проведенный анализ материально-технической базы позволяет сделать вывод, что ученые не обладают необходимыми для продуктивной работы условиями (в частности, ученые вузов и большего числа отраслевых научно-исследовательских организаций). Учитывая то, что внутренние ресурсы недостаточны для разностороннего развития науки, а также высокую стоимость научного оборудования, необходимо, во-первых, концентрировать ресурсы на основных приоритетных направлениях исследований, и, во-вторых, создавать ресурсные научные центры по типу открытых лабораторий.

Библиография:

1. Гохберг Л. М. Статистика науки. Москва: Экон. ф-т МГУ, ТЕИС, 2003.
2. Статистический сборник Республики Молдовы. Кишинев: 2008, с. 179.
3. Raport privind activitatea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și rezultatele științifice principale, obținute în sfera științei și inovării în anul 2008. Academia de Științe a Moldovei. Chișinău: S. n., 2009.
4. www.statistica.md

Conform celor redată în tabelul 2, valorile indicatorilor pentru dinamica economică analizată 2005-2009 sunt mai mari ca valorile anul de bază, adică pentru fiecare an din dinamică valorile coeficienților sunt în creștere, deci, urmărim o tendință în medie lineară de creștere. Însă, dacă analizăm rezultatele acestor indicatori în funcție de nivelele optime sau normative, spre care trebuie să tindă sau în cadrul limitelor căruia trebuie să se mențină, ca să putem analiza situația concretă de dezvoltare a întreprinderii sau a situației financiare a ei, atunci putem admite că în mărimi optime sunt încadrate, în mai mare măsură, ratele intermediare și curente ale lichidității, dar și pentru acestea excepție face anul 2001.

⇒ *Coeficientul lichidității generale* este mai mare decât limita admisibilă pentru toți anii luați în dinamica analizată. Respectiv, prin indicatorul dat se vorbește despre calitatea bunurilor deținute de întreprindere la care ea poate face apel când este nevoită să-și achite, la scadență, datoriile contractate pe termen scurt. Deoarece valorile sunt superioare nivelului optim, putem concluziona despre o situație financiară favorabilă, care insuflă încredere creditorilor, prin creșterea garanției de onorare a datoriilor.

⇒ *Coeficientul lichidității intermediare* înregistrează o mărire semnificativă pentru dinamica studiată în perioada 2005-2009, evidențiind mărirea capacității de plată a întreprinderii și, deci, ne demonstrează posibilitatea întreprinderii de a-și achita obligațiile pe termen scurt fără a avea nevoia de a vinde stocuri de mărfuri și materiale.

⇒ Ce ține de *coeficientul lichidității absolute*, primit ca capacitatea de solvabilitate imediată a firmei, putem menționa, că a crescut acest indicator și esențial, și anume de la nivelul de 0,013 în anul 2001 la 0,701 în anul 2009, ce ne vorbește despre majorarea cotei datoriilor curente, pe care întreprinderea este capabilă să o achite imediat, utilizând numai mijloace bănești disponibile la moment. Și anume, dacă, în anul de bază, 0,013 lei reveneau la 1 leu de datorii curente, atunci în anul 2009 – 70 de bani de active lichide revin la 1 leu de datorii curente, întreprinderea poate să achite cu mijloacele bănești disponibile 70 de bani. Din analiza efectuată observăm, că acest indicator înregistrează nivele optime numai în anul 2007 și 2009, restul anilor se caracterizează cu tendință negativă, ce impune, desigur, despre insuficiență de mijloace bănești, ceea ce demonstrează, că mijloacele sunt înghețate în stocuri și că întreprinderea dispune de nivele înalte de creanțe (tabelul 2). Dar, este de admis, că anul 2007 înregistrează valori optime, nu în funcție de administrarea eficientă a întreprinderii, ca anul 2009, ci au fost urmările anulării datoriilor, privind decontările în buget, conform Legii nr. 111 din aprilie 2007. Valoarea scăzută a ratei lichidității imediate nu constituie, însă, o criză de solvabilitate, dacă întreprinderea deține stocuri, creanțe ce pot fi ușor transformate în mijloace bănești în concordanță cu termenele de plată a obligațiunilor. Dar, nici valorile sporite (depășirea limitelor optime) a coeficientului nu sunt aplaudabile, pe care le înregistrează anul 2009, acest lucru impune despre o ineficiență în funcție de utilizarea resurselor disponibile, despre micșorarea capacității de cumpărare a disponibilului în legătură cu creșterea inflației.

Diminuarea acestui indicator nu este bine venită pentru întreprindere și acest moment denotă despre reducerea gradului de lichiditate financiară la întreprindere.

Dacă ne referim la fondul de rulment, exprimat prin metoda coeficienților, prin indicatorul de finanțare a imobilizărilor, atunci putem menționa, că rezultatele demonstrează, că, în cadrul întreprinderii, fondul de rulment este pozitiv, deoarece rezultatul raportului este mai mare ca 1. Este un semn favorabil asupra echilibrului financiar al întreprinderii, în sensul că întreprinderea este pregătită să facă față oricăror exigențe ale datoriilor de termen scurt. Însă, acest indicator, în dinamica analizată, înregistrează o diminuare, ceea ce are drept consecință scăderea gradului de finanțare a imobilizărilor din capitalul permanent. Dar, în linii generale nu se desemnează dificultăți sub aspectul lichidității și echilibrului financiar, adică a stabilității financiare. Urmărim că, la întreprinderea respectivă, ponderea fondului de rulment în totalul activelor curente variază în limitele de 45,5-85,9%, însă, conform situației create pentru anul 2009, ponderea este de doar de 62%. Totuși, dacă comparăm rezultatele din a.2009 cu perioada de bază (2001), acest indicator are valori mai mari, fapt ce ne vorbește despre creșterea finanțării activelor circulante din fondul de rulment. Finanțarea respectivă se realizează, în mai mare măsură, din surse proprii, argumente constituie nivelul fondului de rulment propriu.

În continuare vom analiza următorii coeficienți de structură și anume coeficienții de lichiditate pe termen scurt (tabelul 2).

Tabelul 2

**Coeficienții de lichiditate pe termen scurt la S.A. „TUTUN CTC”
pe perioada 2001-2009**

Indicatorii	Formula de calcul	Anii						Abaterea absolută, ±	
		2001	2005	2006	2007	2008	2009	2009/ 2001	2009/ 2008
1. Rata lichidității absolute	(MB+I)/ DTS → 0,2/0,3	0,013	0,061	0,089	0,506	0,021	0,701	0,688	0,680
2. Rata lichidității intermediare	(AC-S)/ DTS → 0,7/1,0	0,576	0,869	0,821	2,868	0,807	1,157	0,581	0,350
3. Rata lichidității generale	AC/DTS → 2/2,5	1,837	2,987	2,554	7,117	2,505	2,649	0,812	0,144
Active curente, mln. lei:	AC	234,3	185,3	180,2	164,0	157,5	170,8	-63,6	13,3
inclusiv:									
-Stocuri de mărfuri și materiale	S	160,9	131,4	122,2	97,9	106,7	96,2	-64,7	-10,6
-Creanțe pe termen scurt	Cr	71,7	49,1	50,8	52,5	48,2	46,1	-25,6	-2,1
-Mijloace bănești	MB	1,655	3,792	6,278	11,667	1,315	27,256	25,60	25,94
Datorii pe termen scurt, mln. lei	DTS	127,5	62,0	70,5	23,0	62,9	64,5	-63,09	1,60

Sursa: Elaborat de autori în baza rapoartelor financiare ale întreprinderii.

FORMAREA MECANISMELOR ȘI INSTRUMENTELOR ADECVATE DE GOSPODĂRIRE DE PIAȚĂ

Natalia MOCANU, dr., conf. univ., UASM

Recenzent: Pavel MOVILEANU, dr. hab., prof. univ., UASM

Property reform means the tonality of economic, politic, social and other kinds of measures meant, on the one hand, to ensure the diversity of property forms and to improve their structure, and on the other hand, to from premises of the efficient exercise of property rights on the economic potential elements, the corporate governmental mechanisms being included.

Key words: Reform, Investments, Financial mechanism, Agriculture, Integration, Restructuration.

Reieșind din specificul sectorului agrar și al spațiului rural, Uniunea Europeană, în programul său de activitate pentru anii 2007-2013, a stabilit prioritare următoarele măsuri (în ordine, conform gradului de prioritate):

- managementul și calificarea cadrelor;
- competitivitatea mărfurilor și/sau serviciilor;
- protecția mediului, dezvoltarea agriculturii ecologice;
- dezvoltarea teritoriului (spațiului) rural;
- utilizarea rațională a potențialului existent de resurse.

În tot șirul de măsuri prioritare, sectorul agrar este abordat ca un integru cu spațiul rural în ansamblu, astfel fiind subliniate importanța și rolul major al acestor segmente în funcționarea socio-economică a satului.

Reformarea Politicii Agrare Comune (PAC) a Uniunii Europene, lansată în anii 2003-2004, a fost soldată cu modificări esențiale privind modul și metodele de gospodărire în sectorul agrar, nivelul de utilizare a factorilor principali de producție (pământul, forța de muncă, alți factori), condițiile de muncă și de trai ale populației rurale etc.

Suținerea financiară gratuită și irevocabilă atât de exagerată (în medie, 45 mlrd. euro anual sau aproape de 50 la sută din bugetul UE-25) nu poate fi acceptabilă în perspectivă de lungă durată. Sub influența Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), se preconizează că, deja în anul 2010, UE va renunța de la dotarea exportului. Vor fi întreprinse, deasemenea, măsuri de micșoare radicală a subvenționării producătorilor agricoli în diferite direcții. Uniunea Europeană intenționează de a renunța treptat la politica cotării volumelor de producție, provocând, astfel, creșterea nivelului de competitivitate dintre producători.

Reacționând pozitiv la cererea țărilor în curs de dezvoltare (grupul G-20, condus în prezent de Brazilia), UE va întreprinde măsuri de reducere a taxelor vamale la importul produselor agroalimentare din țările sărace ale lumii. Se va dezvolta în ritmuri

accelerate sistemul de comercializare a produselor speciale (Fair Trade, produsele ecologice etc.).

În loc de subvenționare a producătorilor și/sau volumelor de producție, PAC a UE-25 prevede direcționarea tot mai pronunțată a fluxurilor enorme de bani spre: (i) susținerea financiară a activităților economice neagricole în spațiul rural; (ii) subvenționarea măsurilor de protecție a mediului ambiant; (iii) dezvoltarea teritoriului (formarea landşaftului) rural; (iv) creșterea potențialului de producție a surselor energetice renovabile (etanoli, biodizel etc.).

Fiind materializat în practică, acest scenariu de modificare a Politicii Agrare Comune a UE va avea impact atât pozitiv, cât și negativ asupra perspectivelor dezvoltării sectorului agrar inclusiv și în Republica Moldova.

Partea pozitivă constă în liberalizarea pieței agricole pe continentul European și, drept consecință, egalizarea relativă a posibilităților producătorilor agricoli din Republica Moldova de a colabora în domeniul agricol cu colegii lor din țările Uniunii Europene. Doar este bine cunoscut faptul, că, din cauza subvenționării de proporții a sectorului agrar, toți fermierii din UE au fost și sunt favorizați enorm față de producătorii agricoli din țările în curs de dezvoltare, care practic sunt lipsiți de orice subvenționare, având în vedere starea economico-financiară precară a bugetelor acestor țări.

Partea negativă o constituie însuși faptul, că egalizarea posibilităților nu înseamnă și egalitarismul privind condițiile de lucru. Evident, că acestea din urmă vor mai rămâne încă mult timp incomparabil de înapoiate, de altfel, inclusiv, și fermierul moldovean, care nu dispune de suprafețe optimale de lucru, tehnică și tehnologii agricole moderne, de mijloacele circulante suficiente, accesul facilitat la mijloacele bănești și cele materiale prin sistemele bancare (credite subvenționate, credite ipotecare, sisteme de leasing etc.).

Chiar dacă agricultura autohtonă, în toată perioada de reformare, mai ales, în primii ani de postprivatizare, avansează în ritmuri accelerate spre performanțele unui sistem agricol modern (de exemplu, sistemele respective ale Olandei, Germaniei, Franței, altor state înalt dezvoltate din Uniunea Europeană), această agricultură nu poate fi în perspectiva apropiată la fel de performantă ca și sistemele agricole ale țărilor exemplificate. Corespunzător, nici instrumentele și mecanismele respective nu pot fi preluate în mod automat de la aceste țări. Astfel, putem miza doar pe direcțiile comune de dezvoltare a sectorului agroalimentar autohton cu cele ale țărilor înalt dezvoltate.

Formarea unui set de instrumente adecvate de gospodărire, care, la rândul său, devin părți componente ale unui șir întreg de mecanisme de gospodărire, nu constituie o sarcină nouă în teoria economică. Drept element de noutate poate fi privită componența specifică a instrumentelor (deseori se utilizează categoria „pârghiilor”) și mecanismelor, capabilă de a asigura cea mai înaltă eficiență socio-economică anume la etapa inițială de postprivatizare. Punctul de pornire a acestei noutăți îl constituie recunoașterea faptului, că privatizarea, de fapt, nu soluționează toate problemele existente.

întreprinderii, pentru a obține lichiditatea financiară dorită, întreprinderile trebuie să se preocupe și de creșterea vitezei de rotație a activelor circulante.

În continuare, vom efectua analiza lichidității financiare pentru întreprinderea industrială de tutun S.A. „TUTUN CTC”. Rezultatele analizei lichidității financiare se prezintă în tabelul 1, 2, 3 și 4.

Analiza vom începe-o cu examinarea fondului de rulment (tabelul 1).

Tabelul 1

**Evoluția fondului de rulment la întreprinderea de tutun
S.A. „TUTUN CTC” pe perioada 2001-2009**

Indicatorii	Formula de calcul	Anii						Abaterea absolută, ±	
		2001	2005	2006	2007	2008	2009	2009/ 2001	2009/ 2008
1. Fondul de rulment, mln. lei (fondul de rulment net/ permanent)	FR = AC-DTS sau FR = CPM-AF	106,8	123,3	109,6	141,0	94,6	106,3	-0,50	11,69
Ritmul de creștere, %									
♦ în lanț		100,0	115,4	88,9	128,6	67,1	112,4		
♦ de bază		100,0	115,4	102,7	132,0	88,6	99,5		
2. Fondul de rulment propriu, mln. lei	FRP = CP-AF	103,92	117,23	62,51	87,82	80,73	105,80	1,88	25,06
3. Fondul de rulment străin, mln. lei	FRS = CPM-CP	2,874	6,036	47,118	53,165	13,872	0,4995	-2,37	-13,37
4. Fondul de rulment în mărime relativă	FR = CPM/AF > 1	2,14	1,73	1,48	1,65	1,42	1,52	-0,62	0,11
5. Ponderea fondului de rulment în totalul activelor curente, %	$d_{FR} = \frac{FR}{AC} \cdot 100\% \rightarrow 65-70\%$	45,57	66,52	60,85	85,95	60,08	62,25	16,68	2,17
Capitalul permanent, mln. lei	CPM	200,3	291,2	336,8	359,2	321,4	309,5	109,24	-11,81
Active fixe, mil. lei	AF	93,5	167,9	227,2	218,2	226,7	203,2	109,74	-23,50
Capitalul propriu, mln. lei	CP	197,4	285,1	289,7	306,0	307,5	309,0	111,62	1,56
Datorii de termen lung, mln. lei	DTL	2,874	6,036	47,118	53,165	13,872	0,4995	-2,37	-13,37
Active curente, mln. lei	AC	234,3	185,3	180,2	164,0	157,5	170,8	-63,59	13,29

Sursa: Prelucrat de autori în baza rapoartelor financiare ale întreprinderii.

Potrivit datelor reflectate în tabelul 1, întreprinderea dispune de fond de rulment și, în anul 2009, a înregistrat o creștere de 0,99 ori față de perioada de bază, ceea ce impune că a scăzut nivelul fondului de rulment. Însă, indiferent, că în anul 2009 s-a urmărit o creștere în lanț a fondului de rulment cu 11,69 mln. lei sau cu 1,24%, nivelul atins este mai mic, atât față de anul de bază, 2001, cât și față de perioada 2005-2007.

Practica mondială apreciază că valoarea minimă a acestui indicator trebuie să fie 1, iar valorile cuprinse între 1,2-1,8 indică o situație financiară favorabilă, care însuflă încredere creditorilor.

⇒ *Rata lichidității intermediare/redușă/relativă* reprezintă un caz particular al lichidității curente, condiționat de faptul excluderii din componența activelor lichide a stocurilor de mărfuri și materiale. Pune în evidență capacitatea întreprinderii de a-și achita datoriile devenite scadente fără a fi obligată să-și vândă stocurile. Acest coeficient reflectă cota datoriilor pe termen scurt care întreprinderea este capabilă să achite prin mobilizarea mijloacelor bănești, investițiilor pe termen scurt și creanțelor pe termen scurt. Nivelul coeficientului trebuie să fie, de regulă, inferior lui 1, dar aprecierea realistă impune și o atentă analiză a valorilor realizabile pe termen scurt, întrucât la formarea lor contribuie, în mod substanțial, politica de credit comercial promovată de întreprindere, precum și starea financiară a clienților săi.

⇒ *Rata lichidității absolute/imediate* – cel mai strict și dur criteriu de apreciere a lichidității, permite să facem judecăți asupra capacității de rambursare instantanee a debitorilor, ținând cont de disponibilitățile existente. Excepțional ar fi dacă mijloacele bănești ar fi suficiente pentru a alimenta integral fluxurile monetare de ieșire. În cadrul calculării acestui coeficient se compară cele mai lichide active curente cu datorii pe termen scurt. După conținutul său economic, acest coeficient caracterizează cota datoriilor pe termen scurt care întreprinderea este capabilă să achite imediat utilizând numai mijloace bănești disponibile la moment. Teoria economică apreciază că o valoare de 0,2-0,3 ar exprima raționalitatea unei întreprinderi bine administrate din punct de vedere financiar. Valoarea scăzută a ratei lichidității imediate nu constituie, însă, o criză de solvabilitate, dacă întreprinderea deține stocuri, creanțe ce pot fi ușor transformate în mijloace bănești în concordanță cu termenele de plată a obligațiunilor. În schimb, o valoare ridicată a acestui indice poate avea și efecte negative asupra activității întreprinderii, precum: folosirea neeficientă a resurselor disponibile, micșorarea capacității de cumpărare a disponibilului în legătură cu creșterea inflației etc.

1.3. *Coeficienți de îndatorare* – în analiza lichidității financiare trebuie făcută distincția dintre gradul de îndatorare, care reprezintă credite utilizate, pentru care trebuie procurate lichidități de rambursare în funcție de scadențe, și capacitatea de îndatorare nesaturată sau linii de credite deschise, care reprezintă credite neconsumate, dar la care întreprinderea are acces. Gradul de îndatorare micșorează lichiditatea financiară, în timp ce liniile de credit deschise (plafoane aprobate) măresc lichiditatea financiară. Indicatorii de îndatorare sunt utilizați pentru a analiza contribuția diferitelor surse împrumutate la finanțarea întreprinderii.

2. *Coeficienți de gestiune* – sub aspectul lichidității financiare, trebuie de admis, că o viteză de rotație optimă a activelor circulante presupune posibilități reale de transformare a acestora în bani, de creștere a coeficientului de lichiditate. Există, deci, un raport direct proporțional între viteza de rotație și lichiditatea financiară a

Prin urmare, este de constatat, că sistemul socio-economic, bazat pe principiul supracentralismului economic (dar și politic), nu poate fi modificat atât de simplu prin schimbarea unui singur element al relațiilor de producere, în cazul nostru – formei de proprietate asupra mijloacelor de producție, inclusiv asupra pământului agricol. Este necesar de modificat toate verigile relațiilor de producție și de proprietate. Recunoaștem doar faptul, că, în aceste relații, cea de proprietate deține întâietate indiscutabilă.

Proprietatea privată reprezintă o temelie durabilă a relațiilor de producție, trecută de-a lungul secolelor prin încercări de cea mai dură presiune, dar care, totuși, a rezistat și rămâne, fără de alternativă, ca bază pentru desfășurarea activității economice reușite.

Abordarea problemei pârghiilor și mecanismelor (economice, financiare, juridice, sociale, ecologice etc.) este pe larg reflectată atât în cercetările economiștilor din țările industrial dezvoltate, cât și din cele în curs de dezvoltare.

În opinia savanților autohtoni, recunoscuți pe plan național, materializarea practică a celor mai bune idei poate fi ușor compromisă din simplul motiv, că mecanismele de implementare a acestora sunt inadecvate. După S. Muravski și A. Muravski, practic, toată societatea Republicii Moldova optează pentru: (i) economia de piață; (ii) proprietatea privată asupra mijloacelor de producție; (iii) implementarea standardelor europene în toate domeniile de activitate economică etc. În opinia autorilor menționați, toate aceste valori creează o bază bună pentru dezvoltarea durabilă și, concomitent, dinamică a economiei naționale. Însă, nu este suficient să fie declarate scopurile-țintă. Este important care vor fi pârghiile și mecanismele de materializare a acestor idei. Important, deoarece, economia națională, la etapa actuală, se află încă în stare de stagnare: are loc procesul migrării în masă a populației țării; starea demografică se agravează; fluxul investițional este aproape simbolic etc.

Cu toate acestea, o viziune clar definită privind clasificarea, sistematizarea, stabilirea priorităților etc. a instrumentelor și mecanismelor de gospodărire, practic, nu există.

Totodată, putem constata unanimitatea de invidiat în ceea ce privește aprecierea rolului și importanței acestor categorii, împrumutate, de fapt, din lumea tehnicienilor, în funcționarea reușită și dezvoltarea dinamică a sistemelor socio-economice. Sunt recunoscute și pe larg utilizate în vocabularul economic zeci de mecanisme (submecanisme) și sute de instrumente specifice, implementarea conștiințioasă și argumentată a cărora asigură avansarea unora sau altora din sistemele socio-economice.

Și invers, ignorarea sau, pur și simplu, neglijarea anumitor mecanisme și instrumente provoacă stagnarea, ba chiar și falimentul întreprinderilor, ramurilor, sectoarelor și economiilor naționale în întregime.

Reieșind din faptul, că așteptările succeselor, obținute, în mod automat, din activitatea sectorului agricol, recent privatizat, au devenit zadarnice. Tot mai mulți economiști autohtoni, în ultimul timp, au inițiat cercetări ale problemelor mecanismelor și instrumentelor de funcționare a agriculturii privatizate. Abordările metodologice și metodice ale problematicii date au permis evidențierea obiectivelor, esenței, structurii,

scenariilor de funcționare, precum și a rezultatelor finale ale aplicării anumitor fragmente de mecanisme de gospodărire la etapa postprivatizațională de dezvoltare a economiei naționale, în general, și a sectorului agroalimentar, în particular. Utilizând pe larg noțiunea (categoria) „mecanism” (din fr. „mecanisme”, germ. „mechanismus”), trebuie să fim conștienți de faptul, că este vorba despre un sistem „...alcătuit din mai multe elemente”. Dicționarul Explicativ al Limbii Române tratează esența categoriei „mecanism” ca „...totalitatea elementelor care alcătuiesc un astfel de sistem”.

Evident, că alături de lumea tehnicii, unde noțiunea „mecanism” este cea mai larg utilizată, în sensul său de componență a elementelor, funcționarea lor coordonată și reciproc subordonată, noțiunea „mecanism”, totodată, prezintă și o anumită modalitate de organizare politică, economică, socială etc.

Fiind agregate într-un anumit mod, toate mecanismele pot fi transformate în complexe de sisteme, multiplicând, astfel, capacitățile sale de funcționare, diversificând arii de influență, de rezistență, de productivitate etc. La rândul său, fiind dezagregate, mecanismele se transformă în subsisteme (submecanisme) cu capacități mai reduse, mai specializate, mai puțin productive etc.

De menționat, că, în toată perioada de înainte de reformare, problema elaborării și perfecționării mecanismelor eficiente de gospodărire a fost permanent în centrul atenției atât a savanților, cât și practicienilor. Tematica respectivă, în această perioadă, a fost abordată sub aspectul sistemului economic administrativ de comandă. Cu toate că o mare parte din lucrările publicate privind perfecționarea mecanismului de gospodărire au avut o valoare științifică și practică indiscutabilă, bazându-se pe dogmate politice inadecvate, ele nu au avut perspective de a fi aplicate și de a funcționa cu succes. Odată cu prăbușirea sistemului sovietic de organizare a vieții socio-economice, și aceste lucrări au fost date uitării, principalele dintre care sunt ale lui P. Bunici, A. Pashaver, V. Polterovici, B. Raizberg ș.a.

Din economiștii autohtoni, problemele perfecționării diferitor fragmente ale mecanismului general de gospodărire în perioada prereformistă au abordat Slipenichi V., Cravcenco R., Aparșina L., Ichizli S. ș.a.

În aprecierea specialiștilor, economia de piață cere revizuirea tuturor elementelor mecanismului de gospodărire, practicat în fostele țări socialiste înainte de lansarea reformelor. Chiar dacă nu sunt ignorate alte pârghii și instrumente, corelația dintre cerere și ofertă este declarată de autorii sus-nominalizați ca însuși mecanismul funcționării pieței. La fel, aceștia pledează pentru reglementarea dură a funcționării pieței din partea statului. În calitate de instrumente concrete de reglementare sunt propuse: (i) bugetul de stat și al unităților administrativ-teritoriale; (ii) sistemul impozitar; (iii) politica financiar-creditară; (iv) reglementări valutare și de vamă; (v) legislația de antreprenoriat, de antimonopol, de concurență liberă și loială etc.

Este practic imposibil de realizat o restructurare a economiei naționale fără aplicarea unui sistem bine determinat al mecanismelor și instrumentelor concrete. Reflectarea celor mai principali dintre aceștia este prezentată în schema-bloc (figura 1).

imobilizate. Cu cât fondul de rulment este mai mare, cu atât crește gradul de lichiditate financiară, de aceea el este un indicator sintetic de analiză a lichidității, exprimând regula finanțării minime.

Este de menționat, că atunci, când creditorii solicită rambursarea datoriilor pe termen scurt, fondul de rulment poate fi considerat ca o marjă de siguranță. Activele circulante trebuie să fie mai mari decât datoriile pe termen scurt, cu mențiunea că această marjă de siguranță poate fi denumită fond de rulment. Fondul de rulment poate fi reprezentat schematic astfel [2, p. 208]:

ACTIV	PASIV
Active fixe	Capitaluri permanente
Fond de rulment	
Active circulante	Datorii pe termen scurt

Fig. 1. Reprezentarea grafică a fondului de rulment al întreprinderii

Sursa: Preluat de autori în baza rapoartelor financiare ale întreprinderii.

Din această reprezentare, rezultă că fondul de rulment este considerat:

- o componentă a activelor circulante și anume, acea parte care nu este finanțată prin datorii pe termen scurt:

$$\text{Fond de rulment} = \text{Active circulante} - \text{Datorii pe termen scurt};$$

- o parte a capitalurilor permanente:

$$\text{Fond de rulment} = \text{Capitaluri permanente} - \text{Active fixe (imobilizări)}.$$

1.2. *Coeficienții de lichiditate pe termen scurt* – în dependență de tipul mijloacelor de plată raportate către suma obligațiunilor de plată (acest raport – *mijloace de plată / obligațiuni de plată* – reflectă formula generală de calcul a coeficientului lichidității), se pot calcula în trei variante, fiecare reflectând un grad diferit de lichiditate și având un anumit grad de expresivitate economică:

- lichiditatea curentă;
- lichiditatea intermediară;
- lichiditatea absolută.

⇒ *Rata lichidității curente / generale / totale* – coeficientul cel mai general și frecvent utilizat, care presupune comparația activelor curente cu datoriile pe termen scurt (curente), relevă posibilitățile întreprinderii de a-și transforma, într-un termen scurt, bunurile patrimoniale curente în mijloace bănești pentru a efectua plățile exigibile. Indicatorul pune în evidență importanța și calitatea bunurilor deținute de întreprindere la care ea poate face apel când este nevoită să-și achite, la scadență, datoriile contractate pe termen scurt. Sensul economic al coeficientului lichidității curente poate fi formulat astfel: acest indice arată dacă întreprinderea dispune de active curente suficiente pentru achitarea datoriilor pe termen scurt în suma deplină. Unul din neajunsurile lichidității curente constă în faptul, că aceasta nu ține cont de componența activelor curente. Nivelul trebuie să fie mai mare decât 1. Intervalul optim al acestui coeficient este >2.

semnifică faptul, că la întreprindere există un fond de rulment net pozitiv ($FRN > 0$) [1, p. 202; 4, p. 359-360]. *Este de constatat, că, în cazul fondului de rulment net pozitiv* ($AC_{active\ curente} > DTS_{datorii\ termen\ scurt} \Rightarrow FRN > 0$), se constată un excedent potențial de lichidități pe termen scurt, față de exigibilitățile potențiale pe termen scurt. O astfel de situație poate fi rezultatul unei corelări favorabile în termeni de lichiditate, ceea ce înseamnă că întreprinderea este în măsură să facă față tuturor scadențelor pe termen scurt și să dispună încă de un stoc tampon de lichidități destinate să anihileze eventualii factori nefavorabili privitor la vânzarea activelor în viitor sau la onorarea datoriilor pe termen scurt.

Clasarea activelor, în funcție de capacitatea acestora de a se transforma în mijloace bănești și gruparea surselor de finanțare în dependență de necesitatea achitării la termenele scadente, permite calcularea anumitor indicatori de lichiditate pe termen scurt, care, în dependență de tipul mijloacelor de plată, raportate către suma obligațiunilor de plată, rezultă coeficienți ce reflectă un grad diferit de lichiditate. Nivelul insuficient al acestor indicatori poate cauza un șir de consecințe negative. Creșterea lichidității se apreciază ca un factor pozitiv, dar până la nivelul maximal recomandat. Depășirea nivelului maximal reflectă o structură irațională a activelor întreprinderii, când o parte de mijloace sunt „înghețate” în stocuri anormale și nejustificate, care nu aduc venit.

Pentru caracterizarea lichidității unei firme se impune compararea pasivelor de termen scurt cu resursele disponibile pentru aceeași perioadă. Analiza stării de lichiditate a unui agent economic se poate efectua prin studiul detaliat al unor indicatori, care marchează gradul de lichiditate a activelor sau gradul de exigibilitate a datoriilor din pasiv.

Indicatorii lichidității măsoară capacitatea întreprinderii de a-și onora obligațiunile financiare pe termen scurt prin activele sale curente [3, p. 187].

În analiza lichidității financiare, un rol important îl are metoda coeficienților (ratelor financiare). *Ratele de lichiditate* dețin un loc însemnat în cadrul analizelor economico-financiare, arătând gradul în care întreprinderea poate face față datoriilor pe termen scurt sau reflectă abilitatea unei întreprinderi de a-și onora obligațiile financiare pe termen scurt [4, p. 370]. Deci, utilizarea coeficienților în analiza financiară urmărește constatarea situației financiare la un moment dat, permițând apoi concluzii asupra evoluției lor în dinamică sau spațial (între întreprinderi).

În practica economică sunt utilizați următorii coeficienți de lichiditate financiară [3, p. 302]:

1. Coeficienții de structură caracterizează situația economico-financiară a societăților comerciale pe baza datelor bilanțiere:

1.1. Fondul de rulment se mai numește și coeficientul de finanțare a imobilizărilor și exprimă gradul de lichiditate financiară a unei firme. Ca parte a capitalului permanent, fondul de rulment este destinat finanțării activelor circulante întrucât, cantitativ, este partea care depășește nevoile de finanțare ale activelor

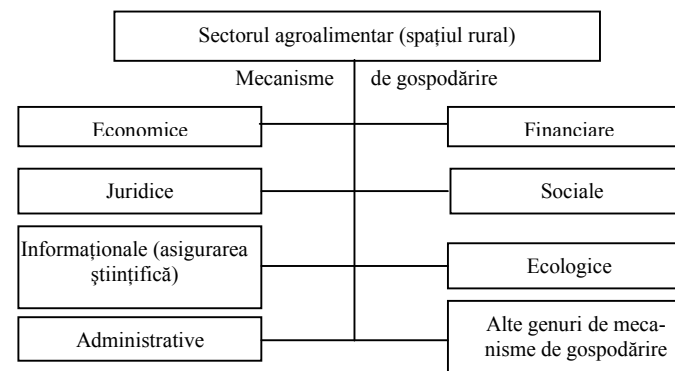

Fig. 1. Schema-bloc a mecanismelor de gospodărire în spațiul rural
(aranjate după gradul de prioritate)

Sursa: Elaborat de autor.

Fiind adaptată condițiilor actuale de dezvoltare a sectorului agroindustrial, această schemă, cu toate că este convențională, prin însăși componența sa, denotă necesitatea reducerii capacităților mecanismelor (deocamdată existente) administrative și a creșterii capacităților, în primul rând, ale mecanismelor economico-financiare, juridice, informaționale (științifice) etc. Luând în considerație faptul, că o mare parte (dar nu toate) din mecanismele menționate de gospodărire sunt și vor fi utilizate în calitate de mecanisme ale promovării politicii agrare de stat, se cere o regroupare accentuată a acestora în favoarea mecanismelor economico-financiare, juridice, informaționale etc. și în defavoarea celor administrative.

De menționat, că, spre deosebire de alte domenii de activitate economică, spațiul rural și sectorul agroalimentar, ca partea componentă a acestuia, după însăși natura sa multifuncțională, nu poate fi restructurat prin aplicarea unui singur sau a câtorva mecanisme, fie de ordin economic, fie financiar, juridic etc. Este necesar de aplicat un sistem întreg de măsuri și mecanisme pentru fiecare caz concret, prioritate fiind acordată celor mai eficiente dintre ele.

Precum a fost deja menționat, în ierarhia mecanismelor de gospodărire, o prioritate indiscutabilă vor deține, așa numitele, „mecanismele de piață”, în primul rând, cele economico-financiare. Evident, în diferite țări și la diferite etape de aplicare, acestea din urmă pot avea configurații la fel diferite. Totul depinde de situațiile socio-economice concrete, de nivelurile și proporțiile atinse de dezvoltare, de obiceiuri și tradiții, de prezența specialiștilor calificați etc.

Dacă, în programul său de activitate pentru anii 2007-2013, Uniunea Europeană stabilește în calitate de sarcină prioritară ridicarea nivelului de management și calificare a cadrelor, atunci, pentru Republica Moldova, soluționarea acestor probleme constituie nucleul îmbunătățirilor structurale. Argumentările suplimentare nu sunt necesare. Accentuăm doar, că sistemul administrativ de comandă a fost (și în unele țări rămâne a

fi) un sistem, bazat pe principiul subordonării dure a executanților de rând față de un grup relativ redus de conducători de toate nivelurile, cu dominația evidentă a celor de partid.

Fiind materializat în fostă Uniune Sovietică prin intermediul statului (organelor de stat) o perioadă de lungă durată, sistemul dat nu că a dezrădăcinat inițiativa de antreprenariat în societate, dar a altoit acestei societăți simțul de garanție socială fără precedent. Faptul, că o mare parte din indivizii pasivi, anterior bucuroși de a trăi într-un sistem egalitarist, au primit în proprietate privată mijloace reale de producție (pământul și fondurile fixe, iar, în mai multe cazuri, și cele circulante), nu schimbă nicidecum mentalitatea acestora. În orice caz, acest lucru nu se produce imediat.

Fiind un sistem conservativ și destul de inerțios, societatea pseudo-socialistă, excesiv egalitarizată, își oglindește continuitatea sa istorică în opiniile și acțiunile țăranilor împroprietăriți, majoritatea covârșitoare dintre care, din start, au predat bogățiile lor adevărate (pământul și patrimoniul) în mâinile arendașilor, așteptând în schimb „mana cerească” sub formă de plată de arendă.

Efectuând o mică analiză retrospectivă, putem confirma, că scenariul privatizării atât a pământului, cât și a patrimoniului agricol în Republica Moldova, alături de alte argumente fundamentale, a avut ca punct de pornire unele investigații sociologice speciale, care au declarat, că cel puțin 7-8% din țăranii împroprietăriți sunt gata de a porni o afacere proprie.

Reieșind din numărul total de aproximativ 1,2 mln. de cotași, această pondere înseamnă aproximativ – 100 de mii de fermieri, producători de producție-marfă, specializați în diferite domenii agricole, cooperați și asociați în diferite structuri orizontale și verticale de integrare etc. Este indiscutabil, că anume pentru acești aproape 100 de mii de fermieri potențiali avem nevoie de a elabora un set întreg de mecanisme și instrumente economice, aplicarea practică a cărora, fiind însoțită de suportul adecvat din partea statului, va permite antreprenorilor rurali să se reconfirme ca producători agricoli adevărați, indiferent de forma de organizare aleasă.

După cum a fost deja subliniat, rolul cel mai important, în condițiile economiei de piață, au mecanismele economice de gospodărire.

De menționat, că accentuarea mecanismelor economice în lucrările savanților autohtoni și celor străini, deseori, este tratată ca una direct opusă tuturor acțiunilor statului, camuflete sub tutela „mecanisme administrative”.

În aprecierea noastră, o asemenea poziție precum modalitatea de tratare nu este corectă. Chiar dacă dispune de capacități suficiente administrative, statul, în condițiile pieței libere (fie și relativ), trebuie să ocupe o nișă specifică pe această piață și anume – statul trebuie să devină un operator obișnuit, dar de proporții. În acele fragmente ale mecanismului general de gospodărire de piață, unde statul își pierde rolul său major, el nu poate decât apela numai la mecanismele juridice, în primul rând, la cadrul legislativ. Deci, conținutul și forma sa economică, fiind operator obișnuit pe acest segment de piață, nici nu sunt manifestate de către stat. Ca excepție, pot fi considerate situațiile de

aici rezultă necesitatea de a acționa permanent pe linia menținerii unui nivel optim al lichidității, ceea ce este realizabil, asigurând permanent o structură corespunzătoare a activelor, care să nu manifeste probleme la vânzarea lor într-un termen cât mai scurt.

După cum am menționat, lichiditatea este posibilitatea mijloacelor întreprinderii de a se transforma în bani. În teoria și practica economică, termenul de lichiditate se referă la bilanțul contabil, la active. Lichiditatea bilanțului contabil reprezintă capacitatea întreprinderii de a-și achita datoriile pe termen scurt. Lichiditatea activelor se caracterizează ca proprietate a elementelor patrimoniale de a se transforma în mijloace bănești.

În procesul analizei lichidității, totalitatea activelor întreprinderii se grupează în funcție de capacitatea acestora de a se transforma în mijloace bănești. În teoria și practica economică se aplică abordări numeroase în privința clasării activelor disponibile după acest criteriu, dar cea mai frecventă se caracterizează prin următoarele grupe de active [5, p. 607-608]:

A₁ – active perfect (absolut) lichide: mijloacele bănești și investițiile pe termen scurt (uneori se includ în această grupă), care nu întotdeauna este acceptabil în condițiile pieței insuficient dezvoltate de valori mobiliare.

A₂ – active ușor realizabile: produse finite expediate, investiții și creanțe pe termen scurt;

A₃ – active lent realizabile: stocuri de mărfuri și materiale, producția neterminată, produse finite, mărfuri;

A₄ – active greu realizabile: active pe termen lung – mijloace fixe, active nemateriale, investiții pe termen lung, construcții neterminate.

De menționat, că fiecărei grupe de active a întreprinderii respective, în funcție de clasificarea primită, trebuie să-i corespundă o anumită grupă de pasive ale întreprinderii și în dependență de gruparea activelor expuse și de necesitatea achitării la termenele scadente, se deosebesc următoarele grupe de pasive:

P₁ – datorii urgente, adică cele scadente cu termenul de plată expirat: credite bancare, obligațiuni;

P₂ – datorii curente cu termenul de plată neexpirat: credite bancare de termen scurt;

P₃ – datorii pe termen lung: credite bancare și împrumuturi de termen lung;

P₄ – capitalul propriu, care se află permanent la dispoziția întreprinderii.

Clasarea activelor și pasivelor întreprinderii în funcție de aceste criterii, examinarea corelațiilor existente dintre grupele evidențiate permite aprecierea lichidității *Bilanțului contabil*. Bilanțul contabil se consideră absolut lichid, dacă se respectă următoarele relații:

$$A_1 \geq P_1; \quad A_2 \geq P_2; \quad A_3 \geq P_3; \quad A_4 \leq P_4.$$

Trebuie de atras atenția, că ultima relație apare în rezultatul menținerii primelor trei inegalități și această inegalitate are, pe de o parte, un caracter rezultat, iar pe de altă parte, un conținut economic foarte profund, deoarece îndeplinirea acestei condiții

Un grad de lichiditate medie poate fi exprimat sub forma raportului dintre lichiditățile primare și total active bănești (capital bănesc) din întreprindere. Raportul poate căpăta valori, care să oscileze între zero și unu: are valoarea zero, când toate activele sunt capital bănesc și valoare unu, când toate activele sunt bani lichizi.

Testarea gradului de lichiditate financiară a unui agent economic se efectuează, în principal, de către bănci, atunci când se decide asupra creditelor, ce pot fi acordate acestuia.

Este necesar de a nu confunda lichiditatea cu solvabilitatea, deoarece prima exprimă capacitatea întreprinderii de a transforma activele sale în bani [3, p. 200], pe când cea de-a doua exprimă capacitatea întreprinderii de a-și achita toate obligațiile asumate față de terți, atât cele cu scadențe apropiate, cât și cele cu scadențe îndepărtate [3, p. 307]; reflectă abilitatea întreprinderii de a face față obligațiile sale, adică de a-și onora plățile la termenele scadente; capacitatea întreprinderii de a-și achita toate datoriile, inclusiv cele pe termen scurt și lung. Trebuie de admis că gradul în care întreprinderea poate face față datoriilor pe termen scurt la fel are denumirea de solvabilitate și se măsoară cu indicatorii specifici ai lichidității.

Totodată, trebuie de menționat, că lichiditatea este legată, în mod direct, cu capacitatea de plată a întreprinderii – unul din cei mai importanți indicatori, ce caracterizează starea ei financiară, unde capacitatea de plată reflectă posibilitatea achitării la timp a obligațiunilor sale, ce decurg din activitatea de producție, financiară și depinde de lichiditatea mijloacelor întreprinderii, care au posibilități diferite de a se transforma în bani.

Capacitatea de plată nu poate fi confundată cu lichiditatea financiară.

⇒ *Lichiditatea financiară* constituie un factor determinat pentru asigurarea și menținerea capacității de plată. Pe seama lichidităților se obține cea mai mare parte a mijloacelor bănești necesare efectuării plăților.

⇒ *Capacitatea de plată* nu poate exista fără mijloace bănești lichide, cu care să fie achitați furnizorii sau creditorii. O lichiditate precară influențează negativ capacitatea de plată, în sensul, că unitățile economice nu mai pot obține mijloace bănești prin valorificarea activelor nemonetare, în cuantumul necesar pentru efectuarea plăților.

Lipsa lichidității financiare se manifestă prin plăți restante, nerambursarea la timp a creditelor, neachitarea obligațiilor față de bugetul statului etc.

Lichiditatea financiară este un indicator ce caracterizează calitatea activității economico-financiare și menținerea echilibrului financiar. Gradul de lichiditate scade când mijloacele bănești sunt avansate în elemente de active circulante cu o rotație încetinită sau întreruptă (mărfuri greu vandabile, clienți neîncasați la timp etc.). Lichiditatea corespunzătoare reflectă, deci, un mod de gestionare corespunzător al fondurilor bănești și materiale de care dispune agentul economic.

Lichiditatea financiară influențează echilibrul financiar. Orice depreciere a lichidității față de prevederi influențează asupra echilibrului dintre nevoi și resurse. De

criză, de force-major, în care statul trebuie să se implice cu simț accentuat de măsură pentru a nu admite apariția pericolului distrugerii celor mai importante instrumente și mecanisme, deja existente, de gospodărire de piață. Necesitatea îmbinării armonioase a mecanismelor celor mai lucrative de piață cu funcționarea adecvată a structurilor de stat, în situația de criză financiară globală, este pe larg reflectată în cercetările științifice moderne.

Deci, abordarea sus-menționată a rolului statului în funcționarea mecanismului de gospodărire, bazat pe principiile și legile pieței libere, nu este una originală sau lipsită de argumentare științifică. Ea este una fundamentală, orientată spre funcționarea statului ca a unui catalizator puternic al semnalelor și procedeele pieței libere, descifrarea mai detaliată a acțiunilor căruia va fi reflectată în continuare.

Mecanismele economice de gospodărire. Reieșind din conținutul componenței mecanismelor economice de gospodărire și instrumentariului, putem concluziona, că structura acestor mecanisme (relativ simplificată) este destul de ramificată și cuprinde practic toate laturile procesului complicat și mult diversificat de luare a deciziilor, bazându-se pe pârgurile economice. Evident, că, la nivel de management al întreprinderii (firmei), această componență va diferi de componența mecanismelor economice de național. Principalul este ca calificarea managerială a conducătorilor acestor întreprinderi (respectiv, reprezentanților organelor ramurale, teritoriale sau naționale de administrare publică) să fie adecvată pentru asigurarea funcționării cu succes a mecanismelor și instrumentelor de gospodărire de piață.

Mecanismele financiare de gospodărire. Pe lângă gama largă de mecanisme economice, sunt considerate de o importanță nu mai mică mecanismele financiare, conținutul și componența cărora sunt reflectate în bloc-shema din figura 2.

Conform acestei reprezentări, cele mai principale mecanisme financiare vizează fluxurile de încasări din realizarea produselor (serviciilor), altele mecanisme de constituire a fondurilor bănești, precum și a mecanismele relațiilor financiare cu structurile de stat (inspectoratul fiscal, serviciul vamal etc.).

Mecanismele juridice de gospodărire. Orice activitate economică, fiind bazată pe principiile și legile pieței libere, nu poate fi lipsită de o temelie juridică stabilă, de lungă durată. Esența acestei temelii reprezintă cadrul legislativ autohton, nucleul adevărat al căreia îl constituie Constituția Republicii Moldova. Conform Constituției Republicii Moldova (p. 1. art. 126), „Economia Republicii Moldova este o economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă”.

Alături de această bază juridică durabilă, activitatea economică în sectorul agroalimentar este sprijinită de un set întreg de acte legislative și sublegislative, fiecare din acestea fiind un mecanism juridic de importanță majoră privind reglementarea activității economice pentru fiecare agent economic din domeniul agroalimentar.

Mecanismele sociale de gospodărire. Implementarea mecanismelor sociale de reglementare a activității economice se desfășoară prin realizarea diferitelor programe

(locale, regionale sau de nivel național), prin elaborarea și aplicarea practică a măsurilor de: (i) eradicare a sărăciei în spațiul rural; (ii) protecția familiilor cu mulți copii; (iii) dezvoltarea infrastructurii sociale etc.

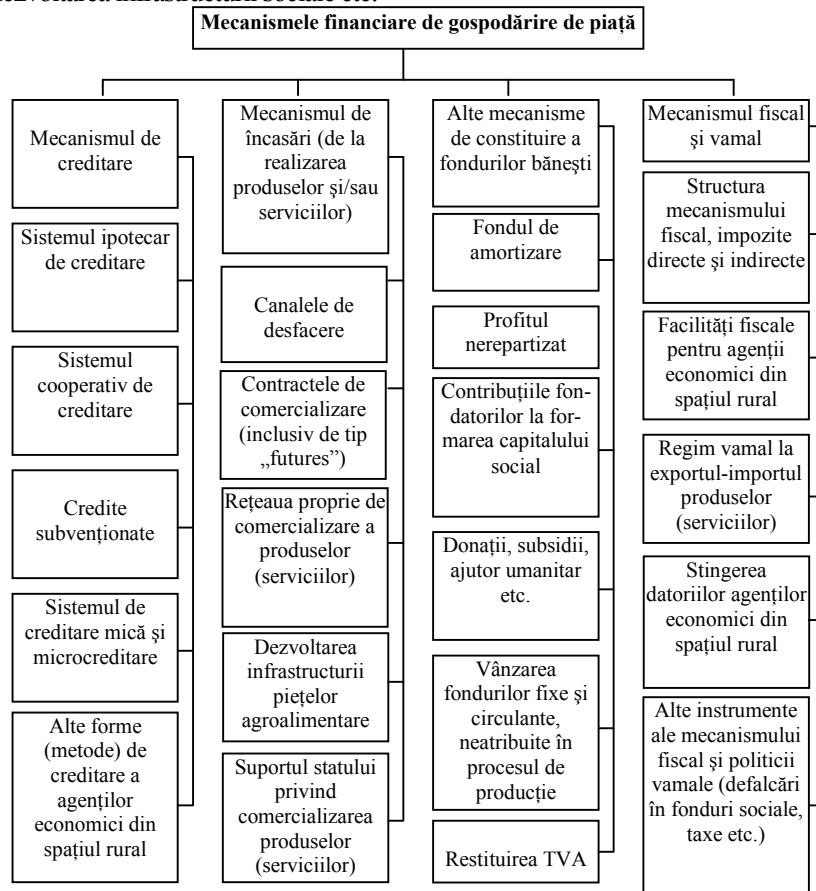

Fig. 2. Schema-bloc a mecanismelor financiare de gospodărire de piață

Sursa: Elaborat de autor.

Mecanismele informaționale privind gospodărirea de piață. Elaborarea și materializarea practică ale acestor mecanisme, la etapa actuală, constituie o direcție prioritară de dezvoltare a economiei naționale, o direcție de gospodărire, bazată pe cunoștințe, pe experiența avansată, pe utilizarea metodelor și formelor moderne de activitate economică. Nucleul legislativ și organizatoric de funcționare a acestor mecanisme este constituit din Codul științei și inovării și Codul învățământului. Ambele acte legislative sunt părți componente de bază ale unui sistem informațional bine dezvoltat, capabil de a satisface toate cerințele și doleanțele informaționale ale

Prin intermediul analizei financiare se stabilesc punctele forte și punctele vulnerabile ale gestiunii financiare, având la bază anumite norme și criterii, se dă o explicare a cauzelor obținerii unor rezultate nesatisfăcătoare și se propun măsuri de îmbunătățire a acestora.

Unul din scopurile analizei financiare este analiza lichidității întreprinderii.

Lichiditatea este un imperativ al gestiunii financiare și chiar al supraviețuirii firmei [2, p. 327].

Lichiditatea financiară reprezintă capacitatea întreprinderilor de a transforma în bani activele de care dispun, respectiv posibilitatea de a mobiliza activele prin transformarea lor în bani, în scopul asigurării unui circuit normal al fondurilor și realizarea unei activități eficiente [3, p. 301].

Lichiditatea este o caracteristică a activelor nemonetare de a se transforma în bani prin vânzare, deținând un caracter mai general și privește mărimea și structura activelor mobilizabile, mai greu sau mai ușor [3, p. 301].

Lichiditatea este capacitatea firmei de a-și putea transforma, rapid și fără pierdere de valoare, mijloacele materiale, creanțele, titlurile comerciale, monedare sau financiare pe care le posedă în monedă, bani lichizi sau mijloace agreate pentru a face plăți [6].

Într-o abordare de ansamblu, lichiditatea financiară poate fi comensurată indirect, prin anumiți indicatori, cum ar fi: mărimea pieței – direct proporțional, în sensul că o piață mare are o influență favorabilă asupra lichidității; termenul de mobilizare – invers proporțional, deoarece cu cât termenul este mai lung, cu atât lichiditatea este mai mică; modul în care circulă activele – prin vânzare / cumpărare etc.

Din acest punct de vedere, putem întâlni trei grade de lichiditate financiară [3, p. 302]:

1. *lichiditatea primară* sau perfectă, formată din active sub forma mijloacelor bănești în cont, în casă, plafoane de credit disponibile;
2. *lichiditatea secundară*, formată din stocuri de mărfuri vandabile, produse cu desfacere asigurată, creanțe ușor mobilizabile;
3. *lichiditatea terțiară*, constituită pe seama producției neterminate, a stocurilor peste necesar, ce pot fi valorificate, creanțe cu scadențe îndepărtate, stocuri de mărfuri greu vandabile, mărfuri refuzate de clienți ca urmare a calității necorespunzătoare etc. Mijloacele fixe n-au nici un grad de lichiditate, nefiind destinate vânzării.

În principiu, lichiditatea financiară cu atât este mai bună, cu cât lichiditatea primară este mai bună, însă, nu totdeauna lichiditatea primară foarte mare reprezintă un avantaj pentru întreprindere. Întreprinderea n-are interesul să-și mențină toate activele sale sub forma banilor în casă sau în cont, întrucât această situație nu-i poate aduce o rentabilitate corespunzătoare. Dimpotrivă, important este ca cea mai mare parte a activelor să dețină lichiditate secundară, respectiv mărfuri și produse ce pot fi vândute, pentru ca prin preț să obțină profitul așteptat și optim.

Bibliography:

1. OECD Information Technology Outlook 2008. OECD, 2008. 350 p.
2. Peter K. Yu. The Global Intellectual Property Order and its Undetermined Future. În: THE WIPO JOURNAL, nr. 1, 2009, p. 1-15.
3. WB Global Economic Prospects: Technology Diffusion in the Developing World, 2008. WB, 2008. 224 p.
4. THE INTERNATIONAL PATENT SYSTEM: YEARLY REVIEW, 2008. WIPO, 2009, 52 p.
5. www.wipo.org

ASPECTE TEORETICE ȘI ANALIZA LICHIDITĂȚII FINANCIARE LA ÎNȚEPRINDEREA DE TUTUN S.A. „TUTUN CTC”

Angela DELIU, dr., conf. univ., USEM
Iulita BÎRCĂ, cercet. șt. stagiar, IEFS

Recenzent: Valeriu DOGA, dr. hab., prof. univ., IEFS

In this paper reveals the essence of the financial liquidity and the need its analysis. Also, made an analysis of the financial liquidity of the tobacco company S.A. „TUTUN CTC”.

Key words: economic activity, economic efficiency, competitiveness, financial liquidity, Tobacco Company.

Desfășurarea eficientă și ritmică a activității întreprinderii impune adaptarea continuă la mediul competițional, ceea ce presupune ajustarea la schimbările tehnologice, anticiparea schimbărilor frecvente în preferințele consumatorilor, identificarea activităților pe care întreprinderea le poate desfășura mai bine decât concurenții, îndetificarea activităților competitive ale întreprinderii, adaptarea continuă a structurii financiare pentru ca costul mediu ponderat al capitalului să nu se depășească rentabilitatea dorită.

Pentru rezolvarea acestor aspecte importante, aparatul managerial trebuie să efectueze o apreciere justă și reală a stării financiare a întreprinderii, trebuie să cunoască modificările, ce se petrec în societate, cerințele consumatorilor interni și externi, situația pe piața de capital. În acest scop, se folosește *analiza financiară*, ce constituie un instrument managerial care contribuie la cunoașterea situației financiare a întreprinderii, a factorilor și cauzelor, care au determinat-o în vederea fundamentării obiectivelor strategice de menținere și de dezvoltare a întreprinderii într-un mediu concurențial [1, p. 175].

beneficiarilor potențiali din spațiul rural, în întregime, și, în particular, din sectorul agroalimentar.

Mecanismele administrative de gospodărire. În viziunea adepților liberalismului excesiv de piață, această componență a complexului întreg de mecanisme de gospodărire constituie una abuzivă, rămasă moștenire nedorită din sistemul economic depășit (administrativ de comandă), și cere să fie cât mai degrabă eliminată din practica de gospodărire de piață. Este o apreciere cu totul greșită dacă vom lua în considerație faptul, că unele norme economice, financiare sau juridice cu conținut administrativ sunt prezente în mai multe mecanisme „pure” de piață. Esențial este ca toate aceste norme, numite instrumente sau pârgii, să aibă o argumentare științifică adecvată. Să ne referim, de exemplu, la normele fiziologice de consum rațional, la normele tehnice, tehnologice, ecologice etc. Evident, că nu toate din aceste criteriile, puncte de reper etc. pot fi bazate pe mecanismele și instrumentariul economic, financiar sau juridic. Nemaivorbind despre faptul, că o mare parte din mecanismele și instrumentele administrative de gospodărire sunt bazate pe tradiții, obiceiuri, cultură, moștenite din moși-strămoși, și nici într-un fel nu pot fi reorientate, dărmite imediat, spre valorile și criteriile pieței libere.

Deci, componentele principale ale mecanismelor și instrumentelor administrative de gospodărire sunt reflectate, în majoritatea cazurilor, prin diferite limitări și/sau constrângeri, prin stabilirea unor plafoane de suprafață, de greutate, de timp, de bani etc., care contribuie la funcționarea stabilă și cu succes a întregului sistem economic de piață.

Bibliografie:

1. Hotărârea Parlamentului RM „Cu privire la concepția trecerii la economia de piață în Republica Moldova”. Acte, normative cu privire la problemele economice și bugetare (1990-1992), Chișinău, Universitas, 1992, p. 20-22.
2. Legea cu privire la proprietate nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991.
3. Concepția reformei agrare și a dezvoltării social-economice a satului nr. 510-a-XII din 15 februarie 1991.
4. Legea cu privire la privatizare nr. 628-XII din 4 iulie 1991.
5. Anuarul statistic al Republicii Moldova. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2007.
6. Ушачев И. Нужны новые подходы к аграрной политике. În: АПК – экономика, управление, № 1. Москва: 2006.
7. Петриков А. В. Современная аграрная политика России: от крайнего либерализма к структурному регулированию. În: Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий, № 1. Москва: 2007.
8. Stratan A. Economia de piață și mecanismul său de funcționare. În: Agricultura Moldovei, nr. 4-5. Chișinău: 2007, p. 21-23.
9. Constituția Republicii Moldova, Chișinău, Moldpres, 1997.
10. Muravski A., Corobceanu S. ș.a. Suportul financiar acordat sectorului agrar în Republica Moldova. (East-West management Institut, USA) Chișinău: 2005, p. 111.

RATIONAL USE OF NATURAL WASTE – MEANS OF REDUCING COSTS FOR CONSTRUCTION MATERIALS

Natalia ZARISNEAC, dr., ASEM

Recenzent: Ion SÎRBU, dr. hab., prof. univ., ASEM

Prin acest articol autorul evidențiază modalitatea reducerii costurilor materialelor de construcții prin utilizarea deșeurilor naturale și din industrii prelucrătoare - extractive, și nu în ultimul rând valorificarea resurselor naturale locale din Zona de Sud a Republicii Moldova. Sunt prezentate calcule eficienței utilizării deșeurilor în procesul de producere a diferitor materiale de construcții.

Cuvinte cheie: cost, reducerea costurilor materialelor de construcții, utilizarea deșeurilor, materiale de construcții produse din deșeuri.

The accelerated development of the national economy, the complexity of relations and the cooperation between industrial branches and activities implies a deeper and more responsible purchasing and distribution process in production activities, in the sale of tangible goods.

In this regard, an important direction is the expansion and development of our own base of raw materials and energy, which will provide clear and permanent reservoir for a supply of production, will expand and diversify supply classification, will increase the flow of supply and economic relations between suppliers and consumers, running a faster rhythm and larger dimensions of the means of production movement in the economy.

It is now necessary to organize more rationally the natural potential of our country. Subsoil of the Republic of Moldova contains mineral deposits, fuel, iron and non-metals. Limited reserves of fuel (gas, oil, coal) have been explored in the south. While speaking about metal deposits, iron and its manifestation is studied more extensively (Predicted reserves are about 280 million tones) detected near com Vărăncău, the district of Soroca. Extracting is currently uneconomic. Ferrous mineral deposits are represented by granite, grit stones, chalk, limestone, clay, sand, gravel, etc. Currently there are taken under evidence 134 ferrous mineral deposits which are recovered by underground mining (48 wells of mine) or through the open method (in 86 quarry).

Following the economic transition in the 1990s, there was considerably reduced the acquisition of mineral raw materials, for some types of substances – even more than 10 times. Maximum decline of minerals exploitation was recorded in the years 1995-1998, after which the mining sector began to regenerate, with the general revival of economic activity. In 2005 the production of construction materials has increased 30% in comparison with the previous year, followed by an increase of about 20% in 2006 (diagram 1).

field. The number of biotechnology-related patents has been declining since 2000 in most countries, after a sharp increase in the late 1990s, notably owing to the more restrictive criteria applied by patent offices and the end of the wave of patenting following the decoding of the human genome [5].

The United States and Japan have a comparative advantage in biotechnology and nanotechnology patenting and in the relevant scientific fields, while the EU is the world leader in environment-related technologies (solid waste, renewable energy and motor vehicle abatement), with Germany playing a very active role. Japan is second to the EU in all three environmental technology fields. However, while patenting in renewable energy and motor vehicle abatement has been increasing rapidly since the mid-1990s, patenting in solid waste technologies has declined.

Since the early 1990s cross-border ownership of inventions has expanded from 11 to 16% of total patented inventions. International co-authorship of scientific publications increased by a factor of three between 1995 and 2007. Cross-border co-operation on inventions (share of patents with coinventors located in two or more countries) nearly doubled as a share of total inventions world wide (from less than 4% to more than 7% between 1991-93 and 2001-05). Foreign ownership of domestic inventions (patents) increased by 50% between the early 1990s and the early 2000s. It reflects the importance of multinationals' R&D labs located in a country different from that of their headquarters. EU countries interact most often with each other and are less globalised than the United States, while Japan and Korea are less internationalized overall. The surge in the internationalization of research is corroborated by multinationals' recent patterns of investment. In a majority of reporting countries, foreign affiliates' share of total expenditure on manufacturing R&D is now higher than their share in total manufacturing turnover [4].

Summarizing, we can mention that the key policy question remains how to strike an appropriate balance between providing incentives and rewards to innovators and providing access to new knowledge for users. Over the recent past the balance has been shifting more in favour of right holders, at least partly in reaction to changing conditions but also as a deliberate move towards “pro-IPR policies”.

These policies have resulted in certain achievements, such as the progress of technology transfers from universities in countries which have promoted patenting of public research results; the expansion of the biotech sector, which would have been hardly possible without patents on genetic inventions; and the multiplication of venture capital based start ups, which often rely on IPR. As the policy, legal and economic environment are still evolving, the situation in the field of IPR is not stabilized. Public debates have turned around the efficiency and distributive effects of consolidating IPR regimes. If strong IPR are needed in order to give incentives for creative activities, they should not on the other hand endow the holder with such broad rights as to block all access to new knowledge.

the Nordic countries, and emerging countries still lag far behind the OECD average. In terms of specialization, patent data show that emerging economies (India, China, Israel, Singapore) and the United States focus their innovative efforts on high-technology industries (computers, pharmaceuticals) while continental Europe concentrates on medium-high-technology industries (automobiles, chemicals). China ranks sixth world wide in terms of publications and has raised its share in triadic patents from close to zero in 1995 to 0.8% in 2007 [3].

Innovation surveys show that large firms have a greater tendency to innovate than small ones. In terms of non-technological innovation (organization, marketing), service industries are as strong as manufacturing industries, but they account for much less technological innovation. For service firms, non-technological innovation is a strong driver of performance.

The renewal of the population of businesses, through the birth and death of firms, is an indicator of the process of “creative destruction”, a major characteristic of innovation. The creation of start-ups is a manifestation of innovation and frequently reflects the emergence of new technologies and other forms of technological change. In 2003, rates of creation varied widely, from 14 to 18% (New Zealand, Germany, Canada and the United Kingdom), from 4 to 6% (Japan, Iceland, Sweden and Portugal). Destruction rates also differed and were lower than creation rates in most countries.

The patents-to-R&D ratio is an indicator of the cost of developing technology and has been fairly constant in most countries since 1995. OECD-wide, a triadic patent family corresponds to R&D expenditures of USD 8 million on average; it is USD 11 million in the United States, USD 7 million in Europe, and USD 5 million in Japan. Since 1995, the cost has decreased in the Netherlands (to USD 3 million) and in Korea (USD 6 million), but has increased in the United States (USD 9 million in 1995) [4].

Europe shows less geographical concentration of innovative activity. Technological advances and the diffusion and use of ICT have boosted economic change over the past decade. ICT has become a strategic enabler of companies' organizational and technological innovation. Certain fields deserve special scrutiny, in view of their current or expected impact on society and the economy, notably in terms of industrial innovation and applications, health and the environment. Data on S&T outputs and activities in biotechnology, nanotechnology and environmental technologies clearly reveal the differences in specialization among countries.

The United States has the most biotechnology firms (close to 2 200), followed by Japan and France (around 800 each). In most countries, biotechnology represents 2 to 6% of business R&D but the share is higher in the United States, Switzerland and Canada, and above all in some smaller countries where it exceeds 20% (Denmark, New Zealand, Iceland). In the ten reporting countries, most biotechnology firms are active in health (45%), followed by agro-food and industry-environmental applications (around 25% each). In terms of R&D expenditure as well, health is by far the most important

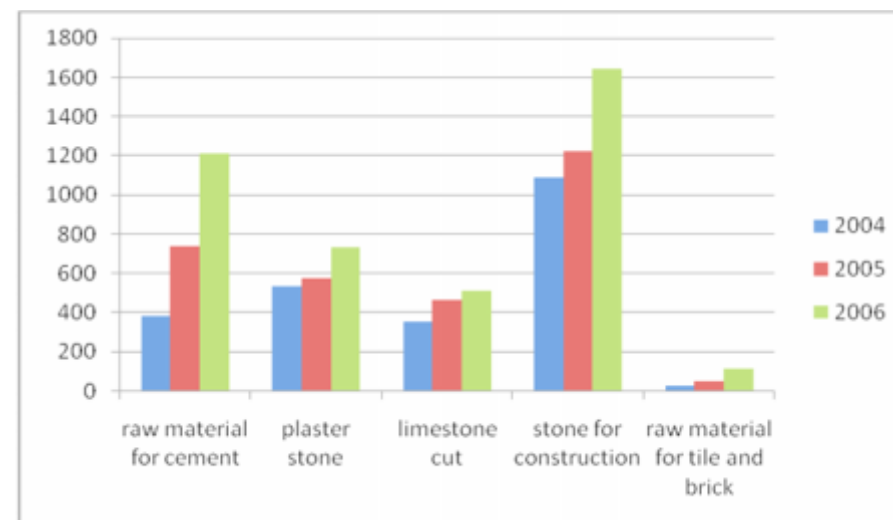

Diagram 1. The volume of main non-ferrous substances extracted in 2004-2006 in the Republic of Moldova, thousands t/thousands m³

Source: Processed by the author according to the source [4].

In the recent years, the number of enterprises dealing (legally) with the extraction of the useful mineral substances has increased significantly. Also almost in all rural areas they are extracted in small quantities for local needs, clyy, sand, gravel, stone for construction and cracked stone, without any evidence and necessary authorization. Often such kind of activities is carried out even breaking the law of environment protection. As a result of such activities soils are destroyed, the deposits and the groundwater are unpurified, this leads to earth fall and ladslides. For example the sand which is extracted almost daily form the quarries of Chiosolia Mare is used by local people for builing houses and also for commercial purposes that brings profits to the villagers, intermediaries, and to the truck drivers too. For example sand is sold at thprice of 220-300 lei for a truck „ZIL”, the same quantity being sold at the price of 1000 lei in Comrat or Ceadir-Lunga [5].

According to the national report “The state of the environment in the Republic of Moldova in 2006”, today the total area of mines constitutes about 5373 ha and for quarries it is about 1571 ha.

As in the previous years there are no fully carried works of recultivation for the lands affected by the mining. An important issue is still the use of waste production (moluze) from mines for the extraction of cut blocks of chalk, the volume of which constitutes up to 25-40% from the extracted amount. Actually there were accumulated over 107mln. m³ of moluze which is stored in the empty passages of the mines or around them. These wastes cause pollution to the agricultural lands, pastures, the forests, the rivers and to the related basins (in some cases even to the grounwaters) a

result of downpours, melting snow, and of storms.

A good manager, who is also economic and a wise, can cover firstly his needs from what is his firm supplyings, using fully and with high efficiency all the available resources. The basical concept (supported scientifically) of the parameters of the development process starts with the intensive and extensive use of raw material resources that our national economy has, in such a way that the majority of it should ensure itself from internal sources.

The technical-scientific progress contributes to the expansion of the natural resources in two directions: on the one hand – it's an extensive expansion through the means that ensure the discovery and extraction, in economic conditions, of new deposits, and on the other hand – an intensive enlargement through the deepening the processing, raising the quality of the products, reducing the consumption of specific material, all ensuring the saving of the resources.

The natural waste is a very cheap material. Unlike other counties in the Republic of Moldova the economic activity of recycling the natural waste is in a relatively in an incipient phase.

At the moment 01.01.2009 in Moldova there are officially registered and activate, with authorization of management of natural waste, only 14 enterprises which collect the fractions of waste, but these activities do not include all the villages.

It is well known that the industrial sector has a major impact on the environment through issuing pollutants in the air and water, through contamination of soil and generation of waste. The major pollution sources are: energetic enterprises (CET), mining enterprises, and those that produce cement.

The branches that require most of the energy (in Moldova) are the food industry (51%), the mining industry (26%), and the construction materials industry (18%).

The impact of the industry from the Republic of Moldova on the environment in general or on certain sectors is difficult to estimate because of insufficient primary statistical information. Diminution of the emissions of CO, NO_x, SO₂ for about 2 times in the recent 5-10 years, is a result of stopping the activity for some enterprises. The share for the largest environmental pollution has the energetic complex, followed by the sugar factories and then by the mining and construction enterprises.

The actual tendencies and the rhythms of economical development requires a larger amount of raw material and energy resources which are considered as being indispensable based on which the entire technological structure was set up.

That is why it must be taken seriously into consideration one important feature: the fact that numerous resources do not regenerate.

In this complex process we should not forget about a series of factors that can not be managed by people yet, therefore they can not be used for our benefit. According to the entropy's law, it is affirmed the general tendency of gradual degradation of the energy and substances that exist, this determines us to be more unrelenting with the earth resources, to recycle the resources of raw material and energy resources. In the

highlights the importance of reforming the management and funding of public investment in science and research, as well as public support to innovative activity in the private sector. The latter calls for an appropriate mix of direct and indirect instruments such as tax credits, direct support and well-designed public-private partnerships, support for innovative clusters and rigorous evaluation of such public support.

In view of the changing environment for innovation, it is also important to consider whether the current system of IPR rules and practices continues to stimulate innovation while allowing access to knowledge. In certain cases the abuse of the control with which IPR owners are endowed could hamper competition, fair use and the diffusion of technology. However, regardless of issues related to the flexibility of the IPR system, stronger efforts are needed to combat counterfeiting and piracy, which are serious and growing problems. Implementing reforms to foster innovation may prove difficult. Strong political leadership and efforts to develop a clear understanding by the various stakeholders of the problems and the solutions – including the costs they involve – can all help to communicate the need for reform and facilitate acceptance. Much of the rise in living standards is due to innovation [2].

Evidence suggests that innovative effort is on the rise as a share of economic activity. Investment in knowledge has grown more rapidly than investment in machinery and equipment since the mid-1990s in most OECD countries, and has surpassed the latter in a few countries such as Finland and the United States. Research & Development intensity of the economy has risen significantly in a number of smaller countries, but remains more or less unchanged in the OECD area as a whole since 1995, and important cross-country differentials remain. But intellectual assets taken as a whole, a concept seeking to aggregate measures of human capital, R&D and capacity to conduct it, patent valuations as well as intangible assets such as brand value or firm-specific knowledge are rapidly becoming the key to value creation through a number of channels. Improvements in the skill composition of labour, play an important role in productivity growth.

Studies suggest that investment in R&D is associated with high rates of return. And investments in software have also contributed significantly to business performance and economic growth, accounting for as much as one-third of the contribution of ICT (information and communications technology) capital to GDP growth since 1995 in Denmark, France, the Netherlands, Sweden and the United States. Investment in knowledge leads to S&T outputs, and in turn to new products and services and new modes of organizing business. This technological and organizational innovation determines economic performance.

The United States, Europe and Japan remain at the forefront of world science with 30, 33 and 8%, respectively, of total scientific publications; they also lead in patenting of important inventions, as measured by triadic patents (each had 30% of the total in 2007). In per capita terms, however, Switzerland takes first place, followed by

capital in BRIC countries, in particular China, this suggests that the challenge to OECD countries emanating from major emerging market economies is likely to intensify. At the same time, the emergence of these economies offers major opportunities for OECD countries, as these countries offer new markets for innovative products and provide access to a new supply of highly skilled workers [4].

Undoubtedly the capability to innovate and to bring innovation successfully to market will be a crucial determinant of the global competitiveness of nations over the coming decade. There is growing awareness among policymakers that innovative activity is the main driver of economic progress and well-being as well as a potential factor in meeting global challenges in domains such as the environment and health. Not only has innovation moved to centre-stage in economic policy making, but there is a realization that a co-ordinated, coherent, “whole-of-government” approach is required. Many countries have adopted national strategic road- maps to foster innovation and enhance its economic impact. Even countries that have generally refrained from active industrial policy in recent years now seek new ways to improve the environment for innovation in order to boost productivity and growth. The United States, for example, came forward with the “Innovate America” strategy in 2005.

The EU’s “Lisbon Agenda”, initiated in 2000, has now been updated and strengthened. In addition to the rapid advances in scientific discovery and in general-purpose technologies such as ICTs and biotechnology, the accelerating pace of innovation is being driven by globalization. These pervasive trends were picked up at the summit of the G8 at Heiligendamm in June 2007 which identified research and innovation as areas requiring high-level policy dialogue between the G8 members and major emerging economies. A shorter version of this document was submitted to the meeting of the OECD Council at Ministerial level “Innovation, Growth and Equity” held in Paris in May 2007. It provided information on how policies should be updated to address the changing relationships between innovation and national progress. At that meeting, Ministers asked the OECD to develop a broad-ranging *Innovation Strategy* to build on existing work, address remaining knowledge gaps, and provide a cross-disciplinary mutually-reinforcing package of policy elements and recommendations to boost innovation performance [5].

Today, innovation performance is a crucial determinant of competitiveness. Government policies can support innovation by continually reforming and updating the regulatory and institutional framework within which innovative activity takes place. In this context, reforms are needed to make public policy and regulatory framework more conducive to innovation in a range of policy areas from the general business environment – especially in the services, particularly in the network industries – to international trade and international investment, financial markets, labour markets, and education. Governments can also play a more direct role in fostering innovation. Public investment in science and basic research can play an important role in developing ICT and other general-purpose technologies and, hence, in enabling further innovation. This

same time it is necessary to take into account the bivalent action of the science and technique, of production technologies, which on one hand increase the speed of degradation of the available resources, the erosion of known resources. On the other hand it produces anti entropic effects of recycling of the resources, even in a converted form of it, providing benefits to man, practical use of the laws referring to material circuit in the nature.

Today there are more technologies for producing construction materials from recyclable construction waste. For example:

- ✓ From sawdust which is obtained at the enterprises that process wood through a complex process of manufacturing of wood waste (in a dry state) in the form of sawdust wooden chips may be obtained;
- ✓ 72 m² – plates for construction;
- ✓ 187,7 liters of ethyl alcohol;
- ✓ 70 kg. carbon dioxide liquid;
- ✓ 0,31 alcohol isobutyl and izo-amilin;
- ✓ 4,2 methanol;
- ✓ 225 kg. gypsum constructions;
- ✓ 0,8 pure turpentine;
- ✓ 40 kg. fodder yeast and others;
- ✓ Reed- raw material for manufacturing construction materials. It could be found in the south region of the country, but is not actually valorized;
- ✓ Plastic, glass wastes.

After analyzing statistical information that deals with additional waste to forest industry it can be noted that only 22% of the wastes are used, from the total quantity which is formed during the year 2008. If we calculate based on the information presented by the Environmental Agency, from Cahul, about auxiliary wastes to forest industry obtained on the territory of the district of Cahul, whose quantity has increased 16 tones during the period 2007-2008, using these wastes we could obtain 4575 m² plates for construction. The use of total quantity of forestry wastes formed throughout Moldova offers the opportunity to produce 316800 m² of construction plates.

Reed is considered an ecological material for the application in civil construction and for roof. Why this kind of roof was chosen? Even if it could sound stupid, there are many reasons like:

- ✓ The roof made of reed has the longest period of exploitation (while comparing it to other types of straw), it could be 50 years and even more.
- ✓ It is an ecological material which causes no allergy and does not contain bacteria.
- ✓ The roof known today is often bi-dimensional- no thicker than 3 cm. (in most of the cases it is only 0,5 cm) but the roof made of reed is the only system of protection whose thickness reaches from 25 until 35 cm.
- ✓ It is a recoverable raw material which does not require expenditures (after the harvest)

✓ It is resistant to water, easy to manipulate, a good isolator of the heat and the sound.

✓ The reed roof creates a warm and comfortable atmosphere inside the building.

✓ It keeps the warmth during the winter and the coolness during the summer.

The gathering of the reed should be done during the winter, at the beginning of December, after the first frost when the leaves fall down reducing the labor of cleaning its stem. The gathering can be organized manually and also automatically using special machines with big wheels that allow the works in the water (half a meter deep) special combine.

The Dutch standards reflect the characteristics of the reed that is used for roof so that its length should vary from 1,5 m to 1,9 m, but the best length, that assures its exploitation for a longer period of time, is 1,6 m. The diameter should be not more than 6 mm. In Germany and England where reed roofs are very up to date, the standards are not so strict – the length 2-2,2 m and the diameter not more than 8 mm. The price for 1 m² of reed roofs in Europe varies between 100 and 150 euro, for example in the Ukraine it is 60 dollars (USA), in Russia – 86-120 euro. There are produced plates from reed, which serve as walls for inside divisions, for isolation of the walls, for creating a decorative aspect of the house.

If we compare reed roofs with other types of roofs which are currently used in constructions, there can be outlined important advantages for the first ones. The roofs from slate- are produced from asbestos, which is extremely dangerous for health because it causes cancer. The metal roofs that had conquered the market of roof materials in Moldova influence the health of heart, through the electromagnetic fields they attract.

Many enterprises that process wood use sawdust and other types of wastes obtained from wood in the form of fuel. For our country which is importing fuel and energy it is a solution to minimize the expenditures of maintenance, but it is necessary to do an analysis, if the efficiency will increase in case if sawdust is used in the production process of construction materials. In order to do this; first of all it is necessary to compare the price of materials produced through the suggested technology. It depends of: the price of sawdust, electricity, steam, water, work resources.

In case if these are produced by adding components then rate of expenditures refers to material expenditures.

For example for the production of arbolyte – items of expenditures include:

* Material expenses, 30-45%;

* Wage expenditures and additions 9-42%;

* The expenditures of the enterprises and damping 12-42%.

The higher balance in material expenditures belongs to cement 60% and sawdust 30%.

matters, the rapid evolution of digital technologies and the arrival of the internet, new business models and open access arrangements have upset the dynamics within existing intellectual property industries. Such a change, in turn, has resulted in the formation of new, and sometimes unexpected, allies in the intellectual property arena. Most recently, the uncertainty brought about by the economic crisis has aggravated concerns on both sides of the intellectual property debate. While tension between developed and less-developed countries is already high, the crisis has created many serious domestic problems that make political compromises difficult to strike at the international level. Corporate downsizing has also led to a significant reduction in investment in research and development, although the changing economic structure does open up new opportunities for entrepreneurs, innovators, consultants, start-ups and other newcomers.

The intellectual property system is at a crossroads. The increasingly complex, and at times incoherent, international legal order is governing the protection and enforcement of intellectual property rights. Many high-income developing countries are now approaching a crossover point at which they switch over to the more promising side of the intellectual property divide – the proverbial gap between those who benefit from the existing intellectual property system and those who do not. This crossover process is likely to have significant implications for the future development of the intellectual property system.

The average R&D intensity of affiliates under foreign control is higher than the R&D intensity of domestically controlled firms in most countries. This is the case in Japan, Sweden, the United States and the United Kingdom and confirms the increasingly global dispersion of R&D activities as they move closer to markets and to sources of knowledge (poles of excellence).

International flows of technology, as reflected in the technology balance of payments, nearly doubled in the OECD area between 1995 and 2007, and their share of GDP increased from 0.32% to 0.52%. Japan has experienced the fastest growth and has almost caught up with the United States, where flows have remained nearly constant, while the EU had by far the largest, and rapidly increasing, flows.

Major emerging market economies are no longer simply low value- added producers but are adding their weight to the creation and commercialization of innovative products, processes and services. Trade data on the four most significant economies (Brazil, Russia, India and China; “BRIC”) show that these have become more active in higher technology industries over the past decade. Between 1996 and 2007 the share of high technology goods has doubled to reach about 30 percent of total trade (exports plus imports) in manufactured goods by the BRIC countries. It should be noted that most of this rise is accounted for by China. Most of China’s exports of high-tech products is due to foreign firms, however, that use China as a location for some elements of their overall production network. When seen against the background of increasing focus and capabilities in innovation, expansion of R&D and rising human

the globalisation of scientific and technological activities, including research.

Performanța inovației reprezintă un determinant cheie al competitivității. Politicile guvernamentale pot susține inovația prin reformarea și actualizarea continuă a cadrului de reglementare și a celui instituțional, în care se desfășoară activitatea de inovație. Recent a avut loc o creștere semnificativă a activităților științifice și tehnologice, inclusiv a celor de cercetare.

Cuvinte cheie: *internationalization, globalization, investment flow, intellectual property system, innovation performance, global competitiveness.*

The internationalisation and globalization of economic activity – trade, investment, technology trade – is trending upwards. Investment flows, notably portfolio investment, increased rapidly in 2003-09 and represented the equivalent of 12% of GDP. Trade in goods represented 19% of GDP in 2001-08, while trade in services represented about 5%, a significant increase over the early 1990s. Foreign direct investment has progressed steadily in most countries since the mid-1990s. It represents a greater share of GDP in the United Kingdom and in France than in Germany, the United States and Japan. In the manufacturing sector firms under foreign control represent between 3% (Japan) and 75% (Ireland) of total turnover. In all countries they have a smaller share in employment than in turnover, as they are more capital-intensive than firms under domestic control, and their share in exports is higher as they usually serve the international more than the local market.

There has recently been a sharp rise in the globalization of scientific and technological activities, including research. Innovation has increasingly become a collaborative endeavour on a global scale, it has taken new non-technological forms, and it diffuses more rapidly because of new information technologies. The advent of global value chains, differences in R&D costs, increased flexibility in handling cross-border R&D projects (owing to ICT), and major policy changes (such as stronger intellectual property rights or the tax treatment of R&D) have all favoured this trend. Helping to drive this phenomenon are the creation of alliances (to obtain synergies and complementarities) and the search for new knowledge competencies [1].

The globalization of value chains, which divides production processes up among different countries, is an important aspect of globalization. It is reflected in the growing international trade of intermediates, which represented in 2008 between 20% and 30% of total imports in most OECD countries. The weight of imported inputs in exports is greater in basic industries (which import primary goods and export transformed goods) and in ICT-related industries, in which the design and manufacturing of sophisticated components is often separated from the less technology-intensive assembly process. China is the most notable example of the growth in the level of import content of exports (30% in 2008).

The share of intra-firm trade in these transactions remains prominent in countries such as the United States and the Netherlands, where intra-firm exports continue to represent around 50% of total exports of manufacturing affiliates under foreign control. Some also view the globalization process with great fear and discomfort. To complicate

The expenditure could be reduced if there will be used cement of higher quality, plaster used in the construction.

In case if the auxiliary substances are not included, these expenditures are increased by the raise of the level of complexity of technologic process that attracts the expenses for steam, electricity, and in the same time, the general expenses of the enterprises and the wage costs of employees.

For example for the production of vibrolite items of expenditure include:

- * Material expenses from the production cost: electricity and steam 30%;
- * Wages and general expenses 50%.

It should not be forgotten that the production costs are influenced by the production capacity. A solution of reducing the costs for building materials, made up from natural waste, can be – to increase the level of mechanization of the production process in such a way that we could reach the complete automation and the expenditures of the enterprise (which, sometimes, constitute 80% from the production cost).

Another factor of increasing the efficiency of the production process- represents the out-put of the use of the equipment, devices.

The sawdust can be used in thermal power plant, in production of PAL, even in constructions. PAL stands for Agglomerated Wooden Plates. This construction material which is also used for furniture was achieved in 1930 as a result of the needs of construction market. PAL is produced from small wooden particles mixed up with glue and then pressed in the form of plate. It can be dried in cool a place, or at a high temperature. The ulterior finishing is done with veneer and melamine. The edges of PAL can be finished with ABS. The advantage is that in the building materials industry it is won from the productivity. Also the price of the production, of these PAL plates, is lower then the price of the traditional wood manufacturing. Even if the sawdust may have different utilizations, from which the contractors could have income, few of them are interested in this, the majority preferring to throw it or to sell to individuals. Considering that in present almost 90% of the furniture is made of PAL, it seems that the best utilization of the sawdust could be for this product, but it can be used as fuel in the form of lighters for sawdust for thermal power plants. But, there are technologies, which allow the utilization of the sawdust, also the waste from plastic materials and worn tire, in the in the production of construction materials – bricks, plates for the roof, walls for interior departments, floors, and interior and exterior plates. But with all the prospects of using the sawdust as a raw material for various products or for obtaining energy from it through lightering, the reality remains still unchanged.

A dominant tendency which is manifested in the actual stage, in the domain of efficient utilization of material resources, is represented by radical mutation that occurs in the consumption structure, through supported promotion of the materials that replace the classical ones that are in need and expensive. In such a way it is restricted the consumption area of traditional materials, which are provided with a better use, and, in

the same time new materials with almost the same, equal or even superior characteristics are promoted. For example the use of plastic materials represents an important source of raw materials, determined by the multitude of advantages it offers:

- ✓ The specific small weight, between 0,9-1,5 g/cm³, in comparison with the aluminum of 2,69 g/cm³, glass 2,4-3 g/cm³;
- ✓ The productive utilization coefficient of plastic raises to 0,9-0,99;
- ✓ 1 ton of plastic material can replace about 3-3,6 t of ferrous metals, about 4-5 t of non ferrous metals, or about 500 m² of parquet, in form of plates for floor.

Today there exist revolutionary ideas that allow reducing the cost for production of building materials, through the utilization of the plastic material wastes, which after the production process will be a viable construction material, from a mixture of plastic wastes and the cellulose resulted from different technologic processes. Before being mixed up, the cellulose and plastic materials support a breaking up operation, followed by crushing. There is a special binder that is part of the composition of this special material, the mixture that can be subjected to further heat treatments and under the pressure. Depending on types of plastic material and cellulose used to obtain the mixture, it should be subjected to different values of temperature, within the range 137-260°C. While referring to the mixture obtained in the coolness, it should be added an additional binder to the principal ingredients, for example wax, that will facilitate the solidification of the material. Panels manufactured in this way, can be used as materials for thermal isolations, or like reinforcement pieces for different item of construction in combination with metallic materials or fiber glass. Moreover, the obtained material on the basis of mixture of plastic and pulp may be used as fuel.

In order to launch the recycling process of plastic wastes, it is necessary to carry out investments, not only at the level of the enterprise, but, in addition, for example – in order to reduce the procurement expenses of plastic material a solution could be the installation of special baskets in the houses' yards (table 1).

Table 1

Necessary investments for recycling the plastic wastes

	COSTS OF LAUNCHING	SALES PLANNED/ in a month
1.	The mill that grinds the wastes 17000 euro	
2.	Special machine for the transportation of the bales with wastes – 3500 euro	1,5 tons flakes of wastes type PVC – 15000 euro
3.	Trucks for carriage of wastes from producers – 12500 euro	0,5 tons flakes of was type PET – 2500 lei
4.	Rent for storage space for a month – 1000 euro	
5.	Equipment of weighing, transport and handling of the wastes – 500 euro	
	Total – 45000 euro	Total – 17500

Source: Elaborated by author.

Изучая особенности современной социальной политики в Молдове и опыт иностранных государств в данной области, наше государство сделало выбор идти по пути европейской интеграции в социальной политике. Учитывать опыт европейских государств в данной сфере, что придаёт оптимизм и надежду на улучшение в этой сфере. К сожалению, все нарастающий дефицит финансовых средств в госбюджете не позволяет обеспечить полное финансирование всех предложенных программ в соответствии с требованиями времени.

Итак, подводя итоги, можно сказать, что на сегодняшний день в Молдове положение молодёжи пока оставляет желать лучшего, хотя нельзя отрицать и тот факт, что государство пытается изменить эту ситуацию посредством различных мероприятий, проводимых в рамках социальной политики. Главная задача последней состоит в гармонизации общественных отношений путем выработки и осуществления организационно-экономических, научно-технических и нравственно-правовых мер регулирования общественных отношений. Выработка и претворение этих мер в жизнь должны обеспечить эффективность социальной политики, а, значит, и рост благосостояния молодых граждан, социальной справедливости в целом.

Библиография:

1. Отчет о социологическом опросе 800 студентов колледжей и проф. школ мун. Кишинэу, май 2009г.
2. Социальная работа: теория и практика: Учеб. Пособие / Отв. ред. д.и.н., проф. Холостова Е.И., д. и. н. Сорвина А.С.. Москва: ИНФРА-М, 2004. 427 с.
3. Lege nr. 25 din 03.02.2009 privind aprobarea Strategiei Naționale pentru tineret pe anii 2009-2013. În: Monitorul Oficial nr. 68 din 07.04.2009, art. 192.
4. Официальные данные Национального Бюро Статистики Молдовы, www.statistica.md

**GLOBALIZATION AND INNOVATION,
THE INTELLECTUAL PROPERTY SYSTEM**

Victor HARCENCO, drd., ASEM

Reviewer: Maia PISANIUC, dr., conf. univ., ASEM

Innovation performance is a crucial determinant of competitiveness. Government policies can support innovation by continually reforming and updating the regulatory and institutional framework within which innovative activity takes place. There has recently been a sharp rise in

социальной молодёжной политики. Социология образования по-прежнему нацелена на изучение проблем общего образования, на ценностные ориентации родителей и подростков, на их адаптацию к внедрению новых форм образования, и т.п. Ведь окончание общеобразовательной школы оказывается для молодого человека одновременно и началом выбора будущего жизненного пути, профессии, рода занятий. Статистические данные нашей страны отмечают, что в 2009г. систему общего образования покинули 81,8 тысяч учащихся (11,5%) и вовсе не по причине окончания учебного заведения (возраст опрошенных составил 15-18 лет). По опросам социологов, среди основных причин молодые люди назвали: желание работать (29%); затруднения в финансировании учёбы (20%); личные/семейные проблемы (15%); проблемы в учёбе (14%); уехали работать за границу (12%) [4]. Среди отмеченных причин особое место занимают, как видим, экономические проблемы.

Важно отметить, что процент учащихся на контрактной основе в колледжах (2009г.) составил 47,1%, в то время как в ВУЗах их численность достигает 76,2% [4]. Таким образом, обучение в ВУЗах приобретает тенденцию к коммерциализации, что особенно осложняется переходом к новой Болонской системе образования.

В Молдове трудоустройство будущих специалистов становится чрезвычайно острой проблемой. По данным социологических исследований лишь 14% выпускников вузов находят работу по специальности. И проблема не только в кризисе, в стране формируется структурная безработица. Например, по специальностям из общего числа выпускников высшего образования PreBologna преобладали следующие виды: экономика (28,6%) и право (27,3%) [4]. Остаётся только прогнозировать где такое количество юристов и экономистов найдут себе работу, нуждается ли рынок труда в таком количестве специалистов? Анализ данных Бюро по трудоустройству показывает, что в ближайшем будущем такие специалисты не будут востребованы. Безусловно, профессиональное образование поможет более успешно адаптироваться и быть конкурентоспособным на рынке труда, но выбор профессии, определение сферы занятости для молодого поколения должно иметь четкие и ясные перспективы, связанные с социально-экономической ситуацией в стране. Скорейший выход из кризиса поможет не только решить многие экономические проблемы общества, но, не менее важно, наметить перспективы для молодежи. А пока на вопрос: «Ощущаете ли Вы поддержку государства в решении молодёжных проблем в трудоустройстве?» 65% респондентов ответили «нет», т.е. молодые люди в выборе своей будущей профессии и работы полностью могут рассчитывать только на себя [1]. Именно поэтому сегодня в «Национальной стратегии для молодёжи» должно уделяться больше внимания улучшению доступа молодёжи к образованию и созданию соответствия профобразования и спроса на рынке труда, обеспечению жильем, социальной защите и т. д.

A particularly important instrument for analysis degree on the use of the raw materials its finding into finished products is flow scheme of the technological activity; This instrument will enable to outline, at every stage of processing, the volume of material resources entered, the volume of finished products or intermediary results, as well as the volume of loss, processing wastes, secondary products which can not be found therefore in the resulting finished product.

The pursuit on the entire technological chain gives the possibility of carrying calculations of synthesis, through extrapolation, being possible to establish direct relations between the efficiency of raw material entered and the final consumption. The industry is the largest producer and consumer of wastes, in the same time. Recovery and the reintroduction of the wastes in the economic circulation influences significantly the way the economic processes in this domain are carried out, with direct influence on the level of production expenditures, and indirectly- on the production price.

In the glass industry by using a tonne of shards it is renounced at the supplying and processing of 738 kg. of quartzite sand, 231 kg. of sodium hydroxide, 140 kg. limestone, and 70 feldspar, materials that have consumed energy in the extractive production and the electrolytic processes of chemical industry.

Fragments of glass represent the basic raw material for glass manufacturing technology, constituting up to 60 percent of the mixture of raw materials.

The use of the fragment of glass diminishes the pollution of the environment, particularly with carbon dioxide, lowering the quantity of the energy resources needed, particularly of natural gas.

Glass factories in the country always face the problem of insufficiency of shards of glass, which happens due to export of wine and food packed in glass. The quantities of shards of glass collected from individuals and legal persons who live in Moldova do not satisfy the needs of glass factories. At the moment, our factories utilize up to 30 percent of shards, fact that is linked to the insufficiency of shards.

In order to confirm the reported above, it is presented in the table below, a broad analysis on procurement and collection of shards during the period 2005-2007 (5 months).

According to the analysis, in the existing work system, the deficit of shards constitutes approximately 5000 tons annually, in case of working with the system of 60% – it is about 18000 tons annually.

Table 2

The procurement and collection of shards for the period 2005-2007, tons

Name	2005	2006	(5months)
The procured shards, included:	14940	15513	3101
Internal market	10145	8894	3035
<i>For import</i>	4795	6619	66

Source: Processed by the author according to the source [4].

A calculation above refers the case of a melting furnace with the average capacity of 175 tons of glass daily. The necessary amount of shards grows in proportion to the number of furnaces. Glass wastes may constitute the raw material for the manufacturing of some construction elements of architectural blocks type, tiles and brick, which after being produced will have the appearance of rock, but also having the characteristics of the glass. The technological process includes the method of treatment the surfaces in order to improve the mechanical characteristics, to obtain decorative effects, depending on the colors and granulation of the glass.

Other prefabricated, for constructions obtained from rock dust and resins are in the form of bricks, tiles, etc. Dust obtained as a result of the process of cutting the natural rocks and resins is subjected to very high temperatures from which construction materials are obtained. The final product is characterized by resistance and durability.

Finally it can be mentioned that natural wastes represent a reserve of raw material for various industries, so it is the time when they should be valued at the appropriate level.

Библиография:

1. INCDPM – ICIM București. Studiul privind metode și tehnicile de gestionare a deșeurilor.
2. Technological chips. ГОСТ – 15815-83.
3. Анализ эффективности технологий переработки типовых отходов, создающих одинаковые проблемы во всех регионах, и рекомендаций по их внедрению. Мытищи: 2000, с. 75.
4. Starea mediului în Republica Moldova în anul 2006: (raport național) / Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale ale Republicii Moldova, Academiei de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. Chișinău: 2007, p. 103.
5. Cotidian Național. 2007, 22 octombrie, Nr. 144.

НЕКОТОРЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ОЦЕНКИ ГУДВИЛЛА И ДОЛИ МЕНЬШИНСТВА В КОНТЕКСТЕ ПОЛОЖЕНИЙ МСФО

Ирина ГОЛОЧАЛОВА, д-р., конф. унив., ASEM

Рецензент: Василий БУКУР, д-р. хаб., проф. унив., ASEM

Users of the financial statements of a parent enterprise need information about the financial position, results of operations, and changes in financial position of the group as a whole. IFRS 3 “Business combination” prescribes accounting treatment for business combinations with focus on the accounting treatment at the date of acquisition. This treatment included: calculation of goodwill; evaluation of minority interest. Any minority interest should be stated at the minority’s proportion of their fair values.

семьи. При всех изменениях общества неизменно остаются следующие специфические функции семьи – репродуктивная функция и функция социализации детей. Социализация, то есть передача молодому поколению установленных в обществе образцов поведения и способов деятельности, является одной из наиболее важных функций семьи, помогающая ему лучше интегрироваться в общество, что является также и одной из задач молодежной политики. В процессе социализации активное участие принимают как общество, так и сама личность. Общество осуществляет своё воздействие через деятельность институтов социализации (семья, образование, религия, политика, экономика...) и социального контроля, которые задают общее направление на желаемый результат. Индивид, в свою очередь, включаясь в систему социальных норм и ценностей формирует свою картину мира и собственную структуру ценностей и ценностных ориентаций. Таким образом, посредством социализации общество достигает цели сохранения существующих ценностей, культуры в целом, а также их воспроизводство и потенциальное свое развитие в перспективе смены поколений.

Семья, как показывают социологические исследования, также переживает период кризиса. Он обусловлен многими причинами: падением жизненного уровня населения, отсутствием рабочих мест, трудностью получения жилья, высоким уровнем миграции и т.п. Все это оказывает влияние на формирование, развитие и становление новых семей. Так, например, в 2008 году было зарегистрировано браков на 9,1% меньше, чем в предыдущем, а из общего числа расторгнутых браков 29,7% составили семьи с несовершеннолетними детьми. Если учесть количество детей оставленных после разводов с одним родителем и рожденных вне брака, то в неполных семьях будут еще воспитываться около 14 тысяч детей [4]. Такой рост неполных семей всего лишь за год безусловно требует самого пристального исследования и принятия особых мер в семейной политике страны. Пока же 68,8% опрошенных молодых семей отмечают, что государство не оказывает поддержки в решении их проблем [1].

За последние четыре года из республики эмигрировало больше человек, чем иммигрировало, и среди эмигрантов больше женщин. Согласно официальным данным Министерства Информационного развития, в 2008 году эмигрировало 6988 человек. Среди уехавших из страны большинство составляют молодые люди в возрасте 20-29 лет и 30-39 лет, в основном с общим средним образованием. Эмигрантов с высшим образованием – менее 15% [4]. В результате таких демографических и миграционных процессов в обществе (смертность, развод, рождаемость вне брака и т.д.), возникают неполные и «дистантные» семьи, брошенные дети и дети-сироты. Подрастающему поколению создается неблагоприятная обстановка для роста и развития что, соответственно, оказывает негативное воздействие на общество, в целом.

Институт образования также имеет огромное значение в реализации

Так как молодёжь представляет собой социально-демографический слой населения довольно разнообразный по своему составу (возрасту, полу, сфере занятости и т.д.), его условно, по виду основной деятельности, можно разделить на две категории: учащаяся и работающая молодёжь. Нам это поможет определить основные виды проблем занимающих их в определённый промежуток времени.

Проблемы учащихся подростков и молодёжи, желающих продолжить обучение, связаны с выбором специальности (профориентацией), выбором учебного заведения, выбором формы обучения (дневной либо заочной), возможностью поступить на бюджет либо оплатить контракт (что чаще всего зависит от предыдущей успеваемости в школе и от экономического положения семьи), возможностью получения места в общежитии (либо возможностью оплатить отдельное проживание) и т.п. Как видим, в значительной степени эти проблемы носят личностный характер, т.е. молодые люди способны решить их самостоятельно или с незначительной помощью близких.

Проблемы работающей молодёжи связаны более всего с поиском подходящей работы по специальности, возможностью финансового самообеспечения, созданием собственной семьи и воспитанием детей (проблемы молодой семьи), с приобретением жилья, укреплением здоровья, справедливой оценкой результатов труда, проведением активного отдыха и др. Здесь, как видим, проблемы обусловлены успешной реализацией политики в социальной сфере.

Решение перечисленных проблем зависит, прежде всего, с одной стороны, от личности и способностей самого молодого человека, его/её умения ориентироваться на рынке труда, а также от его/её родительской семьи, оказывающей помощь в начале пути. С другой стороны – от социально-экономической обстановки в стране и от ее молодёжной политики.

Реализация молодёжной политики происходит посредством различных институтов, например института семьи, института образования, института религии, неправительственных организаций, неформальных культурных объединений, движений и т.д. Основной, общей функцией любого социального института является удовлетворение социальных потребностей, ради которых он был создан и существует. При этом в их деятельности происходит взаимное дополнение в решении различных проблем. Например, институт семьи и институт образования в процессе воспитания молодого поколения взаимодополняют друг друга и помогают ему достичь определенного уровня развития. На более высоком уровне, государство осуществляет интеграционно-координирующую деятельность всех подсистем общества посредством чёткого планирования, организации деятельности органов управления и контроля результатов их деятельности.

Из всех социальных институтов социологи особо выделяют институт

However, modern wording IFRS 3 recommend the second variant of evaluation of minority interest – of the fair values of common stocks. For the purposes of use in Republic Moldova this variants they looking in the article “Something problems of methodology of evaluation goodwill and of minority interest on the accounting treatment according to IFRS”.

Ключевые слова: идентифицируемые чистые активы, справедливая стоимость, концепция собственности, концепция предприятия, гудвилл, доля миноритарных акционеров, база оценки, консолидация.

Вступление в силу с 1 января 2008 года нового **ЗАКОНА О БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ №113 – XVI от 27 апреля 2007 года** означает конвергенцию (или перехода международные стандарты бухгалтерского учета (МСБУ – IAS) и финансовой отчетности (МСФО – IFRS)) национальной системы бухгалтерского учета.

В соответствии с положениями **ЗАКОНА О БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ** и **ПОСТАНОВЛЕНИЯ о применении международных стандартов финансовой отчетности на территории Республики Молдова № 238 от 28 февраля 2008 года**, согласно которому субъекты публичного интереса обязаны применять **IFRS 1 “Принятие международных стандартов финансовой отчетности впервые”** начиная с 1 января 2009 года, разработаны и введены в действие (17 сентября 2009 года) **Методологические рекомендации по переходу от Национальных стандартов бухгалтерского учета к Международным стандартам финансовой отчетности**, в которых представлен перечень действующих **IFRS** на территории Республики Молдова, начиная с 1 января 2009 года.

Для исполнения требований законодательства необходимо не только последовательное изучение особенностей **IFRS**, методов и правил учета, рекомендуемых в них, но и методологическую составляющую международной системы бухгалтерского учета, положенную в основу ее стандартизации. На наш взгляд, одним из наиболее важных международных стандартов является **IFRS 3 “Объединения предприятий”**. Этот стандарт можно охарактеризовать как индикатор международной системы бухгалтерского учета, так как:

- ✓ в нем определены не только порядок оценки отдельных элементов консолидированной финансовой отчетности таких, как гудвилл и доля меньшинства, но и процесс ее подготовки;
- ✓ его поступательное движение обусловлено совершенствованием методологической составляющей положенной в его основу;
- ✓ в содержании этого стандарта проявляется характерная особенность международных стандартов – взаимосвязь и взаимозависимость.

Рассмотрим последовательно первые две составляющие данной характеристики. В соответствии с содержанием **IFRS 3** (от 31 марта 2004г.), гудвилл определяется как разница между стоимостью покупки при объединении компаний и долей приобретающей стороны в чистой справедливой стоимости

идентифицируемых активов, обязательств и условных обязательств, то есть, для признания и оценки гудвилла необходимо принимать во внимание следующее:

- гудвилл возникает только в момент приобретения доли участия;
- справедливая стоимость чистых активов инвестируемой компании может отличаться от их балансовой стоимости.

Международная нормативная база дает такое определение гудвиллу*: “это будущие экономические выгоды, возникающие в связи с активами, которые не могут быть индивидуально идентифицированы и отдельно признаны”. Так как сумма, уплаченная за чистые активы (ЧА) не совпадает со стоимостью приобретенных чистых активов, возникает разница (переплата/скидка с цены), и задачей учета является отражение этой разницы, разложенной на составляющие ее компоненты. После идентификации компонентов разницы возникшей при приобретении остается не разложенная сумма, которая и будет представлять собой гудвилл. Согласно определению расчет стоимости гудвилла осуществляется по формуле:

$$\text{Гудвилл} = \text{Стоимость покупки} - \text{Идентифицируемые ЧА} \quad (1)$$

Если имеет место частичное приобретение компании (менее 100%), то гудвилл будет рассчитываться по формуле:

$$\text{Гудвилл} = \text{Стоимость покупки} - \text{Доля маж. акц. идентифицируемых ЧА} \quad (2)$$

В этом случае появляется доля меньшинства. Доля меньшинства (ДМ) – это часть чистых активов инвестируемой компании, которой компания – инвестор не владеет, то есть – это доля акционеров, которые не являются держателями контрольного пакета акций. (Понятие “доля меньшинства” связано с принципом консолидации на основе правовой формы. Модель на основе юридических и договорных прав или экономического контроля допускает ситуации, когда на долю меньшинства приходится более половины акций инвестируемой компании. При этой модели используется понятие “доля неконтролируемых активов”). Расчет доли меньшинства производится по формуле:

$$\text{Доля меньшинства} = \text{Доля мин. акц. идентифицируемых ЧА}. \quad (3)$$

Эти формулы носят общий характер и не раскрывают методологию, являющуюся основой принятой формулы расчета. Известно, что гудвилл и доля меньшинства – это основные элементы консолидированной отчетности, подготовка и составление которой зависит от принятой концепции консолидации: концепции предприятия (хозяйственной обособленности), концепции собственности (доли материнской компании).

* Следует отметить, что данное определение гудвилла основано на расчетном подходе и раскрывает только его техническое содержание, и не имеет отношение к его экономическому содержанию.

адаптировано в новых условиях экономики и политики, как подготовлено к выполнению социальных ролей, во многом зависит наше будущее.

Формирование поколения проходит в социальной среде, в которой тесно взаимодействуют ценностные ориентации молодежи (идеалы, цели, нормы, ценности и т.п.), а также условия и возможности их реализации в обществе, т.е. внешняя среда. На ее формирование значительное влияние оказывает социальная политика государства.

Социальная политика – это составная часть внутренней политики, воплощенная в социальных программах и практике, и регулирующая отношения в обществе в интересах основных социальных групп населения. Содержание социальной политики, ее цели и задачи раскрываются в системе функций – относительно самостоятельных, но тесно связанных видов политической деятельности. Важнейшими из них являются:

- выражение, защита, согласование интересов социальных групп и слоев общества, отдельных его членов;
- оптимальное разрешение общественных противоречий в социальной сфере, осуществление «диалога» между гражданами и государством;
- интеграция различных слоев населения, гармонизация их интересов, поддержание целостной общественной системы, стабильности и порядка;
- прогностическая;
- социальная защита населения;
- управление социальными процессами и др. [2, с. 80].

С помощью этих функций обеспечивается главная задача социальной политики – гармонизация общественных отношений, осуществляется управление социальным развитием общества.

Молодежная политика Республики Молдова реализуется посредством различных технологий, наиболее известными и эффективными из которых являются разработка и реализация специальных социальных программ по решению специфических проблем общественного развития, а также формированием специальной законодательной базы в данной сфере. Например, для реализации общих целей поставленных в «Национальной стратегии для молодежи», выделяются несколько приоритетных направлений плана работы: обеспечение доступа молодежи к образованию и информации; развитие служб здравоохранения и социальной защиты молодежи (в том числе и поддержка молодой семьи); обеспечение экономических возможностей роста молодежи (поддержка бизнеса, расширение возможностей трудоустройства, развитие профессиональных качеств молодежи в соответствии со спросом на рынке труда и т.д.); участие молодежи в общественной деятельности и продвижение активной гражданской позиции; консолидация институциональных полномочий в сфере молодежи [2].

Bibliography:

1. Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their member states, on one side, and, Republic of Moldova on the other side, adopted on 28.11.1994 in Bruxelles, ratified through the Parliament Decision Nr. 627-XIII from 03.11.1995.
2. <http://lex.justice.md>
3. <http://www.ccrm.md/md/rapoarte/>

РОЛЬ СОЦИАЛЬНЫХ ИНСТИТУТОВ В РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНОЙ МОЛОДЁЖНОЙ ПОЛИТИКИ В РМ

Татьяна КОЛОС, *дрд., АНМ*

Рецензент: Андрей ТИМУШ, *ч. к. АНМ*

In the article is studied the role of various social institutes in the realization of social youth policy. The special emphasis is put on the role of the institutes of family and education that mirrors different problems of youth in the Republic of Moldova.

In articol este studiat rolul diferitor instituțiilor sociale în realizarea politicilor sociale de tineret. Este acordată atenție rolului instituțiilor sociale de familie și educație, care reflectă diferite probleme sociale ale tineretului în Republica Moldova.

Ключевые слова: социальные институты, социальная политика молодёжи, социальные проблемы молодёжи.

В период коренных социально-экономических и политических реформ, который переживает наша страна, в обществе возникает много проблем. Часто они обусловлены сложностью и особенностями социальных практик в реализации внутренней и внешней политики в стране или диалектическими противоречиями развития общества, в целом. Затянувшийся социальный кризис в Молдове, охватил практически все сферы жизни общества и значительно изменил систему социальных ценностей людей, образ жизни многих социальных групп. Так, например, социологические исследования, проведенные в стране, показывают, что самыми недостаточно социально защищенными слоями в обществе сегодня стали пенсионеры и молодёжь [1, 13].

Социальные проблемы молодого поколения вызывают особое беспокойство, т. к. они не дают возможности юношам и девушкам реализовать свои жизненные планы, достигнуть высокого уровня саморазвития, внести достойный вклад в развитие страны. А ведь именно молодое поколение в ближайшем будущем войдет в экономические, политические и др. институты государства, возьмет бразды правления страной. И от того, как оно будет

Концепция предприятия (хозяйственной обособленности) рассматривает группу компаний как единое экономическое образование и различие между инвесторами (акционерами) не проводится. Этот метод основан на учете ресурсов, контролируемых компанией, и рассматривает собственников этих ресурсов и их права в качестве вторичного фактора. В связи с этим, исключаются различия в порядке учета инвесторов мажоритарных или миноритарных и все операции между ними учитываются как операции группы. **Концепция собственности** предполагает составление отчетности для информирования акционеров компании и подчеркивает значение собственности основанной на контрольном пакете акций. Доля миноритарных акционеров (доля меньшинства) определяется как соответствующая часть чистых идентифицируемых активов инвестируемой компании. В этом случае, представление финансовой отчетности не является значимой для доли меньшинства. Указанная доля может быть отражена либо как квазиобязательство (метод полной консолидации), либо путем полного ее исключения из финансовой отчетности группы (промежуточная консолидация).

В соответствии с **концепцией предприятия** для цели консолидации финансовой отчетности во внимание принимается стоимость приобретения доли участия, пропорционально которой определяется стоимость всей компании. Гудвилл рассчитывается для инвестируемой компании в целом. В соответствии с **концепцией собственности** при расчете гудвилла принимается во внимание затраты на приобретение доли участия и справедливая стоимость чистых активов, тогда как для оценки доли меньшинства используется остаточная (балансовая) стоимость чистых активов инвестируемой компании. В этом случае используются две разные базы оценки. Это является серьезным недостатком, так как использование этого подхода при составлении консолидированной отчетности приводит к нарушению принципа сравнимости информации.

Для устранения этого недостатка разработан промежуточный вариант – подход с позиции расширения материнской компании, который исключает использование смешанной основы оценки и все чистые идентифицируемые активы оцениваются по справедливой стоимости. Эта сумма распределяется между держателями контрольного пакета акций и долей меньшинства. Гудвилл признается только для доли участия.

Такой же порядок оценки принят и при пропорциональной консолидации, при этом доля меньшинства во внимание не принимается и в отчетности не отражается. Итак, международная практика выработала четыре подхода расчета гудвилла и доли меньшинства в рамках концепций консолидации.

Зависимость оценки гудвилла и доли меньшинства от принятой концепции консолидации представим в виде следующей схемы (рис. 1).

agricultural sector. The Law nr. 311 from 26.10.2006 cancelled some obligations, the delay increases and sanctions of the State Enterprise “Moldtranselectro”, as well as the penalties and interest related to the credits obtained on the basis of additional agreements concluded with the Ministry of Finance. Through the Law nr. 319 from 15.12.2005 the debts of cereal enterprises in a total sum of 62,2 mln. MDL were cancelled. And the Law nr. 2 from 02.02.2009 cancelled interests, penalties and additional interest (fund of risk) in the total sum of 23.622.486 mln. MDL, calculated to enterprises from the food-agricultural sector. It is necessary to mention that not all of the government intentions were materialized through state aid granting. This is the case of the Government Decision Nr.1045 from 21.09.2007 for the approval of draft law regarding the improvement of economic-financial situation of the Leasing Company “Tehagroleasing” Ltd through cancellation of some obligations. The Parliament of the Republic of Moldova never adopted the Law on the improvement of economic-financial situation of “Tehagroleasing” Ltd.

Through the cancellation of debts, financial support was offered to enterprises from the cultural and scientific field. Thus, through the Law nr. 290 from 20.12.2007 some enterprises from scientific and innovation fields in the agricultural sector were absolved of a debt equal to 981,3 mln. USD. And through the Law Nr. 267 from 28.10.2005 the sum of penalties and sanctions equal to 1453,2 mln. MDL applied to the theatre - concert organizations, was cancelled.

It is necessary to mention that in the given table it was not included the cancellation of debts toward the state budget and the budget of social insurance done on the basis of the Law nr. 111 from 27.04.2007 in total sum of 1.928.100 thousands MDL. Even if there are different opinions concerning the anti-competition effects of these measures, especially the granting of advantages to debtor enterprises, comparing to the enterprises that have honored their obligations to the state budget and the budget of social insurance, the measures undertaken on the basis of the Law nr. 111 from 27.04.2007 do not fulfill the criteria for qualifying the state aid, that is they have not been selective, they have been given to all the economic agents.

The exemption from the payment of taxes and duties represent around 4,4% from the total value of state aids granted in the period of 2004-2008. In many cases the exemptions from the payment of taxes and duties are made with the infringement of the law.

The abnegation to earning normal revenues from public funds represent 2,92% of the total value of state aids granted in the analyzed period. Most of this is due to the non-adequate management of the public patrimony.

Abnegated earnings from the selling of real estate under market price represents 90145 thousands MDL, which is 2,55% from the total value of the granted state aids. In many cases the real estate under market price is an infringement of the law.

The debt for credits contracted by economic agents directly with financial institutions from the country and from abroad, guaranteed by the state, were 79,7 mln.

Рассмотрим в качестве иллюстрации порядок оценки каждого элемента процесса консолидации в соответствии с действующими подходами и сравним полученные результаты.

Пример 1. Компания “Arco” в 2009 году приобретает 60% акций компании “Condo” в результате одной операции. Номинальная стоимость обыкновенной акции компании “Condo” составляет 4.0 лея. Стоимость покупки составила 72 000 лей (рыночная стоимость одной обыкновенной акции компании “Condo” – 6.0 лей). Справедливая стоимость идентифицируемых чистых активов на дату приобретения – 115 000 лей, из которых стоимость здания и сооружений – 60 000 лей; машин и оборудования – 40 000 лей; прочих чистых активов – 15 000 лей. Балансы обеих компаний на дату приобретения представлены в таблице 1.

Таблица 1

Индивидуальные балансы компаний входящих в группу, лей

Статьи баланса	Компания “Arco”	Компания “Condo”
Здания и сооружения	173 000	50 000
Машины и оборудование	150 000	35 000
Инвестиции	72 000	–
Прочие чистые активы	130 000	15 000
Итого	525 000	100 000
Акционерный капитал	400 000	80 000
Резервы	125 000	20 000
Итого	525 000	100 000

Источник: разработано автором.

Решение. Рассмотрим порядок оценки гудвилла и доли меньшинства, а также влияние на содержание консолидированной отчетности при использовании варианта оценки гудвилла и доли меньшинства, согласно концепции:

- 1) хозяйственной обособленности – позиция единой компании;
- 2) собственности – позиция материнской компании;
- 3) собственности – пропорциональное сведение;
- 4) собственности/хозяйственной обособленности – позиция расширения материнской компании.

Первый вариант – стоимость приобретенной доли участия составляет 72 000 лей, то стоимость всей компании “Condo” – 120 000 лей ($72000 \times 100/60$). Гудвилл рассчитывается по формуле:

$$\text{Гудвилл} = \text{Стоимость покупки компании}$$

“Condo” – Справедливая стоимость ЧА компании “Condo”. (1)

Подставляя в формулу расчетные и исходные данные, определяем величину гудвилла: Гудвилл = 120 000 – 115 000 = 5 000 лей.

Доля меньшинства (ДМ) определяется путем пропорционального распределения стоимости приобретения всей компании на долю миноритарных акционеров. Расчет производится по формуле:

ДМ = Доля мин. акц. × Стоимость покупки компании “Condo”. (2)

В результате расчета доля меньшинства составит 48 000 лей (0.60 × 120 000).

Второй вариант – стоимость приобретенной доли участия составляет 72 000 лей, а справедливая стоимость доли приобретения чистых активов компании “Condo” – 69 000 лей (0.60 × 115 000). Гудвилл рассчитывается по формуле:

Гудвилл = Стоимость покупки доли участия – Справедливая стоимость ЧА доля участия. (3)

Подставляя в формулу расчетные и исходные данные, определяем величину гудвилла: Гудвилл = 72 000 – 69 000 = 3 000 лей.

Доля меньшинства определяется исходя из информации о балансовой стоимости компании “Condo”, приходящейся на долю миноритарных акционеров. Расчет производится по формуле:

ДМ = Доля мин. акц. × Балансовая стоимость компания “Condo”. (4)

В результате расчета доля меньшинства составит 40 000 лей (0.40 × 100 000).

Третий вариант – расчет гудвилла не отличается от расчета представленного во втором варианте. Отличие этого метода заключается в том, что доля меньшинства не признается и ее расчет не требуется. В отчетности гудвилл будет признан по стоимости 3 000 лей.

Четвертый вариант – его отличительной особенностью является оценка доли меньшинства, осуществляемая исходя из информации о справедливой стоимости чистых идентифицируемых активов компании “Condo”. Доля меньшинства определяется путем пропорционального распределения справедливой стоимости чистых идентифицируемых активов компании “Condo” на долю миноритарных акционеров. Расчет производится по формуле:

ДМ = Доля мин. акц. × Справедливой стоимости ЧА компании “Condo”. (5)

В результате расчета доля меньшинства составит 46 000 лей (0.60 × 115 000).

Для сравнения результатов расчетов, произведенных с учетом особенностей каждого варианта принятого в рамках концепций консолидации составим следующую таблицу.

Table 2

The structure of state aid in the Republic of Moldova in function of the form of granting

	2004	2005	2006	2007	2008	TOTAL
TOTAL STATE AID (thousand MDL), in which:	514473.9	603938.4	732795.9	1205980.3	994218.9	4051407.3
Subsidies	48800	263294	600236	1102670	940703	2955703.00
Weight in State Aid (%)	9.49	43.60	81.91	91.43	94.62	72.95
Debt canceling	388700.00	175700.00	18800.00	0.00	3600.00	586800.00
Weight in State Aid (%)	75.55	29.09	2.57	0.00	0.36	14.48
Exemption from the taxes and duties payment	12797.00	76185.00	39604.00	590.00	26921.00	156097.00
Weight in State Aid (%)	2.49	12.61	5.40	0.05	2.71	3.85
Abnegation from earning normal revenues from public funds	29726.00	23605.00	19700.00	15810.00	14288.00	103129.00
Weight in State Aid (%)	5.78	3.91	2.69	1.31	1.44	2.55
Abnegated incomes from the selling of real estate under the market price	9050.00	6535.00	7635.00	63300.00	3625.00	90145.00
Weight in State Aid (%)	1.76	1.08	1.04	5.25	0.36	2.23
Overpayment in case of acquisitions	541.00	709.00	1700.00	10859.00	5060.00	18869.00
Weight in State Aid (%)	0.11	0.12	0.23	0.90	0.51	0.47
Delay of payment of taxes and dues	18574.90	25.35	32820.00	0.00	21.90	51442.15
Weight in State Aid (%)	3.61	0.00	4.48	0.00	0.00	1.27
Granting loans with preferential interest	2300.00	31065.00	480.90	4440.00	0.00	38285.90
Weight in State Aid (%)	0.45	5.14	0.07	0.37	0.00	0.95
State guarantees	3985.00	26820.00	11820.00	8311.25	0.00	50936.25
Weight in State Aid (%)	0.77	4.44	1.61	0.69	0.00	1.26

Source: Elaborated by author.

Thus, only the cancellation of penalties and financial sanctions during the year 2004 constituted 238,3 mln. MDL, which means with 95,6 mln. MDL more than in 2003. A significant portion of debt cancellation, as in the case of subsidies, turns to the enterprises that provide services of general economic interest, as well as to the

the vegetal and pet sectors;

➤ guaranteeing the co-financing from own sources of the investment activities subsidized through the system of subsidizing agricultural producers.

These eligibility criteria of the applicants of state aid through subsidizing fund correspond to the practices of the Communitarian Acquis and practically represent the first step in the view of implementing principles of state aid granting of the European Union, especially through the establishment of some conditions that need to be fulfilled and co-financing from beneficiary's own resources of the investment activities.

The state aid granted for other objectives than agriculture is difficult to be classified according to criteria established in advance in the European Community, by sectorial, horizontal or regional objectives, because of the lack of adequate evidence of the aids granted.

The analysis of the normative framework and of the Reports of the Court of Accounts of Moldova on the way of managing public financial resources, allows us to identify and to classify state aids in function of the form of granting and instruments used by local and central public administration authorities or organizations that manage public resources for the intervention in the economy and granting of state aids. The results of the analysis of state aids according to the form of granting are presented in the table 2.

Examining the structure of state aid in the Republic of Moldova in function of the form of granting we can see that the biggest weight is that of the subsidies – 72, 95%. The most important share is that of the subsidies in the agricultural sector.

An important weight in the granted subsidies has the financial support offered to enterprises that provide services of general economic interest. A service of general economic interest means the activity identified by public authorities as being of a special importance for citizens and which could not be delivered to consumers if there would be no public intervention. The enterprises from the Republic of Moldova which have benefited from state aids in the view of providing services of general economic interest activate in the following domains: production, transportation and distribution of thermal energy, of gas, the distribution of drinking water, collection and treatment of used waters. Thus, in 2006, the enterprise SA “Termocom” was subsidized from the budget of Chisinau municipality with a total sum of 13000, 00 MDL. According to the Law nr. 261 from 27 July 2006 the following subsidies were allocated to SA “Moldova-Gaz”: in 2006 – 14, 2 mln. MDL, in 2007 – 17,4 mln. MDL.

On the basis of Government decision nr. 889 from 6 August 2007 and nr. 339 from 21 March 2008, subsidies of a total value of 440,1 mln. MDL were allocated to the “Union Fenosa” Group, as follows: “Union Fenosa” – 170,4 mln. MDL, SA “Red-Nord” – 262,7 mln. MDL, SA “Red Nord-Vest” – 7 mln. MDL.

The cancellation of debts toward the state budget, the budget of social insurance, the budgets of administrative-territorial units and management of public patrimony constitutes 16,61% from the total of state aids granted in the period of 2004-2008.

Таблица 2

Сравнение расчета гудвилла и ДНА по вариантам, лей

Вариант	Стоимость покупки	Стоимость ДМ	Стоимость ЧА	Гудвилл
1	120 000	48 000	115 000	5 000
2	72 000	40 000	69 000	3 000
3	72 000	×	69 000	3 000
4	72 000	46 000	69 000	3 000

Источник: разработано автором.

С целью представления содержания консолидированного баланса при использовании рассмотренных вариантов требуется определить стоимость каждой балансовой статьи, для этого будет использована информация табл. 1. Используя результаты расчетов, представим балансовые данные по каждому из рассмотренных подходов (табл. 3).

Таблица 3

Сравнение стоимости чистых активов при консолидации по вариантам, лей

Статьи	Вариант 1	Вариант 2	Вариант 3	Вариант 4
Гудвилл	5 000	3 000	3 000	3 000
Здания и сооружения	233 000	229 000	209 000	233 000
Машины и оборудование	190 000	188 000	174 000	190 000
Прочие чистые активы	145 000	145 000	139 000	145 000
Итого	573 000	565 000	525 000	571 000
Акционерный капитал	400 000	400 000	400 000	400 000
Резервы	125 000	125 000	125 000	125 000
Доля меньшинства	48 000	40 000	×	46 000
Итого	573 000	565 000	525 000	571 000

Источник: разработано автором.

Из таблицы видно, что общими для всех четырех вариантов будут только две балансовые статьи – величина акционерного капитала и резервы. Величина чистых активов меняется в зависимости от того, какая часть справедливой стоимости чистых активов была отнесена на группу в соответствии с каждым из подходов. Вариант пропорционального сведения исключает, какое либо признание части активов принадлежащей доли меньшинства, в то время как подход с позиции хозяйственной обособленности и подход с позиции расширения материнской компании допускают, что группа может не владеть всеми активами, но при этом контролировать их. Метод доли собственности игнорирует справедливую стоимость активов, принадлежащих доле меньшинства.

Результаты сравнения порядка расчета гудвилла и доли меньшинства показывают, что по расчету первого варианта (подход с позиции

хозяйственной обособленности) гудвилл, подлежащий признанию в результате консолидации, включает долю гудвилла, относящегося к доле меньшинства.

В рамках международной стандартизации разработан и введен в действие новый вариант оценки гудвилла и доли меньшинства, используемый при консолидации – альтернативный действующему варианту.

Согласно новой версии международного стандарта МСФО (IFRS) 3 “Объединения предприятий” (2009г.), неконтролируемая доля участия (ДНА) должна рассматриваться как компонент бизнеса и оцениваться по справедливой стоимости (на основании рыночных цен на обыкновенные акции на дату приобретения), при этом отсутствует описание подхода по оценке неконтролируемой доли участия. В результате этого компаниям предоставляется возможность выбора одного из двух методов оценки: по справедливой стоимости доли неконтролируемых активов как отдельного компонента бизнеса; по стоимости пропорционально доле в справедливой стоимости идентифицируемых чистых активов. В этом случае меняется порядок расчета гудвилла, который представляет собой разницу между справедливой стоимостью компонентов бизнеса оцениваемых отдельно и справедливой стоимостью идентифицируемых чистых активов компании определенных на дату приобретения.

Рассмотрим этот порядок на конкретном примере, используя исходные данные примера 1.

Пример 2. Компания “Arco” в 2009 году приобретает 60 % акций компании “Condo” в результате одной операции. Стоимость покупки составила 72 000 леев, справедливая стоимость идентифицируемых чистых активов на дату приобретения – 115 000 леев. На основании рыночной цены на одну голосующую акцию справедливая стоимость доли неконтролируемых активов определена в размере 48 000 леев.

Решение. Рассмотрим порядок оценки гудвилла и ДНА, при использовании альтернативного варианта – варианта оценки ДНА по ее справедливой стоимости на дату приобретения и сравним результаты с действующим порядком (подход с позиции расширения материнской компании) (табл. 4).

Таблица 4

Сравнение расчета гудвилла и ДНА по вариантам, лей

Вариант	Стоимость покупки	Стоимость ДНА	Стоимость ЧА	Гудвилл
Действующий порядок	72 000	46 000	115 000	3 000
Альтернативный порядок	72 000	48 000	115 000	5 000
Отклонение	–	2 000	–	2 000

Источник: Разработано автором.

As a result of analysis of the available information sources, state aids granted to the agricultural sector and state aid granted for other objectives can be differentiated. In the analyzed period subsidies in agriculture had an important weight of about 46% in the total value of state aids granted in the Republic of Moldova.

It is necessary to mention that the table 2 does not include information on state aids granted through other instruments than subsidies; taking this into consideration, the state aid granted in the Republic of Moldova can even be higher.

The state aid granted for the agricultural sector registers a continuous growth, the highest value being reached in 2007. In the budget law for 2004 a fund of 15,3 mln. MDL was approved for subsidizing the works related to autumn plough. Through Parliament Decision the Regulation on the Means of using Resources of the Fund for Agricultural Sector support in 2005, its value being 180 mln. MDL, was approved. According to the Budget Law for 2006, nr. 291-XVI from 16.11.2005 and to the Budget Law for 2007, nr. 348-XVI from 23.11.2006 (with further amendments and completions), for the subsidization of the agricultural sector 256 mln. MDL and, respectively 465,3 mln. MDL were earmarked. The Budget Law for 2008 earmarked 270 mln. MDL in the fund for subsidizing agricultural producers. In the same time, through the rectification of the of the budget, 16,0 mln. MDL were allocated in addition to this.

In the Frame of medium term expenses for 2007-2009, it is mentioned that “one of the key problems of the agricultural sector is the elaboration and implementation of a new mechanism for subsidizing agricultural producers. Moldova has limited resources for subsidizing the agricultural sector. In this sense, the efficient use of the allocated budgetary resources is essential. This is why, a thorough selection of the directions of subventions use forms the point of view of their contribution in the achievement with maximum efficiency of Government objectives concerning economic growth and poverty reduction, is very important”. In the frame of the above-mentioned, the Government adopted the Concept of the Subsidizing System of Agricultural Producers for 2008-2015.

Through the given conception were approved the main principles in realizing agricultural policies through the application of the system of subsidizing agricultural producers, as well as the priority directions in the agricultural sector were highlighted, by mentioning the modernization of the agricultural sector and of the performing agricultural activities in the vegetal and pet sectors.

In the same time, for the first time eligibility criteria were established, mandatory for the applicants for state aid through subsidizing fund. Among these are the following:

- guaranteeing the fulfillment of the minimum level of good agricultural practice, through the assurance of environment protection, food security, animals’ and plants’ health, observance of the animals’ wellness standards, of the requirement to maintain all the agricultural terrains in good agricultural and environmental conditions;
- justification and proof of achievement of productivity and quality ceiling in

some decisions which have not been made public. Thus, on the basis of secret Government Decisions nr. 599 from 15.05.2008 and nr. 156 from 15.02.2008, 9000 tones of wheat have been granted free of charge to the Company "Franzeluta" and 2000 tones to the Bread Manufactory of Balti.

Table 1

The analysis of state aid in the Republic of Moldova

	2004	2005	2006	2007	2008
GDP in current prices, thousands MDL (Moldavian Leu)	32,031,777	37,651,869	44,754,367	53,429,571	62,840,307
Average annual number of population, thousands persons	3603.3	3594.55	3585.2	3576.9	3570.1
State aid, thousands MDL	514474	603938	732796	1205980	474567
Dynamics, %	100.0	117.4	142.4	234.4	92.2
Weight of state aid in GDP, %	1.61	1.60	1.64	2.26	0.76
State aid per inhabitant	142.8	168.0	204.4	337.2	132.9

Source: Elaborated by author.

It is important to mention that a significant weight of state aids in Moldova is granted to the agricultural sector. The monitoring of state aids granted to the agricultural sector is made at a higher level due to obligations toward the World Trade Organization.

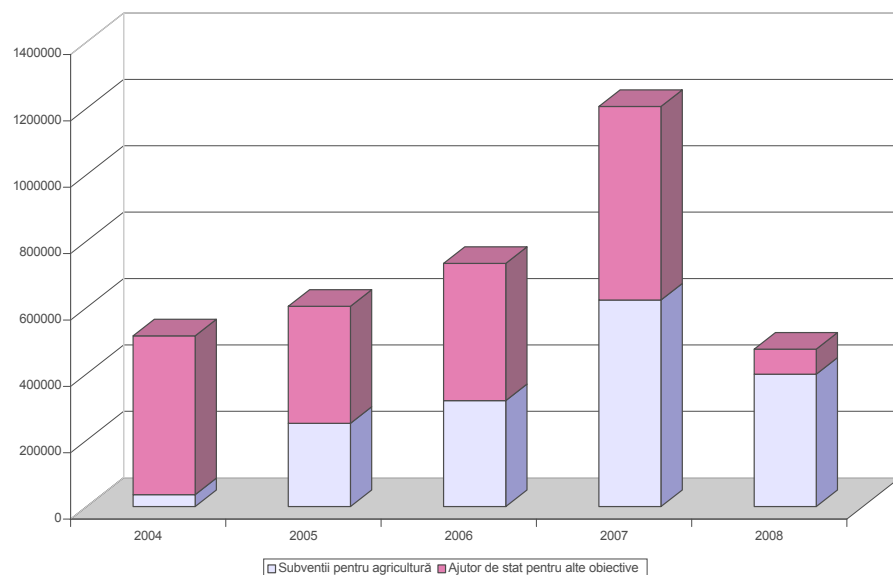

Diagram 1. State aid granted in the Republic of Moldova for the agricultural sector and other objectives

Source: Elaborated by author.

Результаты сравнения порядка расчета гудвилла и ДНА показывают, что, по расчету согласно альтернативному порядку, гудвилл (5 000 леев), подлежащий признанию в результате консолидации, включает долю гудвилла, относящегося к ДНА (2 000 леев) тем самым искусственно его завышая. Следовательно, предлагаемый в новой версии МСФО (IFRS) 3 “Объединения предприятий” подход расчета гудвилла и ДНА аналогичен подходу с позиции единой компании (см. пр. 1).

На основании вышеизложенного, можно сделать следующие выводы:

✓ изобилие методов свидетельствует о том, что, несмотря существование двух концепции, обе они не отвечают принципам современной тенденции международной системы бухгалтерского учета, что наглядно проявляется в отсутствии единой базы оценки гудвилла и доли меньшинства (доли неконтролируемых активов)*;

✓ отсутствие четкого алгоритма расчета гудвилла и доли меньшинства приводит к не соответствию положений МСФО (IFRS) регламентирующих вопросы оценки этих показателей отчетности;

✓ отсутствие экономически обоснованной позиции по отношению к выбору базы оценки гудвилла и доли неконтролируемых активов, влияющее на содержание финансовой отчетности усложняют понимание IFRS и создают дополнительные сложности, как в учете, так и при составлении отчетности при соблюдении их положений.

Для обеспечения эффективного использования введенных в действие IFRS на территории Республики Молдова считаем необходимым их детальное изучение и предлагаем разработать практическое руководство по их применению, с устранением тех неопределенностей и неточностей, допущенных в стандартах по отношению к некоторым объектам учета.

Библиография:

1. Закон о бухгалтерском учете № 113 от 27.04.2007. Monitorul Oficial № 90-93 din 29.06.2007.
2. Международные стандарты финансовой отчетности 2006. Москва: Аскери – ACCA, 2008, 1060 с.
3. Д. Александер, А. Бриттон, Э. Йориссен. Международные стандарты финансовой отчетности: от теории к практике; пер. с англ. Москва: Вершина, 2005.
4. В. Букур. Учет нематериальных активов. Chișinău: Cartier, 2002.

* Согласно НСБУ 22 “Объединения предприятий” рекомендован к использованию подход с позиции расширения материнской компании

REFORMA SISTEMULUI DE PROTECȚIE SOCIALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA: PROBLEME ȘI PROVOCĂRI

Marcela DILION, dr., conf. univ., IMI-NOVA

Recenzent: Andrei TIMUȘ, prof. univ., m. c. al AȘM

The article emphasizes that the reform of social work system in the Republic of Moldova is especially focused on social allowances revision, the development and diversification of social services focused on beneficiaries' needs. The qualitative research highlighted experts' views with respect to the changes produced in social work system and problems' identification regarding the implementation of the reform.

Cuvinte cheie: reformă, sistem de protecție socială, asistență socială, prestații sociale, servicii sociale, asistent social comunitar.

Orice reformă înseamnă, mai întâi de toate, conștientizarea potențialului de care dispunem. Ea nu trebuie să ne ofere soluții sau dogme, ci trebuie să asigure funcționalitatea sistemelor și subsistemelor sociale. Reforma începe, de regulă, cu o renunțare – instrument pe care îl poți utiliza pentru a învăța să accepți lucruri mai bune. Totodată, reforma înseamnă curajul de acceptare a noului, chiar dacă la început lipsesc metodologiile adecvate de cunoaștere și înțelegere.

Reforma sistemului de protecție socială din Republica Moldova este una din cele mai importante din considerentul, că fiind un instrument de bază în redistribuirea rezultatelor dezvoltării economice. Reformarea acestui sistem se focusează în special pe revizuirea prestațiilor sociale și dezvoltarea sistemului de servicii sociale prin diversificarea și ridicarea calității serviciilor de asistență socială și, desigur, consolidarea capacităților instituționale și umane.

În acest sens, menționăm, că Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011, aprobată prin Legea nr. 295 din 21.12.2007, prevede modernizarea sistemului de asistență socială, care implică un șir de acțiuni, cum ar fi simplificarea sistemului de prestații sociale și introducerea unui sistem de acordare a asistenței sociale, bazat pe testarea veniturilor și evaluarea necesităților solicitanților; consolidarea rețelei naționale de asistenți sociali prin instituirea unui mecanism de formare inițială și continuă a asistenților sociali, promovarea principiului dezinstituționalizării prin dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale și medico-sociale etc.

Totodată, cu scopul eficientizării sistemului de prestații sociale și al direcționării acestora către cei mai săraci, la 13 iunie 2008, Parlamentul a adoptat Legea nr. 133-XVI cu privire la ajutorul social, care are drept scop asigurarea unui venit lunar minim garantat familiilor defavorizate, prin acordarea ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială. Pentru punerea în aplicare a Legii, a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1167 din

Agreement to act as to remedy or to eliminate through the implementation of its laws concerning competition or through other methods, restrictions referring to the competition of enterprises or those that result from the intervention of the state if these could affect the trade between the Community and the Republic of Moldova. If the European Union has a performing normative framework regarding the intervention of the state in the economic activity, then, comparing to it, the Republic of Moldova until now did not define legally state aids and did not yet introduce a mechanism of evidence on them.

In the context of obligations established in the Action Plan European Union-Moldova, the National Agency for the Protection of Competition (NAPC) elaborated the draft law on state aid. Currently, the unique legal tool in the field of state aid in Moldova is the Law nr. 1103-XIV from 30.06.2000 on the Protection of Competition and, until the adoption of the Law on State Aid, NAPC will be guided by the Law on the Protection of Competition, especially art.9, that prohibits the groundless granting of fiscal or other facilities to economic agents, as to create for them a privileged situation in comparison with other economic agents acting on the same market.

Currently, as far as a normative framework in the field of state aids is lacking, it is impossible to monitor and control the state aids granted in the Republic of Moldova. Thus, the state aids in Moldova can be divided in two categories:

- state aids granted on the basis of a normative act (laws and government decisions);
- state aids granted on the basis of an administrative act.

If the normative and legal acts are public, being published in the Official Monitor, then the administrative acts adopted by local public authorities and other institutions that manage public resources very often are not public and can only be discovered after a control over the management of public financial resources. Often the state aids granted on the basis of administrative acts are considered to be illegal and this is confirmed by the Reports of the Court of Accounts of the Republic of Moldova.

Analyzing the legal and normative acts adopted between 2004-2008 by the Parliament and Government of the Republic of Moldova, as well as the Reports of the Court of Accounts of the Republic of Moldova on the way of managing public financial resources between 2004-2008, a synthesis of state aids granted in the Republic of Moldova has been made.

Looking at the state aids in the Republic of Moldova we can see that they have a significant weight in the GDP, which had a constant value of 1,6% in the period of 2004-2006. A significant increase was registered in 2007. In the same time, it is necessary to mention that not all the state aids granted in Moldova have been reflected in this table. This is because, first of all, the evidence on state aid from local public authorities is lacking and so does also the information on the value of immobile goods transmitted to enterprises.

Also, there are some cases when state aids have been granted on the basis of

Procesul investițional, însă, nu este la fel de palpabil și măsurabil. În contextul activității investiționale, un rol deosebit de important îl joacă o serie întreagă de riscuri. În caz de apariție a unor sau altor fenomene de risc, investitorul este nevoit de a calcula pierderi, pagube și alte forme de manifestare a riscurilor. Riscurile, de fapt, fac parte din categoria mărimilor virtuale, aducând, totodată, neîndeplinirea și/sau ne executarea reală a planurilor, contractelor, volumelor așteptate de încasări, de venituri etc.

Bibliografie:

1. Gavrilesco D., Florian V. (coordonatori). Economia rurală din România. București: Academia Română, Institutul de economie agrară, 2007, p. 153.
2. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент. Москва: Финансы и статистика, 1999, с. 337-338.
3. Buzu O., Matcov A. Evaluarea bunurilor imobiliare (teorie și practică). Chișinău: Tipografia Centrală, 2003, p. 44-45.
4. Williams I. B. The Theory of Investment Value. Harvard University Press, Cambridge, Mass, 1938.

THE ANALYSIS OF STATE AIDS GRANTED IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Ion MAXIM, *PhD., Assoc. Prof., ANPC*

Mirela CHIRIAC, *PhD. Student, ANPC*

Reviewer: Viorica CĂRARE, *PhD., Univ. Prof., ANPC*

The obligations assumed through the Partnership and Cooperation Agreement between the European Union and Moldova in the field of state aid are at the initial stage of achievement. But taking into consideration that state aid exists in Moldova, it is necessary to know the real state of being concerning this phenomenon. This work represents a first trial to analyze state aids in Moldova.

Key words: *state aid, competition.*

The Republic of Moldova undertook international obligations that it would refrain from granting state aid that harms or threatens to harm competition, as well that it would create a national mechanism for centralizing the information concerning state aid.

The Partnership and Cooperation Agreement between the European Union and Moldova (hereinafter referred to as "Agreement"), as well as the Action Plan Republic of Moldova-European Union, state that Moldova should undertake the Communitarian Acquis in the field of State Aid.

Art 48 of the Agreement establishes the obligation of the Parties of the

16 octombrie 2008 Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social. Cu sprijinul proiectului „Susținere în prestarea serviciilor eficiente și durabile de asistență socială”, implementat de OPM și EveryChild Moldova, a fost elaborat sistemul informațional provizoriu de administrare a ajutorului social, scopul căruia este introducerea datelor despre familiile solicitante, stabilirea eligibilității, cuantumului și termenului de plată al ajutorului social. Asistenții sociali comunitari au fost antrenați în instruire pe marginea implementării Legii ajutorului social, în special, pentru lucrul cu cererea și solicitanții de ajutor social. În același timp, asistentul social comunitar identifică și evaluează potențialii beneficiari și situația acestora (condițiile sociale și locative) pentru formularea problemelor cu care ei se confruntă și stabilirea necesităților pentru depășirea situației dificile, elaborează și realizează planuri individualizate de asistență, de comun acord cu beneficiarii și familiile acestora, oferă servicii sociale primare beneficiarilor, mobilizează comunitatea, colaborează cu administrația publică locală, instituțiile de resort, organizațiile neguvernamentale cu scopul soluționării problemelor beneficiarilor, propune și pregătește cazurile pentru referire spre serviciile sociale specializate. La finele anului 2009, au fost angajați și activau în primării 1138 unități de asistent social, fiind instituit în fiecare raion un nou serviciu – serviciul comunitar de asistență socială, condus de șeful serviciului, care oferă suport managerial și efectuează supervizarea asistenților sociali. Pentru a-i susține pe asistenții sociali, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat un concept de supervizare profesională și o strategie națională de instruire, ambele documente fiind aprobate în 2008.

În contextul opțiunilor strategice în domeniul protecției sociale, prin Hotărârea Guvernului nr. 1512 din 31 decembrie 2008, a fost aprobat Programul Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008 – 2012. Conform acestui document se estimează că în anul 2009, aproximativ 12% din populație vor avea nevoie de servicii sociale cel puțin o dată pe parcursul unui an.

Programul prevede extinderea *serviciilor sociale primare și specializate*, de asemenea, îmbunătățirea considerabilă a *serviciilor sociale cu specializare înaltă* prin consolidarea, integrarea și orientarea lor spre grupurile de persoane în dificultate. Această schimbare va modifica proporția dintre serviciile rezidențiale și cele comunitare în favoarea celor din urmă, necesitând în acest sens redirectionarea mijloacelor financiare. Combinând măsurile de prevenire și reabilitare, precum și soluționând cazurile la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze, sistemul va deveni mai eficient din punct de vedere al costurilor, va acoperi pe toți cei, care au nevoie de sprijin social, și va avea un impact pozitiv asupra calității vieții persoanelor aflate în situații de risc.

Deși în ultimii ani au fost înregistrate realizări importante în domeniul implementării reformei sistemului de protecție socială, constatăm, că acestea, în special, se focusează pe elaborarea cadrului legal, consolidarea cadrului instituțional și uman și există probleme majore în ceea ce privește mecanismele de implementare.

Pentru a scoate în evidență realizările și problemele privind implementarea reformei sistemului de protecție socială, a fost realizat un studiu calitativ prin aplicarea interviului semistrukturat. Criteriul de bază în selectarea persoanelor intervievate a fost ca persoana să activeze de cel puțin 5 ani în sistemul de asistență socială sau în domeniul formării specialiștilor. Au fost realizate 25 interviuri aprofundate cu experți din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, șefi ai Secțiilor/Direcțiilor Raionale de Asistență Socială și Protecție a Familiei, specialiști în problemele familiei cu copii în situații de risc, cadre didactice din instituțiile superioare de învățământ care pregătesc asistenți sociali, experți din sectorul non-guvernamental (EveryChild, CCF Moldova, Grupul de Nivel Înalt pentru Copiii Moldovei).

Interviurile au fost realizate în baza unui ghid de interviu semistrukturat, alcătuit din 7 module. Un modul separat a fost axat pe opiniile și atitudinile experților în domeniu cu privire la reforma sistemului de asistență socială.

La întrebarea "Care este atitudinea Dvs. față de schimbările care s-au produs în ultimii ani în sistemul de asistență socială?", majoritatea experților au menționat, că se manifestă atitudini pozitive, iar schimbările produse sunt deosebit de importante, deoarece: "...a fost mai multă deschidere decât în alte sisteme în implementarea politicilor sociale, crearea și diversificarea serviciilor, adoptarea de strategii, conlucrarea cu instituțiile și experții europeni..."; "...consider, că în ultimii ani au fost realizate schimbări importante în domeniul cadrului instituțional și organizațional al reformei sistemului de asistență socială..."; "...sistemul este tot mai mult orientat pe centrarea spre beneficiar și soluționarea situației lor. Bugetul pentru asistența socială a sporit, structurile de resort identifică tot mai clar problema și formulează viziunea în domeniu, angajarea asistenților sociali comunitari este un pas important în promovarea asistenței sociale a populației...".

Doar o persoană interviuată a menționat, că manifestă atitudine negativă față de schimbările care s-au produs în domeniu, "...din cauza limitării autonomiei locale, a violării drepturilor omului și a reformelor târăgănate. Pe plan social, chiar dacă aparănt s-au creat mai multe servicii, meritul pentru acestea aparține ONG-urilor și organizațiilor internaționale. Nu s-a reușit promovarea legii în domeniul procurării serviciilor sociale, legii privind acreditarea serviciilor etc. De asemenea, un impediment pentru dezvoltarea socială este limitarea autonomiei locale, pe plan financiar și pe cel funcțional...".

La întrebarea "Ce părere aveți despre reforma sistemului de asistență socială din Moldova?", opiniile experților au fost împărțite în două categorii de răspunsuri.

O parte din persoanele intervievate au argumentat importanța și necesitatea acestei reforme: "...este o reformă necesară dictată de provocările timpului..."; "...reforma inițiată este una bine intenționată și implementarea acesteia cu succes va spori calitatea vieții persoanelor"; "...reforma era necesară, sistemul nu era în stare să răspundă nevoilor sociale ale populației, multe nevoi nu erau acoperite sau nu erau acoperite cele mai necesare pături ale populației..."; "...reforma este dictată de evoluția

îndepărtat.

După cum a fost deja subliniat, teoria fundamentalistă, care abordează problema valorii de la viitor spre prezent (prin urmare, anume această direcție de abordare o distinge de la teoria tehnocrată, conform căreia totul se mișcă de la trecutul spre prezentul și viitorul), asigură obținerea rezultatelor adecvate de calcul numai în limitele argumentat stabilite de timp.

În caz că este supus aprecierii un activ patrimonial, funcționarea căruia nu prevede nici o limitare a perioadei de timp, formula 8, în opinia savantului rus V. Covaliov, se transformă într-un rând obișnuit al sumelor permanent micșorate de unități aritmetice.

De aceea, Covaliov V. propune, ca valoarea prezentă a unui activ financiar (V_p), fără limită de timp (în cazul dat se are în vedere obligație fără termen), să fie stabilită după formula [3, p. 386]:

$$V_p = \frac{CF_p}{r}, \quad (9)$$

unde: CF_p – fluxul prezent de bani;

r – profitabilitatea actuală (prezentă) a activului financiar.

În concluzie, este de menționat, că fiecare investitor aparte, înainte de luarea deciziei investiționale, se orientează într-un domeniu de activitate economică sau altul cu ajutorul unui sistem de indicatori.

Valoarea obiectului investițional, independent de natura lui fizică, constituie indicatorul de bază în cadrul acestui sistem. Cu toate că atât valoarea obiectului, cât și prețul lui de piață sunt indicatori absoluți, ei nu sunt și identici.

Valoarea prezintă o mărime: (i) stabilă, (ii) unică, (iii) inițială, (iv) calculată, (v) formată în baza factorilor interni ai obiectului investițional. Chiar dacă din procesul de apreciere a valorii obiectului investițional nu sunt excluse elemente de subiectivism și mărimea valorii este deseori calculată în baza diferitor metodici, la general vorbind, valoarea este unică. În ea se reflectă bogăția adevărată și obiectiv apreciată a obiectului investițional.

Prețul de piață este o mărime: (i) secundară, (ii) declarată, (iii) multilaterală, (iv) flexibilă. Acesta este bazat pe valoarea obiectului și modificat ulterior prin corelația cererii și ofertei de pe piață respectivă. Obiectele investiționale de valoare egală pot avea diferite prețuri de piață, de altfel, ca și un singur obiect investițional, înzestrat cu o singură valoare, dar care poate avea diferite prețuri de piață. Ultimele pot fi și sunt concretizate (accentuate) atât în timp, cât și în spațiu. De aici și rezultă multitudinea prețurilor de piață și flexibilitatea lor.

Alături de valoarea și prețul de piață, ca indicatori de bază a activității investiționale, purtători de mărimi absolute, apare un set întreg de indicii relativi, care apreciază nivelul de profitabilitate a obiectului investițional. Acești indici sunt de ordin real, palpabil, măsurabil etc.

numită rata actualizării (formula compusă) [3, p. 45].

Corelațiile dintre valorile prezente și viitoare, reflectate prin aplicarea formulelor 2-7, chiar dacă sunt pe larg utilizate în teoria și practica activității de evaluare, nu sunt universale, deoarece nu sunt lipsite de unele constrângeri specifice.

Se are în vedere faptul, că utilizarea coeficienților (ratelor) de capitalizare și de actualizare nu poate fi absolut liberă, nelimitată în timp. Investigațiile efectuate ne arată: cu cât rata capitalizării (sau rata actualizării) este mai înaltă, cu atât perioada implementării proiectului investițional trebuie să fie mai scurtă și invers: dacă rata capitalizării este mică (neesențială), atunci utilizarea aparatului matematic, sus evidențiat, poate fi extins în aspectul vremelnic până la zece, ba chiar și până la câteva zeci de ani.

Necesitatea corecțiilor algoritmului de calcul în dependență de nivelul inflației (care direct stipulează și mărirea ratei capitalizării sau actualizării) și durata funcționării proiectului investițional devine evidentă dacă vom analiza atent esența formulei 7. În această formulă majorarea indicilor r și n , mărirea valorii viitoare (FV) fiind apreciată ca permanentă, provoacă, în mod automat, micșorarea valorii prezente (PV). În cazul, când rata capitalizării și termenul exploatației proiectului investițional ating proporții maxime, valoarea prezentă tinde la zero. Corespunzător, orice investiție pe termen lung (inclusiv cumpărarea pământului agricol, care, de obicei, nu este limitată în timp) devine irațională, deoarece, valoarea prezentă, în situația indicată, tinde la zero. O contradicție metodologică evidentă, bazată pe absolutizarea neargumentată a metodelor actualizate de calcul valorilor prezente și viitoare, care trebuie să fie, totuși, corectate teoretic și eliminate din practica activității de evaluare cu scopul neadmiterii greșelilor în aprecierea eficienței proiectelor investiționale. Drept exemplu al soluționării adecvate a problemei indicate poate servi piața financiară, pe care, în loc de loturile de pământ agricol, sunt comercializate activele financiare.

Abordările fundamentaliste de pe piața financiară privind aprecierea valorii activelor patrimoniale au constituit o școală trainică și pe larg recunoscută în occident încă la începutul secolului trecut. Esența teoriei fundamentaliste de apreciere a valorii prezente (valorii curente) o constituie fluxul viitor de bani, generat într-un mod sau altul de valoarea dată, fie că este vorba despre un activ financiar, fie că se are în vedere lotul de pământ agricol sau alte active patrimoniale. Conform acestei teorii valoarea prezentă a oricărui activ patrimonial (V_p) poate fi calculată în baza formulei:

$$V_p = \sum_{i=1}^{\infty} \frac{CF_i}{(1+r)^i}, \quad (8)$$

unde: CF_i – fluxul bănesc (cash flow), așteptat în perioada i (de obicei – anul i); r – profitabilitatea așteptată (cerută) a activului patrimonial.

Este evident, că teoria fundamentalistă, care în țările occidentale a devenit una clasică, practic substituie esența și mărirea fizică a valorii cu cea a fluxului de bani, generat în condiții obișnuite de activitate economică în viitorul apropiat și cel

timpului și vine să acopere deficiențele vizibile ale sistemului actual de asistență socială: insuficiența serviciilor sociale la nivel comunitar, fragmentarea la diferite niveluri a serviciilor sociale, instituționalizarea excesivă etc...”

O altă categorie de răspunsuri, ceea ce, de fapt, reprezintă opinia majorității experților intervievați, reflectă trecerea în revistă a rezultatelor implementării reformei: „...sunt înregistrate progrese esențiale în acest domeniu... au apărut acte juridice și normative pentru funcționarea mai multor servicii sociale...”; „...au fost diversificate serviciile, a demarat reforma sistemului rezidențial de îngrijire, a fost aprobată Legea ajutorului social...”; „...a fost creată rețeaua națională de asistenți sociali, au fost implementate proiecte europene, care au impulsat dezvoltarea de politici și servicii sociale ajustate la standardele europene, au fost consolidate capacitățile ministerului de resort, au fost organizate instruirii pentru toți asistenții sociali din sistem, au fost efectuate investigații în domeniu, au fost aprobate strategii importante de reformă a sistemului de asistență socială...”

Un obiectiv specific al cercetării calitative a constatat în elucidarea problemelor și obstacolelor privind implementarea reformei. În această ordine de idei, experții intervievați au menționat un șir de probleme: *„...înainte de a demara reforma, a fost necesar de realizat un studiu complex privind sistemul existent, analiza situației familiei și copilului în toate regiunile țării, mai ales în localitățile mici...”*; *„...la nivel de acte normative și legislative, reforma sistemului de asistență socială promovează eficientizarea sistemului și conceptualizează formule noi de protecție socială a populației, însă, la nivel practic, aceasta dispune de prea puține resurse pentru a fi aplicată în ritm moderat, cu obținerea rezultatelor așteptate...”*; *„...există probleme la capitolul asigurarea durabilității financiare a serviciilor sociale, eficientizarea mecanismelor de utilizare a beneficiilor și prestațiilor sociale...”*; *„...promovarea reformei sistemului de asistență socială în Republica Moldova este stopată, în mare măsură, din cauza neconformității dintre resursele umane și exigențele serviciilor sociale”*.

În cadrul studiului, majoritatea experților au menționat un aspect important – costurile reformelor în domeniul social sunt foarte mari. De altfel, putem constata, că nu există state, care ar putea să acopere în totalitate toate costurile pentru dezvoltarea serviciilor sociale. În acest context, este necesar de revizuit costurile pentru beneficiile sociale la moment, este importantă identificarea surselor pentru acoperirea costurilor de tranziție, consolidarea sistemului de asistență socială și reformarea sistemului rezidențial de îngrijire.

În concluzie, în baza studiului calitativ realizat și a evaluărilor efectuate, constatăm, că:

1. În sistemul de asistență socială din Republica Moldova există realizări importante, cu toate că implementarea este anevoioasă și lentă;
2. Există o presiune sporită asupra disponibilității generale a resurselor pentru protecția socială a diferitor categorii de persoane aflate în dificultate, în același timp,

însă, crește cererea de asistență socială și servicii sociale;

3. Sistemul de asistență socială din Moldova continuă să fie fragmentat, în special, privind protecția familiei și copilului;

4. Lipsește cadrul normativ-regulatoriu privind acreditarea, licențierea și inspecția serviciilor sociale, ceea ce nu permite de a evalua obiectiv calitatea serviciilor prestate;

5. Resursele umane rămân a fi o simplă componentă aritmetică a "resurselor de muncă" sau a "forței de muncă", lipsită de motivația fiecărui individ.

Bibliografie:

1. Programul Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 (Hotărîrea Guvernului nr. 1512 din 31 decembrie 2008).
2. Raportul Social Anual. Chișinău: MPSFC, 2008.
3. Raport final „Evaluarea sistemului de îngrijire a copilului în Republica Moldova”. Chișinău: UNICEF, 2009.
4. Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011 (Legea nr. 295 din 21.12.2007).

POLITICA MONETAR-CREDITARĂ A REPUBLICII MOLDOVA: NOI ABORDĂRI METODOLOGICE

Ludmila STARITÎNA, dr., conf. cercet., IEFS
Olga TIMOFEI, drd., cercet. șt., IEFS

Recenzent: Elena ACULAI, dr., conf. cercet., IEFS

The role of monetary authorities in triggering the global financial crisis through implementing the liquidity and reduced cost of credit in order to eliminate crisis consequences, which prompted exuberant credit and securitization frenzy, imposed the review of functions of the central bank, as well as of instruments, objectives, methods and mechanisms of the promoted monetary policy. In this paper, we provide an empirical and theoretical analysis of the credit boom and the monetary policy context in which it was developed. We conclude by identifying some challenges that the monetary policy faces nowadays.

Cuvinte cheie: criza financiară globală, „bull-uri” speculative, politică monetară creditară etc.

Introducere. Cauzele profunde ale crizei financiare globale declanșate sunt deja foarte bine cunoscute: lichiditate abundentă, suprasaturarea cu economii, dezvoltarea intensivă și globalizarea pieței financiare etc., însă, cel mai important la momentul de

$$FV > PV, \quad (2)$$

unde: FV – valoarea viitoare a unui lot de pământ agricol (lei)

PV – valoarea prezentă a aceluiasi lot de pământ agricol (lei).

Conform formulei 2, obținem:

$$FV = PV + PV \cdot r = PV(1 + r), \quad (3)$$

unde: r – rata capitalizării (taxa de creștere) [2, 3].

Din formula 3, rezultă că:

$$PV = \frac{FV}{(1 + r)}, \quad (4)$$

La fel din formula 3, putem obține mărimea așa-numitei taxe de creștere, deseori numită și rata capitalizării:

$$r = \frac{FV - PV}{PV}. \quad (5)$$

Din formula 5, este ușor de concluzionat: cu cât baza de calcul al ratei capitalizării (PV) este mai mică, cu atât însăși rata capitalizării va fi mai mare. Din corelația prețurilor de piață ale pământului agricol pentru a.2000 – 3688 lei/ha și, corespunzător, 6965 lei/ha pentru a.2006, mărimea absolută a ratei capitalizării ($r_{c.a.}$) pe piața funciară pentru perioada respectivă constituie:

$$r_{c.a.} = \frac{6965 - 3688}{3688} \times 100 = 88,9\%.$$

Mărimea relativă anuală a ratei capitalizării este egală cu 14,8%, cifră care formează o imagine destul de atractivă pentru investiții pe piața funciară, termenul de recuperare a capitalului investit fiind de 6,8 ani (1/0,148). De menționat, că nivelul mediu de recuperare a investițiilor, în ansamblu pe economia națională în perioada respectivă, a constituit 5-7 ani, rata capitalizării oscilând între 14,3% și 20% anual.

Dacă o sumă investită de bani este funcționabilă nu un singur an, ci mai mulți ani, atunci efectul financiar al fiecărui an este acumulat și prezentat sub forma unei sume finale de bani, iar formula 3 de calcul al valorii se transformă în:

$$FV = PV \cdot (1 + r)^n, \quad (6)$$

unde: n – perioada, în ani, a exploatării investițiilor în cadrul proiectului dat.

La rândul său, valoarea prezentă, a proiectului investițional se transformă într-o formulă bine cunoscută și pe larg utilizată în practica activității experților în evaluări și anume:

$$PV = FV \frac{1}{(1 + r)^n}, \quad (7)$$

unde: $\frac{1}{(1 + r)^n}$ – constituie coeficientul actualizării valorii viitoare, deseori fiind

utilizarea pământului agricol pentru cultivarea plantelor și obținerea roadei. Speculanților funciari este suficientă obținerea parțială a veniturilor, generate de drepturile de proprietate privată asupra loturilor de pământ agricol în permanență scumpire. Astfel, cu cât ritmurile de creștere a inflației sunt mai înalte, este cu atât mai mare devine prețul acestor loturi de pământ.

Conform abordărilor metodologice, reflectate mai sus, este de constatat, că valoarea pământului agricol, la etapa inițială de formare a pieței funciare autohtone, este direct proporțională (i) sumei veniturilor, obținute în urma activității agricole, (ii) scumpirii pământului agricol și invers proporțională (iii) procentului de deservire a creditelor bancare (formula 1).

$$V_p = \frac{(V_{agr.} + V_{s.p.})}{D_{c.b.}} \times 100 \text{ (lei/ha)}, \quad (1)$$

unde: V_p – valoarea pământului agricol (lei/ha);

$V_{agr.}$ – venitul net, obținut din activitatea agricolă (lei/ha);

$V_{s.p.}$ – venitul net, obținut din contul scumpirii lotului de pământ agricol (lei/ha);

$D_{c.b.}$ – procentul anual de deservire a creditelor bancare.

Dacă, de exemplu, veniturile anuale nete provenite din activitatea agricolă constituie 1000 lei/ha, scumpirea anuală a lotului de pământ agricol este de 500 lei/ha și procentul anual de deservire a creditelor bancare – 15%, atunci valoarea pământului agricol este egală cu:

$$V_p = \frac{1000 + 500}{15} \times 100 = 10000 \text{ (lei/ha)}.$$

Formula 1, chiar dacă reflectă obiectiv valoarea adevărată a unui lot de pământ agricol, nu poate fi numită universală din simplul motiv, că este lipsită de elemente de actualizare. Esența economică a acestor elemente o constituie faptul, că, în condițiile unei economii permanent inflaționiste (anume acest gen de economie este caracteristic majorității covârșitoare a țărilor lumii), capacitatea de cumpărare a unității bănești, indiferent dacă este vorba de MDL, USD sau EURO, peste 3-4 ani, nu va fi la fel ca și cea actuală. Corespunzător, fluxul de bani, dacă el nu va fi indexat, adică majorat într-un ritm analogic cu ritmul inflației, terenul se va devaloriza în timp, aducând proprietarului obiectului imobiliar pierderi esențiale la capitolul „întrări”.

Pentru ca aceste pierderi să fie preîntâmpinate și/sau blocate, fiecare sumă de bani, obținută în urma utilizării obiectului imobiliar, trebuie să fie actualizată. Altfel spus, se apelează la procedura de actualizare a „întrărilor” *viitoare*, comparabile cu cele actuale. De subliniat, că procedura de actualizare se aplică în cazul, când fluxurile bănești nu sunt supuse indexării.

Esența procesului de actualizare o constituie presupunerea, că (de exemplu) valoarea așteptată a unui lot de pământ agricol, în viitorul apropiat, va fi mai mare decât valoarea prezentă, adică:

față este identificarea provocărilor și lecțiilor, ce urmează de luat în urma crizei, mai ales, pentru autoritățile monetare, învinuite finalmente de gravitatea extinderii crizei.

Ca răspuns la suprasaturarea cu lichidități și economisiri ale pieței financiare, a fost creat un șir de instrumente financiare sofisticate, securizate pe mai multe nivele de active. Aceste inovații financiare, dintre care multe fuseseră vândute pe baza promisiunii, că se vor diversifica și vor reduce riscurile, s-au dovedit a fi mecanisme de propagare a instabilității. Prăbușirea valorii acestor active a dat o lovitură bilanțurilor contabile ale multor instituții financiare. Criza ipotecilor subprime (cu grad mare de risc) s-a transformat, astfel, într-o criză financiară la toate nivelurile, care, la rândul ei, a produs colapsul piețelor de acțiuni.

Deși această criză generalizată a survenit mai întâi în Statele Unite, acestea nu au fost singurele afectate de șocurile și prăbușirea încrederii consumatorului. *Integrarea financiară și holdingurile transnaționale de fonduri mutuale, fonduri speculative, sucursalele băncilor țărilor dezvoltate și companiile de asigurări au perpetuat perturbările și au contribuit la propagarea colapsurilor prețurilor activelor în țările din Uniunea Europeană și în alte țări.*

Odată ce criza a fost declanșată de apariția eșecurilor la plata ratelor la creditele pentru case, piața financiară a devenit netransparentă. Instalarea neîncrederii investitorilor a plasat rapid titlurile emise în categoria celor riscante (calitatea activelor pe care le finanțau nu mai era clară) și refinanțările au devenit imposibile. Datorită discrepantei dintre maturitățile pe active și pasive, acestea au început să se bazeze pe linii de finanțare de la băncile-sponsor. În final, cererea de lichiditate, în combinație cu pierderea încrederii între bănci, a rezultat în goana după cash și rata dobânzii efective a început să crească.

Băncile comerciale, în condițiile lipsei majore de lichidități, au preferat să se abțină de la creditarea interbancară, tezurizându-și practic mijloacele bănești, au frânat procesul de multiplicare a banilor în economie, Situație ce duce într-un final economia în depresie și recesiune. Respectiv, fără soluționarea acestei probleme, ieșirea din criză este imposibilă. Iar ***băncile centrale s-au pomenit a fi lipsite de un instrument regularizator potrivit și eficient în condițiile declanșării unei astfel de crize.***

Din creditori de ultimă instanță, băncile centrale s-au transformat în sponsori ai sectorului financiar. Problema, cu care, însă, acestea s-au confruntat, a fost lipsa unor instrumente necesare pentru oferirea de lichidități sectorului bancar. În căutarea posibilităților și instrumentelor adecvate de injectare a lichidităților în economie, autoritățile monetare au fost impuse să improvizeze.

În SUA și în unele state din Europa, guvernele și băncile centrale au răspuns situației prin: îmbunătățirea lichidității; acordarea de garanții guvernamentale pentru împrumuturi; recapitalizarea instituțiilor financiare; garantarea celor noi emisiuni de către bănci asigurate; prevenirea colapsului dezordonat al întreprinderilor mari interconectate; cumpărarea de acțiuni în bănci; reduceri coordonate ale ratelor dobânzii.

Însă, indiferent de măsurile întreprinse, piața a rămas netransparentă, ceea ce a

amplificat criza financiară și a facilitat trecerea ei în sectorul real al economiei, mai întâi în SUA, apoi și în alte țări dezvoltate. Efectele crizei financiare internaționale s-au extins și asupra economiei Republicii Moldova. Totuși, din punct de vedere al impactului direct, sistemul bancar a fost puțin afectat, întrucât nu a fost expus la active toxice, precum și datorită măsurilor prudențiale și administrative adoptate de-a lungul timpului de către Banca Națională. Însă, în mod indirect, criza financiară internațională și, mai ales, consecințele ei evidente – recesiunea din țările dezvoltate s-a extins asupra economiei țării, afectând majoritatea indicatorilor macroeconomici.

Autoritățile monetare ale țărilor dezvoltate, prin injectarea de lichiditate și ieftinirea creditului, au fost până la urmă printre cele, care au cauzat criza financiară. Drept consecință, criza financiară mondială, furnizând unele lecții pentru teoria și practica politicii monetare, impune revizuirea funcțiilor băncii centrale precum și ale instrumentelor, obiectivelor, metodelor și mecanismelor de politică monetară promovată. Situația derivă spre revizuirea metodologiei de dezvoltare și punere în aplicare a acesteia.

Aspecte metodologice ale politicii monetar-credite în țările dezvoltate. Una din problemele acute ale teoriei politicii monetar-credite (PMC), care s-a conturat bine pe timp de criză, este reacția autorităților monetare la creșterea prețurilor activelor financiare și crearea „bull-rilor” speculative. În perioada anilor 1997-2008, economia mondială a rezistat câteva „bull-uri” speculative pe piețele financiare. Însă, până în prezent nu au fost elaborate metode practice de evitare sau localizare ale acestora. Mai mult decât atât, problema posibilelor strategii ale autorităților monetare de neadmitere a apariției acestor „bull-uri” nu e soluționată nici la nivel teoretic. În Prima, presupune, că *autoritățile monetare nu trebuie să targeteze prețurile activelor financiare și să utilizeze rata dobânzii pentru minimizarea activității pe piața valorilor mobiliare*. În special, B. Bernake și M. Gartler remarcă, că, „în cadrul targetării inflației, poate fi obținut răspunsul la întrebarea, cum băncile centrale ar trebui să reacționeze la dinamica prețurilor activelor financiare; modificarea prețurilor la aceste active trebuie să abordeze PMC doar în măsura, în care ele influențează prognoza băncii centrale cu privire la inflație” [2, p. 256]. Susținător al acesteia este și W. Buiter, care consideră, că prevenirea activității speculative trebuie să fie asigurată nu prin măsuri de PMC, ci prin regularizarea pieței valorilor mobiliare [3, p. 13]. Această poziție este supusă criticii din partea susținătorilor direcției a doua de abordare a problemei. În așa mod, N. Roubini consideră neîntemeiate argumentările adversarilor targetării prețurilor la activele financiare în baza incertitudinii apariției „bull-urilor” speculative [6, p. 5-6]. A doua direcție, respectiv presupune, că *autoritățile monetare pot utiliza instrumentele PMC în vederea micșorării activității pe piața valorilor mobiliare*.

În analiza economică, tradițional, se presupune, că dinamica prețurilor activelor financiare se determină reieșind din așteptările raționale ale agenților economici cu privire la valoarea viitoare reală a veniturilor din activele financiare. Respectiv, apariția „bull-lor” speculative se datorează anticipațiilor greșite ale investitorilor, evaluarea

postprivatizare constituie 14,8% anual), în prezent, atrage în mod radical interesul speculativ al investitorilor spre piața funciară. O comunitate considerabilă de intermediari (speculanți) s-a format, în primul rând, pe piața funciară intravilană (terenurile din suburbiile mun. Chișinău), care ulterior s-a extins în plan geografic și în prezent este puternic profilată și pe piața funciară agricolă. Profitând de lacunele și neajunsurile legislației în vigoare, în Republica Moldova deja au apărut „latifundiști” autohtoni, care posedă câte o sută de hectare și mai mult de pământ agricol. Pentru o moșie a satului cu suprafața totală de pământ agricol în jur de 2000 ha, apariția unor „latifundiști” cu proprietatea privată de 100 ha și mai mult înseamnă că tot pământul satului poate fi distribuit (cu timpul) între cel mult 20 de familii, pe când media numărului de familii a unui sat constituie 525.

În opinia noastră, o asemenea modalitate de dezvoltare a relațiilor funciare este irațională și inacceptabilă. Practica destul de avansată a acestor relații în Europa Occidentală ne orientează spre o suprafață medie a unei gospodării agricole țărănești (de tip fermier) de 18-20 ha [1]. De subliniat, că o asemenea configurație a proprietății private asupra pământului agricol s-a format pe parcursul nu zeci de ani, ci sute de ani, adică anume această configurație a trecut deja printr-o aprobare de lungă durată a timpului.

Cu toate că formează un flux mai degrabă virtual decât real de bani, scumpirea permanentă (relativă și absolută) a loturilor de pământ agricol are la bază: (i) prețul de piață destul de redus al pământului agricol la etapa inițială de dezvoltare a pieței funciare; (ii) capacitățile de plată ale populației rurale extrem de reduse; (iii) ritmurile exagerate ale inflației la etapa inițială de postprivatizare; (iv) nivelul și ponderea relativ înalte ale sectorului agrar în cadrul economiei naționale; (v) obiceiurile și tradițiile seculare, mai ales în spațiul rural, de a fi stăpân, de a fi proprietarul asupra pământului agricol, care, în opinia țăranilor autohtoni din localitățile rurale ale țării, servește drept temelie adevărată a proprii afaceri profitabile.

Prin urmare, putem constata, că, la etapa inițială de postprivatizare, care este, concomitent, și etapa inițială de formare a pieței funciare, valoarea, obiectiv calculată, a pământului agricol este constituită (formată) sub influența fluxurilor bănești, generate de: (i) fluxul de venit net, obținut din activitatea agricolă profitabilă; (ii) fluxul capitalului investit, provocat de influența unui set întreg de factori, reflectați mai sus.

Este important de subliniat, că spre deosebire de fluxul bănesc, generat de activitatea agricolă, care se formează la fiecare etapă de realizare a producției obținute, cel de-al doilea fluxul de bani se constituie numai la etapa de vânzare a pământului. Metoda respectivă de a se îmbogăți este intensiv aplicată de către speculanții pieței funciare, scopul cărora îl constituie depistarea pe piața funciară a loturilor relativ (deseori și absolut) ieftine, cumpărarea acestor loturi la un preț mai mult simbolic decât real de piață și vânzarea lor ulterioară la prețuri convenabile pentru vânzător.

Deseori, tranzacțiile de cumpărare-vânzare din cadrul pieței funciare constituie speculații vădite întrucât, la cumpărarea terenului, scopul de bază nu este nicidecum

În ceea ce privește aspectul geografic, fiecare flux bănesc are parametri clari și definitiv conturați. În fiecare caz concret, atât cheltuielile suportate, cât și încasările efectuate (venituri, profituri etc.) sunt raportate la o anumită suprafață de pământ agricol, care stă la baza fluxurilor bănești, fie sub formă de „întrări” sau „ieșiri”, fie sub forma majorării capitalului sau alte forme (părți componente ale „întrărilor” și/sau „ieșirilor”).

O situație mult mai complicată este constatată în cazul dimensionării fluxurilor bănești în timp. În acest aspect, fiecare flux de bani este divizat în cel puțin trei categorii: (i) fluxul trecut, (ii) fluxul prezent și (iii) fluxul viitor, dintre care numai fluxul actual (prezent) poate fi utilizat în mod direct, adică fără implicarea coeficienților de actualizare sau a celor de capitalizare.

Având în vedere faptul, că utilizarea pământului agricol, este legată cu factorul sezonier iar sezonul vegetativ, ca regulă, coincide sau nu cu anul calendaristic, sau poate avea loc o dată în an, perioada fluxului bănesc actual se consideră anul calendaristic curent. Deoarece activitatea economică este desfășurată în condiții inflaționiste sau deflaționiste, banii pe parcursul timpului pot fi depreciați sau invers. Altfel spus, banii devin mai valoroși în condițiile economiei deflaționiste (oferta mărfurilor și/sau a serviciilor pe piața națională predomină mult asupra majorării volumului de bani în circuitul de piață). Și viceversa, banii se devalorizează în condițiile, când oferta mărfurilor și/sau a serviciilor este inferioară în raport cu creșterea masei valutare pe piață internă a țării.

Cu toate că pământul agricol, în calitate de marfă specifică, constituie numai o mică parte din toată gama de mărfuri și/sau servicii, anume piața funciară servește, de obicei, în situații de criză drept bufer contra creșterii nestăvilită ale ritmurilor inflației. Din această cauză sunt pe larg răspândite în rândurile experților în evaluări aprecierile, precum că „cu cât banii sunt mai ieftini, cu atât pământul este mai scump”. Esența aritmetică a acestei sintagme este reflectată în formula cea mai simplificată de calcul al prețului de piață al pământului agricol. Caracterul simplificat, mai exact, exagerat de simplificat, al acestei formule este stipulat de însăși faptul, că din trei categorii, anterior stabilite, ale fluxurilor bănești, generate de utilizarea rațională a loturilor corespunzătoare de pământ agricol, prețul de piață se calculează numai în bază fluxului prezent. La fel, procedura evaluării banilor, rezultată prin stabilirea „prețului banilor” – procentului bancar de deservire a creditelor, este de asemenea excesiv de fragmentată, calculul fiind pentru un singur an.

Al doilea, dar nu mai puțin important, fragment al simplificării metodei de calcul al valorii și, corespunzător, al prețului de piață al pământului agricol îl constituie neglijarea în aceste metodici încă a unui flux de bani, generat de scumpirea permanentă a loturilor de pământ agricol.

Această scumpire, însă, alături de obținerea profitului, constituie încă un obiectiv de importanță majoră pentru fiecare investitor potențial. Este de menționat, că anume scumpirea permanentă și în ritmuri exagerat de mari (media pentru toată perioada de

insuficientă a condițiilor fundamentale ale pieței. Reiese, că o așa abordare nu ia în considerație pe deplin psihologia jucătorilor pieței, încrederea lor în posibilitatea de ieși din joc înaintea altora, obținând venituri. De aceea, „bull-le” speculative nu reprezintă greșeli ale evaluării riscurilor, ci un atribut indispensabil al jocului bursier.

În același timp, în realitate, pot apărea deficiențe la identificarea intensificatorilor proceselor de pe piața valorilor mobiliare. Aceștia pot fi nu numai speculativi, ci să reflecte factorii fundamentali ai dinamicii valorii corporațiilor, în același timp și urmările mișcărilor tehnologice. În același timp, dinamica prețurilor la activele financiare se realizează sub influența excesului de lichiditate din economia globală. În așa mod, creșterea prețurilor se va realiza sub influența acelorași factori, ca și creșterea indicelui prețurilor de consum. În acest context, Ch. Goodhart a propus calcularea indicelui inflației reieșind din cotațiile bursiere [5, p. 335].

Elaborarea contravențiilor în vederea apariției „bull-lor” speculative are o mare însemnătate pentru asigurarea stabilității macroeconomice. Însă, utilizarea în acest scop a ratei dobânzii ar însemna dependența acesteia de indicatorul rentabilității sectorului real al economiei. Urmări negative pentru acesta au fost și micșorarea ofertei de bani în cazul tendințelor speculative pe piața valorilor mobiliare. De aceea, măsurile fundamentale contra „bull-lor” speculative trebuie să fie elaborate de regulatorii pieței valorilor mobiliare.

Criza financiară a conturat o caracteristică importantă a proceselor economice – nelineariitatea lor, lipsa de constante și legi de scalare în seriile de timp a indicatorilor economici. Acest lucru presupune posibilitate existenței sau apariției unor fluctuații semnificative și imprevizibile ale variabilelor pieței, care ar putea submina stabilitatea financiară. Acest fapt face necesară interpretarea echilibrului macroeconomic nu ca o corelație reciprocă dintre sectoare și piețe, ci ca echilibru al proceselor economice. Din această perspectivă, dezechilibrul este generat de dinamica diferită a elementelor specifice ale sistemului. Prin urmare, o stare de echilibru poate fi privită ca un sistem economic, care asigură un anumit raport dintre elementele sale pentru a contracara apariția unor turbulențe.

Particularitățile politicii monetar-creditare promovate de Banca Națională a Republicii Moldova. Pe parcursul anilor, Banca Națională a promovat o politică monetară caracterizată de lipsa de claritate sistematică și de abordare metodologică. Acest lucru poate fi ușor reflectat prin existența unor definiții vage ale obiectivelor principale, intransparența politicii promovate, lipsa unei metodologii elaborate de evaluare a cererii de bani și a abordărilor conceptuale în vederea dezvoltării ofertei de bani etc.

O dată cu adoptarea în iulie 1995 a Legii cu Privire la Banca Națională a Moldovei, a fost stabilit obiectivul final al politicii monetare – *realizarea și menținerea stabilității monedei naționale*. În funcție de acest obiectiv, a fost realizată, până în anul 2006, politica monetară a BNM. Acest prim obiectiv de PMC avea un caracter dublu, care presupunea: pe de o parte, realizarea și menținerea stabilității interne a monedei

naționale, exprimate general prin rata inflației și evaluată prin indicele prețului de consum, și, pe de altă parte, realizarea și menținerea, suplimentar și în paralel, a stabilității externe a monedei naționale, exprimate și evaluate prin rata de schimb în raport cu valutele străine majore.

Realizarea acestui obiectiv, precum și celui, care a urmat după el în anul 2006 – „asigurarea și menținerea stabilității prețurilor” [1], până în anul 2008, s-a efectuat prin intermediul *regimului țintirii agregatelor monetare*. Adoptarea acestui regim, în detrimentul regimului de țintire a ratei dobânzii, decurgea din structura necristalizată a ratelor dobânzilor din economie și de inexistența unei elasticități stabile dintre variabilele macroeconomice reale față de rata dobânzii [4, p. 87]. Controlarea agregatelor monetare se efectua prin sterilizarea masei monetare excesive, preponderent prin emiterea certificatelor BNM și reprezintă un proces destul de dificil, ca urmare a intrărilor masive de valută străină în țară, dolarizării excesive și cotei majore a „numerarului în circulație” în baza monetară, mai ales, că BNM nu dispunea de o corelare sigură între evoluția agregatelor monetare și a indicatorului inflației.

În anul 2009, sub influența a mai mulți factori (efectele crizei economice globale: diminuarea considerabilă a volumului mijloacelor bănești transferate din străinătate de persoanele fizice, cererii agregate și al comerțului exterior), Banca Națională a renunțat la regimul țintirii agregatelor monetare în favoarea *regimului țintirii inflației*, cu stabilirea anticipată a obiectivului inflației.

Stabilirea țintei inflației se efectuează de către BNM în baza unor analize și modelări a eventualei evoluții a indicatorilor macroeconomici. Reieșind din prognoza obținută, BNM promovează o politică monetară prin utilizarea instrumentelor necesare pentru a nivela efectele, care pot duce la ratarea țintei.

Regimul de țintire a inflației a fost însoțit de perfecționarea responsabilității, transparenței și metodelor de comunicare cu publicul: prin publicarea periodică a rapoartelor de politică monetară. Rapoartele prevăd informații și analize macroeconomice, evoluțiile piețelor financiare, operațiunile efectuate de BNM cu explicarea cauzelor, care pot determina devieri de la ținta anunțată anterior. De asemenea, acest raport trebuie să conțină informația privind eventualele acțiuni și modificări în cadrul PMC în dependență de evoluția situației.

Autoritatea monetară trebuie să atragă și o atenție deosebită asupra mecanismului de transmisie a PMC. Cu alte cuvinte, trebuie de verificat, cum rata de bază influențează activitatea economică și inflația prin mai multe canale – ratele dobânzii din piață, așteptările inflaționiste, ratele de schimb etc. Pe lângă altele, este necesară înțelegerea clară a rolului ratelor dobânzii pe termen scurt, a cursului de schimb, a banilor și creditului, pentru a identifica cele mai potrivite canale de transmisie în vederea atingerii țintei de inflație.

Modificări metodologice în politica monetar-creditară. PMC poate fi definită și ca activitate a autorităților monetare, efectuată în vederea asigurării realizării funcției banilor în economie. Această abordare permite de a face legătură dintre funcțiile banilor

VALOAREA ȘI PREȚUL DE PIAȚĂ AL PĂMÂNTULUI AGRICOL

Silvia POPESCU, drd., IEFS

Recenzent: Victor MOROZ, dr., conf. cercet., IEFS

In this paper there are analyzed the main factors of formation of value and market price of agricultural land and approached different calculation methods give the market price of land plots. It is found rather high growth dynamics of market prices for agricultural land in post privatization period in Moldova.

În articol sunt analizați factorii principali de formare a valorii și prețului de piață ale pământului agricol, precum și abordate diferite metode de calcul al prețului de piață pentru loturile de pământ. Este constatată dinamica destul de înaltă a creșterii prețurilor de piață ale pământului agricol la etapa de post privatizare în Republica Moldova.

Keywords: value, market price assessment, the price changed, capitalization, market channel, seller, buyer, cash flows.

Cuvintele cheie: Valoarea, prețul de piață, evaluarea, prețul actualizat, capitalizarea, circuitul de piață, vânzătorul, cumpărătorul, fluxuri bănești.

În contextul măsurilor de consolidare a suprafețelor și exploatațiilor agricole, elaborarea și utilizarea practică ale metodelor argumentate de calcul al valorii și prețurilor de piață a pământului agricol constituie un pilon de bază privind formarea relațiilor adecvate de piață.

Este bine cunoscut faptul, că prețul, relativ scăzut sau cel exagerat, al pământului agricol, chiar dacă este numit drept „prețul de piață”, pune piedici esențiale în calea dezvoltării dinamice a pieței funciare. Prețul scăzut nu-l aranjează pe vânzător, iar cel exagerat, evident, nu-l aranjează pe cumpărător, fiecare din ei fiind în așteptarea revenirii la normal a prețului de piață.

Altfel spus, orice deviere a prețurilor de piață de la mărirea lor obiectiv argumentată (de fapt – de la valoarea adevărată a loturilor respective de pământ) influențează negativ asupra circuitului de piață a acestei mărfi unice. Astfel, circuitul de piață al pământului agricol atinge proporții mai mari numai în cazul, când prețul de piață este cu adevărat obiectiv și echilibrat (influența celorlalți factori fiind nesemnificativă).

Reieșind din analiza efectuată, putem constata că valoarea economică a pământului agricol, în calitatea sa de substanță a prețului de piață, la rândul său, este formată în baza fluxurilor bănești, generate prin: (i) utilizarea rațională a pământului agricol; (ii) creșterea permanentă a prețului de piață, cunoscută în teoria economică ca fenomen din categoria „majorarea capitalului”.

Fluxurile bănești (sub formă de cheltuieli, încasări, venituri, profituri etc.) sunt generate în timp și spațiu.

Tabelul 9

Variante de renovare a capitalului fix cu utilaje vechi (de 1 an)

Perioade	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Total profit	Profit max	Decizia α_t
Profit	2	8	7	6	6	4	4	2	0	-2	37		
Variante													
1	2	8	7	6	6	4	4	2	0	2	41		
2	2	8	7	6	6	4	4	2	2	8	49		
3	2	8	7	6	6	4	4	2	8	7	54		
4	2	8	7	6	6	4	2	8	7	6	56		
5	2	8	7	6	6	2	8	7	6	6	58	58	α_5
6	2	8	7	6	2	8	7	6	6	4	56		
7	2	8	7	2	8	7	6	6	4	4	54		
8	2	8	2	8	7	6	6	4	4	2	49		
9	2	2	8	7	6	6	4	4	2	0	41		

Sursa: elaborat de autor.

Concluzii. Determinarea perioadei optime de renovare a utilajelor productive este o problemă multiiterativă; în procesele de adoptare a deciziilor optime, separat pentru fiecare etapă, managerul adoptă o consecutivitate de decizii. Fiecare decizie este optimă pentru iterația dată; toate deciziile sunt direcționate spre realizarea scopului final – maximum venit, profit sau minimum costuri, cheltuieli; la fiecare etapă de soluționare a problemei, de regulă, este utilizat de către manager unul și același criteriu de optimizare; problema determinării perioadei optime de renovare a utilajelor poate fi soluționată numai pentru intervale separate de timp; problema trebuie descompusă într-o mulțime de subprobleme de optimizare pentru fiecare perioadă; mulțimea soluțiilor problemelor de optimizare este prezentată de o consecutivitate de valori a funcției-scop; soluționarea problemelor de optimizare pentru fiecare perioadă se face prin algoritmi, elaborați pentru fiecare problemă în dependență de specificul acesteia, începând cu ultima perioadă; soluția optimă pentru fiecare perioadă examinată separat, este optimă în ansamblul perioadelor.

Bibliografie:

1. Stratan A. Investițiile în contextul mecanismului funcționării eficiente a sectorului agrar al Republicii Moldova, Investiții, Cunoaștere, Eficiență. Comunicările celui de al șaselea Simpozion Internațional „Investițiile și relansarea economică”, Ediția a VI-a (27-28 mai 2005), București, 2005, Vol.1, p. 407.
2. Акулич И. Л. Математическое программирование в примерах и задачах: Учеб. пособие для студентов эконом. спец. вузов. Москва: Высш. шк., 1986. 311 с.

și obiectele PMC.

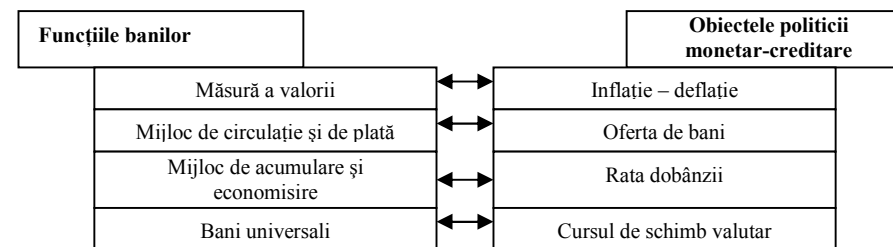

Fig. 1. Relațiile dintre funcțiile banilor și obiectele politicii monetar creditare

Sursa: Elaborat de autori în baza: Current issues in the design and conduct of monetary policy / IMF inst.; Prep. by Mohsin S. Khan. Washington: 2003, p. 4.

Funcțiile banilor nu sunt doar niște concepte, ci pot avea chiar și interpretare statistică. În așa mod, funcția de măsură a valorii interacționează cu dinamica prețurilor. Excesul masei monetare, raportat la volumul producției, duce la inflație, situația inversă – la deflație. Respectiv, inflația și deflația apar în rezultatul acțiunilor simultane ale evoluției masei monetare și volumului producției.

Datorită interconexiunii puternice a două funcții ale banilor, acestea au fost unite în una singură de mijloc de schimb și mijloc de plată. Prima asigură desfășurarea pe piață a mărfurilor și serviciilor, a doua – obținerea și rambursarea creditelor. În rezultatul operațiunilor de creditare, se formează agregatele monetare, folosite pentru asigurarea operațiunilor de vânzare – cumpărare a bunurilor și serviciilor.

Funcția de mijloc de acumulare și economisire se găsește în legătură strânsă cu rata dobânzii pe piață: cu cât aceasta este mai atractivă pentru public, cu atât mai bine își îndeplinesc banii funcția sa, și invers. Funcția de bani universali caracterizează capacitatea acestora de asigurare a operațiunilor economice internaționale.

Contrapunerea funcțiilor banilor și obiectelor PMC permite identificarea contradicțiilor existente, precum și influenței PMC asupra stabilității banilor, ca măsură a valorii pe calea creșterii ratei dobânzii. De exemplu: a) majorarea ratei dobânzii poate duce la majorarea depozitelor bancare ale gospodăriilor casnice și, prin aceasta, să reducă presiunea cererii pe piața de consum; b) manipularea cu rata dobânzii pe termen scurt pentru stabilizarea funcției banilor ca măsură a valorii, în vederea luptei cu procesele inflaționiste, încălcă mecanismul acumulării banilor și transformarea lor în capital; c) dinamica costului („prețului”) banilor în raport cu bunurile este dată de inflație, iar „prețul” banilor în raport cu capitalul monetar de rata dobânzii; d) cursul valutar, în calitate de indicator al PMC, va duce la dezechilibrarea costului banilor (valutei) în economia internă și externă, creșterea acestei disproporții poate pune în pericol stabilitatea macroeconomică etc.

Majoritatea indicatorilor monetari au legături reciproce nealiniare, ceea ce face

imposibilă influențarea tuturor indicatorilor, acționând doar asupra unuia dintre ei, iar selectarea unui singur indicator pentru efectuarea PMC conduce la fragmentarea politicii în întregime.

Asigurarea integrității PMC presupune introducerea unor modificări esențiale în metodologia elaborării și realizării ei. Reieșind din considerentele sus-numite, se recomandă trecerea de la formarea PMC prin schema „scopuri – repere cantitative – canale a mecanismului de transmisie – metode – instrumente” la schema „obiect – scop – indicator – canale a mecanismului de transmisie – instrumente”. În calitate de obiecte ale PMC, ar trebui să fie selectați indicatorii nemijlocit legați de funcțiile banilor. O asemenea abordare oferă posibilitatea de a lua în calcul interconexiunile dintre obiectele PMC la realizarea ei.

Setul de variabile, care definesc un anumit indicator monetar, deseori coincide cu setul de variabile, care influențează asupra altor indicatori. Aceasta permite de a selecta componenta invariabilă a acestor seturi.

În viziunea noastră, la momentul actual este important de depășit orientarea PMC spre piața financiară și de asigurat legătura acesteia cu situația sectorului real al economiei. De aceea, în calitate de bază invariabilă a variabilelor, care definesc patru obiecte ale PMC, trebuie selectate acele care influențează dinamica rentabilității sectorului real. Pentru acesta este necesar de luat în calcul, că rentabilitatea sectorului real este legată de rata dobânzii bancare prin indicatorul rentabilității activității de antreprenoriat (*RAA*). Indicatorul dat reprezintă diferența dintre rentabilitatea în sectorul real și dobânzile la creditele atrase. Dacă activitatea de antreprenoriat este realizată fără atragerea creditelor bancare, atunci *RAA* coincide cu rentabilitatea.

RAA condiționează apariția ofertei de activitate de antreprenoriat. Relația dintre *RAA* și rata dobânzii bancare la depozite leagă sectorul real al economiei de cel monetar. Creșterea diferenței dintre rentabilitate și rata dobânzii majorează utilizarea creditelor și conduce la creșterea multiplicatorului monetar. Și invers, diminuarea *RAA* provoacă reducerea activității de afaceri.

Rentabilitatea sectorului real și rata dobânzii la credite sunt determinate de un set de variabile, care deseori coincid. Prima depinde de nivelul tehnologic al economiei, capacitățile de producere a mărfurilor competitive, iar cea de-a doua – de volumul ofertei monetare, bazele instituționale ale sistemului economiei și, în special, de capacitatea ei de a asigura rambursabilitatea mijloacelor împrumutate.

La calculul matematic, putem nota funcția PMC prin $F(x^1, x^2, x^3, x^4, x^5)$, unde: x^1 – *RAA*; x^2 – rata dobânzii; x^3 – oferta monetară; x^4 – inflația; x^5 – cursul valutar. La rândul său, fiecare din obiectele PMC este definit de un set de variabile de la y^1 la y^n . O parte din variabile este comună pentru fiecare dintre obiectele PMC, iar altă parte – specifică. De aceea:

$$F(x^1, x^2, x^3, x^4, x^5) = F[x^1(y^1 \dots y^n) x^2(y^1 \dots y^n) x^3(y^1 \dots y^n) x^4(y^1 \dots y^n) x^5(y^1 \dots y^n)]. \quad (1)$$

Dependența menționată poate fi de asemenea formulată prin folosirea teoriei mulțimilor. Fie *RAA* aparține unei mulțimi A_s cu dimensiunea s , care este o mulțime a

Tabelul 7

Prețul utilajelor deja utilizate t ani

Perioada, t , ani	0	1	2	3	4	5	6	7
Preț, K_0 , mii lei	10	7	6	5	4	3	2	1

Sursa: elaborat de autor.

În cazul, când utilajele scoase din uz pot fi comercializate la prețurile indicate în tabelul 7, dinamica indicatorilor economici ai firmei va fi alta (tabelul 8). Spre deosebire de primul caz, utilajele de 1;2;3;4;5;6;7 ani contribuie la creșterea profitului firmei în anul de renovare a utilajelor ca quantumul costului utilajelor vechi (tabelul 8). Perioada optimă de renovare a utilajelor este determinată de relația: $\max(56; 73; 78; 82; 83; 84; 82; 79; 75; 56)=84$.

Tabelul 8

Variante de renovare a utilajelor productive

Perioade	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Total profit	Profit max	Decizia α_t
Profit Variante	10	9	8	7	6	6	4	4	2	0	56		
1	10	9	8	7	6	6	4	4	10	9	73		
2	10	9	8	7	6	6	4	11	9	8	78		
3	10	9	8	7	6	6	12	9	8	7	82		
4	10	9	8	7	6	13	9	8	7	6	83		
5	10	9	8	7	14	9	8	7	6	6	84	84	α_4
6	10	9	8	15	9	8	7	6	6	4	82		
7	10	9	16	9	8	7	6	6	4	4	79		
8	10	17	9	8	7	6	6	4	4	2	75		
9	10	9	8	7	6	6	4	4	2	0	56		

Sursa: elaborat de autor.

Decizia α_4 este optimă: utilajele trebuie renovate la începutul perioadei 4.

Un alt caz poate fi când firma a decis să-și renoveze utilajele aflate în funcțiune cu utilaje vechi, de exemplu, cu utilaje cu vechime de 1 an. Conform datelor din tabelul 5, firma, cu aceste utilaje în anul 1, va realiza un venit de 24 mii lei; costul de exploatare va constitui 15 mii de lei; prețul va fi de 7 mii de lei. Deci, în anul de renovare, firma va realiza un profit de $24-15-7=2$ (mii de lei). În următorii ani dinamica indicatorilor va coincide cu datele din tabelul 8.

Datele din tabelul 9 sunt puse la baza adoptării deciziei de renovare a utilajelor. Din relația $\max(37; 41; 49; 54; 56; 58; 56; 54; 49; 41)=58$, firma adoptă decizia α_5 – utilajele trebuie renovate la începutul perioadei 5.

Tabelul 5

Dinamica indicatorilor economici ai firmei A

Indicatori \ Perioade	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total Revenue (TR)	25	24	24	23	23	23	22	22	21	20
Total Cost (TC)	15	15	16	16	17	17	18	18	19	20
Profitul (II), II=TR-TC	10	9	8	7	6	6	4	4	2	0

Sursa: [2, p. 311].

În baza datelor din tabelul 5, completăm prima linie (profit) din tabelul 6. În acest caz, utilajele funcționează fără a fi înlocuite 9 perioade. Profitul firmei se reduce de la 10, realizat de utilajele noi, până la 0 în perioada 9. Profitul total constituie 56 unități. Firma soluționează problema începând cu ultima perioadă. În perioada 9, profitul a fost 9 unități. Logic este ca firma să renoveze utilajele din perioada precedentă, perioada 8. În acest caz (linia 2 din tabelul 6), profitul total va constitui 73 de unități.

Tabelul 6

Variante de renovare a utilajelor productive

Perioade	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Total profit	Profit max	Decizia α_t
Profit Variante	10	9	8	7	6	6	4	4	2	0	56		
1	10	9	8	7	6	6	4	4	10	9	73		
2	10	9	8	7	6	6	4	10	9	8	77		
3	10	9	8	7	6	6	10	9	8	7	80	80	α_6
4	10	9	8	7	6	10	9	8	7	6	80	80	α_5
5	10	9	8	7	10	9	8	7	6	6	80	80	α_4
6	10	9	8	10	9	8	7	6	6	4	77		
7	10	9	10	9	8	7	6	6	4	4	73		
8	10	10	9	8	7	6	6	4	4	2	66		
9	10	9	8	7	6	6	4	4	2	0	56		

Sursa: elaborat de autor.

Similar sunt completate și restul liniilor din tabelul 6. Varianta optimă este determinată de relația: $\max(56; 73; 7; 80; 80; 80; 77; 73; 66; 56)=80$ (unități).

Intersecția liniilor 3; 4; 5 cu diagonala secundă determină trei perioade, în care firma trebuie să-și renoveze utilajele aflate în funcțiune cu utilaje noi, de aceeași productivitate. Acestea sunt începutul perioadelor 4; 5 sau 6. Deciziile de renovare a utilajelor în tabelul 6 sunt notate prin $\alpha_6, \alpha_5, \alpha_4$. În cazul examinat, prețul utilajelor noi a constituit 10 mii lei; utilajele scoase din funcțiune au prețul 0. În realitate, însă, utilajele, deja utilizate t ani, pot fi comercializate la prețul K_t (tabelul 7).

spațiului $E: A_s \subset E$. Atunci:

$$A_s \subset A_m \subset A_k \subset A_b \subset A_p \subset A_n \quad (2)$$

unde: A_s – mulțimea variabilelor RAA ;

A_m – mulțimea variabilelor ratei dobânzii;

A_k – mulțimea variabilelor ofertei monetare;

A_l – mulțimea variabilelor inflației;

A_p – mulțimea variabilelor cursului valutar;

A_n – mulțimea variabilelor PMC.

În așa mod, la elaborarea și realizarea PMC este necesar de atras atenția asupra eficienței piețelor și comportamentului rațional al gospodăriilor. Tradițional, eficiente se consideră piețele, care asigură evidența cuantificată în prețuri a întregii informații primite. Așa o abordare ignoră faptul, că informațiile, datorită complexității, au capacitatea de a crea mereu riscuri noi, iar piețele financiare funcționează în pericol permanent de apariție și realizare a acestor riscuri. Anume așa gen de riscuri au dus la securitizarea activelor bancare și într-un final la declanșarea crizei financiare globale.

Depășirea crizei financiare globale necesită realizarea de către autoritățile monetare noi abordări metodologice ale PMC, perfecționarea instrumentelor ei, metodelor și mecanismelor. Este foarte important de făcut anumite concluzii sigure din greșelile teoretice și practice, comise în perioada precedentă crizei. Pe viitor, sunt inadmisibile: interconexiunea exagerată dintre sistemul bancar și bursa de valori; utilizarea pe larg a instrumentelor financiare securizate și posibilitatea necontrolabilă a băncilor centrale de a crea lichidități.

Concluzie. În vederea neadmiterii pe viitor a unor crize financiare de așa amploare este necesară o colaborarea internațională activă a majorității statelor. Doar o așa abordare va permite soluționarea unui șir de probleme, cărora până nu demult nu li se acorda atenția necesară în lume și în Republica Moldova. Spre exemplu, urmează de asigurat controlul asupra formării lichidității internaționale în rezultatul multiplicării rezervelor valutare. Aceasta, va condiționa necesitatea lichidării zonelor offshore bancare (asemenea propuneri au fost înaintate de un șir de țări dezvoltate, în special, Franța și Germania). Activitatea lor nu doar reduce controlul asupra lichidității internaționale, dar și reprezintă o concurență nesănătoasă în domeniul impozitării. Reieșind din rolul băncilor centrale în declanșarea crizei, ar trebui de redus contribuțiile acestora la cauzarea crizelor prin redescoperirea rolului banilor, atât în teorie, cât și în practică, prin prisma funcțiilor, pe care trebuie să le îndeplinească în vederea asigurării unei creșteri economice durabile.

Bibliografie:

1. Legea nr.191-XVI din 30.06.2006 cu privire la modificarea Legii nr.548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională.
2. Bernanke B., Gertler M. Should Central Banks Respond to Movements in Asset Prices? *The American Economic Review*, Vol. 91, No. 2, Papers and

Proceedings of the Hundred Thirteenth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 2001), p. 253-257.

3. Buiter, Willem H. Central banks and financial crises. Discussion paper, 619. Financial Markets Group, London School of Economics and Political Science, London, UK: 2008. www.federalreserve.com
4. Cuhal R. Quelques observations concernant la responsabilite en matiere de politique monetaire. Bulletin trimestrielle Paris: Centre International d'Etudes et Recherches Financier-Bancaire (CIERFB), 2001, trimestre IV, nr.19, p. 83-93.
5. Goodhart Ch. What Weight Should Be Given to Asset Prices in the Measurment of Inflation. Economic Journal. 2001. Vol.111, June. p. 335.
6. Roubini N. Why Central Banks Should Not Burst Bubbles. <http://www.petersoninstitute.org/publications/wp/wp06-1.pdf>

PARTICULARITĂȚILE POLITICII RECENTE DE CREȘTERE ECONOMICĂ ÎN BAZA REFORMELOR STRUCTURALE

Vadim MACARI, dr., conf. cercet., IEFS

Recenzent: Anatolii ROJCO, dr., conf. cercet., IEFS

Article researches recent policy of economic growth in Republic of Moldova, based on structural reforms, mechanisms and instruments of its promotion.

Cuvinte cheie: paradigmă de dezvoltare, creștere economică, creșterea economică calitativă, politică de creștere economică, reforme structurale, mediu de afaceri, parteneriat public-privat, impact de reglementare, dezvoltare locală și regională, politici distributive, incluziune socială.

Particularitățile politicii de creștere economică în baza reformelor structurale rezidă, în primul rând, în setul de domenii ale economiei naționale a Republicii Moldova, care formează terenul pe care se implementează această politică și care domenii sunt antrenate de ea în procesul respectiv de reformare.

La momentul demarării reale a procesului de elaborare și implementare a politicii de creștere economică în baza reformelor structurale, **pilonii reformelor structurale**, promovate de Guvernul Republicii Moldova, au fost: a) reforma administrației publice; b) reforma regulatorie; c) eficientizarea managementului finanțelor publice; d) dețatizarea și îmbunătățirea gestionării patrimoniului public. Obiectivul principal al programului, atunci, a constat în clarificarea și modificarea rolului statului în economie.

Tabelul 4

Variante de renovare a utilajelor: caz general

Variante Perioade	1	2	3	4	...	T-3	T-2	T-1	T	Profit total în variante α_i
1	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	Π_{14}	...	$\Pi_{1,T-3}$	$\Pi_{1,T-2}$	$\Pi_{1,T-1}$	Π_{11}	$\left(\sum_{\tau=1}^{T-1} \Pi_{1\tau} + \sum_{t=1}^1 \Pi_{1t} \right)_1; \alpha_1$
2	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	Π_{14}	...	$\Pi_{1,T-3}$	$\Pi_{1,T-2}$	Π_{11}	Π_{12}	$\left(\sum_{\tau=1}^{T-2} \Pi_{1\tau} + \sum_{t=1}^2 \Pi_{1t} \right)_2; \alpha_2$
3	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	Π_{14}	...	$\Pi_{1,T-3}$	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	$\left(\sum_{\tau=1}^{T-3} \Pi_{1\tau} + \sum_{t=1}^3 \Pi_{1t} \right)_3; \alpha_3$
4	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	Π_{14}	...	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	Π_{14}	$\left(\sum_{\tau=1}^{T-4} \Pi_{1\tau} + \sum_{t=1}^4 \Pi_{1t} \right)_4; \alpha_4$
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
T-3	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	Π_{11}	...	$\Pi_{1,T-6}$	$\Pi_{1,T-5}$	$\Pi_{1,T-4}$	$\Pi_{1,T-3}$	$\left(\sum_{\tau=1}^3 \Pi_{1\tau} + \sum_{t=1}^{T-3} \Pi_{1t} \right)_{T-3}; \alpha_{T-3}$
T-2	Π_{11}	Π_{12}	Π_{11}	Π_{12}	...	$\Pi_{1,T-5}$	$\Pi_{1,T-4}$	$\Pi_{1,T-3}$	$\Pi_{1,T-2}$	$\left(\sum_{\tau=1}^2 \Pi_{1\tau} + \sum_{t=1}^{T-2} \Pi_{1t} \right)_{T-2}; \alpha_{T-2}$
T-1	Π_{11}	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	...	$\Pi_{1,T-4}$	$\Pi_{1,T-3}$	$\Pi_{1,T-2}$	$\Pi_{1,T-1}$	$\left(\sum_{\tau=1}^1 \Pi_{1\tau} + \sum_{t=1}^{T-1} \Pi_{1t} \right)_{T-1}; \alpha_{T-1}$
T	Π_{11}	Π_{12}	Π_{13}	Π_{14}	...	$\Pi_{1,T-3}$	$\Pi_{1,T-2}$	$\Pi_{1,T-1}$	$\Pi_{1T<0}$	$\left(\sum_{t=1}^T \Pi_{1t} \right)_T; \alpha_T$

Sursa: elaborat de autor.

Algoritmul nu suportă modificări esențiale în procesele de efectuare a calculelor chiar și în cazurile, când în problemă apar condiții, restricții suplimentare. De exemplu, utilajele scoase din uz și înlocuite cu altele noi nu sunt depreciate, dar sunt comercializate. Sau, firma înlocuiește utilajele aflate în funcțiune cu utilaje deja utilizate una, două și mai multe perioade de către alte firme. Să examinăm astfel de cazuri pentru o problemă, pentru care datele inițiale sunt reprezentate în tabelul 5.

variante 1 (prima linie din tabelul 2), firma A, prin decizia α_8 , a renovat utilajele în perioada $t=8$; pe parcursul perioadelor (1-8), poate realiza un profit de 1010 mii lei. Variabilele $\alpha_8, \alpha_7, \alpha_6, \dots, \alpha_1$ reprezintă deciziile firmei A de renovare a utilajelor respectiv în perioadele 8; 7; 6;...; 1. Profitul total maxim în variantele 1, 2, ..., 8 constituie $\max(1010; 1260; 1410; 1460; 1410; 1260; 1010; 955)=1460$ (mii lei).

Problema poate fi generalizată (tabelul 3).

Tabelul 3

Dinamica indicatorilor economici ale firmei: date inițiale

Indicatori \ Perioade	1	2	...	t	...	T
Total Revenue (TR)	R_1	R_2	...	R_t	...	R_T
Total Cost (TC)	C_1	C_2	...	C_t	...	C_T
Profitul (Π), $\Pi=TR-TC$	Π_1	Π_2	...	Π_t	...	Π_T

Sursa: elaborat de autor.

În baza datelor din tabelul 3, elaborăm variante posibile de renovare a utilajelor productive (tabelul 4) începând cu renovarea acestora în perioada $t=T$ (decizia α_T); în perioada $t=(T-1)$ (decizia α_{T-1}) etc.

Fiecărei variante posibile de renovare a utilajelor îi corespunde un anumit profit (ultima coloană din tabelul 4). Perioada t , în care firma trebuie să-și renoveze utilajele, poate fi determinată din relația:

$$\Pi_{t^*} = \max \left\{ \left(\sum_{\tau=1}^{T-1} \Pi_{1\tau} + \sum_{\tau=1}^1 \Pi_{1\tau} \right); \left(\sum_{\tau=1}^{T-2} \Pi_{1\tau} + \sum_{\tau=1}^2 \Pi_{1\tau} \right); \dots; \left(\sum_{\tau=1}^1 \Pi_{1\tau} + \sum_{\tau=1}^{T-1} \Pi_{1\tau} \right); \left(\sum_{\tau=1}^T \Pi_{1\tau} \right) \right\} \quad (3)$$

Algoritmul de determinare a perioadei optime de renovare a utilajelor productive pentru problema considerată: firma trebuie să-și renoveze utilajele productive în perioada $t=5$; pentru cazul general, perioada de renovare este determinată de intersecția liniei t^* din tabelul 4 cu diagonala „de la dreapta la stânga”. Și, fiindcă numărul liniilor și al coloanelor coincid, perioada optimă este t^* – numărul de ordine al liniei, în care profitul realizat de către firmă este maxim. Pentru soluționarea problemelor similare problemei examinate, este necesar de elaborat tabelul-algoritm: linia 1 este constituită din datele inițiale ale problemei cu excepția ultimei perioade, unde sunt înscrise datele perioadei 1; linia 2 este constituită din datele inițiale ale problemei, cu excepția ultimelor 2 perioade, unde sunt înscrise datele din perioada 1 și 2 etc.; pentru fiecare linie determinăm profitul total, realizat în perioada examinată; determinăm profitul maxim din elementele ultimei coloane; numărul de ordine al variantei cu profit maxim constituie perioada, în care firma trebuie să-și renoveze utilajele.

Obiectivele macroeconomice și de dezvoltare, urmărite atunci de autorități, necesitau realizarea unei agende ambițioase de **reforme structurale**. S-a avansat cu un șir de reforme, orientate spre îmbunătățirea mediului de afaceri și clarificarea rolului statului în economie. Majoritatea reformelor, prevăzute în programul guvernului, se refereau la setul de acțiuni, menite să aducă mai aproape de finalizare procesul de tranziție de 15 ani prin determinarea: ce trebuie să facă guvernul și ce trebuie să lase pentru sectorul privat.

Avea loc modernizarea cadrului legislativ pentru serviciul public, eliminarea barierelor inutile din calea afacerilor. Aspectele cheie ale reformei includeau simplificarea procedurilor de înregistrare a întreprinderilor și eliminarea necesității de a obține o multitudine de licențe și permise, în primul rând, prin procedura “ghilotinei”. Managementul finanțelor publice se moderniza în cadrul unui proiect cuprinzător al Băncii Mondiale, iar managementul întreprinderilor de stat (I.S.) trebuia adus în conformitate cu cele mai bune practici internaționale.

Socurile externe, pe care Moldova le înfrunta în 2006, necesitau accelerarea reformelor structurale pentru restabilirea ritmului de creștere economică cât mai rapid posibil. De aceea, în 2007, se intenționa de a întreprinde măsuri pentru a eficientiza funcționarea sectorului public și a îmbunătăți mediul de afaceri, precum și pentru promovarea exporturilor și diversificarea piețelor de desfacere.

Politica comercială și promovarea investițiilor prevedea ca, în scopul îmbunătățirii climatului investițional și consolidării capacității Republicii Moldova de a pătrunde pe piețele externe, Guvernul să implementeze Strategia sa de atragere a investițiilor și promovare a exportului pentru 2006-2015.

Cu scopul creării unei infrastructuri tehnice în conformitate cu standardele UE, Guvernul a elaborat în anul 2007 proiectul de lege cu privire la parteneriatul public-privat, care stipula un spectru larg de instrumente și mecanisme de colaborare și interacțiune dintre sectorul public și privat, în vederea finanțării investițiilor publice, inclusiv cele în infrastructură.

Consolidarea business-ului mic și mijlociu este unul din elementele cheie, care contribuie la creșterea economică și reducerea sărăciei în Moldova. În scopul susținerii întreprinderilor mici și mijlocii, pe parcursul anului 2007, se implementau acțiunile, prevăzute în Strategia de dezvoltare a business-ului mic și mijlociu pentru 2006-2008 și prevederile Legii privind susținerea întreprinderilor mici și mijlocii. Acestea clarifică statutul întreprinderilor mici și mijlocii și oferă mecanisme de asistență a acestora prin crearea unor fonduri speciale care sunt finanțate de către Guvern și de către donatori.

Referitor la reforma administrației publice, prima etapă de evaluare funcțională în contextul reformei administrației publice centrale fusese finalizată. Aceasta cuprinde ministerele, autoritățile cheie din administrația publică centrală și procesul de luare a deciziilor în administrația publică centrală. A doua evaluare funcțională se prevedea să fie desfășurată până la sfârșitul anului 2006 și trebuia să cuprindă autorități publice la nivel central, care nu au fost incluse în prima etapă, și să se extindă în jos, la nivelele

desconcentrate ale administrației publice centrale.

În cadrul Aparatului Guvernului, se preconiza de a crea o unitate de coordonare și analiză a politicii centrale și, în urma evaluării experienței activității unităților – pilot, create în 6 ministere, puteau fi create unități de evaluare, analiză și monitorizare a politicilor și în alte ministere.

Pe parcursul anului 2007, se prevedea de a fi proiectat un sistem informațional computerizat, numit Registrul funcționarilor publici și funcțiilor publice.

Pe parcursul anului 2007, a continuat **cea de-a doua etapă a reformei regulatorii**. Guvernul a întreprins măsuri de implementare a Strategiei Naționale a Reformei Regulatorii. Se aplica metodologia de Analiză a Impactului de Reglementare (AIR), care presupune atribuirea acestor funcții autorităților administrației publice centrale. S-au întreprins măsuri pentru optimizarea procedurilor de lichidare a afacerii. La lichidarea afacerii a fost introdus, de asemenea, „ghișeu unic”.

Perfecționarea managementului finanțelor publice și administrației fiscale se prevedea prin reformarea instituțiilor bugetare și ajustarea cadrului legislativ la cerințele și standardele UE. Se viza și implementarea în 2007 a unui sistem, care va permite gestionarea veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat (BASS), precum și ale fondului asigurărilor obligatorii de asistență medicală prin Trezoreria de Stat.

În baza strategiei de dezvoltare a serviciului fiscal, elaborată cu asistența FMI, Guvernul preconiza să creeze în primul trimestru al anului 2007 un comitet coordonator la nivel înalt, menit să supravegheze reforma și să asigure un larg suport politic.

În scopul eficientizării procesului de privatizare și gestionare a patrimoniului public, a fost adoptată Legea nr. 121-XVI din 04.05.2007 privind administrarea și deținerea proprietății publice. Pentru perfecționarea procedurii de restructurare a întreprinderilor insolabile Consiliului Creditorilor a fost lichidat, iar responsabilitățile de monitorizare a datoriilor fiscale și nefiscale au fost preluate în anul 2007 de către Inspectoratul Fiscal de Stat și instanțele de judecată.

Reieșind din decizia Guvernului de a prelungi termenul de implementare a SCERS cu încă un an, în anul 2007 se prevedea elaborarea unei noi versiuni a Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei pe termen mediu în baza unui proces participativ.

În agenda de reforme structurale a autorităților pentru 2007, se evidențiau măsurile de îmbunătățire a creșterii economice, fiind trasate politici adecvate ca răspuns la șocurile externe. Programul autorităților pentru 2007 prevedea o serie de **reforme structurale, menite** să promoveze exporturile și investițiile străine directe prin îmbunătățirea mediului de afaceri și a guvernării. Autoritățile au elaborat o strategie cuprinzătoare de promovare a exporturilor și atragere a investițiilor.

Strategia reformei regulatorii se armoniza cu reforma administrației publice prin clarificarea și reducerea rolului statului în economie. Reformele din domeniul managementului finanțelor publice aveau drept scop îmbunătățirea gestionării lichidităților și sporirea eficienței politicii monetare prin transferarea conturilor

Tabelul 1

Dinamica indicatorilor economici ale firmei A: date inițiale

Indicatori \ Perioade	1	2	3	4	5	6	7	8
Total Revenue (TR), mii lei	360	355	345	330	310	285	255	220
Total Cost (TC), mii lei	310	70	120	160	190	210	220	225
Profitul (II), mii lei, $\Pi = TR - TC$	50	285	225	170	120	75	35	-5

Sursa: elaborat de autor.

Notăm decizia de menținere în continuare a utilajelor în funcțiune prin U_1 ; de renovare (de înlocuire) – prin U_2 . Elaborăm ecuația funcțională Bellman:

$$\prod_k(t^{(k)}, U_k) = \begin{cases} TR(t^{(k)}) - TC(t^{(k)}), \text{ pentru decizia } U_1 \\ TR(1) - TC(1) - K, \text{ pentru decizia } U_2 \end{cases} \quad (1)$$

unde: $K=300$ mii lei – costul utilajelor noi;

$t^{(k)}$ – vârsta utilajelor la începutul perioadei k , $k=1,2,\dots,8$.

În aceste condiții, ecuația Bellman are forma:

$$\prod_k(t^{(k)}) = \max_t \left\{ \Pi(t^{(k)}) - C(t^{(k)}) + \Pi_{k+1}(t^{(k+1)}) \right. \\ \left. \Pi(1) - C(1) - K + \Pi_{k+1}(t^{(1)}) \right\} \quad (2)$$

În baza acestei ecuații și a datelor inițiale din tabelul 1, elaborăm tabelul 2. În perioada $t=8$, firma suportă pierderi, deoarece costul total al exploatarei utilajelor (225 mii lei) depășește venitul total (220 mii lei) cu 5 mii lei. Firesc este să admitem, că firma A va adopta decizia α_i de renovare a utilajelor în perioada $t=8$.

Tabelul 2

Dinamica indicatorilor economici ale firmei A: date inițiale

Indicatori \ Perioade	1	2	3	4	5	6	7	8	Profitul total în varianta t, mii lei
1	50	285	225	170	120	75	35	50 α_8	1010
2	285	225	170	120	75	35	50 α_7	285	1260
3	225	170	120	75	35	50 α_6	285	225	1410
4	170	120	75	35	50 α_5	285	225	170	1460 _{max}
5	120	75	35	50 α_4	285	225	170	120	1410
6	75	35	50 α_3	285	225	170	120	75	1260
7	35	50 α_2	285	225	170	120	75	35	1010
8	50 α_1	285	225	170	120	75	35	-5	955

Sursa: elaborat de autor.

În varianta 8 (ultima linie din tabelul 2), decizia α_1 , firma A a renovat utilajele în perioada $t=1$; pe parcursul perioadelor (1-8), poate realiza profit de 955 mii lei. În

**POTENȚIALUL FIRMEI:
UN ALGORITM DE DETERMINARE A PERIOADEI
OPTIME DE RENOVARE A UTILAJELOR PRODUCTIVE**

Ileana ANASTASE, *drd., România*
Alexandru STRATAN, *dr. hab., IEFS*
Silvestru MAXIMILIAN, *dr. hab., ULIM*

Recenzent: Andrei ZBANCA, *dr., UASM*

The economic indicators of a firm are determined, to a great extent, by the production equipment's age. The dynamics of the indicators correlate with the total revenue, with the exploitation costs of the assets for each exploitation period. If the productive assets are renovated too often, then the firm loses the opportunity to obtain additional profits; if the assets are too old but still in use, then the firm meets high exploitation costs and, subsequently, much lower profits.

Cuvinte cheie: cost total, cost de exploatare, perioadă de renovare, potențialul firmei, venit total, utilaj productiv.

Indicatorii economici ai unei firme, în mare măsură, sunt determinați de vârsta utilajelor productive. Dinamica indicatorilor corelează cu venitul realizat (Total Revenue), cu costurile de exploatare a utilajelor în fiecare perioadă de exploatare a acestora. Dacă utilajele productive sunt renovate prea des, atunci firma ratează posibilitatea de a realiza profituri suplimentare; dacă utilajele funcționează, fiind mult învechite, atunci firma suportă costuri mari de exploatare a utilajelor și, deci, profituri mult reduse [1, p. 407].

Pentru formularea problemei, vom examina situația, în care, la firma A, la începutul perioadei $t=1$, au fost puse în funcțiune utilaje productive la prețul de 300 mii lei cu costuri de exploatare de 10 mii lei și un venit total (Total Revenue) de 360 mii lei. În perioadele următoare $t=2,3,...,8$, venitul (produsul brut) se reduce de la 355 până la 220 mii lei, iar costul total de exploatare crește de la 70 până la 225 mii lei (tabelul 1); profitul în perioada $t=1$ constituie $360-300-10=50$, în perioadele $t=2,3,...,8$ se reduce de la 285 în perioada $t=2$ până la -5 mii lei în perioada $t=8$.

În contextul dat, urmează să determinăm perioada optimă, în care utilajele productive trebuie să fie înlocuite cu utilaje noi, de aceeași productivitate. Criteriul de optimizare: profitul maxim, realizat de către firmă, în perioada de funcționare a utilajelor productive. Firma este considerată un sistem.

Starea sistemului este caracterizată de „vârsta” utilajelor. Managementul sistemului se reduce la determinarea perioadei (parametrului) t de renovare sau nu a utilajelor productive.

instituțiilor guvernamentale la Trezorerie. Autoritățile intenționau, de asemenea, să accelereze procesul de privatizare. La fel, acestea erau în căutarea suportului din partea donatorilor pentru facilitarea implementării strategiei de modernizare a administrației fiscale, menite să reducă costurile de conformare cu legislația fiscală.

La finele a.2007, lista de reforme structurale rămânea încă lungă. Mediul de afaceri din Republica Moldova era slab. Printre reforme cheie necesare erau următoarele: optimizarea procedurilor de reglementare, reforma judiciară, consolidarea procedurilor de faliment, perfecționarea legislației ce vizează activitatea de afaceri, simplificarea cerințelor de licențiere și modernizarea sistemului de administrare fiscală.

Alte priorități în domeniul reformelor structurale erau: reducerea dependenței energetice, transformarea sectorului agrar cu accent pe dezvoltarea sectorului privat, reforma serviciului public, administrării fiscale, mediului de afaceri și sistemului de protecție socială. Intervenția statului rămânea la un nivel ridicat, iar structurile din sectorul public se implicau excesiv în economie. Politicile și măsurile întreprinse nu trebuiau să împiedice dezvoltarea sectorului privat.

Ar fi fost util un program de privatizare bine planificat. Lista obiectelor pasibile privatizării, publicată atunci, reprezenta un mesaj clar, că autoritățile intenționau să promoveze dezvoltarea sectorului privat. Însă, o parte semnificativă din resursele statului, ce ar fi putut fi cheltuite mai productiv în alte scopuri, sunt blocate în structuri, ce puteau fi gestionate mai eficient de către sectorul privat. Un efort de privatizare transparent, orientat spre investitorii strategici, ar fi diminuat distorsiunile, ar fi sporit finanțarea investițiilor și ar fi fost un semnal, ce denota implementarea unor politici propice mediului de afaceri.

Guvernul trebuia să-și concentreze eforturile pe acele sectoare, care serveau drept catalizator pentru creșterea economică, în special, în sectorul financiar și infrastructura serviciilor. Se cerea intensificarea procesului de vânzare a întreprinderilor strategice de stat, unde implicarea sectorului privat poate aduce investiții noi și know-how.

Obiectivele Guvernului pe termen mediu au fost trasate în Strategia Națională de Dezvoltare pentru anii 2008-2011 (SND).

Obiectivul principal al Guvernului pentru 2008 a rămas neschimbat: facilitarea reducerii sărăciei prin asigurarea unei stabilități macroeconomice și a unei creșteri economice durabile. Acest scop va fi atins prin modernizarea serviciului public și reducerea implicării statului în economie, dezvoltarea sectorului financiar, crearea unui mediu investițional favorabil, stimularea dezvoltării businessului mic și mijlociu, reabilitarea infrastructurii, promovarea exporturilor, crearea locurilor noi de muncă și oferirea protecției sociale păturilor vulnerabile ale populației. Toate aceste obiective, care includ și atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, țin de reformele structurale și își găsesc reflectarea în SND.

Politica fiscală pentru anul 2008 a rămas una austeră, dată fiind menținerea unei rate înalte a inflației și necesitatea de a asigura stabilitatea macroeconomică.

Pentru a promova investițiile străine și autohtone, în anul 2007, a fost anunțată o reformă majoră a sistemului de impozitare a veniturii persoanelor juridice, precum și o amnistie largă a arieratelor fiscale și o liberalizare a reglementărilor privind legalizarea capitalului. Aceste reforme presupun anumite riscuri, în special în ceea ce privește veniturile la buget. Pentru a reduce aceste riscuri, se intenționa de a accelera implementarea Strategiei de consolidare a administrării fiscale.

Politica monetară, în anul 2008, a rămas una austeră, cu scopul reluării tendinței de reducere a inflației și atingerii unei rate a inflației de sub 10 la sută până la finele anului (decembrie curent față de decembrie precedent). **BNM** continua să persevereze în atingerea noului său obiectiv principal de asigurare a stabilității prețurilor și își perfecționa în continuare instrumentele prin adoptarea ratei de bază în calitate de rată principală a politicii sale. BNM trebuia să mențină un regim flexibil al ratei de schimb valutar pentru a reduce efortul de promovare a politicii monetare mai austere. De asemenea, ea prevedea să-și extindă supravegherea asupra tuturor componentelor sistemului de plăți, inclusiv asupra celor din afara băncii centrale.

Cu scopul reformării sectorului financiar, în iunie 2007, a fost creată Comisia Națională a Pieței Financiare în calitate de organ de reglementare și supraveghere a pieței financiare non-bancare, ceea ce a fost un prim pas, care țintește dezvoltarea acestui segment al pieței financiare. Scopul pe termen mediu este de a susține dezvoltarea pieței de capital, pieței asigurărilor, pieței fondurilor nestatale de pensii și pieței microcreditelor prin reducerea riscurilor și vulnerabilităților, sporirea transparenței, actualizarea reglementărilor în conformitate cu cele mai bune practici internaționale și încurajarea introducerii unor instrumente financiare noi.

Socurile externe, cu care s-a confruntat Republica Moldova în anii 2006-2007, au scos în evidență limitările țării în materie de competitivitate și rezistență la potențialele riscuri macroeconomice. Agenda Guvernului pe anul 2008 cuprindea **măsuri structurale**, menite să consolideze rezistența economiei la șocurile externe și să creeze un fundament durabil pentru o **creștere economică robustă și incluzivă**. În acest context, se desfășura în continuare reforma administrației publice centrale și a cadrului de reglementare a afacerilor, de asemenea, se întreprindeau măsuri pentru încurajarea investițiilor în sectorul privat. În scopul sporirii competitivității, o atenție deosebită se acorda îmbunătățirii calității infrastructurii. Pentru aceasta, se luau măsuri de menținere a unui nivel înalt al investițiilor publice în infrastructură.

În a.2008, se reformau procesul privatizării, politica comercială și promovarea investițiilor.

O parte a strategiei țării se declara accelerarea privatizării activelor publice pentru a atrage know-how și a promova dezvoltarea sectorului privat. Obiectivul consta în a continua privatizarea activelor de stat printr-un proces competitiv și transparent. În Republica Moldova a fost introdus un regim de preferințe comerciale autonome cu UE. Cu scopul susținerii antreprenorilor în valorificarea beneficiilor, oferite de noul regim comercial, Guvernul planifica eforturi pentru îmbunătățirea calității sistemelor de

систем; самодиагностика программных средств.

Объект внутреннего контроля организации – это управляемое звено системы управления организацией, воспринимающее контрольное воздействие.

Объекты внутреннего контроля организации:

- человеческие, финансовые, материальные, нематериальные и информационные ресурсы организации;
- средства и системы информатизации;
- технические средства и системы охраны и защиты материальных и информационных ресурсов;
- управленческие решения;
- процессы, происходящие в организации или вне ее, если они имеют к ней какое-либо отношение;
- результаты функционирования организации;
- аспекты времени.

Объекты внутреннего контроля выбираются в соответствии с его целями.

Необходимо разграничивать объект внутреннего контроля и предмет внутреннего контроля. Предметом внутреннего контроля является наличие, состояние и (или) действие управляемого звена системы управления организацией. Какие-либо материальные ресурсы организации – это объекты внутреннего контроля; фактическое наличие данных ресурсов, их состояние, аспекты их функционирования – это предметы внутреннего контроля.

Целесообразно различать контроль системы объектов в целом (т.е. всей организации), контроль ее подсистем и контроль элементов (отдельных объектов). Такой подход позволяет рассматривать функцию контроля в связи с объектами любой сложности и целевой ориентации.

Библиография:

1. Drucker, P. Controls, control and management in Management controls: New Direction in Basic Research / P. Drucker. New York: Harper & Row, 1985.
2. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва: Дело, 2005.
3. Hahn D. Produktionswirtschaft – Controlling industrieller Produktion / Hahn D., Lassman G. Heidelberg: 1993.

Особое место занимает классификация по типам внутреннего контроля. В основу типологии, как известно, должен быть положен существенный признак. На наш взгляд, в основу типологии внутреннего контроля должен быть положен существенный признак – уровень автоматизации контроля, определяющий уровень производительности труда (выражается в отношении объема работы по контролю к затраченному времени). Может ли уровень автоматизации определять форму внутреннего контроля организации (известно, например, что одна из форм бухгалтерского учета – автоматизированная)? Форма контроля организации – это способ выражения процедур контроля всех объектов (в том числе их систем) коммерческой организации, тогда как автоматизация контрольных процедур возможна лишь на уровне отдельных объектов или их систем. Невозможно, например, полностью автоматизировать все стороны контроля качественной и количественной сохранности материальных ценностей предприятия; автоматизация контроля взаимоотношений в рабочих коллективах в настоящее время не представляется возможной. Исходя из этого уровень автоматизации следует рассматривать определителем не форм, а именно типов внутреннего контроля.

Известны следующие типы внутреннего контроля:

- неавтоматизированный;
- неполностью автоматизированный;
- полностью автоматизированный.

Неавтоматизированный внутренний контроль осуществляется непосредственно его субъектами без применения автоматических средств.

Неполностью автоматизированный внутренний контроль осуществляется его субъектами с применением автоматических средств регистрации, обработки, измерения и т.п. (например, с помощью технологии штрихового кодирования).

Полностью автоматизированный внутренний контроль осуществляется полностью в автоматическом режиме под управлением субъектов внутреннего контроля. Примеры этого типа внутреннего контроля: автоматическое обнаружение и исправление ошибки прикладной компьютерной программой; работа программ, обеспечивающих выделение или перечисление тех пунктов, которые не соответствуют установленным критериям (например, если сумма по счетам на закупку находится вне установленных пределов); работа антивирусных программ; программные проверки типа подсчета общих сумм для контроля правильности расчетов (например, согласование суммы счетов на закупки с общей суммой счетов, рассчитанной в результате другой операции); программные проверки на соответствие данных и выдача информации по отсутствию соответствия (например, сравнение неоплаченных счетов-фактур на закупку с файлами записей по полученным товарам, производимое программой перед оплатой счета продавца); работа контрольных модулей корпоративных

management din Republica Moldova.

Pentru stimularea fluxului de investiții în economia națională, în anul 2008, au fost realizate acțiuni prevăzute în Planul de acțiuni pentru anul 2008 privind realizarea Strategiei de atragere a investițiilor și promovare a exportului pentru anii 2006-2015. Cu scopul diversificării modalităților de atrageră a investițiilor, încă la 13.07.2007 a fost aprobată Legea cu privire la parcurile industriale, iar la 10.07.2008 – Legea cu privire la parteneriatul public-privat.

Pentru susținerea dezvoltării IMM, a fost creată Organizația pentru dezvoltarea sectorului IMM, implementate acțiuni stabilite în Strategia de susținere a dezvoltării IMM.

În scopul îmbunătățirii **mediului de afaceri și continuării reformei regulatorii**, se simplifică mediul de reglementare în sectorul nonfinanciar prin reducerea substanțială a cerințelor de licențiere excesive, a numărului de permise și autorizații, a proliferării serviciilor publice prestate contra plată etc.

S-au întreprins acțiuni pentru **optimizarea structurii instituționale și a funcțiilor organelor de control de stat**, cu orientarea acestora preponderent spre supravegherea activității sectorului nonfinanciar, fără vizite la sediul agentului economic, și efectuarea controalelor la întreprinderi doar în cazul obținerii informațiilor din activitățile de supraveghere, care indică încălcarea de către întreprinderi a prevederilor legislației în vigoare. Începând cu anul 2008, toate notele informative, care însoțesc actele oficiale nou elaborate, conțin analiza impactului de reglementare. De asemenea, pe parcursul anului 2008, se prevedea să fie lansată activitatea ghișeului unic în activitatea instituțiilor publice relevante, iar legislația cu privire la insolabilitate - revizuită în conformitate cu cele mai bune practici internaționale de faliment.

Programul de activitate pentru anii 2008-2009 al fostului Guvern al Republicii Moldova prevedea constituirea unei economii dinamice, viabile și competitive în baza promovării unor politici distributive, care țin seama de incluziunea socială, echitatea și prosperitatea cetățenilor țării. Dezvoltarea economică se intenționa de a fi bazată pe principiul pieței și a liberei concurențe, care este modul cel mai adecvat de a crea valoare și de a redistribui valoarea creată în folosul cetățenilor țării.

Însă, în lipsa unei economii de piață eficiente, rămâne stringentă **necesitatea liberalizării economiei, implementării politicilor reușite ale statului pentru accelerarea creșterii economice**.

Pentru sporirea competitivității economice, se cere dezvoltată o economie puternică, dinamică și flexibilă. Modelul economic, bazat pe costul relativ scăzut al forței de muncă, nu este capabil să producă o creștere economică durabilă pe termen mediu și lung, iar stabilizarea macroeconomică și creșterea economică recentă a fost cauzată de reformele structurale realizate în ultimii ani, care au condus la înviorarea sectorului privat, la eficientizarea întreprinderilor cu capital de stat și la crearea locurilor de lucru în construcții și comerț.

Guvernul declara că va promova o **creștere economică calitativă, bazată pe**

potențialul de eficiență generat de dezvoltarea sectorului privat și intensificarea concurenței. Se dorea un mediu de afaceri, caracterizat de stabilitatea regulilor de joc, limitarea imixtiunii statului în activitatea de antreprenariat, care determină decizia de a investi în dezvoltarea afacerii. Se intenționa de a reglementa procesele economice prin utilizarea mecanismelor compatibile cu principiile economiei de piață. ***Creșterea economică calitativă*** necesită, de asemenea, o piață financiară și o infrastructură dezvoltate, utilizarea la maximum a mijloacelor proprii, a formulelor de cooperare noi, cum ar fi parteneriatul public-privat (PPP).

Printre obiectivele pe termen mediu, se numărau modernizarea și **restructurarea** economiei naționale, **reducerea disproporțiilor structurale** și regionale în dezvoltarea acesteia.

În scopul atingerii obiectivelor pe termen mediu, fostul Guvern planifica să realizeze prioritățile de politici pentru anii 2008-2009 prin axarea activității imediate pe **nouă direcții de bază**: reforma regulatoare; dezvoltarea antreprenoriatului; protecția concurenței; atragerea investițiilor; cercetarea și inovarea; dezvoltarea pieței financiare; dezvoltarea comerțului; piața forței de muncă; reabilitarea infrastructurii.

Analizând mai atent cele din urmă, se constată că, practic, toate aceste nouă direcții de bază țin, direct sau indirect, de domeniul **reformelor structurale**.

Actualul Guvern al Republicii Moldova, în programul său de activitate „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” pe anii 2009-2013, își pune ca **unul din scopurile sale prioritare depășirea crizei economico-financiare și asigurarea unei creșteri economice robuste, organice, echilibrate și incluzive**. Guvernul va acționa în vederea schimbării paradigmei de dezvoltare a țării de la o economie bazată pe consum la o economie bazată pe investiții, inovații și competitivitate.

În vederea atingerii plene a acestui scop, Guvernul își pune obiectivele respective de guvernare și planifică de a realiza **acțiunile prioritare, necesare** în diverse domenii ale politicii economice:

a) **politici economice și financiare** (mediul de afaceri; politici de competitivitate și dezvoltarea IMM; politica bugetar-fiscală și gestionarea finanțelor publice; politici agro-industriale; politici în infrastructură și transport);

b) **administrație responsabilă și eficientă** (reforma administrației publice centrale; descentralizare și autonomie locală; dezvoltare locală și regională echilibrată).

Politicile de dezvoltare locală și regională, echilibrată preconizate de Guvern, necesită, evident, o anumită detaliere.

În acest sens, printre obiectivele de guvernare se numără reducerea dezechilibrelor regionale de dezvoltare prin implementarea proiectelor de investiții și stimularea creșterii în regiunile defavorizate, precum și dezvoltarea regională echilibrată prin asigurarea consecvenței între politicile naționale sectoriale și politicile de dezvoltare locală.

независимую оценку действий менеджеров всех уровней управления.

Кроме задач чисто контрольного характера внутренние аудиторы могут решать задачи экономической диагностики, выработки финансовой стратегии, маркетинговых исследований, управленческого консультирования.

К институтам внутреннего аудита относят и ревизионные комиссии (ревизоров), деятельность которых регламентирована действующим законодательством.

Во многих организациях нет отдела (сектора, бюро, группы и т.п.) внутреннего аудита и ревизионной комиссии (ревизора). В этом случае для осуществления внутреннего контроля целесообразно использовать структурно-функциональную форму внутреннего контроля организации. Понятие «структурно-функциональная форма внутреннего контроля» отражает необходимые взаимодействия единиц оргструктуры (линейно-функциональной, дивизионной, матричной), соответствующие их контрольным функциям. Например, осуществление контроля, непременно входящее в должностные обязанности любого руководителя, должно включаться в функции любого ответственного лица. Данная форма, соответствующая содержанию первичной ступени развития внутреннего контроля, применяется всеми организациями наряду с более развитыми формами и независимо от них.

К форме внутреннего контроля в некоторой степени приближено понятие контроллинга. Но именно приближено, так как непосредственно к форме внутреннего контроля контроллинг, на наш взгляд, отнести нельзя.

Контроллинг в современной экономической теории и практике – сложное синтезированное понятие, имеющее много различных определений. Например, Альбрехт Дейли и Беата Штайнмайер рассматривают контроллинг как предмет деятельности любого менеджера независимо от занимаемой им ступени в иерархической лестнице управления организацией.

В Германии под контроллингом часто понимают систему учета и анализа затрат и результатов финансово-хозяйственной деятельности предприятия. Один из крупнейших специалистов в области контроллинга, Хан Д. в своей концепции контроллинга первое место отводит задачам общефирменного планирования и контроля результатов на базе информации внутреннего производственного учета.

По американской концепции (Financial Executives Institute) к задачам контроллера относятся внутрифирменное планирование, составление отчетов об исполнении планов, консультирование, разработка налоговой политики, составление отчетов для государственных служб, ревизия, народно-хозяйственные исследования. Таким образом, контроллинг обобщает в себе понятия самых различных элементов управления; он значительно шире понятия формы внутреннего контроля. Поэтому непосредственно к форме внутреннего контроля контроллинг отнести нельзя.

Функция контроля глубоко интегрирована с другими функциями управления. Вместе с тем существует информационная интеграция внутри функции контроля. Интеграция контроля и других функций на одном уровне управления – это горизонтальная интеграция, а информационная интеграция функций контроля на разных уровнях управления – это вертикальная интеграция.

В результате интеграции по горизонтали достигается согласование отдельных элементов управления с целью решения какой-либо управленческой проблемы или достижения какой-либо цели управления. При вертикальной же интеграции функция контроля реализуется на разных уровнях управления, но на базе одной и той же информации, подвергаемой агрегированию (укрупнению). Вертикальная интеграция необходима для контроля со стороны вышестоящего звена (системы) управления.

Важнейший классификационный аспект внутреннего контроля – формальный. В экономической литературе на данный момент нет общепринятого определения понятия формы внутреннего контроля и общепризнанных выделений его форм по сравнению, например, с формами бухгалтерского учета – мемориально-ордерная, журнально-ордерная, автоматизированная, упрощенная.

В качестве форм внутреннего контроля организации, по нашему мнению, нужно выделить:

- внутренний аудит;
 - структурно-функциональную форму внутреннего контроля.
- Выбор формы внутреннего контроля зависит от:
- сложности организационной структуры;
 - правовой формы;
 - видов и масштабов деятельности;
 - целесообразности охвата контролем различных сторон деятельности;
 - отношения руководства организации к контролю.

Организация внутреннего контроля в форме внутреннего аудита присуща крупным и некоторым средним коммерческим организациям, в основном обладающим следующими особенностями:

- усложненной оргструктурой – дивизиональная, матричная или конгломератная структура организации;
- многочисленностью филиалов, дочерних компаний;
- разнообразием видов деятельности и возможностью их кооперирования;
- стремлением органов управления получать достаточно объективную и

Acțiunile prioritare vor fi:

- adoptarea și implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională și a strategiilor regionale de dezvoltare pentru regiunile Nord, Centru și Sud, în vederea îmbunătățirii planificării teritoriale și localizării investițiilor;
- facilitarea cooperării între autoritățile locale, raionale și centrale, precum și între Consiliul Național de Dezvoltare Regională, consiliile regionale și agențiile de dezvoltare regională, în vederea integrării planurilor și proiectelor de dezvoltare locală și regională cu cele sectoriale și naționale;
- susținerea autorităților publice locale în elaborarea unor politici realiste de dezvoltare a comunității/raionului;
- eradicarea disparităților regionale, inclusiv prin crearea premiselor pentru dezvoltarea afacerilor non-agricole în spațiul rural (agro-turism, servicii, artizanat, micile industrii și altele) etc.

În baza celor expuse mai sus la subiectul dat, se impune **concluzia**, că, în scenariul politicii de creștere economică în baza reformelor structurale, trebuie incluse și cercetate atât componentele principale tradiționale ale reformelor structurale, precum și cele noi, impuse de caracterul creșterii economice în ansamblu și de evoluția tuturor domeniilor economiei naționale, dar, în primul rând, a celor prioritare, decisive și de actualitate pentru prosperarea țării.

Bibliografie:

1. Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova pentru anii 2009-2013. <http://gov.md/>
2. Programele de activitate ale Guvernelor Republicii Moldova în anii 2005-2009. <http://gov.md/>
3. Legea Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011: nr. 295-XVI din 21.12.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, nr. 18-20, din 29.01.2008, art. 57.
4. Memorandumurile cu privire la Politicile Economice și Financiare din anii 2006-2008. <http://imf.md/>
5. Raportul personalului FMI privind consultările pe marginea Articolului IV din 2006 și vizând solicitarea unui nou program cu durată de trei ani în cadrul Mecanismului de Finanțare pentru Reducerea Sărăciei și Creștere Economică. 20 aprilie 2006. <http://imf.md/>

UNELE ASPECTE PRIVIND PROGNOZAREA INDICATORILOR MACROECONOMICI PE TERMEN MEDIU

Zaharia OLĂRESCU, cercet. șt., IEFS
Ion MOROZNIUC, cercet. șt., IEFS
Zinovia TOACĂ, lector univ. sup., ASEM

Recenzent: Vadim MACARI, dr., conf. cercet., IEFS

The role and importance of analyzing of the national economy's evolution and the negative impact of global financial and economic crisis on the Moldavian economy have been researched; the variant of forecast of the macroeconomic indicators for the medium period has been described in this article.

În prezentul articol sunt cercetate rolul și importanța analizei evoluției economiei naționale, impactul negativ al crizei financiar-economice mondiale asupra economiei Moldovei, este descrisă varianta de prognoză a indicatorilor macroeconomici pe termen mediu.

Cuvinte cheie: analiza economică, prognoze macroeconomice, criză financiară, sectorul financiar-bancar, cursul de schimb, inflație, sectorul real, depozite, credite.

Evaluarea situației social-economice a țării

În procesul de prognozare, un rol deosebit și o importanță majoră aparține analizei cât mai detaliate și profunde a perioadei premergătoare celei de prognoză. Cu cât perioada de analiză este mai extinsă, cu atât mai clar pot fi stabilite tendințele, conturate pe parcurs, ca mai apoi, cu o mai mare veridicitate să se efectueze calculele de prognoză. Studiul, efectuat cu scopul revelării evenimentelor din perioadele precedente, denotă faptul, că drumul, pe care l-a parcurs Republica Moldova de la începutul reformelor și până în prezent, adică în două decenii, a fost extrem de neuniform și cu rezultate contradictorii.

De la bun început, reformele au demarat destul de dinamic și promițător. Conform estimărilor în unanimitate din rapoartele anuale ale FMI, BM și BERD, în anii 1994-1995, Moldova era apreciată mai înalt, în comparație cu majoritatea țărilor CSI și a vecinilor săi – România, Bulgaria și Ucraina, în promovarea reformelor. Mai mult ca atât, revista „Economist”, pe acele vremuri, scria: „Moldova este un model al reformării corecte, iar faptul, că ea este o țară compactă, o transformă într-un laborator perfect pentru desfășurarea reformelor”. Însă, mai apoi, reformele economice au urmat cu mari dificultăți, cauzate de deciziile eronate ale guvernanților, adesea inspirate de propriile ambiții politice și ideologiile distructive, incompatibile cu teoriile și practicile deja aprobate ale reformelor. Astfel, reformele inițiate cu succes, în cele din urmă, au fost inhibitate și nu s-au soldat cu rezultatele scontate, țara ratând șansa să devină prosperă și să ocupe un loc destoinic în lume.

Din figura ce urmează, rezultă, că, după 20 de ani de grele încercări, însoțite de

• соответствие плановых решений принятым установкам и намеченным ориентирам, а также общей стратегии.

Для обеспечения рациональности и адекватности окружающим условиям самого курса действий и общей стратегии, для обеспечения соответствия управленческих решений самой возможности их успешной реализации (с точки зрения потенциалов коммерческой организации) также необходим контроль. Если в стадию планирования не включить элемент контроля, ошибочность планирования в лучшем случае проявится на стадии организации и регулирования.

На стадиях организации и регулирования реализации управленческих решений необходим контроль правильности хода реализации принятых плановых решений для достижения необходимых результатов. Необходимо контролировать и рациональность осуществления организации и регулирования принятых решений.

На стадии учета должен быть обеспечен контроль за:

1. наличием и движением имущества;
2. рациональным использованием производственных ресурсов в соответствии с утвержденными нормами, нормативами и сметами;
3. состоянием выданных и полученных обязательств;
4. целесообразностью и законностью хозяйственных операций коммерческой организации и т.д.

Данные учета служат информационной базой для контроля. С другой стороны, необходим контроль качества самого учета.

На стадии анализа осуществляется оценка информации о результатах выполнения управленческих решений на основе ее разложения на различные составляющие и их соотнесения между собой. Контроль и анализ глубоко интегрированы. Данные контроля часто являются основой для проведения анализа. На стадии анализа реализуются и контрольные функции, например контроль уровня обеспеченности запасов и затрат источниками формирования. Методы анализа, используемые на стадиях осуществления контрольной деятельности, оценивают степень приближения фактических результатов к конечному пункту какой-либо управленческой программы независимо от того, изложена она в общих или конкретных выражениях. Контроль качества проведения анализа – необходимый этап при оценке информации относительно результатов выполнения управленческих решений.

Таким образом, внутренний контроль коммерческой организации является:

1. неотъемлемым элементом каждой стадии процесса управления;
2. обособленной стадией, обеспечивающей информационную прозрачность на предмет качества хода процесса управления на всех других стадиях.

ОСОБЕННОСТИ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ КОММЕРЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Сафар МАММАДОВ,
дрд. АЕМ, Азейбарджан

Рецензент: Юрий ЛАРЮШИН,
д. э. н., доцент, IMI-NOVA

In article features of the internal control of the commercial organization, feature of the internal control – in its dual role in managerial process by the organization are considered. Therefore theoretically considering each stage as a separate element of managerial process, it is possible to admit, that the element of the control is present at each stage.

Ключевые слова: Внутренний контроль, управленческая функция, рациональность, форма внутреннего контроля, объект внутреннего контроля, контроллинг, автоматизации контроля.

Внутренний контроль коммерческой организации – это осуществление субъектами организации таких действий, как:

1. определение фактического состояния организации (объекта контроля);
2. сравнение фактических данных с планируемыми;
3. оценка выявляемых отклонений и степени их влияния на аспекты функционирования организации;
4. выявление причин зафиксированных отклонений.

Цель внутреннего контроля – информационное обеспечение системы управления для получения возможности принятия эффективных решений.

Особенность внутреннего контроля – в его двойственной роли в процессе управления организацией. В результате глубокой интеграции контроля и других элементов процесса управления на практике невозможно определить круг деятельности для работника таким образом, чтобы он относился только к какому-либо одному элементу управления без его взаимосвязи и взаимодействия с контролем. Любая управленческая функция обязательно интегрирована с контрольной. Поэтому теоретически рассматривая каждую стадию как отдельный элемент процесса управления, можно допустить, что элемент контроля присутствует на каждой стадии.

Для оптимального хода любой из стадий процесса управления над каждой из них необходим контроль.

На стадии планирования реализуются следующие контрольные функции:

- оценка рациональности возможных вариантов плановых решений;

șocuri și erori, economia țării, conform evoluției produsului intern brut (PIB), se află la un nivel, ce depășește cu puțin mai mult de 50% nivelul inițial din perioada de până la reforme, neavând analog în CSI.

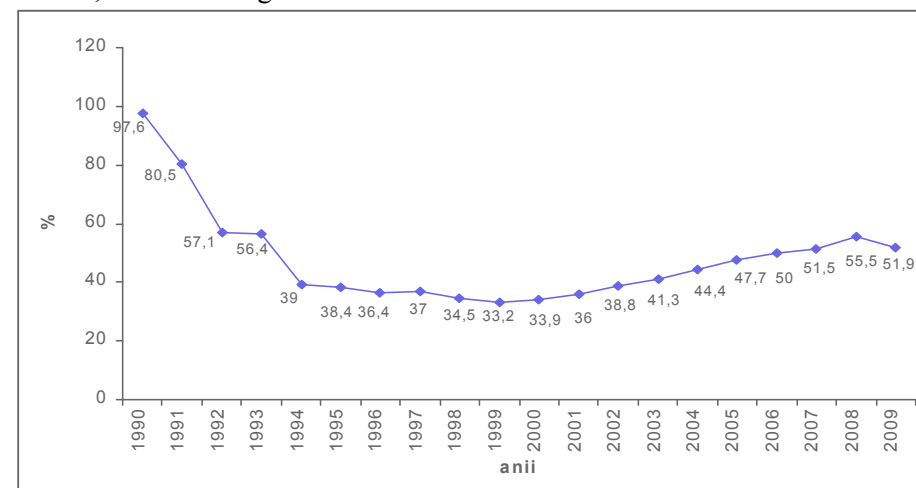

Fig. 1. Evoluția PIB în Moldova pe parcursul anilor 1990-2009

Sursa: Datele BNS pentru perioada anilor 1990-2009.

Pe parcursul acestei perioade, țara s-a confruntat cu mai multe șocuri, cât din interior, atât și din exterior, dintre care se deosebesc trei principale.

Primul este criza financiară din Rusia din anul 1998. În rezultatul acestei crize, Moldova a pierdut miliarde de lei din contul producției exportate, banii pentru care nu s-au mai întors în țară. Acest fenomen dezastruos a produs un declin economic, consecințele căruia au fost depășite tocmai în anul 2002.

După o perioadă îndelungată de recesiune economică, cuprinsă între anii 1990-1999, în anul 2000, economia Moldovei s-a plasat pe o traiectorie ascendentă, marcând o creștere a produsului intern brut, față de anul precedent, cu 2,1%. În anii următori (până în anul 2006), s-au consemnat creșteri majore, media anuală fiind de 7,1%, cea mai mare performanță fiind înregistrată în anul 2002 – 7,8%. Însă, în anul 2006, PIB-ul a înregistrat o majorare de doar 4,8% față de anul 2005, fiind influențat de impactul negativ al embargoului Rusiei la exportul vinurilor și altor produse din Moldova. În 2007, față de 2006, creșterea a fost și mai mică – 3%. În anul 2007, la restricțiile, impuse de Federația Rusă la importurile vinurilor din Moldova, s-a suprapus și seceta dezastruoasă, care a dus la reducerea producției agricole cu 35% față de anul 2006. Această perioadă (2006-2007) s-ar putea califica drept al doilea șoc, care, însă, nu a avut consecințe atât de grave, ca primul, și nu a dus la diminuări în raport cu anii precedenți.

Cazul cu embargoul la vinurile moldovenești, după criza financiară din 1998,

ne-a amintit din nou despre vulnerabilitatea și dependența economiei naționale de șocurile și jocurile politice, provocate atât de situațiile din interiorul țării, cât și cele din exterior. Calculele demonstrează, că, în acești doi ani, din cauza restricțiilor la exportul vinurilor, în țară s-a fabricat cu 6,8 mlrd. lei mai puțină producție de acest gen, în comparație cu volumul fabricat în anul 2005.

În anul 2008, datorită condițiilor climaterice favorabile pentru agricultura țării și obținerii unei roade bogate, precum și în rezultatul redobândirii parțiale a unor piețe de desfacere în Rusia a producției vinicole și cuceririi altor piețe, economia țării a revenit din nou pe traiectorie de creștere cu ritmuri înalte, înregistrând o majorare a PIB cu 7,8% față de anul anterior, repetând astfel nivelul record de creștere. Avansarea ar fi fost și mai semnificativă dacă nu s-ar fi declanșat criza financiară mondială, care s-a făcut simțită, mai ales în trimestrul IV. Prin urmare, este cert faptul, că deși, în perioada de relansare a economiei naționale, s-au semnalat mai multe progrese semnificative, dezvoltarea ulterioară a economiei țării poate fi perturbată de dezechilibrul și constrângerile, formate și acumulate în perioada crizei sistemice din anii 90, de apariția a noi situații nefavorabile (șocuri) pe piețele externe, cu care Moldova are legături strânse. Această situație s-a repetat deja în anul următor – 2009 (al treilea șoc), când criza financiar-economică mondială a afectat și economia Moldovei, în rezultatul căreia PIB-ul țării s-a redus față de anul 2008 cu 6,5%. Pentru prima dată din ultimii 10 ani, economia țării a consemnat descreștere.

Făcând o generalizare a dezvoltării economiei naționale pe parcursul perioadei de relansare economică (2001-2008) și a anului de criză 2009, putem constata, că, în ansamblu, s-a obținut o creștere a PIB cu 53,2% ori, în medie, s-a înregistrat un ritm de creștere de 4,8% anual, ceea ce nu poate fi considerată drept o performanță remarcabilă dacă comparăm cu rezultatele, obținute de alte țări în curs de dezvoltare.

Concomitent, incapacitatea guvernării de a asigura o creștere economică, care ar fi fost în stare să scoată țara din criza sistemică generală, nu a fost unica lacună, care a dus la degradarea și dezechilibrarea complexului economic. Analiza mai detaliată a PIB, din punct de vedere nu doar a „cantității” acestui indicator, dar și a „calității” acestuia, adică prin prisma esenței creșterii (în rezultatul căror modificări structurale s-a produs creșterea), atunci vedem că lucrurile stau și mai prost.

Astfel, în perioada de referință, valoarea adăugată brută a înregistrat ritmuri de creștere și mai mici – sub 4%, iar valoarea bunurilor (agricultura + industria), care, în mod normal, ar trebui să fie una din principalele surse de creștere, în această perioadă, practic, a stagnat (marcând creștere „zero”), iar agricultura fiind chiar în descreștere (-3,4%). Aceasta ne vorbește despre faptul, că creșterea PIB, în ansamblu, s-a produs doar în baza creșterii serviciilor (+63,3%) și a impozitelor nete pe produs și import (de 3 ori), dar nu și în baza creșterii factorilor de producție, demonstrând evident cât de fragilă și iluzorie a fost această creștere. Evoluția din ultimii ani demonstrează, că economia țării a devenit inefficientă, ea nu se bazează pe sectorul de producție, iar sursele principale, ce o alimentează, sunt veniturile cetățenilor muncind peste hotare, care s-au

acumulării și folosirii de elemente de cunoaștere. Mai nou este așa-numitul model NPK (the New Production of Knowledge), dezvoltat de Gibbons M. și colegii săi în contrapondere cu modul tradițional de producție a cunoștințelor științifice. Acesta caracterizează relațiile într-un proces de inovare prin prisma generării cunoștințelor în contextul aplicațiilor, transdisciplinarității, practicilor eterogene, reflexivității și relevanței cercetărilor [5].

Concluzii:

Cercetarea-dezvoltarea devine o parte componentă a economiei, care determină progresul ei. Sistemul economic absoarbe realizările ei și reglementează dezvoltarea ei în corespundere cu necesitățile interne. Totodată, știința, ca fenomen social, trebuie privită în ansamblul său, în totalitatea funcțiilor sale, iar tratarea sistemului național de cercetare-dezvoltare doar ca element tehnologic poate dăuna progresului științific și dezvoltării economice. Funcționarea eficientă a cercetării-dezvoltării presupune asigurarea unui sistem instituțional și a stimulentei economice adecvate, dar și dispunerea de resurse umane și infrastructură informațională corespunzătoare. Interacțiunea cercetării-dezvoltării cu alte componente ale sistemului inovațional devine factorul de bază în dezvoltarea unei economii inovaționale.

Bibliografie:

1. Galama T., Hosek J. U. S. Competitiveness in Science and Technology. Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, 2008, 155 p.
2. Goldberg I. et al. Public Financial support for comercial innovation. ECA Knowledge Economy Study, http://siteresources.worldbank.org/INTECA/Resources/KE_Study_Final.pdf
3. Stephan P. The economics of science. In: Journal of Economic Literature, 1996, 34(3), p. 1199-1235.
4. Шульгина И. Оценка влияния науки на экономический рост : новые подходы. В «Наукоедение и новые тенденции в развитии российской науки». Москва: Логос, 2005, с. 107-121.
5. Gibbons M. et all. The new Production of Knowledge. The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies (10th edition). London: SAGE, 2006.

lung a ritmurilor de creștere economică prin intermediul politicilor tehnico-științifice și financiare ale statului (dezvoltarea științei, învățământului și intensificarea legăturii între cercetare-dezvoltare și producție). Spre exemplu, a fost demonstrat, că finanțarea suplimentară a cercetării-dezvoltării în țările dezvoltate, din punct de vedere științific și industrial, conduce la sporirea ritmurilor de creștere economică și a nivelului de viață. O politică identică în economiile ce se bazează pe exploatarea materiilor prime, având un sistem de cercetare-dezvoltare slab, nu contribuie la creșterea economică. O politică protecționistă de comerț exterior contribuie la creșterea economică în țările cu un nivel mai scăzut al capacităților științifico-tehnologice, în timp ce în țările ce domină în diferite domenii științifice și tehnologice astfel de politică duce la efecte inverse.

Aceste concluzii teoretice ale modelului de creștere cu cercetarea-dezvoltarea ca factor endogen și-a găsit o anumită confirmare în multe tendințe ale dezvoltării economice mondiale, legate de aprofundarea proceselor de globalizare, transformările structurale care au loc, dar și prin realizarea faptului, că fără dezvoltarea științei și a noilor tehnologii nu poate exista progres economic și social. În același timp, această teorie nu a descoperit mecanismul intern al creșterii ce se produce sub influența științei, nu a evidențiat stimulenții, condițiile și factorii acestuia. După cum consideră, azi, mulți cercetători, pentru aceasta este necesar de a studia procesele la micronivel, adică interacțiunea și dezvoltarea diferitor întreprinderi industriale, care se deosebesc după capacitățile de producție, eficiența economică a noilor tehnologii introduse, modul de organizare a procesului inovațional etc. [4].

Concepte și modele actuale.

Datorită interconexiunilor strânse cu economia și în contextul dezvoltării teoriei endogene, cercetarea-dezvoltarea, tot mai des, este examinată în cadrul așa numitului **sistem național de inovare** (NIS), care reprezintă un cadru instituțional pentru interacțiunea diferitor factori. Cercetarea-dezvoltarea încetează să mai fie o ramură autonomă și se include într-un sistem complex, capabil să susțină generarea cunoștințelor, precum și transformarea acestora în noi tehnologii, produse și servicii, orientate spre cererile consumatorilor. Conceptul NIS, la baza dezvoltării căruia au stat Freeman C. („*Technology Policy and Economic Performance*”, 1987), Lundwal B. („*National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*”, 1992), Nelson P. („*National Innovation Systems: A Comparative Analysis*”, 1993) ș.a., a înlocuit modelul liniar al inovării, devenind un concept teoretic de bază utilizat la studierea proceselor științifico-tehnologice și în elaborarea politicilor de stimulare a cercetării-dezvoltării.

Din alte concepte, care includ interdependența cercetării-dezvoltării și dezvoltării economice, mai popular este cel al triplei elice (3H), dezvoltat, în special, de către Etzkowitz H. și Leydesdorff L. („*University and the Global Knowledge Economy: Triple-Helix of University-Industry-Government Relations*”, 1997) și care reprezintă un model al inovării de tip spirală, care descrie relațiile reciproce multiple care se stabilesc între stat, comunitate științifică și industrie la diferite momente de timp pe parcursul

majorat de aproape 11 ori (de la 153 mln. dolari în 2000 până la 1660 mln. dolari în 2008), și încasările de la importul de bunuri, care (importul), în anul 2008, a fost de 6,3 ori superior celui din anul 2000.

Impactul negativ al crizei financiar-economice mondiale asupra economiei Moldovei

În anul 2009, criza financiar-economică mondială a afectat foarte dur economia Moldovei, cauzând o deteriorare acută a situației. Economia a mai fost afectată și de instabilitatea politică din țară. Reducerea cererii în țările partenere comercial a dus la o descreștere considerabilă a exporturilor (cu 18,4%) și a remitențelor (cu 28,8%). Producția industrială s-a redus cu 22,2%, agricolă – cu 9,1%, investițiile în capital fix – cu 34,9%. Au fost transportate mărfuri cu toate felurile de transport cu 48,3% mai puțin decât în anul 2008. În timp ce PIB s-a redus pe parcursul anului cu 6,5%, cererea agregată internă a scăzut și mai mult, iar deficitul contului curent s-a contractat până la 8,1% din PIB. În același timp, datoria externă a crescut până la 80,9% din PIB, s-a redus dramatic volumul investițiilor străine directe în economia națională (de peste 8 ori) și volumul altor afluxuri de capital. Presiunile deflaționiste au persistat pe parcursul a 11 luni, până în luna decembrie.

În tabelul de mai jos, este reflectată evoluția trimestrială (anul 2008) și cumulativă (anul 2009) a unor indicatori macroeconomici principali, din care reiese clar, că, începând cu trimestrul IV al anului 2008, la patru indicatori principali (industria, transporturile, exporturile și investițiile) s-au produs reduceri considerabile față de aceeași perioadă a anului precedent, la alți trei indicatori (PIB, importuri și vânzări de mărfuri) s-au produs reduceri semnificative a ritmurilor de creștere și, doar în agricultură, s-au păstrat ritmuri înalte de creștere, grație condițiilor climatice favorabile pentru acest sector.

Tabelul 1

Evoluția trimestrială a unor indicatori principali (în %, față de perioada respectivă a anului precedent)

	Anul 2008 Evoluție trimestrială				Anul 2009 Evoluție cumulativă				Anul 2010
	Trim. I	Trim. II	Trim. III	Trim. IV	Trim. I	6 luni	9 luni	Total	Trim. I
Produsul intern brut	4,3	6,2	10,6	6,0*	-6,9	-7,8	-7,7	-6,5	~5,0
Producția industrială	7,7	1,9*	-0,3*	-4,7*	-24,2	-24,9	-24,3	-22,2	4,9
Producția agricolă	-24,1	15,0	33,0	38,0	3,7	2,6	-10,2	-9,1	10,6
Mărfuri transportate	21,2	10,6	-5,0	-32,4	-64,5	-62,5	-59,8	-48,3	-19,0
Investiții în capital fix	30,1	4,9*	4,7*	-8,1*	-40,6	-38,4	-42,5	-34,9	-23,4
Exportul de bunuri	28,2	20,1	42,7	-6,0	-18,2	-20,7	-25,5	-18,4	12,0
Importul de bunuri	39,9	50,3	44,5	5,8	-25,2	-35,8	-37,8	-33,1	1,3
Vânzări de mărfuri cu amănuntul	15,6	10,4	14,9	7,3	-4,3	-4,6	-4,8	-4,4	6,2

Sursa: BNS, în afara datelor calculate de autori.

Notă: * – Datele sunt estimate prin calcul de autori.

Pe parcursul anului 2009, evoluția tuturor indicatorilor, practic, a fost în descreștere, însă, tendința generală denotă o atenuare, relativ ușoară, a declinului de la un trimestru la altul.

Dacă privim evoluția trimestrială a PIB pe parcursul anilor 2008, 2009 din figura de mai jos, găsim și mai evident reflectată tendința de atenuare a impactului crizei.

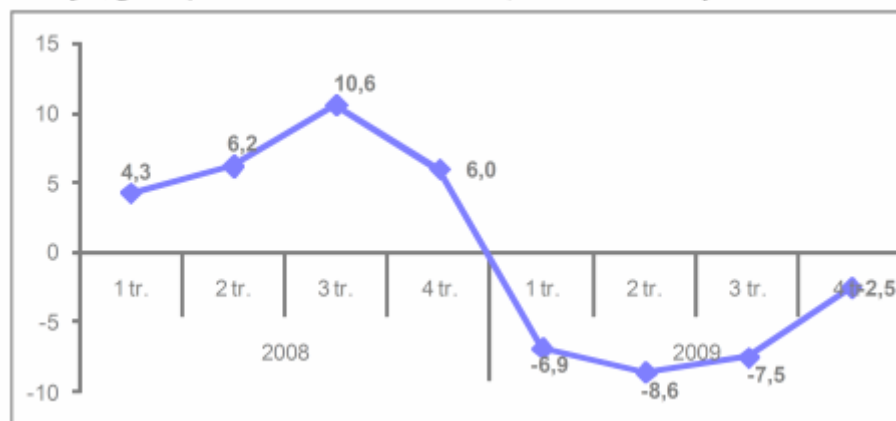

Fig. 2. Evoluția trimestrială a PIB,

În % față de perioada respectivă a anului precedent

Sursa: Datele BNS.

Evoluția în creștere a economiei naționale în I trimestru 2010

Noua conducere a Republicii Moldova, venită la guvernare în septembrie 2009, și-a asumat responsabilitatea de a întreprinde măsuri energice pentru a depăși cât mai rapid consecințele crizei financiar-economice. În **PROGRAMUL DE STABILIZARE ȘI RELANSARE ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA PE ANII 2009-2011**, este clar formulată situația curentă, în care se spune: *“Originea crizei derivă din exterior – pentru o țară vulnerabilă la șocurile externe, cum este Republica Moldova, contractarea economiilor principalelor țări partenere a constituit factorul decisiv care a declanșat, începând cu finele anului 2008, ranversarea trendului de creștere a economiei. Totodată, tergiversarea implementării măsurilor de management anticriză au amplificat recesiunea, oferind un pronostic pesimist pe termen scurt și mediu.”*

De menționat, că măsurile, întreprinse de noua guvernare în vederea redresării economice, conlucrarea eficientă cu organisme financiare internaționale în scopul acordării creditelor și a granturilor, necesare pentru stabilizarea situației din sectorul bugetar și financiar bancar, pot fi considerate ca eforturi pozitive și mult promițătoare. Drept rezultat, în I trimestru al anului curent, s-au consemnat primele semne de creștere economică.

Conform datelor statistice, în aceste trei luni, față de perioada corespunzătoare a

în teoria economică punctul de vedere că inovarea și cercetarea-dezvoltarea sunt într-adevăr factorii cheie ai creșterii economice durabile și, mai mult, că acești factori sunt generați în cadrul sistemului economic ca răspuns la stimulentele economice. Acest model implicit a acordat importanță infrastructurii instituționale – legi, politici, reglementări – care susțin cercetarea-dezvoltarea și inovarea. Un rol important în noua teorie era acordată științei și potențialului intelectual, interacțiunea cărora generează stimulente suplimentare de creștere, în timp ce factorii tradiționali de producție rămân neschimbați. Conform acestei teorii, pentru ca creșterea economică să fie pe termen lung este necesar ca rentabilitatea stocului de capital să nu se reducă. Noile cunoștințe, care previn diminuarea acestei rentabilități sunt produse prin investirea în cercetare-dezvoltare. Mai mult decât atât, sporirea cunoștințelor nu va fi caracteristică doar celor care fac aceste investiții, putându-se vorbi de externalități sau difuziuni de cunoștințe [1]. Cu alte cuvinte, firmele ce doresc să obțină profit, efectuează activități de cercetare-dezvoltare, care generează externalități pozitive pentru economie în general (efectul social de la efectuarea cercetării-dezvoltării îl depășește pe cel privat). Cel mai important aspect în noua teorie este rolul investițiilor în proiecte inovatoare. Chiar dacă cei care se includ la urmă în procesul de dezvoltare pot, teoretic, să aibă avantajul de a nu „reinventa roata”, însă, în practică accesul lor la beneficiile difuziunii este limitat, deoarece, în prezent, cunoștințele tehnologice devin tot mai complexe și tacite.

Caracterul endogen al cercetării-dezvoltării în dezvoltarea economică se manifestă prin mai multe caracteristici [3]:

- companiile sunt interesate în cercetări științifice;
- companiile cele mai dinamice angajează savanți și, deseori, le permit acestora (sau chiar îi încurajează) să facă schimb de rezultate de cercetare cu alți savanți;
- selecția problemelor științifice abordate de savanți deseori este determinată de colaborarea acestora cu companiile în calitate de consultanți;
- piețele influențează asupra dezvoltării tehnologiilor, iar tehnologiile, la rândul său, influențează asupra dinamicii științei;
- guvernele finanțează o parte însemnată a cercetărilor academice, iar volumul finanțării este dependent de PIB;
- nivelul de remunerare a muncii în diferite discipline științifice influențează asupra numărului și calității celor ce aleg cariera în aceste discipline.

În așa fel, se observă o interacțiune dinamică a 3 sectoare – cercetare-dezvoltare, industrie și stat. Legăturile tot mai strânse între cercetare-dezvoltare și economie sunt explicate de specialiștii în domeniul științei și de tendințele interne ale științei. Pe de o parte, sporesc posibilitățile practice de utilizare a cunoștințelor științifice, iar pe de altă parte, cresc costurile efectuării acestor cercetări din cauză interdisciplinarității, învechirii rapide a echipamentului etc. Din aceste cauze, unitățile științifice sunt nevoite să aplice metode de organizare a muncii, de planificare și management, proprii pentru antreprenoriatul cu capital de risc și sectorul privat.

Dezvoltarea ulterioară a acestei teorii a relevat posibilitatea influențării pe termen

concept al inovatorului, prin care se argumenta că forța motrice a dezvoltării economice sunt investițiile în inovații, iar elaborarea și implementarea inovațiilor se efectuează prin salturi. Autorul a introdus noțiunea de ciclu de viață al inovațiilor, pe care îl înțelegea ca un proces distructiv-creativ, precum și noțiunea de echilibru dinamic al economiei, văzut ca o interacțiune a diferitor inovații într-un proces unic. În același context sunt tratate de Schumpeter J. și ciclurile economice, diferențiate în cicluri scurte sau Kitchin, cicluri medii sau Juglar și cicluri lung sau Kondratieff, ultimele fiind cauzate de periodicitatea revoluțiilor tehnologice în industrie.

Însă, până la mijlocul secolului trecut, majoritatea economiștilor explicau creșterea economică de lungă durată ca o funcție combinată a investițiilor de capital și sporului natural a forței de muncă. În a.1956, apare lucrarea lui Abramovitz M. privind resursele și trend-urile economiei americane, în care era menționat, pentru prima oară, că, pe lângă capitalul material și muncă, asupra creșterii produsului brut influențează încă un factor – cel imaterial, care include progresul tehnico-științific [1]. În același an, Robert Solow a introdus un model economic (ce avea să câștige, ulterior, Premiul Nobel) care atribuia creșterea producției, pe lângă factorii tradiționali, și schimbărilor tehnologice. În lucrarea „*Contribution to the Theory of Economic Growth*” el argumenta, că creșterea economică se poate datora nu neapărat grație sporurilor în capital și muncă, ci și progresului tehnologic. După Solow și alți economiști cunoscuți (Griliches Z., Jorgenson D., Denison E., Rosenberg N., Mansfield E. ș.a.) au cercetat influența cercetării-dezvoltării asupra creșterii economice. Au existat unele preocupări în stabilirea rolului cercetării-dezvoltării în procesele economice și în fosta Uniune Sovietică (Львов С., Анчишкин А. ș.a.).

Cu toate acestea, până în anii 1980 predomina concepția privind caracterul exogen al cercetării-dezvoltării în modelul creșterii economice. Teoria neoclasică considera, că capitalul și munca sunt factorii de creștere, iar progresul tehnico-științific reprezintă o variabilă independentă a funcției de producție. Această teorie este reticentă față de procesul dinamic al inovării, care este departe de a fi neted, automat și chiar predictabil pentru rezultatul final. Din modelul cercetării-dezvoltării exogene reieșea, de asemenea, că toate țările, care obțin acces egal la tehnologiile moderne, trebuie să aibă în perspectivă ritmuri de apropiere de creștere a productivității muncii și, respectiv, niveluri de viață care să se apropie, ceea ce, ulterior, nu s-a confirmat.

Kleinknecht A., în urma efectuării unor studii asupra economiilor Germaniei și Olandei, pentru întâia oară, înaintează ipoteza, că inovațiile reprezintă un element endogen al dezvoltării economice [2], iar Denison E. („*Trends in American Economic Growth. Washington*”, 1985) primul a evidențiat progresul tehnic printre factorii creșterii venitului național [1]. Însă, doar odată cu dezvoltarea teoriei creșterii endogene, la sfârșitul anilor 1980, de către Romer P. („*Endogenous Technological Change*”, 1990), Lucas R. („*On the Mechanics of Economic Development*”, 1988), Grossman G. și Helpman E. („*Innovation and Growth in the Global Economy*”, 1991), Aghion P. și Howitt P. („*Model of Growth through Creative Destruction*”, 1992) s-a acceptat pe larg

anului precedent, s-a fabricat producție industrială cu 4,9% mai mult, producție agricolă s-a produs cu 10,6% mai mult, vânzările de mărfurile cu amănuntul s-au majorat cu 6,2%, parcursul mărfurilor a crescut cu 7%, s-au exportat mărfuri cu 12% și s-au importat cu 1,3% mai mult.

În I trimestru, în Bugetul Public Național, s-au acumulat venituri cu 297 mln. lei mai mult decât se prevedea și cu 607 mln. lei mai mult față de perioada respectivă a anului precedent. Concomitent, s-au efectuat cheltuieli mai mici cu 1308 mln. lei decât a fost prevăzut și, ca rezultat, deficitul bugetar a constituit doar 869 mln. lei față de aproape 2,5 mlrd. lei prevăzute pentru perioada dată (tabelul 2).

Tabelul 2

Executarea bugetului public național în I trimestru 2010

	Anul 2010 (prevăzut)		De facto în I trim.	De facto, față de prevăzut		De facto, în 2009	
	Total	Trim. I		Suma (+,-)	%	Total	2010/2009 + (-)
Venituri	25208	5285	5582	297	105,6	4975	607
Cheltuieli	29990	7759	6451	-1308	83,0	6057	394
Deficit	-4782	-2474	-869	1605	35,1	-1082	214

Sursa: Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Concomitent, mai puține semnale pozitive de ameliorare a situației parvin de la sectorul financiar-bancar. Speranța la un avânt în domeniul creditării economiei de către băncile comerciale, odată cu venirea primăverii, deocamdată nu se confirmă. În martie, față de februarie, portofoliul de credite s-a majorat cu doar 140 milioane lei ori cu 0,6%. Deși băncile comerciale dispun de active lichide suficiente, care au crescut cu 3,3 mlrd. lei (+30%), în comparație cu nivelul înregistrat un an în urmă, rata înaltă a dobânzii la credite (17,25% în martie curent) nu poate încuraja mediul de afaceri la riscul de a lua aceste credite. Pe de altă parte, și băncile comerciale au înăspriț condițiile de acordare a creditelor. Conform celor mai modeste estimări a specialiștilor, în prezent, peste 4 mlrd. lei sunt în așteptarea apariției beneficiarilor de credite.

Având la dispoziție analiza evoluției economiei naționale pe o perioadă mai lungă, apreciind tendințele, prefigurate pe parcursul acestei perioade, și urmărind desfășurarea evenimentelor recente, următoarea etapă rezidă în calcularea indicatorilor de prognoză, înainte de aceasta recurând la estimarea rezultatelor preliminare a indicatorilor în anul de bază. Estimarea cât mai precisă a rezultatelor anului de bază este o clauză a veridicității calculului pentru anii de prognoză.

Prognoza pentru perioada 2011-2013 s-a elaborat în două variante – cea bazată pe trendul de dezvoltare (estimări expert) și cea bazată pe modelul macroeconomic de simulare a dezvoltării economiei naționale (aici se prezintă numai prima variantă, tabelul 3).

Tabelul 3

Evoluția indicatorilor macroeconomici principali în perioada anilor 2005-2013

	Unitatea de măsură	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
		efectiv				estimări		Proгноză		
PIB nominal	mlrd. lei	37,7	44,8	53,4	62,9	59,2	65,8	74,2	84,9	95,4
față de anul precedent, în prețuri comparabile	%	107,5	104,8	103	107,8	93,5	104,0	106,5	108,0	107
Indicele prețului de consum mediu anual	%	111,9	112,7	112,3	112,7	100,0	106,9	106,4	105,4	105
la sfârșit de perioadă		110	114,1	113,1	107,3	100,4	107	106,2	105,2	105
Cursul de schimb al leului, mediu anual	lei/ USD	12,6	13,13	12,14	10,4	11,11	11,7	12,4	12,8	13,0
la sfârșit de perioadă		12,83	12,91	11,32	10,40	12,30	11,5	12,4	12,7	13,0
Export de bunuri	mln. USD	1091	1052	1342	1591	1298	1460	1650	1870	2090
față de anul precedent	%	110,8	96,4	127,6	118,6	81,6	113	113	113	112
Import de bunuri	mln. USD	2292	2693	3690	4899	3278	3650	4200	4400	5300
față de anul precedent	%	129,6	117,5	137	132,8	66,9	111,0	115,0	112,0	112,0
Soldul balanței comerciale	mln. USD	-1201	-1641	-2348	-3308	-1981	-2190	-2550	-2530	-3210
Producția industrială în prețuri curente	mlrd. lei	20,8	22,4	26,2	30,0	23,3	28,0	33,0	39,0	44,0
față de anul precedent, în prețuri comparabile	%	107	95,2	98,7	101,5	77,8	105,8	110,9	112,3	108
Producția agricolă, în prețuri curente	mlrd. lei	12,7	13,7	12,8	16,5	13,2	17,0	19,0	21,0	23,0
față de anul precedent, în prețuri comparabile	%	100,8	98,9	76,9	132,1	90,1	105,6	106,5	107,3	105
Investiții în capital fix	mlrd. lei	7,8	11,0	15,3	18,1	10,8	14,0	18,0	22,0	26,0

ABORDĂRI TEORETICE PRIVIND ROLUL CERCETĂRII-DEZVOLTĂRII ÎN DEZVOLTAREA ECONOMICĂ

Gheorghe CUCIUREANU, dr., IEFS

Recenzent: Anatol ROTARU, dr. hab., prof. univ., AȘM

The paper analyses the approach of the research-development in different economic concepts. It is shown that transition to a knowledge-based economy determines growing role of R&D and its interactions with other elements of innovational system.

Cuvinte cheie: cercetare-dezvoltare, creștere economică, inovare, concept, model.

Introducere

În prezent, se atestă o creștere a interesului pentru evaluarea rolului cercetării-dezvoltării în procesele economice, iar tot mai mulți cercetători și factori de decizie consideră investițiile în știință și tehnologie drept o contribuție cheie la creșterea economică și dezvoltarea unei economii moderne. Scopul studiului efectuat a constat în analiza modului de tratare a cercetării-dezvoltării în cadrul unor concepte economice, inclusiv în plan evolutiv. În acest scop au fost utilizate atât surse bibliografice originale, cât și analize (review) ale publicațiilor relevante din domeniu.

Complexitatea aprecierii rolului cercetării-dezvoltării în procesele economice este determinată, în mare parte, de trăsăturile sale specifice:

- cercetarea-dezvoltarea reprezintă un capital care crește cu atât mai rapid cu cât este folosit mai mult (spre deosebire de mijloacele de producție, cunoștințele nu se deteriorează, ci se largesc și se perfecționează în decursul folosirii lor);
- sunt cercetări fundamentale pe care le putem aprecia că au un rezultat economic mic sau nu-l au deloc (în astronomie, matematică, filozofie etc.) în cazul în care privim izolat lucrurile; dar rezultatele acestora intră în patrimoniul general al științei, fără de care nu pot exista nici cercetări rentabile;
- cheltuielile în cercetare-dezvoltare, de obicei, dau efect economic în viitor.

Din aceste considerente, nu întotdeauna rolul cercetării-dezvoltării este foarte vizibil și poate fi încadrat în caracteristici uzuale. Rolul inovației și a cercetării-dezvoltării, ca parte a procesului de inovare, se studiază în cadrul cercetării diferitor probleme ale teoriei economice (avantajele competitive, creșterea economică, ciclurile economice, ciclul de viață a produsului, specializarea internațională ș.a.).

Evoluția cercetărilor în domeniu

Investigațiile au fost stimulate de lucrările fundamentale ale lui Schumpeter J., în special de lucrarea din a.1911 „*Teoria dezvoltării economice*”, în care se propunea un

vor face cu prețul investițiilor și consumului care ar fi putu fi generate de sectorul privat în absența intervenției guvernamentale.

Măsurile, înaintate de autoritățile de stat în cadrul unei politici fiscale expansive, trebuie să cumuleze un set de inițiative corecte și bine intenționate, care să contribuie, în mod intensiv, la formarea unei viziuni strategice și de soluții coerente pentru depășirea crizei și limitarea efectelor.

Concluzii. Conținutul mixului de politici trebuie să considere specificul fiecărei economii naționale de a face față turbulențelor, declanșate, în prezent, pe piețele financiare internaționale. Abilitatea țărilor sărace de a soluționa problemele aferente crizei va depinde, parțial, de: pozițiile lor macroeconomice; vulnerabilitatea lor la șocurile externe; accesul la finanțarea oficială. În același timp, îndeplinirea obiectivelor privind creșterea economică susținută, pe de o parte, și stabilitatea macroeconomică, pe de altă parte, presupune stimularea investițiilor și evitarea caracterului pro-ciclic al politicilor macroeconomice. *Politicile economice trebuie să valorifice perioadele de creștere susținută pentru a promova reformele necesare, asigurând, astfel, spațiu suplimentar de manevră pentru politica monetară în perioadele ulterioare de declin economic.*

Politicile monetare și fiscale trebuie să susțină și mai insistent cererea globală și trebuie să continue acest sprijin pe o perspectivă previzibilă, în timp ce vor fi stabilite strategii de garantare a viabilității pe termen lung a finanțelor publice. În același timp, determinarea și aplicarea acestor politici va cere o cooperare la scară internațională.

Bibliografie:

1. Deloitte. Tax responses to the global economic crisis. 2009.
2. Hagen I., Siedschlag I. Managing capital flows: Experiences from Central and Eastern Europe. In: ADB Institute Discussion Paper no. 103, Aprilie, 2008.
3. Isărescu M. Liberalizarea fluxurilor de capital, In: Conferințele FINMEDIA. București: 2005.
4. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report. Financial Market Turbulence, Causes. Consequences and Policies. In: World Economic and Financial Surveys, 2007.
5. Esvar P., Rogoff K. Effects of Financial Globalization on Developing countries: some empirical evidence. In: Fondul Monetar Internațional. 2003.

față de anul precedent, în prețuri comparabile	%	121,4	124	121,9	101,7	65,1	121,0	121,0	116,0	113,0
Salariul nominal mediu lunar	lei	1319	1697	2065	2530	2748	3080	3510	3970	4440
față de anul precedent	%									
nominal		120	129	122	123	109	112	114	113	112
real		107	114	108	109	109	105	108	108	107

Sursa: Datele BNS pentru anii 2005-2009, datele pentru 2010-2013 – calculele autorilor.

S-ar părea, că prognoza, elaborată de colaboratorii IEFIS, este prea optimistă, din punct de vedere al evoluției mai multor indicatori macroeconomici, însă, acest optimism se bazează pe următoarele considerente:

a) în anii anteriori crizei (2005-2007), în economia națională au fost alocate investiții în proporții mari cu un spor anual de peste 21% și aceste investiții, în perioada ce urmează, trebuie să influențeze necondiționat relansarea economică;

b) depășirea consecințelor crizei (creșterea cererii pe piețele internă și externă) va da posibilitatea recuperării cât mai rapide a diminuării producției din sectoarele agrar și industrial, deoarece în industrie potențialul de producere a suferit în urma crizei puțin, iar în agricultură vor apărea noi oportunități de majorare a producției și de export;

c) nu în ultimul rând, ca factor de creștere economică, trebuie de privit demonopolizarea și reorientarea economică, promovată de noua guvernare, îmbunătățirea mediului de afaceri, și, suportul financiar al comunității internaționale, care urmează să fie acordat pe parcursul perioadei de prognoză. Acestea și alte premise de ameliorare a situației social-economice au fost puse la baza estimărilor de prognoză pentru perioada 2011-2013, elaborată în baza trendului de dezvoltare.

Astfel, **PIB**, în perioada de prognoză (inclusiv și anul 2010), se prevede să se majoreze cu 28% ori cu o medie anuală de 6,3% și aceste ritmuri sunt puțin superioare celor din ultimii 4 ani de până la criză. Însă, trebuie de ținut cont de faptul, că în 2009 economia a fost în declin profund și acest declin trebuie depășit cât mai repede, având în vedere, că este necesar de reparat și creșterea posibilă, ratată în rezultatul crizei. Conform calculelor, nivelul PIB din anul 2008 va fi atins doar în anul 2011. Cel mai mare avans (+8%) se prevede pentru anul 2012, după care ritmul de creștere va tempera.

Indicele prețului de consum mediu anual va varia între 5,0-6,9% cu precădere spre finele perioadei de prognoză. Acești parametri nu diferă esențial de cei prognozați de Banca Națională și se consideră ca optimali.

Cursul de schimb al leului va evolua treptat de la 11,7 lei/dolar american în anul 2010 până la 13 lei/dolar american în anul 2013 ori în depreciere de 10%. Conform prognozei pe termen mediu al Băncii Naționale, cursul de schimb al valutei

naționale în coraport cu dolarul american, se va plasa pe intervalul 11,5-12,4. Astfel, parametrii cursului de schimb, stipulați în prognoza IEFS și cei prognozați de Banca Națională, de asemenea, nu diferă principial. Prognoza cursului de schimb este determinată de evoluția ratei procentuale, de dinamica inflației, precum și de fluxul de valută din exterior în anii ce urmează.

Producția **industrială** are mari rezerve de a avansa, întrucât, în anii 2005-2008, această ramură practic a stagnat, iar în anul de criză a înregistrat un declin de aproape un sfert față de anul 2008. Deși se prevăd ritmuri înalte de creștere (media anuală 9,2%), nivelul de până la criză va fi recuperat doar în anul 2012.

Producția **agricolă** se preconizează, că va crește cu un ritm mediu de 6,1% anual, ceea ce va da posibilitatea de a avansa în următorii 4 ani cu 26%.

Ritmurile majore de creștere a producției agricole și industriale va permite de a spori **exporturile** de mărfuri în mediu cu cca. 13% anual și deja în anul 2011 va fi depășit volumul de export înregistrat în anul 2008.

Importurile, de asemenea se prevăd să avanseze cu ritmuri majore (media anuală 12,6%), însă, având în vedere că în anul 2009 în acest domeniu s-a produs o reducere cu o treime față de anul 2008, revenirea importurilor la volumul de până la criză va fi posibilă doar în anul 2013.

Soldul negativ al **balanței comerciale** va fi în permanentă creștere, dar deficitul înregistrat în anul 2008 nu va fi depășit nici în anul 2013.

Asigurarea creșterii economice cu ritmuri înalte va fi posibilă doar în cazul, când vor fi alocate **investiții** masive, de mari proporții. În următorii ani (2010-2013), se preconizează o majorare a investițiilor în capital fix de 1,9 ori, însă, această majorare se va produce pe fondul unei reduceri dramatice din anul 2009 (de aproape 35%).

Salariul nominal mediu lunar se prevede să ajungă în anul 2013 la cca. 4440 lei (340 dol SUA), creșterea reală constituind 31%. Cu aceleași ritmuri se va majora și **fondul de remunerare a muncii**.

Concluzii. Varianta de prognoză a indicatorilor macroeconomici principali ai Republicii Moldova, elaborată pentru perioada 2011-2013 în baza trendului de dezvoltare, este suficient echilibrată din punct de vedere al interconexiunii indicatorilor prognozați, este moderat optimistă, iar realizarea acestora va depinde de mai mulți factori, printre care și de stabilitatea politică și buna guvernare.

Bibliografie:

1. <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=191&#idc=288&>
2. <http://www.imf.org/external/index.htm>
3. http://www.bnm.md/md/avg_rate_credits/2010
4. http://www.mf.gov.md/common/raportinfo/budget/national/trimestrinfor/Executa_rea_BPN_trim_I_al_anului_2010.doc

accelerarea procesului de implementare a unor masuri planificate anterior alternativ sau adoptarea concomitentă a tuturor acestor abordări.

În continuare vom revizui practica țărilor străine privind implementarea reformelor în sistemul fiscal. De menționat, că am fost inspirați de *Raportul Deloitte „Soluții Fiscale pentru criza economică globală”*, care oferă un rezumat al măsurilor fiscale luate de diverse economii din întreaga lume, fiind direcționat, în cea mai mare măsură, asupra aspectelor privind impozitul pe profit, impozitele indirecte și impozitul pe venit [130]. Aceste masuri au fost luate în contextul stabilirii bugetelor naționale, ele fiind, în cele mai multe cazuri, implementate cu scopul de a diminua sau neutraliza efectele recesiunii economice, însă există și cazuri în care măsurile luate au o influență incidentală în contracararea crizei.

Un exemplu evident este *Bulgaria*, țară care a implementat anumite măsuri, cum ar fi: scutirea de impozit pe o perioadă de 5 ani pentru investiții în regiuni defavorizate și scutiri sau reduceri de impozite pe venit pentru familiile tinere, care achită dobânzi la credite imobiliare. În *Cehia*, rata de impozit pe profit a fost redusă de la 21% la 20%, de rând cu rata contribuțiilor sociale de sănătate pentru angajați și angajatori, iar rambursările de TVA sunt realizate mai rapid în condițiile depunerii în format electronic a declarațiilor fiscale de către contribuabil. În același timp, în *Ungaria*, au fost propuse o serie de măsuri fiscale în vederea impozitării consumului, și nu a venitului, precum și reducerea impozitului pe venit și a contribuțiilor sociale. *Marea Britanie* a redus cota de TVA pentru o perioadă de un an, de la 17,5% la 15%, și a permis amânarea plății impozitelor pentru societățile care au fost afectate de perioada de criză, în condițiile demonstrării necesității unor astfel de amânări. Atât Olanda, cât și Spania au introdus măsuri stimulative referitoare la metodele de amortizare accelerată pentru investițiile, efectuate în a.2009.

Ca regulă, în țările dezvoltate nivelul impozitelor directe este mai dezvoltat decât cel al impozitelor indirecte, ceea ce nu poate fi menționat în cazul țărilor în curs de dezvoltare. Predominarea impozitelor indirecte în țările în curs de dezvoltare este explicată prin faptul, că este destul de greu de a duce evidența veniturilor impozabile și perceperea unui impozit indirect este mult mai comodă și presupune un cost relativ mic.

Astfel, nu este de loc surprinzător faptul, că tot mai multe țări recurg la reformarea sistemului fiscal în vederea contracarării efectelor crizei. Deși, în momentul de față popularitatea politicilor fiscale expansioniste în rândul autorităților de stat este destul de sporită, șansele lor de reușită sunt extrem de vulnerabile. Creșterea explozivă a deficitului bugetar pe fondul reducerii veniturilor fiscale presupune atragerea unor finanțări masive din sectorul privat intern sau extern. Dacă finanțarea se realizează din împrumuturi externe, datoria publică va crește, contribuind la majorarea poverii fiscale a contribuabililor autohtoni. Însă, apariția unor taxe mai ridicate în viitor vor duce la o creștere a economisirilor și o reducere a cheltuielilor, ceea ce contravine obiectivelor unei politici anti-ciclice de stimulare a cererii interne. Multiplicatorul politicii fiscale, în consecință, va fi nul, deoarece investițiile și consumul generate de cheltuielile publice se

de stabilizare. Deci, politica fiscală trebuie să dețină rolul principal în corectarea dezechilibrelor de cont curent. Acest lucru denotă că țările trebuie să își calibreze bugetele, astfel, încât să reușească creșterea cererii din sectorul privat și să determine măsurile de protecție, necesare împotriva unor eventuale crize, întrucât amploarea deficitului fiscal contribuie, în mod direct, la magnitudinea deficitului de cont curent. Totodată, prin intermediul componentei sale de creare de stimulente, politica fiscală ar putea încuraja exporturile și activitățile economice productive în general. *Pe lângă expansiunea politicii fiscale, guvernul trebuie să implementeze o politică prudentă a veniturilor privind limitarea creșterilor salariale din sectorul public*, un demers care ar putea restrânge și efectele de imitare pe care creșterile salariale excesive din sectorul bugetar le-ar putea avea asupra celor din sectorul privat. Astfel, ar fi evitată situația nedorită a necorelării câștigurilor salariale cu evoluția productivității muncii.

În vederea celor expuse anterior, este important ca expansiunea politicii fiscale să fie obținută din contul micșorării cheltuielilor guvernamentale, ci nu pe seama majorării impozitelor directe. Considerăm, că unul din instrumente ar putea servi majorare taxei pe proprietate în țările dezvoltate și în curs de dezvoltare.

Extinderea politicii fiscale va permite o mai bună guvernare a instituțiilor bugetare, bazată pe următoarele principii:

- Realizarea unui control strict al veniturilor și cheltuielilor bugetare;
- Determinarea unor scopuri bine definite pe termen mediu și scurt.

În cadrul primului principiu, prioritate ar trebui să se acorde programelor sociale și de protecție în cadrul domeniilor, precum: învățământ, sănătate, infrastructura apei și sistemului sanitar, cu scopul de a ajuta menajele vulnerabile. Țările sărace trebuie să modifice structura cheltuielilor bugetare în favoarea programelor de stimulare a activității interne. Programele sociale ar trebuie să pună accentul pe crearea locurilor de muncă, care ar asigura, în paralel, și creșterea bazei impozabile. Spre exemplu, unul din domeniile prioritare poate fi menționat sectorul agricol.

O condiție importantă, ce necesită a fi asigurată în procesul majorării cheltuielilor salariale, constituie sporirea productivității muncii, ceea ce va permite formarea efectului de „tampon” al proceselor inflaționiste în țară.

În cadrul celui de al doilea principiu, accentul se plasează pe majorarea veniturilor bugetare din alte surse, precum extinderea bazei impozabile, spre exemplu, prin următoarele modalități:

- Raționalizarea stimulentei fiscale prin reducerea treptată a scutirilor, a vacanțelor și deducerilor fiscale, realizate în cadrul *strategiei fiscale pe termen mediu*;
- Raționalizarea și eficientizarea cheltuielilor bugetare prin diminuarea cheltuielilor, orientate domeniilor neproductive, precum: transferurile pentru întreprinderi falimentare, formarea în masă a locurilor noi de muncă, inițierea proiectelor de tip „white elephant” etc., concomitente în *obiectivele pe termen scurt*.

Din perspectiva fiscală, abordările în vederea combaterii efectelor crizei economice globale cuprind pachete stimulative, măsuri ad-hoc, prevederi temporare,

APORTUL FISM LA DEZVOLTAREA COMUNITARĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Tatiana TOFAN, dr., cercet. șt., IEFS

Recenzent: Galina SAVELIEVA, dr., IEFS

Social investment fund of the Republic of Moldova has a special contribution to the development of community partnership, which is geared towards the development of partnership relations at Community level for community involvement of all actors (local public administration, economic agents, civil society) in community development activities and ensuring sustainable community development.

Cuvinte cheie: Fondul de Investiții Sociale din Moldova, parteneriat comunitar, dezvoltare comunitară.

Fondul de Investiții Sociale din Republica Moldova are o contribuție deosebită la “Dezvoltarea parteneriatului comunitar”, care este orientat spre dezvoltarea relațiilor de parteneriat la nivel comunitar pentru implicarea tuturor actorilor comunitari (administrația publică locală, agenții economici, societatea civilă) în activități de dezvoltare comunitară și în asigurarea dezvoltării comunitare durabile.

Participarea și implicarea actorilor comunitari în identificarea, pregătirea și implementarea microproiectelor ajută comunitățile să obțină o experiență reală de colaborare a diferitor actori comunitari: administrația publică locală, agenții economici, societatea civilă, diferite instituții și organizații. Astfel, circa 1/3 din agențiile de implementare au ca președinți primăriile localităților. Agenții economici sunt investitorii principali în 2/3 din microproiectele, susținute financiar de FISM. Experiența de lucru în comun a diferitor actori din comunitate se referă la planificarea acțiunilor comune pentru soluționarea problemelor, colectarea mijloacelor financiare, valorificarea resurselor locale, distribuirea responsabilităților și obligațiilor. Această experiență, acumulată de comunități din colaborarea cu FISM, este preluată în soluționarea diferitor probleme din comunitate [1].

Proiectul “Dezvoltarea parteneriatului comunitar” se desfășoară în 20 de sate. În cadrul acestui proiect, comunitățile beneficiază de instruire în soluționarea problemelor ce țin de dezvoltarea parteneriatului și rolul liderului comunitar în dezvoltarea capacităților comunităților. Comunitățile, fiind facilitate, elaborează în mod participativ planuri de dezvoltare socio-economică a localităților pe o perioadă de 5 ani, identifică sursele interne și externe pentru realizarea lor, determină persoanele responsabile de implementarea lor.

La atelierele de planificare, facilitate de consultanții FISM, sunt prezenți reprezentanții asociațiilor de beneficiari, agenților economici din teritoriul respectiv, administrației publice locale, persoane interesate. Ei sunt delegați de consătenii lor (în urma deciziilor luate în focus grupuri).

În prezent, în implementare se află trei proiecte de creare a rețelei de beneficiari FISM:

1. „Crearea rețelei de beneficiari FISM în zona de nord a republicii”;
2. „Crearea rețelei de beneficiari FISM în zona de sud a republicii”;
3. „Crearea rețelei de beneficiari FISM în zona de centru a republicii”.

Scopul creării acestor rețele este diseminarea celor mai bune practici de dezvoltare comunitară în vederea replicării lor în alte comunități. În cadrul acestor proiecte, susținute financiar din sursa DFID, satele vor beneficia de instruire în domeniul dezvoltării comunitare, turnee de studii în satele performante, schimb de informații prin intermediul discuțiilor organizate și a buletinului rețelei “Alternative rurale”. Va fi elaborat un ghid al liderului comunitar și introdus în 15 școli cursul opțional de dezvoltare comunitară. De asemenea, vor fi monitorizate performanțele satelor din rețea.

FISM a organizat **3 concursuri pentru selectarea ONG-urilor**, care vor crea și dezvolta rețeaua satelor din zona de nord, centru și sud ale republicii. Învingătorul acestor concursuri a fost desemnat ONG “Contact”.

Un obiectiv important de dezvoltare comunitară este Crearea rețelei de beneficiari FISM în zona de nord a republicii: se organizează seminare regionale, se editează buletine informative “Alternative rurale”, emisiuni televizate cu teme de discuție diferite [2].

Al doilea obiectiv, la fel de o importanță majoră, este *crearea rețelei de beneficiari FISM în zona de sud a republicii*, realizând următoarele acțiuni:

- A fost organizat un seminar regional cu genericul “**De la durabilitatea obiectelor renovate la dezvoltarea durabilă a comunităților**”, desfășurat la Cahul; au participat 63 de persoane din 34 de sate, inclusiv 30 de femei. La acest seminar au fost prezenți reprezentanți ai Consiliului raional, Asociațiilor de Beneficiari, primăriilor din sudul republicii, care au beneficiat de suport financiar de la FISM, precum și reprezentanți ai ONG-ilor din republică, mass-media, consultanți FISM.

- Selectarea centrelor comunitare se va face în bază de concurs.
- În zona de sud nu au avut loc vizite de studiu, fapt, din care reiese necesitatea efectuării vizitelor de studiu.

- A fost începută planificarea strategică în cele 10 sate din zona de sud, incluse în proiect. Până în prezent au avut loc **2 planificări** (Borceag, Sadic). La seminarele respective au participat circa 42 persoane, inclusiv 18 femei – reprezentanți ai APL, agenți economici, societatea civilă.

- La rețeaua de sud au aderat **62 de asociații obștești**.

- Au fost evaluate performanțele a 66 de sate – beneficiari ai FISM.

Pentru realizarea acestor obiective, în zona de centru a republicii au fost petrecute 4 seminare de promovare, la care au participat circa 120 de persoane din circa 70 de localități. Rețeaua este în proces de constituire.

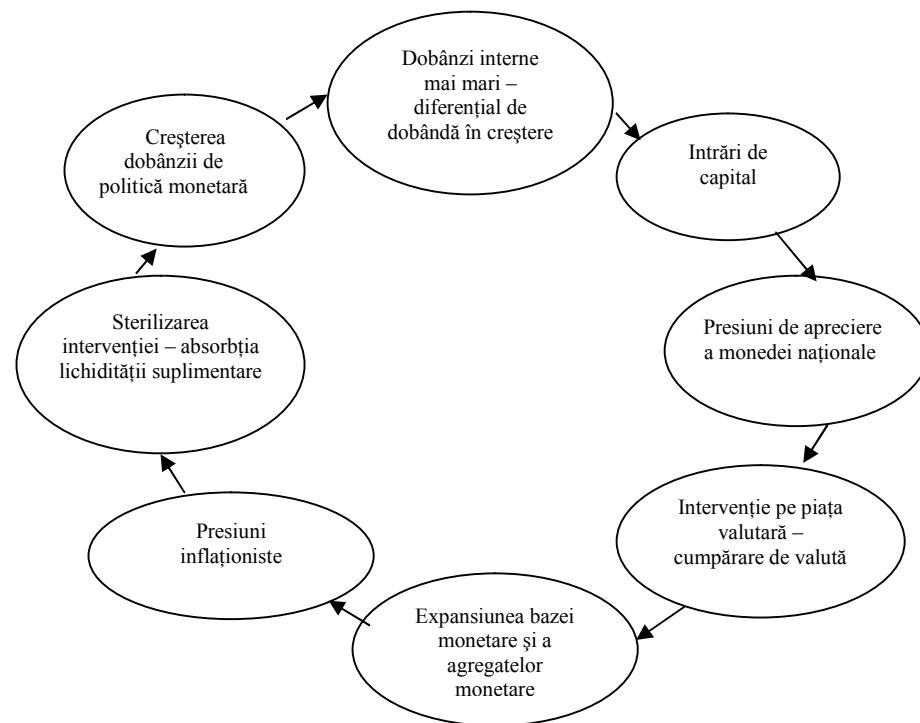

Fig. 1. Cercul vicios al politicii monetare

Sursa: elaborată de autor în baza [3, p. 30].

Excesul monetar este doar una din erorile de politică monetară realizate de băncile centrale în actuala criză. A doua greșală constă în utilizarea politicii monetare în cadrul politicii industriale, adică, salvarea de la faliment, prin infuzii monetare directe de la banca centrală, a unor instituții financiare insolabile. Această măsură este în contradicție totală cu rolul primordial al politicii monetare declarat în multe state de a asigura obiectivul general, precum stabilitatea prețurilor. Intervenția în favoarea unei instituții financiare reprezintă o distorsiune a pieței realizată prin instrumente monetare și o încălcare a regulilor pe care se bazează o economie de piață liberă. Stabilizarea masei monetare în condiții de criză nu trebuie să presupună remunerarea ineficienței unei bănci sau a altei instituții financiare [5].

Deoarece predomină complexitatea acestor aspecte, calibrarea corespunzătoare a reacției politicii monetare este mai dificilă. În plus, având în vedere limitările impuse de deschiderea contului de capital, menținerea echilibrului macroeconomic nu poate fi pusă exclusiv în sarcina politicii monetare. **În schimb, politica fiscală și cea a veniturilor trebuie să posede un rol de sprijin și, astfel, să preia din sarcina eforturilor**

Menționăm faptul, că, în Republica Moldova, valoarea acestui indicator a atins 0,3% din PIB, în anul 2008, costul de deservire a operațiunilor de sterilizare a masei monetare atingând o valoare de peste 200 mln. lei. Deși, în comparație cu anul 2007, costul sterilizării, suportat de BNM, s-a redus, de la 226,7 mln. lei, în anul 2007, la 210,8 mln. lei, considerăm, că acest indicator trebuie menținut în vizorul Băncii Naționale a Moldovei, luând în considerație influxurile masive de remiteri în țară. Spre exemplu, pentru regiunea Europei de Sud-Est, indicatorul dat oscilează în limita proporției de 0,5-0,6% anual, ceea ce denotă faptul, că pentru o țară mică, precum Republica Moldova, costul operațiunilor de sterilizare este sporit.

Politica monetară s-ar putea confrunta cu o dilemă în contextul intrărilor masive de capital. Pe de o parte, evoluția inflației ar putea reclama majorări succesive ale ratei dobânzii de politică monetară, care încurajează economisirea, asigurând, astfel, un echilibru între nivelul economisirii și amplexarea investițiilor, echilibru esențial pentru evitarea unui deficit excesiv de cont curent. Pe de altă parte, majorarea ratelor dobânzilor ar putea conduce la un diferențial pozitiv de dobândă, ceea ce va atrage intrări suplimentare de capital, cu presiunile aferente în sensul aprecierii monedei naționale. Episoadele de apreciere bruscă ar putea fi, ulterior, inversate, eventualele consecințe fiind o rată mai mare a inflației și tensiuni în sectorul financiar.

Figura 1 prezintă un posibil cerc vicios de politică monetară, generat de intrările masive de capital. *Încercările politicii monetare de a atenua presiunile în sensul aprecierii bruște a monedei sunt sortite eșecului din cauza imposibilei trinități pe care o formează o politică monetară independentă, libera circulație a capitalurilor și un curs fix.*

Acest cerc vicios poate rezulta în declanșarea unei crize cu efecte negative atât asupra stabilității prețurilor, cât și asupra stabilității financiare.

Un alt aspect, extrem de sensibil, îl reprezintă conduita recomandată a politicii monetare când inflația este ținută sub control pe orizontul de prognoză, însă, dezechilibrele financiare și macroeconomice se adâncesc. Dacă nu elaborează și implementează un răspuns prompt al politicii economice, încă dintr-o fază incipientă, autoritățile contribuie, în mod pasiv, la accentuarea acestor dezechilibre, care, mai devreme sau mai târziu, ar putea să declanșeze o criză sau să implice costuri economice mult mai majorate în cazul unei intervenții ulterioare, când problemele, de ordin financiar sau macroeconomic, deja s-au acutizat [3].

La nivel monetar, obiectivele băncilor centrale din SUA și Europa au constatat în protejarea sistemului de plăți al economiei, în special sistemul bancar, și prevenirea unei deflații ca urmare a prăbușirii unor bănci sau instituții financiare de credit. O creștere limitată a cantității de bani în economie în condițiile restrângerii creditării și reducerii activității de investiție este justificată, însă autoritățile monetare au dat dovadă de un exces de intervenții, formând o cantitate sporită de bani în economie. Consecințele acestui exces monetar, deși momentan ascunse, vor crea o inflație galopantă, iar consecințele asupra activității economice vor fi dezastruoase.

Exemple de succes:

- *s. Chișcăreni, Balti:*
 - Denumirea microproiectului – Reparația capitală a școlii;
 - Costul microproiectului – 41 mii 308 dolari;
 - Contribuția comunității – 7 mii 358 dolari;
- *s. Rublenita, Soroca:*
 - Denumirea microproiectului – Reparația capitală a școlii;
 - Costul microproiectului – 68 mii 728 dolari;
 - Contribuția comunității – 10 mii 908 dolari;
- *s. Sadic, Cahul:*
 - Denumirea microproiectului – Construcția gazoductului prin sat și gazificarea școlii;
 - Costul microproiectului – 49 mii 997 dolari;
 - Contribuția comunității – 7 mii 666 dolari;
- *s. Corlateni, Bălți:*
 - Denumirea microproiectului – Reparația capitală a liceului cu adaptarea cazangeriei la gaz;
 - Costul microproiectului – 50 mii 118 dolari;
 - Contribuția comunității – 8 mii 283 dolari.

Sunt multe exemple pozitive în urma implementării programului FISM în localitățile rurale din Republica Moldova. Acestea au fost doar unele din ele [2].

În concluzie, putem menționa, Fondului Investițional Social contribuie direct la dezvoltarea comunitară, și anume rurală, a Republicii Moldova. Datorită proiectelor individuale de dezvoltare rurală a fiecărei comunități în parte, FISM le acordă sume stabilite de dezvoltare individuală.

Bibliografie:

1. FISM. Raport semianual 2008, prezentat de oficiul FISM, Iulie 2009.
2. www.msif.md.
3. www.Europa/dezvoltare/comunitara.

PROBLEME DE POLITICĂ MONETARĂ ȘI FISCALĂ ÎN CONDIȚIILE CRIZEI ECONOMICE

Victoria TIMUȘ, cercet. șt., IEFS

Recenzent: Marcel CHISTRUGA, dr., IEFS

The actual financial crisis, affecting almost all countries determined national authorities to use a wide set of policy tools. The article relates problems of monetary and fiscal policies, which arise in conditions of intensifying the global crisis' impact over the developing countries. Also, there are proposed some policy measures to combat this negative influence. The content of policy's mix should consider the peculiarities of each national economy in order to face macro-economical shocks from national financial markets.

Criza financiară actuală, afectând, practic, toate țările a determinat autoritățile naționale să utilizeze un spectru larg al instrumentelor de politică. Articolul reflectă problemele aferente politicii monetare și fiscale, iscate în condițiile intensificării impactului crizei globale asupra țărilor în curs de dezvoltare. Totodată, sunt înaintate unele măsuri de politică în vederea combaterii acestei influențe negative. Conținutul micsului de politici trebuie să considere particularitățile fiecărei economii naționale pentru a se opune șocurilor macro-economice de pe piețele financiare naționale.

Cuvinte cheie: politică monetară, politică fiscală, criza financiară internațională, mixul de politici, poziția macro-economică, vulnerabilitate externă, mobilitatea capitalului, deficit fiscal, exces monetar, inflație.

Criza financiară actuală, afectând, practic, majoritatea țărilor lumii, a adus cu sine o utilizare amplă a pârghiilor politicilor economice de către autoritățile de stat. O atenție deosebită este acordată politicii monetare și fiscale implementate de către băncile centrale și guvernele multor state. În același timp, direcțiile pe care le-a luat atât politica monetară, cât și politica fiscală în ultima perioadă sunt profund greșite și nu au contribuit la soluționarea efectelor dezastruoase ale crizei. Deopotrivă, intervențiile discreționare la o scară fără precedent, ce au loc în majoritatea statelor afectate de criză, sunt un instrument efectiv pe termen scurt, însă, pe termen lung aceste măsuri vor amplifica criza economică, creând pre-condiții unei stagnări economice și unui mediu inflaționist cu efecte negative de durată asupra condițiilor necesare pentru prosperitatea economică în viitor.

Numeroase țări sărace au capacități limitate pentru a promova politici anti-ciclice pentru a menține impactul crizei globale. Această constatare pune în evidență importanța sporită a susținerii externe, pentru a face ca țările sărace să fie capabile să atenueze efectele crizei asupra sărăciei. Răspunsurile politicii interne trebuie să includă cheltuirea punctuală a banilor publici pentru protejarea săracilor, flexibilitatea cursului de schimb pentru ca acesta să faciliteze ajustările și supravegherea financiară vigilentă. Totodată, o redresare durabilă a economiei nu va fi posibilă până când nu va fi restabilită funcționalitatea sectorului financiar și piețele creditului nu vor fi deblocate.

Însă, pentru autoritățile monetare cea mai mare dilemă o constituie intrările de capital. Pe de o parte, acestea stimulează dezvoltarea economiei, sprijinind, astfel, convergența reală. Ele contribuie, de asemenea, la reducerea presiunilor inflaționiste pe termen scurt prin efectele asupra aprecierii cursului de schimb și prin orientarea consumului către bunurile comercializabile. Pe de altă parte, datorită efectelor respective asupra aprecierii cursului de schimb, intrările de capital pot eroda competitivitatea externă a economiei, amplificând, astfel, dezechilibrele externe, ceea ce conduce la deprecierea monedei și, în cele din urmă, la o inflație mai mare.

Altfel spus, în pofida avantajelor evidente ale acestora, intrările de capital pot reprezenta o amenințare serioasă pentru stabilitatea macroeconomică și competitivitatea externă, generând o supraîncălzire a economiei, în cazul în care volumul lor depășește capacitatea acesteia de a le absorbi. Unul dintre principalele canale, care duc la supraîncălzirea economiilor emergente, este cel al creditului, pentru că dispune poziția dominantă a băncilor în cadrul sistemului financiar și volumul sporit de capital accesibil după eliminarea restricțiilor privind contul de capital. La nivel macroeconomic, expansiunea rapidă a creditului stimulează cererea agregată, generând presiuni inflaționiste și contribuind la accentuarea dezechilibrelor externe. Dacă presiunile inflaționiste au fost în general contracarate cu succes de politica monetară în toate țările din regiune, în schimb, dezechilibrele externe s-au accentuat semnificativ în statele baltice, Bulgaria și România, țări care au înregistrat cea mai rapidă creștere a creditului din ultimii cinci ani. Cu toate acestea, băncile centrale întâmpină dificultăți în încercarea de a restrânge expansiunea creditului, atât ca urmare a faptului, că temperarea creșterii creditului în moneda națională prin intermediul unei politici monetare restrictive poate duce la înlocuirea acestuia cu împrumuturi în valută, cât și datorită faptului, că măsurile administrative, menite să limiteze capacitatea băncilor de a se expune, pot determina externalizarea expunerii acestora către băncile-mamă. Deficitele mari de cont curent sunt periculoase, deoarece sunt asociate cu un risc mai mare al producerii unei ajustări abrupte a cursului de schimb, iar volatilitatea ridicată a cursului valutar are implicații majore asupra stabilității monetare și macroeconomice, în general.

Considerăm, că cel mai direct impact în procesul prevenirii presiunilor inflaționiste este exercitat de politica monetară, care vine în sprijinul stabilizării cursului monedei naționale și sub impactul influxurilor sau refluxurilor de capital din țară. Cele mai dese intervenții din partea băncilor centrale în vederea sterilizării excesului de monedă națională sunt realizate pe piața valutară internă. Însă, aceste operațiuni sunt, în cele mai dese cazuri, foarte costisitoare, iar achitarea dobânzii poate deveni o povară greu de suportat pentru bugetul național. Spre exemplu, pierderile băncii centrale din Republica Slovacă, în anul 2002, a atins 2,3% din PIB, fiind menținută aceeași tendință pentru anul următor, iar Guvernul maghiar a alocat băncii naționale finanțare în volum de 1,3% din PIB în vederea acoperirii pierderilor suportate în rezultatul operațiunilor de sterilizare. Volumul anual al costului sterilizării masei monetare însuma 0,2% în Polonia și 0,74% din PIB în Ungaria, în perioada anilor 2000-2003 [2, p. 19].